

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA OLAN MÜLTECİLERİN TOPLUMA
ENTEGRASYONU SÜRECİNDE HALK VE ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNİN
ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ABDULLAH BİRİNCİ

İSTANBUL 2022

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA OLAN MÜLTECİLERİN TOPLUMA
ENTEGRASYONU SÜRECİNDE HALK VE ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNİN
ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ABDULLAH BİRİNCİ

PROF. DR. ASİYE KAKIRMAN YILDIZ

İSTANBUL 2022

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖNSÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT.....	VI
KISALTMALAR DİZİNİ.....	VII
TABLolar DİZİNİ	IX
1. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1 Konunun Önemi	1
1.2 Araştırmanın Amacı, Problemi ve Hipotezi.....	3
1.3 Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi.....	4
1.4 Araştırmanın Düzeni	4
2.BÖLÜM	6
GÖÇ, GÖÇMEN, MÜLTECİLİK, SİĞINMACI VE GEÇİCİ KORUMA YÖNETMELİĞİ KAVRAMLARI.....	6
2.1 Göç ve Göçmen Kavramları.....	6
2.2 Mülteci ve Sığınmacı Kavramı	9
2.3 Göçmen, Sığınmacı ve Mülteci Kavramları Arasındaki Farklar	9
2.4 Türkiye'nin Göçmenlere Yönelik Yasal Mevzuatı ve Statüleri.....	10
2.4.1 Türkiye'de "Geçici Koruma Yönetmeliği" Kapsamında Bulunan Mültecilerin Hakları ve Durumu	11
2.4.2 Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacı Politikası	15
2.5 Geçici Koruma Kanunu Kapsamında Bulunan Sığınmacıların Türkiye'de Yaşadıkları Sorunlar	15
2.5.1 Barınma Sorunu	16
2.5.2 Dil Sorunu	17
2.5.3 İstihdam Sorunu	19
2.5.4 Eğitim Sorunu	21
2.5.5 Sağlık Sorunu	23
2.5.6 Sosyo-Kültürel Sorunlar.....	26
2.5.7 Diğer Sorunlar	27
3.BÖLÜM	30

HALK VE ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNİN MÜLTECİLERİN ENTEGRASYON SÜRECİNE ETKİLERİ VE ROLLERİ.....	30
3.1 Türkiye’de Halk ve Çocuk Kütüphaneleri ve Sığınmacı Entegrasyonu	30
3.2 Sığınmacıların Halk ve Çocuk Kütüphanelerini Kullanım Durumu Üzerine	33
3.3 Halk ve Çocuk Kütüphanelerinin Sığınmacılara Yönelik Politikaları	34
3.4 Halk ve Çocuk Kütüphanelerinin Sığınmacıların Topluma Entegrasyon Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar.....	37
3.4.1 Kullanıcı	40
3.4.2 Derme	40
3.4.3 Personel	42
3.4.4 Bütçe.....	42
3.4.5 Bina.....	43
3.4.6 Diğer Sorunlar	44
3.5 Sığınmacıların Entegrasyon Sürecinde Kütüphanelerin Rolü Üzerine Dünya Örnekleri	45
3.5.1 ABD ve Kanada.....	46
3.5.2 Almanya	50
3.5.3 İngiltere.....	52
3.5.4 Fransa	53
3.5.5 İsveç.....	55
3.5.6 Norveç	57
3.6 Türkiye’de Hizmet Veren Kurumların sığınmacılara Yönelik Entegrasyon Faaliyetleri.....	58
3.7 Sığınmacıların Entegrasyon Sürecinde Çok kültürlülük ve Çok Kültürlü Kütüphaneler	64
3.8 Dünyadaki Çok Kültürlü Kütüphane Örnekleri	67
3.8.1 Kanada	67
3.8.2 ABD	69
3.8.3 Birleşik Krallık	72
3.8.4 Almanya	75
3.8.5 Türkiye	77
4.BÖLÜM.....	83
MÜLTECİLERİN TOPLUMA ENTEGRASYONU SÜRECİNDE HALK VE ÇOCUK KÜTÜPHANELERİN ROLÜ	83

4.1 Sığınmacıların Kütüphane Kullanımı ve İhtiyaç Analizi.....	83
4.2 Kütüphanelerin Sığınmacıların Entegrasyonuna Yönelik Faaliyetlerin değerlendirilmesi.....	114
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	141
EKLER.....	160
Ek-1 Anket İzin Belgesi	160
Ek-2 Anket Formu.....	161
Ek-3 Anket İzin Belgesi	163
Ek-4 Anket Formu.....	165

ÖNSÖZ

“Geçici Koruma Kapsamında Olan Mültecilerin Topluma Entegrasyonu Sürecinde Halk ve Çocuk Kütüphanelerinin Rolü” adlı tez çalışmamda, meydana gelen trajedi neticesinde sığınmacı konumuna düşen Suriyelilerin ülkemizdeki uyum politikaları, sosyal ve kültürel entegrasyon faaliyetleri irdelenmiştir. Göçe maruz kalan gelişmiş ülkelerde ki kütüphane faaliyetleri incelenmiş, ülkemizde uygulanması gereken faaliyetler açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmada ulaşılan verilerin halk ve çocuk kütüphanelerinde mültecilere yönelik kültürel entegrasyon ve bilgi hizmetlerinde katkı vereceğini umuyorum.

Tezin konusu ve içeriğinin oluşumu aşamasında yönlendirmeleri ve kaynak tavsiyeleri ile tezin bitme seviyesine gelmesine yardımcı olan, çalışma süresince ilgisini, emeğini ve bilgisini esirgemeyen, araştırma boyunca desteklerini sunan ve yanımda olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Asiye KAKIRMAN YILDIZ’a teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez çalışmasına son şeklini vermeme yardımcı olan değerli hocalarım Doç. Dr. Kenan YILDIZ ve Doç. Dr. Bahattin YALÇINKAYA’ya teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu tez çalışmasının içeriği kütüphanede yapılan uzun araştırma ve çalışmalar kadar dost ortamındaki muhabbetlerle şekillenmiştir. Böylesi muhabbetlerde özellikle sığınmacılar ve dezavantajlı konumunda olan gruplara yönelik birçok konuda saha çalışmaların aktif görev alan Uzman Ömer Faruk DANIŞ’a cömertçe bilgi birikimini paylaşmasından dolayı teşekkür ediyorum.

Tez yazımından bitimine kadarki süreçte gerek bilgi birikimini paylaşma gerek kaynak temin etme gerek tez okuma konusunda yardımlarını ve bilgilerini esirgemeyen çok değerli Bursa İl Halk Kütüphanesi kütüphaneci meslektaşlarıma teşekkürlerimi sunuyorum.

Ülkemizde sığınmacıların sosyal ve kültürel entegrasyonu konusunda gerekli çalışmaların azlığından dolayı tez çalışması süresince zamanım büyük çoğunluğunun kütüphane ve çalışma masalarında geçmesine neden olmuştur. Bu durum başta ailem olmak üzere birçok yakınımı ve dostumu ihmal etmeme neden olmuştur. Bu süre zarfında desteklerini sunan, bir an önce tez çalışmasını bitirerek gündelik yaşantıma dönmem gerekliliği yönündeki telkinlerinden dolayı ailem ve dostlarıma teşekkür ederim.

ÖZET

Suriye’de başlayan iç savaş neticesinde ülkemiz, dünyada benzeri görülmemiş bir “sığınmacı krizi” ile karşılaşmıştır. Böyle krizleri aşmanın en önemli yolu sığınmacıları kendi toplumuna uyum içinde yaşamalarını sağlamak ve entegrasyon için sistematik politikalar geliştirmektir. Gelişmiş ülkelerde sığınmacıların entegrasyon sürecini yöneten ve sığınmacıları topluma hazırlayan kurumların başında gelen kütüphaneler maalesef ülkemizde geri planda kalmış, 10 yıllık süre zarfında herhangi bir politika geliştirememiştir.

Gelişmiş ülkelerde sığınmacıları topluma hazırlama ve uyum politikalarını geliştirme süreci yöneten kurumların başında kütüphaneler gelmektedir. Bu vesileyle başta gelişmiş ülkeler olmak üzere birçok ülke kütüphanelerinin sığınmacılara yönelik sosyal ve kültürel entegrasyon süreçleri irdelenmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır. Tezin devamında sığınmacılar için ülkemizde yürütülen kütüphane faaliyetleri açıklanmakla beraber eksiklikler de belirtilmeye çalışılmıştır. Son olarak gelişmiş ülkelerdeki kütüphane faaliyetleri ve ülkemiz kütüphanelerinin uyguladıkları faaliyetler karşılaştırılmış olup ülkemiz adına eksik görülen faaliyetlerin uygulanması adına önerilerde bulunulmuştur.

Bu çalışma, ülkemizde yaşayan Suriyeli sığınmacıların sosyal ve kültürel sorunları hakkında bilgiler açıklanmış, devamında bu konuda sistematik uyum politikaları sahip gelişmiş ülkelerde ki kütüphanelerin, sığınmacıların entegrasyonuna yönelik uyguladıkları programlar belirtilmiştir. Sığınmacıların halk ve çocuk kütüphanelerini daha aktif kullanmaları ve topluma kaynaşmalarını sağlamak adına sığınmacıların ihtiyaçları dikkate alınarak önerilerde bulunulmuştur.

Bu bağlamda, ülkemizde hizmet veren halk ve çocuk kütüphanelerinin sığınmacılara yönelik politikaları ve hizmetlerine değinilmiş, ardından KYGM’ye bağlı olarak hizmet veren halk ve çocuk kütüphanelerinin, sığınmacılara yönelik entegrasyon faaliyetleri belirlenmeye çalışılmış ve elde edilen veriler neticesinde önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelime: Geçici Koruma Kanunu, Mülteci, Mültecilerin Sorunları, Entegrasyon, Halk ve Çocuk Kütüphaneleri, Çok Kültürlü Kütüphaneler.

ABSTRACT

As a result of the civil war that started in Syria, our country faced a crisis of refugees not seen in the world before. The most important way to overcome such crises is to provide refugees to live in compliance within their own society and to develop systematic policies for integration.

Education is in the process of being politicized in the education of training advanced non-marriages. On this occasion, the social and cultural integration processes of the libraries of many countries, especially developed countries, for asylum seekers were examined and tried to be explained. In the continuation of the thesis, the library activities carried out in our country for asylum seekers are explained, but also the deficiencies are tried to be stated. Finally, the library activities in developed countries and the activities implemented by the libraries of our country were compared, and suggestions were made for the implementation of the activities that are deemed missing on behalf of our country.

In this study, information about the social and cultural problems of the Syrian refugees living in our country is explained, then the programs implemented by the libraries in the developed countries with systematic adaptation policies on this issue are stated. In order to enable refugees to use public and children's libraries more actively and to integrate into the society, suggestions were made by taking into account the needs of asylum seekers.

On this occasion, the policies and services of the public and children's libraries serving in our country for refugees were mentioned, then the integration activities of the public and children's libraries serving under KYGM were tried to be determined and a new service model was proposed as a result of the data obtained.

Keywords: Temporary Protection Law, Refugees, Problems of Refugees, Integration, Public and Children's Libraries, Multicultural Libraries.

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devleti
AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı
ALA	: American Library Association
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
BPI	: Kamu Bilgi Kütüphanesi (Bibliothèque publique d'information)
BUTGEM	: Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Eğitim Vakfı
ÇOĞEM	: Çocuk ve Gençlik Eğitim Merkezi
DBV	: Alman Kütüphaneler Birliği (Deutscher Bibliotheks Verband)
DEAŞ	: Irak ve Şam İslam Devleti'nin
ECRE	: Avrupa Mülteciler ve Sürgünler Konseyi
EMN	: Yine Avrupa Göç Ağı (European Migration Network)
GBM	: Geçici Barınma Merkezleri
GEM	: Geçici Eğitim Merkezlerinde
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
IFLA	: International Federation of Library Associations and Institutions
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization)
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
IRC	: Uluslararası Kurtarma Komitesi (International Rescue Committee)
KTB	: Kültür ve Turizm Bakanlığı
KYGM	: Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü
LFPL	: Louisville Ücretsiz Halk Kütüphanesi (Louisville Free Public Library)
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
NLA	: Norveç Kütüphane Derneği (Norwegian Library Association)
OFII	: Fransa Göç ve Bütünleşme Ofisi (Office français de l'immigration de l'integration)
QPL	: Queens Halk Kütüphanesi (Queens Public Library)
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu

TPL	: Toronto Public Library (Toronto halk kütüphanesi)
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UCWM	: United Center for World Mission
UNCHR	: United Nations High Commissioner for Refugees
UNİCEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
WPL	: Windsor Public Library (Windsor halk kütüphanesi)
YÖLYDS	: Yabancı Öğrenciler için Lise Yeterlilik ve Denklik Sınavı
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 4.1. 1. Yaş durumu	84
Tablo 4.1.2. Eğitim Durumu	85
Tablo 4.1.3. Türkiye'de ikamet durumu.....	86
Tablo 4.1.4. Türkçe anlama durumu.....	87
Tablo 4.1.5. Türkçe kullanım durumu	88
Tablo 4.1.6. Türkiye kurumlar bilgisi sorgulama durumu.....	89
Tablo 4.1.7. Psikolojik ihtiyaç durumu.....	90
Tablo 4.1.8. Türkiye'deki sağlık hizmeti durumu	91
Tablo 4.1.9. Türkiye'deki eğitim hizmeti durumu	92
Tablo 4.1.10. Türkçe dil kursu ihtiyaç durumu	93
Tablo 4.1.11. Kütüphane koleksiyon durumu.....	94
Tablo 4.1.12. Kütüphane koleksiyonu ihtiyaç durumu.....	95
Tablo 4.1.13. Kütüphane broşür durumu	96
Tablo 4.1.14. Kütüphane otomasyon sistemi durumu	97
Tablo 4.1.15. Kütüphane süreli yayınlar durumu	98
Tablo 4.1.16. Kütüphane elektronik veritabanları durumu.....	99
Tablo 4.1.17. Kütüphane bilgilendirme ve yönlendirme durumu.....	100
Tablo 4.1.18. Kütüphane uyum faaliyetleri durumu.....	100
Tablo 4.1.19. Kütüphane dil kursu faaliyeti durumu	101
Tablo 4.1.20. Kütüphane mesleki kurs durumu.....	102
Tablo 4.1.21. Kütüphane Geçici Koruma Yönetmeliği bilgilendirme durumu	103
Tablo 4.1.22. Kütüphane eğitim sistemi bilgilendirme durumu	104
Tablo 4.1.23. Kütüphane psikolojik destek faaliyeti durumu	105
Tablo 4.1.24. Kütüphane personel durumu.....	106
Tablo 4.1. 25. Kütüphane kültür ve sanat faaliyetleri durumu	107
Tablo 4.1.26. Kütüphane çok dilli faaliyet durumu	108
Tablo 4.1.27. Kütüphane sığınmacılara yönelik bilgilendirme çalışmaları durumu	109
Tablo 4.1.28. Kütüphane bilgisayar teknolojileri ve eğitim faaliyet durumu	110
Tablo 4.1.29. Kütüphanelerin hassas gruplara yönelik faaliyet durumu	111
Tablo 4.1.30. Kütüphanelerin entegrasyon adına uyguladıkları ortaklıklar durumu....	112
Tablo 4.1.31. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik atölye çalışması durumu.....	113
Tablo 4.1.32. Kütüphane çok kültürlü hizmet durumu.....	114
Tablo 4.2.1. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik derme durumu.....	115
Tablo 4.2.2. Kütüphane dermesinin oluşturulmasında sığınmacıların rolü durumu	116
Tablo 4.2.3. Kütüphane Arapça broşür durumu	117
Tablo 4.2.4. Kütüphane Arapça otomasyon durumu	118
Tablo 4.2.5. Kütüphanede sığınmacılara yönelik süreli yayınlar durumu.....	119
Tablo 4.2.6. Kütüphanede sığınmacılara yönelik veritabanları durumu.....	120
Tablo 4.2.7. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik bilgilendirme levhalarının durumu	121
Tablo 4.2.8. Kütüphanelerin sığınmacıların uyumu adına faaliyet durumu	122
Tablo 4.2.9. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik dil kursu faaliyet durumu	123
Tablo 4.2.10. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik mesleki kurs faaliyet durumu	124

Tablo 4.2.11. Kütüphanelerin Geçici Koruma Yönetmeliği bilgilendirme faaliyet durumu	125
Tablo 4.2.12. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik sağlık hizmetleri bilgilendirme faaliyet durumu	126
Tablo 4.2.13. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik eğitim faaliyetleri bilgilendirme durumu	127
Tablo 4.2.14. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik psikolojik destek faaliyet durumu	128
Tablo 4.2.15. Kütüphane personellerinin Arapça iletişim durumu.....	129
Tablo 4.2.16. Kütüphane personellerinin hizmet içi eğitim durumu	130
Tablo 4.2.17. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik kültür ve sanat faaliyet durumu.	131
Tablo 4.2.18. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik çok dilli faaliyet durumu	132
Tablo 4.2.19. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik bilgilendirme çalışmaları durumu	133
Tablo 4.2.20. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik bilgisayar teknolojileri ve eğitim faaliyet durumu	134
Tablo 4.2.21. Kütüphanelerin dezavantajlı gruplara yönelik faaliyet durumu	135
Tablo 4.2.22. Kütüphanelerin sığınmacı çocuklara yönelik faaliyet durumu.....	136
Tablo 4.2.23. Kütüphanelerin sığınmacıların uyumu adına yürüttükleri işbirliği durumu	137
Tablo 4.2.24. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik sosyal yardım faaliyet durumu..	138
Tablo 4.2.25. Kütüphanelerin sığınmacıların ekonomilerine katkı faaliyeti durumu...	139
Tablo 4.2.26. Kütüphanelerin çok kültürlü faaliyet durumu	140

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Konunun Önemi

Aralık 2010 yılında Tunus'ta başlayıp hem Ortadoğu hem de Afrika ülkelerinde etkisini gösteren “Arap Baharı” gösterileri, birçok ülke ve bölgede dengelerin değişmesinde önemli rol oynamıştır. Başta Tunus ve Mısır olmak üzere birçok ülkede iktidarların devrilmesine neden olduğu gibi birçok farklı yapıda silahlı örgütlerin de ortaya çıkmasına neden olmuştur. Mart 2011 yılında Suriye’de reform talep etmek için başlayan barışçıl gösteriler, Suriye hükümetinin şiddetle bastırma yöntemi yolunu izlemesi nedeniyle kaos ve iç savaşa dönüşmüştür. Ortaya çıkan savaş ve çatışmalar yüzünden halkın çoğu temel ihtiyaçlardan mahrum kalmanın yanı sıra can güvenliği ve yaşam hakları da ellerinden alınmıştır. Bu nedenle birçok Suriyeli insan yaşadıkları bölgeleri terk ederek göç etmek zorunda kalmıştır. Bu göçlerin büyük çoğunluğu gerek coğrafi konum gerek ekonomik gelişmişlik gerekse de komşu ülke olması nedeniyle Türkiye’ye olmuştur. Başlangıçta küçük gruplarla Türkiye’ye yapılan göçler, şiddetin artmasıyla büyük kitleler şekline dönüşmüş ve 2017’nin başlarında Suriye’den gelen sığınmacıların sayısı 3 milyonu geçmiştir. Bu sığınmacı sayısı bizi dünyada en çok sığınmacı barındıran ülke konumuna getirmiştir.¹ Günümüzde ise bu sayı 3.746.674 sayısına ulaşmıştır.²

Benzer şekilde günümüzde meydana gelen Afganistan krizi nedeniyle Türkiye göç akınları açısından “göç edilen hedef ülke” ve “transit geçişlerin en önemli durağı” konumuna gelmiştir.³ Gerek Suriye’deki belirsizlik gerek Afganistan ve komşu ülkelerde yaşanan siyasi ve ekonomik istikrarsızlık Türkiye’yi çok ciddi mülteci krizi ile karşı karşıya bırakmaktadır.

Göçmen krizi ile karşı karşıya kalan ülkeler özellikle kitlesel olarak yapılan göçü kontrol altına almak ve yönetmek için daha düzenli ve sistemli arayışlarda bulunmaktadır. Nitekim BM’nin göç alan farklı ülkelerdeki gözlemleri, araştırmaları ve istatistikleri incelendiğinde göçmenlerin göç ettikleri ülkelerdeki ikamet süresi bir

¹ Teoman Akpınar, “Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar”, *Balkan ve Yakındoğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 3 (2017), s.17.

² T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Erişim Tarihi:25.02.2022, Erişim Adresi: goc.gov.tr/gecici-koruma5638

³Taşkın Deniz, “Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye”, *TSA*, 18, 1 (2014), s.175-195

yılı dolduran veya geçen mültecilerin üçte birinden fazlasının ülkelerine dönmedikleri, göç ettikleri ülkede hayatlarına devam ettiklerini belirtmektedir. Benzer şekilde Suriye savaşı hakkında sahada yapılan araştırmalar neticesinde, Suriye'deki savaşın sona ermesine rağmen sığınmacıların çoğunun ülkelere dönmeyecekleri belirtilmektedir.

Bu durum göz önüne alındığında meydana gelen göçler ve küreselleşmenin etkisi ile toplumların çoğu konuda dönüşüm sağladığı, toplumların heterojen bir yapıya büründüğü bu vesileyle de kütüphanelerin hizmet etmekte olduğu kullanıcı profili açısından yeniden bir değişim ve dönüşüm değerlendirmesi yapma gerekliliği söylenebilir. Kütüphanelerin içinde bulunduğu durum ve geleceğe yönelik ileri stratejik çalışmaları ve politikaları oluşturulmalıdır. Bu politikalar ve çalışmalar ışığında içinde bulunduğu koşullar göz önüne alınarak misyon ve vizyon belirlenmelidir. Nitekim kütüphaneler, tarihsel gelişimleri ve var olma nedenleri araştırıldığında, bilimsel, düşünsel, toplumsal, ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri şekillendiren etmenlerden ayrı ele alınamazlar.

Halk ve çocuk kütüphaneleri, sığınmacılara, dezavantajlı gruplara, çocuk ve kadınlara yönelik hizmet politikası oluşturma ile plan ve programların düzenlenmesi ve hazırlanmasında en aktif ve ön planda olan kurumlardır. Halk ve çocuk kütüphanelerinin hizmet sunduğu kullanıcı profili diğer kütüphane türleriyle karşılaştırıldığında okuyucu ve kullanıcı profilinin daha geniş olduğu, toplumun tüm kesimini içinde barındırdığı; din, ırk, dil, yaş, eğitim, statü, sosyal konum, kültür gibi sınırlamaların olmadığı ve her gruba yönelik etkin hizmet anlayışına sahip olduğu görülmektedir.⁴

Eğitim ve kültürel katkılarından dolayı kütüphaneler mültecilerin topluma uyumunda önemli bir yer edinmektedir. Nitekim yıllardır sürekli göçlere maruz kalan Kanada, ABD ve Batı Avrupa ülkeleri göçmenlerin topluma entegrasyon süresince kütüphaneleri aktif olarak kullanmaktadırlar. Birçok ülkede kütüphaneler göçmenlerin ülkeye ayak basmasıyla sistematik bir şekilde kütüphane eliyle programlar ve etkinliklerle topluma katılımlarını sağlamaktadırlar. Kütüphaneler düzenledikleri eğitici ve kültürel programları genel olarak diğer kurumlarla yaptıkları iş birliği ve gönüllüler ile düzenlemektedir.

⁴ Güler Demir, *Dünyada ve Türkiye'de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Çok Kültürlülük*, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara 2017, s. 9-10.

Gelişmiş ülkelerde mültecilerin entegrasyon sürecini yöneten ve mültecileri topluma hazırlayan kurumların başında gelen kütüphaneler maalesef ülkemizde geride kalmış, 10 yıllık süre zarfında herhangi bir politika geliştirememiştir. Ülkemizde hizmet vermekte olan kütüphanelerin, gerek yetkili birimler aracılığıyla gerekse kütüphanelerin inisiyatifi göz önüne alınarak günümüze kadar sığınmacılara yönelik herhangi bir yazılı politika oluşturamaması ve üretememesi sığınmacıların sosyal ve kültürel entegrasyonunun daha da zor hale gelmesine neden olmuştur.

Nitekim kütüphanelerde oluşturulacak politikalar ve faaliyetlerle sığınmacıların yaşamakta oldukları dezavantajlılığın giderebileceği ve nitelikli bireyler olma ve topluma uyum sağlamaları konusunda ivme kazanılacağı düşünülmektedir. Bu yaklaşıma bağlı olarak hazırlanmış olan tez, hedefleri ve amaçları belirgin hale getirmek ve daha iyi açıklayabilmek için alt bölümlerde ele alınmıştır.

1.2 Araştırmanın Amacı, Problemi ve Hipotezi

Sığınmacıların farklı dil ve kültüre sahip Olmaları; fakat buna mukabil yaşadıkları ülkedeki kamu kurumlarının işleyişine hâkim olmamaları, sığınmacıları pek çok konuda sıkıntılarla karşı karşıya bırakmaktadır. Sığınmacılara, kütüphaneler öncülüğünde uygulanacak entegrasyon çalışmaları, sığınmacılara kütüphane kullanım alışkanlığı kazandırmakla beraber bu alışkanlığın sürdürülebilir olmasına imkan verecektir. Ayrıca sığınmacıların ülkemizde yaşamakta oldukları sorunların belirlenmesi ve bu sorunların kütüphane öncülüğünde uygulanacak faaliyetlerle giderilmesi, sığınmacıların ilerleyen zamanlarda toplumla uyum içinde yaşamalarını sağlayacağı gibi nitelikli bireyler olma yolunda da önemli bir adım olacaktır. Bu bağlamda Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde hizmet vermekte olan halk ve çocuk kütüphaneleri, sığınmacıların topluma entegrasyonu sürecine katkıda bulunacak faaliyetler ve içerikler üretmelidir.

Çalışmanın amacı, ülkemizde uzun yıllardır ikamet eden sığınmacıların topluma uyumu için halk ve çocuk kütüphanelerinin neler yapması gerektiği ve entegrasyona yönelik ne tür hizmetlerin sunulması gerektiği konusunda durum analizleri yapmak ve eksik yönleri tespit etmektir. Bu kapsamda araştırmanın problemi; “sığınmacılara yönelik kütüphanelerin herhangi bir entegrasyon faaliyetinin olmaması, sığınmacıların topluma uyum sürecini geciktirmektedir” şeklinde belirlenmiştir.

Çalışmanın hipotezi; “Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde hizmet vermekte olan halk ve çocuk kütüphanelerinde sığınmacılara yönelik kütüphane hizmeti ve

entegrasyon faaliyetinin sunulabilmesi için sistematik ve sürdürülebilir bir hizmet modeline gereksinim vardır” şeklinde belirlenmiştir.

1.3 Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Araştırmanın bu bölümünde uygulanan 2 farklı anket çalışması değerlendirilecektir. Anket çalışmalarının ilki, Bursa İl Halk Kütüphanesine üye olan sığınmacılarla, yüzyüze ya da kendilerine telefonla ulaşmak suretiyle yapılmıştır. Bu ankette sığınmacıların, topluma entegrasyon sürecindeki ihtiyaçları belirlenmiştir. Bu kapsamda, sığınmacıların kütüphaneleri kullanım durumu, gereksinimleri, sosyal ve kültürel entegrasyon aşamasında karşılaştıkları sorunlar, kütüphanelerden beklentileri gibi konular 32 kriterle sorgulanmıştır.

İkinci anket çalışması ise il halk kütüphanesinde görev yapan kütüphanecilerle yapılmış; kütüphanenin mültecilere yönelik faaliyetleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Anket çalışması, nüfusa oranla en çok sığınmacının yaşadığı 50 ilin il halk kütüphanelerinde uygulanmıştır. Bu anket çalışmasında kütüphanelerin sığınmacılara yönelik entegrasyon faaliyetleri 26 kriterle sorgulanmıştır.

Yapılan anket çalışmaları neticesinde, ankete dahil olan kütüphanelerin, sığınmacılara yönelik sistemli bir entegrasyon faaliyeti yürütmediği ve bu konuda herhangi bir politikanın da geliştirilmediği tespit edilmiştir.

1.4 Araştırmanın Düzeni

Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm olan “Giriş” kısmında konunun önemi, araştırmanın amacı, problemi ve hipotezi, araştırmanın kapsamı ve yöntemi gibi çalışmanın içeriği hakkında bilgiler yer almaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde; küreselleşen dünyada zaman geçtikçe artarak devam eden uluslararası göç hareketleri, göçmen, mülteci, sığınmacı kavramları ve hukuku, Türkiye ekseninde teorik ve kavramsal olarak tanımlandıktan sonra, Türkiye’ye yapılan kitlesel göçler karşısında oluşan yasal boşluktan dolayı çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği açıklanmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde; Halk ve çocuk kütüphaneleri kavramları ve kütüphanelerin mülteci entegrasyonu sürecinde aldıkları roller açıklanmıştır. Bu kapsamda mültecilerin kütüphaneler aracılığıyla Türk toplumuna sosyal, kültürel, eğitim, hukuk gibi konularda entegrasyon süreçlerinde yaşadıkları sorunlar araştırılmış, bu konuda deneyimli olan ülkelerin kütüphaneler tarafında uyguladıkları entegrasyon

alışmaları ve faaliyetleri açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Türkiye’ye son yıllarda birçok ülkede yapılan göçler ve toplumda birçok farklı grupların yaşaması nedeniyle çok kültürlülük kavramı açıklanmış ve dünyada çok kültürlü kütüphane örnekleri, politikaları ve uygulamaları açıklanmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde; sığınmacılar ve kütüphanelere yönelik birbiriyle bağlantı olmak üzere iki farklı anket çalışması uygulanmıştır. Sığınmacılarla yapılan anket çalışmasında sığınmacıların karşılaştıkları sorunlar, dezavantajlar, kütüphane kullanım sorunları ve beklentileri ölçülmeye çalışılmıştır. Ktphanelerle yapılan anket çalışmasında, gelişmiş ülkelerde ki kütüphanelerin sığınmacıların uyumu konusunda yapmış oldukları faaliyetlerin ülkemiz kütüphanelerinde durumları sorgulanmıştır.

Çalışmanın son bölümünde “Sonuç ve öneriler” kısmında elde edilen verilerin bütünsel değerlendirilmesi ayrıntılı biçimde açıklanarak, Türkiye’de halk ve ocuk kütüphanelerinin sığınmacıların entegrasyonuna yönelik faaliyetlerinin sistematik olarak uygulanması ve sığınmacılara yönelik kütüphane hizmetlerinin iyileştirilmesi ve etkin olarak kullanımına yönelik öneriler sunulmaktadır.

2.BÖLÜM

GÖÇ, GÖÇMEN, MÜLTECİLİK, SIĞINMACI VE GEÇİCİ KORUMA YÖNETMELİĞİ KAVRAMLARI

Göç, insanların yaşadıkları yerleri terk ederek farklı yerleşim alanlarına yaptıkları nüfus hareketleri ile oluşmaktadır.⁵ Göç olgusunu yaratan koşullar genellikle savaşlar, afetler, dini ve siyasi baskılar ile ekonomik krizlerdir. İnsanlığın var oluşundan günümüze kadar milyonlarca insan, içinde bulunduğu koşulları değiştirmek adına bulundukları bölgelerden ayrılarak yaşam koşullarının iyi olduğu ülkelere göç etmiştir. Bu durum göç alan ülkelerde sosyokültürel, ekonomik, hukuk, eğitim, sağlık sistemi gibi birçok alanda sıkıntılara ve yeni kararlar alınmasına neden olmaktadır. Bu nedenlerden ötürü özellikle göç alan ülkeler, göçmenlerin topluma entegrasyon sürecinde oluşan yasal boşlukları göz önüne alarak yasalar çıkarmakta ve göçmenlerin toplum içindeki yasal statülerini belirlemektedir. Türkiye, Arap coğrafyasında başlayan iç isyanlar neticesinde özellikle Suriye ve Irak gibi ülkelere milyonlarca sığınmacı akınına maruz kalmıştır. Türkiye bu olay neticesinde dünyada en çok mülteci barındıran ülke konumuna gelmiştir. Gelişen ani göç karşısında Türkiye'nin göçmenler için yürürlükte olan yasal mevzuatları yetersiz kalmıştır. Bunun sonucunda Türkiye 2013 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) çıkarmış, 2014 yılında ise Suriyeli sığınmacıları kapsayacak şekilde Geçici Koruma Yönetmeliği'ni yürürlüğe koymuştur. Bu kanunlar neticesinde oluşan ve oluşabilecek göç hareketlerine karşı göç türleri, göçmen, mülteci, şartlı mülteci ve sığınmacı kavramları detaylı olarak açıklanmış ve yasal statüleri belirlenmiştir.

Birleşmiş Milletler (BM) Mülteci Örgütü 2022 istatistiğine göre Türkiye'de 3,7 milyondan fazlası Suriyeliler ile 330 binden fazla diğer milletlerden de olmak üzere yaklaşık 4 milyondan fazla mülteci yaşamaktadır.

Bu bölümde göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları açıklanacak ve Türkiye'nin mülteci politikaları ve yasal mevzuatları açıklanacaktır.

2.1 Göç ve Göçmen Kavramları

Göç kavramının sözlük anlamı araştırıldığında Türk Dil Kurumu göç kelimesini “ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka

⁵Hans-Jörg Assion, *Migration und Seelische Gesundheit*, Springer Medizin Verlag, Heidelberg (2005), s.27

bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” olarak tanımlamaktadır.⁶ Tanıma bakıldığında göç, insanların bireysel veya topluluk halinde dezavantajlı yaşam koşullarından uzaklaşıp, avantajlı yaşam koşullarına doğru yaptığı taşınma işlemidir. Göç insanların yaşadıkları yerlerden kültürel, ekolojik, sosyal, siyasal, savaşlar ve ekonomik nedenlerden ötürü farklı yerlere taşınma, hareket etme işlemlerine denir. Oral’a göre göç terimi; bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan taşınma hareketliği, ülkenin kendi içerisinde yapılan nüfus hareketliği veya yer değiştirme işlemine denir.⁷

Göç kavramını uluslararası literatürde incelediğimizde; Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization-ILO) 2009 yılında paylaştığı göç kavramı sözlüğünde, göç terimini; ülkeler arasında var olan sınırları aşarak yapılan taşınma işlemi veya yer değiştirme hareketliliği diye tanımlamaktadır.⁸ Yine Avrupa Göç Ağı (European Migration Network-EMN) Avrupa Birliği (AB) için yaptığı göç kavramını; “Daha önceden bir diğer üye ülke, devlet ya da üçüncü ülkede oturmakta olan birinin minimum on iki ay zamanla bir AB üyelerinin sınırları alanında yerleşmesi veya yaşaması hali” olarak tanımlamaktadır.⁹ Tanımlara bakıldığında göçün oluşması içinde öncelikle fiziksel hareketlilik, coğrafi değişiklik ve insanların bireysel veya grup halinde yer değiştirmeleri gerekliliği anlaşılmaktadır. Bu konularda birçok araştırma yapan Fichter; göçü, “fiziksel hareketlilik” olarak adlandırmıştır. Buna göre göç, kitlesel olarak bireylerin istekleri dışında bir bölgeden diğer bir bölgeye yerleştirilmesi, rızaları olmadan insanların zoraki göçe tabi tutulması ve yaşadığı ülke sınırları içinde bir yerden diğer bir yere yapılan istek dışı göç hareketliliğidir. Özetle göç kavramının genel bir tanımından söz edecek olursak, yaşam şartlarını değiştirmek umuduyla bireysel, kitlesel veya gruplar halinde, içinde yaşanılan çevreden ve kültürel ortamdan diğer bir çevreye ve kültürel ortama geçici veya ömür boyu yaşamak için taşınma ya da yer değiştirme işlemine denir.¹⁰

Göç kavramının ulusal ve uluslararası literatürü araştırıldığında, söylenebilir ki göçün oluşması için öncelikle insanların doğup yaşadıkları yerlerdeki koşulların, insani açıdan yaşanması zor veya imkânsız hale gelmesi söz konusu olmalıdır. Yani göç eden

⁶ Türk Dil Kurumu, sozluk.gov.tr, (Erişim Tarihi) 25.02.2022

⁷ Belgin Oral; Fevziye Çetinkaya, “Sosyolojik Bir Olgu Olarak Göç Tanımı, Nedenleri ve Göç Kuramları”, *Türkiye Klinikleri J Public Health Dergisi*, 3, 1, (2017), s.1-8

⁸ International Labour Organization, International Labour Migration and the Employment in the Arab Region: Origins, Consequences and the Way Forward, Arab Employment Forum, (Ekim, 2009), s.2-6. Erişim Adresi: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---arabstates/---ro-beirut/documents/meetingdocument/wcms_208699.pdf

⁹ European Commission, *Asylum and Migration Glossary 2.0*, European Migration Network, Lüksemborg (2012), s.99

¹⁰ Osman Sabuncuoğlu, *Göçe Zorlanan Bir Grup Bulgaristan Türk ve Çocuk Ergende Psikiyatrik ve Psikolojik Durum (uzmanlık Tezi)*, Marmara Üniversitesi, İstanbul (1998).s.5-10.

insanlar temel ihtiyaçlarını karşılamak (barınma, gıda, yaşama, sosyal etkileşim, güvenlik gibi) ve hayatta kalmak için diğerk yaşam bölgelerine göç etmek zorunda kalırlar. Bu nedenle g kavramı literatürde “insani bir arayış ve kurtuluş aracı” olarak tanımlanmaktadır.¹¹

Göçmen kelimesinin tanımı incelendiğinde uluslararası kabul görmüş bir tanımı bulunmamakla birlikte, birçok farklı tanımı mevcuttur. Sözlük anlamı yerleşmek olan göçmen, kendi yaşadığı ülkeyi terk ederek başka bir ülkeye yerleşen kimsedir.¹² Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi göçmen tanımını yaparken ek olarak zaman kavramından bahsederler. Avrupa ülkelerine, diğerk ülkelerden yapılan glerde en az on iki ay Avrupa’da ikamet şartı aranır.¹³ Türkiye’de ise “göçmen” tanımı İşkn Kanununda belirtilmiştir. Bu kanuna göre göçmenin; Türk kültürü ve Türk soyundan gelme veya bağlı olma şartı vardır. Bu şartı sağlayan insanlar yurt dışından ülkemize bireysel veya grup halinde g ettikleri takdirde göçmen statüsü kazanabilmektedirler. İşkn Kanununun devamında ülkemize Türk soyundan ve Türk kültüründen gelmeyen yabancılardan ülkemize gelmeleri halinde göçmen statülerini kazanamayacağı yazılmıştır. Bu tanım Türkiye’nin de taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları ve Temel zgrlkleri Sözleşmesi’nde hakların korunmasına ilişkin “ayrımcılığın genel olarak yasaklanması” maddesiyle çelişmektedir.¹⁴

Göçmen sözcüğü genellikle, insanların göç etme kararını herhangi bir etki olmaksızın, kendi hür iradesiyle ve “kişisel uygunluk ve rahatlık” sebebiyle yaptığı g durumlarını kapsar. Bu tanıma göre göçmenlerin genellikle diğerk ülkelere yerleşmeleri gönüllülük esasına dayanmaktadır ve herhangi bir zorlama yoktur. Bu bağlamda uluslararası ge sebep olan itici etkenler incelendiğinde; açlık, eğitim koşullarının yetersizliği, kötü yaşam koşulları, hastalık, ekonomik fırsat eşitsizliği, siyasi ve dini baskı gibi birçok nedeni etkilemektedir. ekici etkenlere bakıldığında ise; iyi eğitim, ekonomik fırsatlar, yaşam koşullarının çekiciliği, iyi iş, doğgun ücret, siyasi ve dinsel özgürlük gibi etkenler olarak tanımlanmaktadır.

Sonuç olarak, göçmen terimi araştırıldığında çok geniş tanımlarının olduğu, tüm g hareketlerini içinde barındırdığı görülmektedir. Güç kavramının; gönüllü, gönülsüz,

¹¹ John Widdup Berry, *Mobility and Acculturation*, Springer, New York (2010), s.1-5.

¹² Türk Dil Kurumu, sozluk.gov.tr, (Erişim Tarihi) 02.05.2020

¹³ European Union Regulation (EC) No 862/2007 of the Wuropean Parliamentand of the Council of 11.07.2007 on Community Statistics on migration an dinternational protection and repealing Council Regulation (EEC) No 311/76 on the compilation of statistics on foreign workers, <http://www.refworld.org/docid/48abd548d.html>, (Erişim Tarihi) 15.05.2020

¹⁴ şebnem akran; Veysel Eren, “Mülteci Politikası: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 39 (2017), s.4.

dini, siyasi, kültürel, ekonomik, beyin, sağlık göçü gibi farklı çeşitleri olmakla beraber mülteci ve sığınmacıyı da kapsamaktadır. Bu nedenle göçmen kavramını mülteci ve sığınmacıya eş anlamlı olarak kullanmak ciddi sorunlara neden olmaktadır. Çünkü bu kavramlar arasında farklar olmakla beraber, yasal haklarda da farklılıklar mevcuttur. Bu üç kavram arasındaki ince çizgi mülteci ve sığınmacı için göç zorunluluktan doğarken, göçmen için göç, hür iradesi ile olmaktadır.

2.2 Mülteci ve Sığınmacı Kavramı

Sığınmacı ve mülteci kavramları ülkemizde eş anlamda kullanılsa da yasal olarak aralarında farklılıklar bulunmaktadır. Sığınmacı, yaşadığı ülkede yaşam hakkının tehlikede olduğu, ülkesinde kalmaya devam ettiği takdirde onur kırıcı tutumlara maruz kalacağı, zulüm göreceği ve yaşam hakkının elinden alınması gibi tehlikeler karşısında başka ülkeye sığınma talebinde bulunduğu, mülteci statüsü kazanılincaya kadar geçen süreye denir. Bu süre zarfında sığınma talebinde bulunan kişi geri gönderilemez. Ancak sığınma talebi reddedilirse talepte bulunduğu ülke, sığınma başvurusu yapan kişileri sınır dışı etme hakkını elde etmiş olur.¹⁵

2.3 Göçmen, Sığınmacı ve Mülteci Kavramları Arasındaki Farklar

Günlük kullanımlarda mülteci, sığınmacı ve göçmen kelimeleri ülkemizde eş anlamlı kelimeler olarak kullanılmaktadır. Ancak gerek ulusal gerek uluslararası hukuk bakımından bu kelimelerin ciddi ayrımları bulunmaktadır.

İnsanlar hayatlarını devam ettikleri ülkeden, türlü sebeplerden ötürü başkalarının baskısına maruz kalmadan kendi iradeleriyle başka ülkelere, hayatlarını devam ettirmek için yaptıkları taşınma işlemleri neticesinde “göçmen” ya da “mülteci” sıfatını kazanmaktadırlar.¹⁶ Göçmenler, genel olarak hayatlarını devam ettirdikleri ülkelerden kötü yaşam şartları veya göç edecekleri ülkelerin yaşam çekiciliği dolayısıyla gönüllü göçler yaparlar. Bu göçlerde herhangi bir zorlama veya dış baskı yoktur. Mülteci ve sığınma kavramlarına baktığımızda baskı, zulüm, kötü yaşam şartlarının yanında herhangi bir can güvenliği de yoktur.¹⁷ Bu yüzden mülteci ve sığınma amacıyla yapılan göçlerde gönüllülük yoktur mecburiyet vardır.

¹⁵ Betül Dilara Şeker, Murat Boysan, “İranlı Geçici Sığınmacıların Kültürleşme Tercihlerinin Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 1 (2013), s.5.

¹⁶ Zeynep Aksoy, “Uluslararası Göç ve Kültürler Arası İletişim”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8, 20(2012), s.293-303

¹⁷ Cemal Yalçın, *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara 2004,s.14-15.

Sığınma ve mülteci kavramlarını incelediğimizde ise sığınma kavramı İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin 14/1 maddesinde belirtilmiş olup uluslararası bir genel-geçerliliğe oturtulmuştur. Yapılan tanımlar neticesinde sığınma ve mülteci kavramları arasında çok belirgin farklar olmasa da iki kavramı birbirinden ayıran önemli bir çizgi mevcuttur. Sığınmacı; hayatını devam ettiği ülkede, hayatını devam ettirebilecek zorluklarla karşılaşmak veya can güvenliğinin olmamasından dolayı diğer ülkelere yapılan göçtür. Yapılmış olan göçten sonra uluslararası hukuki standartlar çerçevesinde göç ettiği ülkelere mültecilik başvurusu yapmış, sonucun çıkmasını bekleyen insanlara sığınmacı denilmektedir.

Göçmen, mülteci ve sığınmacı kavramları arasındaki bazı noktalara değinmek gerekirse;

- Göçmenler çoğunlukla maddi sıkıntılar veya diğer ülkelerdeki yaşam çekiciliğinden ötürü, diğer ülkelere göç etmekte, taşınmaktadır. Mülteciler ve sığınmacılar ise yaşadıkları ülkelerdeki istikrarsızlık, zulüm görme veya can güvenliğinin olmamasından dolayı yapılan göçlerdir.
- Göçmenler yaptıkları taşınma hareketlerinde (göç) gönüllülük esası varken, mülteci ve sığınmacı göç hareketlerinde mecburiyet, zorunluluk vardır.
- Göçmenlerin yaptığı göçler illegal ise cezası bulunmakta, mülteci ve sığınmacıların yaptıkları göçler illegal olsa da herhangi bir cezası bulunmamaktadır.
- Göçmenler illegal olarak diğer ülkelere giriş yaparsa sınır dışı edilebilir. Mülteci ve sığınmacıların yaptıkları illegal göç hareketleri neticesinde, kamu düzeni çerçevesinin belirlediği şartlar haricinde sınır dışı edilemezler ve can güvenliğinin ya da yaşam hakkının sınırlandırılacağı ülkelere gönderilemezler.¹⁸

2.4 Türkiye'nin Göçmenlere Yönelik Yasal Mevzuatı ve Statüleri

Türkiye Cumhuriyeti'nde göçmenlere ve sığınmacılara yönelik çıkarılan ilk kanun 1934'de yürürlüğe giren İskân Kanunudur. İskân Kanunu; Türkiye'de hangi grubun mülteci statüsünü kazanabileceği, kimlerin sığınma talebinde bulunabileceği ve hangi şartlar altında başvuru yapılabileceğini belirten, milliyetçi duygularla yazılmış

¹⁸ Ahmet Önal, Isparta'da Yaşayan Mülteci ve Sığınmacıların Sağlık Hizmetlerinde Erişimde Yaşadıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta 2015, s.32.

kanundur. İskân Kanununa göre Türkiye’de mülteci statüsünü kazanabilmek için Türk soyundan gelmek veya Türk kültürünü taşımak şarttır.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yıllarının başında çıkarılan İskân Kanunu ulus devlet kurma anlayışının bir parçası olarak çıkarılmış ve 1951 Cenevre Sözleşmesine kadar yürürlükte kalmıştır.

1951 Cenevre Sözleşmesi göçmen, sığınmacı ve mülteci tanımlarını, önceliklerini, sahip olduğu haklar gibi birçok alanda yasal statüleri belirlemiş uluslararası geçerliliğe sahip bir belgedir. Türkiye 1951’de Cenevre Sözleşmesini imzalamış, 1961 yılında kabul edilen 359 sayılı kanunla kendi hukuk sistemine entegre etmiştir. Nitekim Türkiye 1951 Cenevre Sözleşmesini “coğrafi sınır” şartıyla kabul etmiştir. Bu şarta göre yalnızca Avrupa konseyi üye ülkelerinden gelen göçmenleri mülteci olarak kabul etmekte, diğer ülkelerden gelen başvuruları kabul etmemektedir. 1967 yılında yeni maddeler eklenerek güncellenen Cenevre Sözleşmesine rağmen Türkiye “coğrafi sınır” şartını muhafaza etmektedir. 2008 yılında “ulusal eylem planı” çerçevesinde coğrafi sınır şartının kaldırılacağı (2012 yılında) açıklanmış olmasına rağmen günümüzde (2022 yılında) hala bu sınırlama devam etmektedir.

Türkiye 2013 yılında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) mecliste kabul edip yürürlüğe koymuştur. Bu kanun ile ilk defa Orta Doğu’dan gelen göçmenlere “Geçici Koruma Yönetmeliği” ile yasal haklar verilmiştir. Bu kanunun en önemli maddelerinden biri de bu yönetmelik kapsamında olan mültecilerin zorla “geri göndermeme” maddesidir.¹⁹

2.4.1 Türkiye’de “Geçici Koruma Yönetmeliği” Kapsamında Bulunan Mültecilerin Hakları ve Durumu

“Geçici koruma” kavramı ilk kez 1970 yılında Asya ülkelerinde dile getirilmiş olsa da 1990 yılında Bosna Savaşı ve akabinde Bosna’nın bağımsızlığını ilan etmesi ile başlayan Yugoslavya’nın dağılma süreci sonucu Avrupa’ya yapılan göç akınlarıyla uygulanmaya başlanmıştır. Bu akınlar neticesinde öncelikle sınırlarını kapatmaya çalışan Avrupa; gelen göç dalgalarının azalmaması, kontrol altında tutulamaması ve yürürlükteki yasaların yetersizliği gibi nedenlerden ötürü 1994 yılında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), Yugoslavya’nın dağılma sürecini de göz önüne alarak Geçici Koruma Kanunu’nu yayınlamıştır. Bu olaydan sonra Avrupa

¹⁹ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Erişim Tarihi: 31.05.2020, Erişim Adresi: mezzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf

Birliği bu acil durum neticesinde Geçici Koruma Kanunu mevzuatını entegre etmeye çalışmış ve uygulamaya başlamıştır.²⁰

Geçici Koruma Yönetmeliği yürürlüğe girmesiyle beraber ülkemizde göçmenlerle ilgili yürürlükte olan yasal mevzuatlar yürürlükten kaldırılmıştır. Geçici Koruma Yönetmeliği on bir bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde kanunun amacı, kapsamı ve tanımları verilmiş olup üç maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerde, geçici koruma kavramının tanımı yapılmış ve hangi durumlarda işleme koyulacağı belirtilmiştir. Ayrıca mevzuatta ilk defa kitlesel göç kavramından bahsedilmiş ve tanımı yapılmıştır. Kanuna göre kitlesel göç “aynı ülkeden veya coğrafi bölgeden kısa bir süre içerisinde ve yüksek sayılarda gerçekleşen ve söz konusu sayılar nedeniyle bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemlerinin usulen uygulanabilir olmadığı durumları” tanımlamada kullanılmıştır.

İkinci bölüm Genel İlkeler başlığı adı altında üç maddeden oluşmaktadır. Bu ilkelere göre geçici koruma hakkının uygulanması, yasa dışı giriş ve bulunuştan dolayı cezalandırılmama ve geri gönderme yasağı konuları ele alınmış ve açıklanmıştır.

Üçüncü bölüm; geçici koruma kapsamının ilkelerini açıklamakta ve iki maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler geçici koruma kapsamının temelini oluşturmaktadır. Bu maddelere göre kimlerin bu kanuna başvuru yapabileceği, kimlerin kanundaki haklardan yararlanabileceği ve kimlerin kanuna başvuru yapamayacağı belirtilmiştir.

Dördüncü bölüm Geçici Koruma Alınması ve Sona Ermesine İlişkin Hükümler ilkeleri adı altında sekiz maddede açıklanmıştır. Bu maddelere göre geçici koruma kararının alınması, geçici koruma kararının içeriği, geçici koruma uygulamasının sona ermesi, geçici koruma uygulamasının bireysel olarak sona ermesi veya iptali, geçici koruması sona erenlerin tekrar gelmesi, geçici korumanın sona ermesine müteakip yapılacak işlemler, geçici koruma kapsamında ülkemize kabul işlemlerinin sınırlandırılması veya durdurulması, uluslararası koruma başvuruları gibi maddeler açıklanmıştır. Genel olarak geçici koruma kanununun nasıl çıkarılacağı, kimlerin başvuru yapabileceği ve ne zaman sonlandırılabilceği hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca Geçici Koruma Yönetmeliği’nin, İçişleri Bakanlığının önerisi, Bakanlar Kurulunun onayı ile verilebileceği belirtilmiştir. Diğer yandan Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamındaki insanların takibi ve oluşabilecek bireysel kararları almak için yetkilendirme Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne verildiği belirtilmektedir.

²⁰ Bekir Güzel, *Suriye İç Savaşı Bağlamında Türkiye’nin Değişen Göç ve Göçmen Politikaları*, I. Uluslararası Göç ve Mülteciler Kongresi, Düzce, 23-25 Kasım 2017.

Beşinci bölüm Geçici Koruma Kapsamında Yapılacak İlk İşlemler ilkelerini dokuz maddede açıklamıştır. Buna göre ülkeye kabul, silahtan arındırma ve sivillerden ayrı tutma, sevk merkezinde yapılacak ilk işlemler, sağlık kontrolleri, kayıt, geçici koruma kimlik belgesi, geçici barınma merkezlerine sevk, geçici korunanlara illerde kalma hakkı verilmesi ve ülkede kalış hakkı maddeleri açıklanmıştır. Genel olarak olası kitlesel göçlere karşın yapılacak ilk işlemler ve takip edilecek prosedürler belirtilmektedir.

Altıncı bölüm Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler ilkelerini yedi maddede açıklamıştır. Bu ilkelere göre; hizmetler, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, iş piyasasına erişim hizmetleri, sosyal hizmetler ve yardımlar, tercümanlık hizmetleri ve gümrük işlemleri maddeleri ile açıklanmıştır. Genel olarak bu bölümde Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında olan insanların, sağlık, eğitim, istihdam, sosyal hizmet, tercümanlık gibi hakları nasıl elde edebilecekleri, hangi durumlarda bu hakları kullanabilecekleri hakkında bilgilere yer verilmiş ve açıklanmıştır.

Yedinci bölümde Yükümlülük ilkeleri üç maddede açıklanmıştır. Bu maddeler genel yükümlülük, davete uyma yükümlülüğü ve hakların uygulamasında kısıtlamalar olarak belirtilmiştir. Genel olarak bu bölümde geçici korunanların uyması gereken sorumluluklar ayrıntılı bir biçimde belirtilmiştir. Buna göre İl Göç Müdürlüklerinin belirlenen yerlerde ikamet edilmesi, valilik aracılığıyla açıklanan şekil ve zamanda bildirimleri verilmesi, çalışma durumlarının bildirilmesi, gelir ve taşınmazlarının bildirilmesi, kişisel bilgilerinin yetkili makamlara verilmesi, sosyal yardımlardan haksız yararlanılmaması, yararlanıldığı takdirde ücretlerin geri ödenmesi ve yetkili makamların (valilik, müdürlükler gibi) diğer talimatlarına uyulmasıdır. Bu yükümlülükler Türkiye'nin amaçladığı göç ve göçmen hedeflerine yönelik sistemli, denetimli ve uygulanabilir olması açısından oldukça önemlidir. Düşünülen sistemde mültecilerin belli illerde yoğunluğunun önlenmesi ve oluşabilecek düzensiz göçmen hareketlerini engellemek amaçlanmaktadır.

Sekizinci bölüm Sevk Merkezleri ile Geçici Barınma Merkezlerinin Kurulması, Yönetim ve İşletilmesi ile Geçici Barınma Merkezlerinde Sağlanacak Hizmetler ilkelerini altı maddede açıklamıştır. Bu maddelere göre; sevk merkezlerinin kurulması ve yönetilmesi, geçici barınma merkezlerinin kurulması, yönetimi ve işletilmesi, geçici barınma merkezlerinde sağlanacak hizmetler, geçici barınma merkezlerini ziyaret, sevk merkezi ve geçici barınma merkezlerinin güvenliği ve sevk merkezleri ve geçici barınma merkezlerinde görevli personel olarak açıklanmıştır. Bu bölümde ilk kez

kurulacak olan sevk merkezleri ve barınma merkezlerinin kurulması, nasıl işletilmesi gerektiği, personel görevlileri gibi birçok konu hakkında açıklama yapılmıştır. Ayrıca bu bölümde eskiden Başbakanlığa bağlı olan, günümüzde İçişleri Bakanlığına bağlanan Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığına (AFAD) da önemli görevler yüklemektedir. AFAD hem barınma merkezlerinin kurulumu hem verilecek hizmetlerde önemli rol üstlenmektedir. Öyle ki günümüze kadar çoğu barınma merkezlerinde eğitimden sağlığa, atölyelerden bilgisayar okuryazarlığına birçok alanda hizmetleri devam etmektedir.

Dokuzuncu bölüm Gönüllü Geri Dönüş ve Üçüncü Ülkeye Çıkış ilkelerini dört maddede açıklanmıştır. Bu maddelere göre; gönüllü geri dönüş, seyahat belgesi, üçüncü ülkeye çıkış ve yerleştirme ve Türkiye'ye giriş yasağı maddeleri açıklanmıştır. Genel olarak bu bölümde Türkiye'nin geçici koruma sağladığı insanlara geri dönmeleri beklentisi içinde olduğu belirtilmiştir. Gönüllü dönüşlerin nasıl olması gerektiğini belirten maddelerin yanında, gönüllü olmaması halinde geri göndermeme hükmünün geçerli olacağı yasalarda mevcuttur.

Onuncu bölüm İş Birliği ve Yardım ilkelerini iki maddede açıklamaktadır. Bu maddelerde içerik olarak; iş birliği ve destek çağrısının yapılması ile yardım sağlanması gibi hususlar açıklanmıştır. Bu bölümde uluslararası destek ve yardım talebinde Dışişleri Bakanlığı tarafından yürütülmesi hususuna değinilmiş, sivil toplum ve sendikalarla iş birliği sağlanmasına vurgu yapılmıştır.

On birinci bölüm Çeşitli ve Son Hükümler ilkelerini on beş maddede açıklamıştır. Bu maddelere göre; özel ihtiyaç sahipleri, aile birleşimi, kişisel veriler, gizlilik ilkesi ve kişisel dosyaya erişim, istatistikler, avukatlık hizmetleri, ihbar ve şikâyetler, tebligat, yetki, denetim, uygulamaya ilişkin düzenlemeler, talep yetkisi, mali hükümler, geçiş hükümleri, yürürlük ve yürütme olarak açıklanmış, birçok konu açıklanmıştır.²¹

Yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan Geçici Koruma Yönetmeliği birey temelli, insan hakları, insan onurunu koruma ve saygınlık ilkeleri göz önüne alınarak kapsamlı ve düzenli bir yönetmelik maddelerinden oluşturulmuştur. Ancak sığınmacıların ne kadar süre geçici koruma kapsamında olacağının belirtilmemesi, vatandaşlık hakkı

²¹Geçici Koruma Yönetmeliği, Erişim Tarihi: 31.05.2020, Erişim Adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.20146883.pdf>

kazanamamaları, yetkilerin bakanlık eliyle valiliklere devredilmesi gibi konuların varlığı, kanunu birçok konuda eleştirilerin hedefi haline getirmiştir.²²

2.4.2 Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacı Politikası

Türkiye 1970'li yıllara kadar göç veren ülke konumundayken, zamanla gelişen ekonomi ve sağlık, eğitim ve kültürel imkânlar ile birlikte, göç alan ülke konumuna gelmiştir. Türkiye bulunduğu coğrafya ve jeopolitik önemi itibarıyla göç olgusuna sürekli maruz kalmaktadır. Öyle ki United Nations High Commissioner for Refugees (UNCHR) 2018 raporuna göre; 2010 yılında en çok mülteci barındıran ülkeler sıralamasında ilk ona giremeyen Türkiye, 2018 yılında en çok mülteci barındıran ülke konumuna gelmiştir.²³ Türkiye Suriye'de başlayan savaşa beraber gelen sığınmacılara “açık kapı” politikası benimseyerek tümünün ülkeye girişlerine izin vermiş ve temel ihtiyaçlarını gidermeye çalışmıştır. Başlangıçta insani değerler göz önüne alınarak uygulanan politikalar sığınmacı akınların sıklaşması ve akınların kitlesel göçlere dönmesiyle farklı boyutlara ulaşmış ve birçok sorunun doğmasına neden olmuştur. Özellikle barınma, istihdam, eğitim, sağlık, güvenlik, sosyal ve kültürel gibi birçok alanda baş gösteren sıkıntılar çıkarılan kanunlar ve yönetmeliklerle giderilmeye çalışılmış ve daha sistematik hareket etmeye başlanılmıştır. Öncelikle hızlı gelişen kitlesel akınlara karşı sığınmacılar kayıt altına alınmış ve ikamet işlemleri ülkenin çeşitli illerinde yapılmıştır²⁴. Daha sonra yürürlüğe koyulan kanunlar ve yönetmelikler sayesinde sığınmacıların statüleri belirlenmiş olup eğitim, sağlık, çalışma, sosyal ve kültürel gibi birçok haklar verilmiş olmakla beraber güvence altına alınmıştır.

2.5 Geçici Koruma Kanunu Kapsamında Bulunan Sığınmacıların Türkiye'de Yaşadıkları Sorunlar

Hızlı gelişen göç akınları karşısında Türkiye öncelik olarak sığınmacıların can güvenliğini sağlamak istemiştir. Sığınmacıların kabulünden sonra kayıt işlemleri başlamış akabinde Türkiye'nin farklı illerine ikamet işlemleri yapılmıştır. Bu süreç sığınmacılar açısından zorlu ve sorunlu olmuştur. Çünkü bu ikametler sırasında, sığınmacılar arasında olan akraba hatta aile mensubu insanlar farklı illere ikamet

²² Bekir Güzel, *Suriye İç Savaşı Bağlamında Türkiye'nin Değişen Göç ve Göçmen Politikaları*, I. Uluslararası Göç ve Mülteciler Kongresi, Düzce, 23-25 Kasım 2017.

²³ United Nations High Commissioner for Refugees, *Global Trends Forced Displacement in 2017*, United Nations High Commissioner for Refugees, Geneva (2018), s.3. Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/globaltrends2017/>

²⁴ Teoman Akpınar, “ Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar”, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3,3(2017).

ettirilmiş bunun sonucunda aile bütünlüğü bozulmuştur. Fakat daha sonra çıkarılan yönetmelikle bu durum toparlanmaya çalışılmıştır. Sığınmacıların hızlı şekilde diğer illere yerleştirmesi ile konut, sağlık, eğitim, çalışma, kültürel entegrasyon, dil ve psikolojik travmalar gibi birçok sorun ortaya çıkmış ve bu sorunlar 2011'den günümüze kadar da devam etmiştir.

2013 yılında göçmenler hakkında yapılacak olan strateji ve politikaları belirlemek, kamu ve özel kuruluşlar arasında organizasyonu sağlamak, oluşabilecek sorunlara karşı hızlı ve etkili şekilde karar alıp uygulamak için Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Sınır ve kamplarda organizasyon sağlamak ve alt yapıyı oluşturmak Göç İdaresi bünyesinde Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'na (AFAD) bırakılmıştır. AFAD eliyle kamplarda altyapı kurulmuş, sığınmacıların sorunları giderilmeye çalışılmıştır. Mesleki kurslardan dil kurslarına, barınmadan sağlığa, eğitimden sosyal entegrasyonuna kadar birçok hizmet verilmiş ve mültecilerin entegrasyonu sağlanmaya çalışılmıştır.²⁵ Ancak kamp dışında yaşayan mülteciler bu hizmetlerden yararlanamamıştır. Ayrıca mültecilerin illere yerleştirilmesi ile birçok ilde kiralar artmış nihayetinde konut sorunu ortaya çıkmıştır. Başlangıçta çalışma izinleri olmayan mülteciler kaçak çalıştırılmış, herhangi bir güvencesi olmadan asgari ücretin yüzde 60'ına tekabül etmeyen ücretlerde çalışmak zorunda kalmıştır. Bu sorunların yanı sıra açlık, barınma, aile bütünlüğü, sağlık, psikolojik sorunlar, eğitim, kültür çatışması, hukuk uyuşmazlığı gibi birçok konuda da sıkıntılar yaşanmış, günümüzde de bazı sorunlar yaşanmaya devam etmektedir.²⁶

2.5.1 Barınma Sorunu

Savaşın ilk yıllarında oluşan göç akınlarına karşı Türkiye sınırda çadır kentler ve konteynırlar kurarak gelen sığınmacıları burada ağırlamış ve temel gereksinimlerini karşılamıştır. İlerleyen yıllarda ise savaşın kızışması ve göç akınlarının milyonları geçmesi sonucu Türkiye “uydu kent” projesi kapsamında belirli şehirlere sığınmacıları yerleştirme işlemi gerçekleştirmiş ve yaşam ihtiyaçlarını halkla beraber karşılamaya çalışmıştır. Suriyeli sığınmacılara devletçe oluşturulan çadır kent ve konteynırların sınırlı oranda olması sebebi ile göç eden sığınmacıların yalnızca %9'u bu yerleşim yerlerinde barınabilmiştir. Bu nedenden dolayı %9'luk kısımda olmayan sığınmacılar

²⁵ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “Genel Müdürlük Görevleri”, Erişim Tarihi: 27.12.2020.

goc.gov.tr/genel-mudurlugun-gorevleri

²⁶ Nevşehir Valiliği İnsan Hakları Kurulu Komisyon Raporu, “ Geçici Koruma Altındakiler, Sığınmacılar, Göçmenler ve Mülteciler Raporu, 2016, Erişim Adresi: file:///C:/Users/pcc/Downloads/rapor_valilik%20(2).pdf

barınma ihtiyaçlarını kendileri karşılamak zorunda kalmıştır.²⁷ Sığınmacıların büyük bölümünün maddi sıkıntı çekmeleri nedeniyle sığınmacılar ucuz konutları ve yaşamak için gerekli hijyene sahip olmayan barınma yerlerini tercih etmek zorunda kalmıştır. Örneğin Mersin iline yerleşen mülteciler genellikle yoksul insanların yaşadıkları semtlere, Akdeniz ve Toroslar'a yerleşmiş, buralardaki kiralık konutlarda da birden fazla aileden oluşacak şekilde ikamet etmişlerdir. Bu oluşan göç karşısında kiralık konut fiyatlarında ciddi artışlar olmuş, bu durum hem yoksul kesim için hem de maddi sıkıntılar çeken göçmenler için ciddi sorun teşkil etmiştir.²⁸ Buna benzer olarak Nevşehir iline yerleşmiş olan mülteciler genellikle terk edilmiş, altyapısı yok denecek kadar az olan mahallelerde ve kentsel dönüşüm projeleri kapsamında olan semtlerde yaşadığı örneği verilebilir. Bu yerlerdeki konutların özelliği, ucuz olmasının yanı sıra rutubetli, harabe ve altyapı sıkıntıları olan konutlar olmasıdır. Bu konutlarda ortalama 30 ile 40 sığınmacı, her aile bir odada kalacak şekilde yaşamaktadırlar.

Geliri olmayan sığınmacılar terk edilmiş derme çatma yerler, dükkânlar ve inşaat halindeki yerlerde hayatlarını idame ettirmeye çalışmaktadırlar. Yaşadıkları konutlara birden fazla aile ile kalabalık olarak hayatlarını sürdürdükleri için yerli halkta sahip oldukları konutları mültecilere kiralamak istememekte, kiralayan da mevcut kira değerinin kat be kat üstünde kiralamaktadır. Bu durum da mülteciler ve yoksul yerli halk açısından maddi sıkıntı oluşturmaktadır. Bunun sonucunda da mülteciler ev talebini; insan sağlığı açısından uygun olmayan, nemli, rutubetli, pencere ve kapıya bile sahip olmayan barınma yerlerinde gidermektedirler. Bu da mülteciler için sağlık, psikolojik, sosyal ve kültürel sorunlarının daha da artmasına neden olmaktadır.²⁹

Sığınmacıların barınma ihtiyacının giderilmesi veya oluşabilecek sorunlar karşısında, yaşadıkları illerde bu sorunun çözümü için başvuru yapabileceği herhangi bir kurum yoktur.³⁰

2.5.2 Dil Sorunu

Dil, insanların birbirleriyle anlaşmasını sağlayan iletişim aracıdır. İnsanların birbirlerini anlayabilmesi veya oluşacak sorunlara karşı kendini ifade etmesi ancak aynı

²⁷ Teoman Akpınar, "Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar", *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 03, 03 (2017) s. 19-20.

²⁸ Ali Ekber Doğan, "Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu", Mersin Üniversitesi, 2014, Erişim Adresi: Madde14.org/images/b/b0/MersinUnivSuriyeCalistay.pdf

²⁹ Nevşehir Valiliği İnsan Hakları Kurulu Komisyon Raporu, "Geçici Koruma Altındakiler, Sığınmacılar, Göçmenler ve Mülteciler Raporu, 2016, Erişim Adresi: [file:///C:/Users/pcc/Downloads/rapor_valilik%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/pcc/Downloads/rapor_valilik%20(2).pdf)

³⁰ Ali Ekber Doğan, "Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu", Mersin Üniversitesi, 2014, Erişim Adresi: Madde14.org/images/b/b0/MersinUnivSuriyeCalistay.pdf

dili konuşabilmesiyle mümkündür. Sığınmacılar Türkiye’den farklı dil ve alfabe kullanmaları, Türkçe bilmemeleri, toplumla iletişime geçmelerine engel olmakta, yaşadıkları sıkıntılara çözüm bulamamakla beraber birçok sıkıntıya da sebep olmaktadır. Bir toplumla entegre olabilmenin başlıca yolu o toplumla aynı dili konuşmaktır. Bu vesileyle başlangıçta sığınmacılar için dizayn edilmiş olan Geçici Eğitim Merkezleri’nde (GEM) Suriye eğitim müfredatıyla Arapça eğitim verilmiş, zamanla bu uygulamanın entegrasyon açısından sorun oluşturacağı ve ikili eğitim gibi sorunlar ortaya çıkaracağından dolayı uygulamaya tedavülünden kaldırılmış ve 2014 yılında mültecilere devlet okullarında eğitim alma hakkı verilmiştir. Gerekli altyapı çalışmaları yapılmadan, hızlı bir şekilde sığınmacılara eğitim hakkının verilmesi beraberinde birçok sorunu da getirmiştir. Günümüzde de bu sorunlar için kalıcı çözümler ortaya konulamamıştır.³¹

Yapılan araştırmalara göre, devlet okullarına kayıt olan sığınmacı çocukların gerek öğretmenleri gerek akranları ile herhangi bir şekilde iletişim kuramadıkları, yaşadıkları sorunları anlatamadıkları ve yaşanan sıkıntılarla tek başlarına mücadele edemedikleri görülmektedir. Bir başka sorun ise öğretmenlerin Arapça bilmemesi ve Türkçe öğretimi alanında uzman olmadıkları için sıkıntı çekmeleridir. Yine dil sorunu nedeniyle sığınmacı çocukların akranlarıyla iletişim sıkıntısı çektikleri ve temel gereksinimlerini karşılayamadıkları görülmektedir. Sığınmacı çocukların ve öğretmenlerin yaşadıkları sorunların belirlenmesi için öğretmenlerin görüşüne başvurulmuş ve öğretmenler görüşlerini bu şekilde ifade etmiştir. “Ne mülteci çocuklar benim söylediklerimi anlıyor ne de ben onların. Birbirimizi anlamadan bakıp duruyoruz.”³² Başka bir öğretmen ise, “mülteci çocuklarının ebeveynleri ve aile fertleri Türkçe bilmiyorlar. Biz çocuklara oturmasını ve kalkmasını öğretmeden Türkçe öğretmeye çalışıyoruz.”³³ Diğer bir görüş, “mülteci çocukların dil bilmemesi öğretmenler ile de iletişime geçmelerine engel olmaktadır. Bu engel öğretmenlerin sığınmacı çocuklarının ilgi ve ihtiyaçlarını belirlemeyi zorlaştırmakta ve gerekli olan eğitimin verilmesini engellemektedir. Bu görüşe paralel olarak başka öğretmen “mülteci çocuklar sınıftan tamamen kopuk biçimde zaman geçirmekte” diye belirtmektedir. Sığınmacı çocuklar Türkçe anlamadıkları ve konuşamadıkları için öğretmen ve

³¹ Kamil Alptekin, Demet Akarçay Ulutaş, Dilara Ustabası Gündür, “Konya’da Geçici Koruma Altında Yaşayan Suriyeliler Üzerine Bir Çalışma”, *Sosyal Politikaları Çalışmaları Dergisi*, 2, 40 (2018), s. 107-109.

³² Elif Mercan Uzun, Eda Bütün, “Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri”, *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1, 1 (2016), s. 75-78.

³³ Kamil Alptekin, Demet Akarçay Ulutaş, Dilara Ustabası Gündür, “Konya’da Geçici Koruma Altında Yaşayan Suriyeliler Üzerine Bir Çalışma”, *Sosyal Politikaları Çalışmaları Dergisi*, 2, 40 (2018), s. 107-109.

akranlarını anlamamakta, bu da mülteci çocuklarının sınıftan ayrıık şekilde hareket etmelerine neden olmaktadır.³⁴

Sığınmacı çocukların yaşadıkları bu dil sorunu; travmalar, psikolojik sorunlar, akademik kariyerlerinin başarısızlığı gibi birçok alana da etki etmektedir. Bu yüzden toplumla kaynaşma ve sosyalleşme açısından dil bilme yeterliliği büyük önem arz etmektedir. Çünkü toplumla entegre olmanın önceliklerinden biri de dildir. Dil yetersizliğinden dolayı eğitimin yanı sıra, sağlık hizmeti, sosyal yardım, hukuk ve kamu kuruluşları ve özel sektörlerin çoğunda ciddi aksaklıklar meydana gelmektedir. Örneğin sağlık hizmeti almak isteyen bir sığınmacının dil yetersizliği ve doktorun da Arapça bilmemesi iletişim kurulamamasına ve sığınmacıların rahatsızlığının giderilememesine neden olmaktadır. Buna benzer birçok kamu kuruluşu ve özel sektörde de tercümanların olmaması veya yetersiz oluşu, sığınmacıların da Türkçe bilmemesi mülteciler açısından ciddi aksaklıklar meydana getirmekte ve entegrasyon sürecini uzatmaktadır.³⁵

2.5.3 İstihdam Sorunu

Kitlesel göçlere maruz kalan ülkelerde, mülteci olarak gelen insanların işgücü piyasasına zamanla katılacağı bilinen gerçektir. Nitekim Türkiye'ye sığınan Suriyeli mülteciler de zamanla Türkiye işgücü piyasasına dâhil olmaya çalışmışlardır. İkamet işlemlerinden sonra sığınmacılar, temel ihtiyaçlarını gidermek ve hayatlarını idame ettirmek adına Türkiye'nin işgücü piyasasına dâhil olmaya çalışmışlardır. Sığınmacıların mesleki olarak nitelişiz olmaları, kalabalık gruplar halinde yerleşmeleri, başlangıçta çalışma izinlerinin olmayışı gibi nedenlerden ötürü “ucuz işgücü” olarak görölmelerine neden olmuştur. Bunun neticesinde birçok işveren sığınmacılara yönelmiş, sosyal güvenceleri olmadan asgari ücretten düşük bir maaşla sığınmacıları çalıştırmaya başlamışlardır.³⁶

Sığınmacıların başlangıçta yasal olarak çalışma izinleri olmadığında onları işverenler tarafından kötü koşullarda ve sosyal güvencesiz olarak çalışma ve düşük ücretle çalışma gibi pek çok konuda sömürüye açık hale getirmiştir. Bu yaşanan olaylar yalnızca sığınmacıları değil yerli halkı da olumsuz etkilemektedir. Sığınmacıları ucuz iş gücü olarak piyasa da çalışmaları yerli halkın çalışma koşulları ve ücretlerini

³⁴ Muhammed Esat Altıntaş, “DKAB Öğretmenlerine Göre Suriyeli Çocukların Devlet Okullarında Karşılaştıkları Sorunlar (Nitel Bir Araştırma)”, *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 18, 2 (2018)

³⁵ Mustafa Korkut, *Mülteci Çocukların Sorunları ve Beklentileri*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018, s.81-83.

³⁶ Kamil Alptekin, Demet Akarçay Ulutaş, Dilara Ustabaşı Gündür, “Konya’da Geçici Koruma Altında Yaşayan Suriyeliler Üzerine Bir Çalışma”, *Sosyal Politikaları Çalışmaları Dergisi*, 2, 40 (2018), s.103-104.

kötüleştirmiştir. Bu durum da yerli halk ve sığınmacılar arasında zaman zaman gerginliğe yol açmıştır. Yaşanan bu olaylar neticesinde devlet hem vatandaşını hem sığınmacıları korumak adına, sığınmacılar için çalışma yasaları çıkarmıştır. Bu çalışma yasaları Yabancı İstihdam Kanunu adıyla yürürlüğe konulmuştur. Bu kanunla Suriyeli sığınmacılara çalışma kapıları açılmış, yerli halk da koruma altına alınmaya çalışılmıştır. 2014'te yürürlüğe giren YUKK ile Geçici Koruma altında olan sığınmacılara çalışma hakkı verilmiş ve çalışma hakkına başvuru yapmanın önü açılmıştır. Başvurudaki temel şart, başvuru yapanın ikamet adresi olmasıdır. İkametgâh sahibi olmayan mülteciler, ikametgâh sahibi olduktan sonra altı ay içinde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına (AÇSHB) başvuru yaparak çalışma izni alabilmektedir. Başlangıçta bir yıl verilen izin, tekrar başvuru yapmaları dâhilinde iki veya üçer yıl daha uzatılabilmektedir. Devlet, vatandaşlarını korumak için işletmelerde “mülteci nüfusu, çalışan nüfusun %10'unu geçmemelidir” şeklinde bir kota koymuştur. Bu sınırlama işlemi tarım ve hayvancılık sektörlerini kapsamamaktadır. Bu maddenin amacı tarım ve hayvancılık alanında oluşan işgücü açığının kapanması, bu alanların sürdürülebilir olması ve gelişmesi için olduğu belirtilse de, mülteciler için ciddi sorunlara neden olmaktadır. Hali hazırda mevsimlik tarım işçilerinde düşük ücret, sosyal sigorta olmadan çalıştırma, çocuk işçiliği ve hijyen açısından uygun olmayan yerlerde mevsimlik tarım işçilerinin barınmaları gibi birçok sorunun daha derinleşmesine ve çözümsüz kalmasına neden olmaktadır. Bir diğer konu ise, işverenlerin mültecileri asgari ücretten düşük maaşla çalıştırmalarıdır. Bu durum haksız rekabete neden olduğu ve vatandaşlarla aralarında sorun çıkardığı için, vatandaşları korumak adına yönetmelikte mültecilerin asgari ücretten düşük ücrete çalıştırılmayacağı maddesi yer almaktadır. Ayrıca bu kanunlara uymayanlar ciddi hukuki ve idari işlemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Örneğin kayıt dışı mülteci çalıştıran veya %10'un üzerinde mülteci çalıştıran işletmelere ciddi para cezaları verilebilecek, mültecilerin de İçişleri Bakanlığı tarafından sınır dışı edilmeleri istenebilecektir.³⁷

Türkiye’de farklı şehirlerde herhangi bir destek almadan, kendi imkânlarıyla hayatlarını devam ettirmeye çalışan geçici koruma kapsamında olan sığınmacıların ekonomik durumları incelendiğinde, genel olarak geçim sıkıntısı yaşadıkları, çoğunun ise yoksulluk ve açlık sınırında veya altında yaşadığı görülmektedir. Bunun ana

³⁷ Büşra Dillioğlu, “Suriyeli Mültecilerin Entegrasyonu: Türkiye’nin Eğitim ve İstihdam Politikaları”, *Akademik Orta Doğu Dergisi*, 10 ,1 (2015), s.13-20.

nedenlerinin başında geçici koruma kapsamında olan sığınmacıların işgücü piyasasına erişimlerinin çeşitli mevzuatlarla sınırlandırılmasıdır. Bu sınırlandırmalar mültecilerin kayıt dışı ve sosyal güvence olmadan çalışmalarına, bunun sonucunda da emek sömürüsüne uğramalarına neden olmaktadır. İşgücü piyasasında yer edinmiş birçok mülteci ise T.C. vatandaşları ile aynı işe yapmalarına rağmen, yerli halktan çok daha düşük ücret almaktadır. Bazen de işverenler tarafından, mültecilerin emeklerinin karşılığı olan ücretleri çok geç verilmekte veya hiç verilmemektedir.

Geçici Koruma kapsamında olan Suriyeli sığınmacıların geneline bakıldığında, Suriye iç savaşının kısa sürede bitmeyeceği, bitse bile Suriye devletinin güvenliği ve ekonomi tesisinin yeniden kurulmasının uzun yıllar alacağı görülmektedir. Bu nedenle Türkiye'nin işgücü piyasası ihtiyacını belirleme ve bu ihtiyaçlar nezdinde kalifiye eleman yetiştirme, mesleki kursları genişleterek gerek topluma kazandırma gerekse de mültecileri meslek sahibi yapma ve destekleme gibi birçok alanda istihdam entegrasyonu planlı ve kapsamlı yapılması gerekmektedir. Çünkü bir toplumla entegrasyonu başarmının yollarından biri de çalışma entegrasyonundan geçmektedir.³⁸

2.5.4 Eğitim Sorunu

Suriye iç savaşından önce okul çağındaki çocukların %99'u, ortaokul çağında olan Suriyelilerin ise %80'den fazlasının okula gittiği, eğitim oranının yüksek olduğu belirtilmektedir. Yaşanan iç karışıklık ve savaşla birlikte milyonlarca insan eğitimden mahrum kalmıştır. Türkiye'de GİGM raporuna göre savaşın beş yılında 910 binden fazla çocuğun eğitim çağında olduğu, savaşın yedinci yılında ise 980 bine yakın eğitim çağında çocuğun olduğu belirtilmiştir. Savaşın ilk zamanlarında ülkemize sığınan mültecilere eğitim, gönüllü mülteci öğretmenler tarafından verilmiştir. Daha sonra AFAD tarafından kamplarda kurulmuş olan yirmi beş eğitim merkezi tarafından mültecilere eğitim kurumsal olarak verilmeye devam edilmiştir. Kamplarda verilen eğitime kamplarda yaşayan mültecilerin yaklaşık %90'ı katılmıştır. Kamp içinde yaşayan mülteci çocukların, kamp dışında yaşayan mülteci çocuklara oranı %13 civarındadır. Bu nedenle de kamp dışında yaşayan yüz binlerce mülteci çocuk bu eğitimlerden mahrum kalmıştır. İlk zamanlar mülteci çocuklara, savaşın kısa süre içerisinde biteceği umuduyla Suriye müfredatına uygun şekilde eğitim verilmiş; daha sonra savaşın kısa süre içerisinde bitmeyeceği anlaşılmaya üzere kamp dışında yaşayan

³⁸ İhsan Çetin, "Suriye Mültecilerinin İşgücüne Katılımları ve Entegrasyon: Adana-Mersin Örneği", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15, 4 (2016), s.1004-1012.

yüz binlerce mülteci çocuğun eğitimden mahrum kalması sebebiyle 2014’de yürürlüğe giren YUKK ile mültecilere devlet okullarında ve Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) ücretsiz kayıt hakkı verilmiştir. Genelgede ek olarak Suriyelilere özel okul açma yetkisi de verilmiştir. Kayıt işlemlerini “ikamet izni” yanı sıra “yabancı tanıtma kartı” ile yapılabileceği belirtilmiştir. Mültecilere verilen bu eğitim hakkı Bakanlık ve İl Komisyonları aracılığıyla denetlenmektedir.

Mülteciler için eğitim konusunda yaşadıkları önemli sorunlarından biri de denklik sorunudur. Türkiye denklik için mültecilerin aldıkları eğitimleri karne, diploma veya herhangi bir belgeyle kanıtlama yükümlülüğü getirmiştir. Ancak insanlar ülkelerinde başlayan savaş nedeni ile ani göç kararı aldıkları ve bunun sonucunda ülkelerini terk ettikleri için herhangi bir belgeye veya evraka sahip değildirler. Bu sorunun çözümü için “Yabancı Uyruklu Öğrenciler” Yönetmeliği aracılığıyla komisyonlar kurulmuş ve sorunlar çözülmeye çalışılmıştır. Komisyon; herhangi bir eğitim-öğretim belgesi olmayan mültecilerin, aldıkları eğitimi sözlü beyanlarına dayanarak yaptıkları mülakat, yazılı veya sözlü seviye belirleme uygulamalarıyla denkliğine karar vermiş ve ilgili kurumlara yönlendirerek çözmeye çalışmıştır.³⁹

Geçici Eğitim Merkezleri (GEM), AFAD tarafından Suriyeli çocuklara yönelik eğitim ve öğretim hayatlarının devamını sağlamak için kurulan eğitim merkezleridir. Yirmi beş kentte kurulan GEM’ler eğitim faaliyetlerini Arapça olarak vermektedir. Müfredat olarak Suriye müfredatı örnek alınmaktadır. Müfredatta Türkiye aleyhine olan yerler düzenlenmiş veya çıkarılmıştır. Bunun yanında öğrencilere ve kampta yaşayan mültecilere de Türkçe kursları verilmektedir. Örgütlenme olarak Türk eğitim sistemi örnek alınmış ilkokul, ortaokul ve lise zorunlu tutulmuştur. GEM’in amacı eğitim hayatlarını yarıda bırakmış ve yeni eğitime başlamak durumunda olan mültecilerin eğitimlerini sağlamak ve “kayıp nesil” oluşmasının önüne geçmektir. Gönüllü öğretmenler tarafından verilen dersler, yazılı ve sözlü sınavlar, ders işleyiş saatleri gibi işlemler MEB müfredatına uygun şekilde yürütülmektedir. UNICEF aracılığıyla barınma kamplarında veya kentlerde GEM’de gönüllü şekilde öğretmenlik yapan mültecilere kartlar dağıtılıp aylık ortalama 150-220 dolar arası ücret verilmektedir. GEM ayrıca öğrencilerin mezun olması veya ayrılması durumunda öğrencilere mezuniyet belgesi, karne gibi belgeler de vermektedir. Ortaöğretim hayatını GEM’de başarılı şekilde tamamlayan mültecilere, ayrıca Bakanlıkça “Yabancı Öğrenciler için

³⁹ Müberra Nur Emin, *Geleceğin İnşası Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi*, Seta Kitapları, 1. Baskı, İstanbul 2019.

Lise Yeterlilik ve Denklik Sınavı (YÖLYDS)” uygulanmakta ve başarılı olan mültecilere “ Lise Denklik Belgesi” verilmektedir. Bu belge sayesinde mülteciler YÖK ve üniversiteler aracılığıyla, mevzuatta belirtilen şartları yapmaları halinde üniversitelerde öğrenim alma hakkını kazanmaktadırlar. Ayrıca YÖK 2012’de verdiği Genel Kurul Kararı ile ülkemize göç eden mültecilere ve Suriye’de okumakta olan Türk vatandaşlarına “özel öğrenci” statüsüne alıp kayıt hakkı tanımıştır.⁴⁰

2014’de devlet okullarına ücretsiz kayıt hakkı ile birlikte birçok mülteci ikamet belgeleri veya “yabancı tanıtma kartı” ile okullara kayıt yaptırmıştır. Başlangıçta mültecilerin bu hakkı GEM’den yana kullandıkları görülmektedir. Bunun nedeni GEM’de Suriye müfredatına uygun şekilde ders verilmesi ve eğitim dilinin Arapça olmasıdır. Zamanla Bakanlıkça devlet okullarında yapılan oryantasyon çalışmaları neticesinde yıldan yıla mülteci sayıları devlet okullarında artmış, GEM’deki mülteci sayısını geçmiştir. 2017’de MEB’e bağlı eğitim kurumlarında 169 bine yakın mülteci öğrenci varken, 2018’de bu sayı 608 bini geçmiş durumdadır. 2018 eğitim yılı döneminde 976 bine yakın mülteci çocuk eğitim hizmetlerinden yararlanabilecekken ancak 608 bin mülteci çocuk bu hizmetlerden yararlanabilmiştir. Geriye kalan 368 bin mülteci çocuk; dil sorunu, maddi durum yetersizliği gibi pek çok sorun nedeniyle okullara kayıt yaptıramamış ve eğitim hizmetlerinden yararlanamamıştır.⁴¹

2.5.5 Sağlık Sorunu

Bireyler bir kültür alanının içinde doğar ve o kültürün içinde barındırdığı değerlerle hayatlarını idame ettirirler. Öyle ki, bulunulan kültür ortamının dışına çıkılması, özellikle de başka bir ülkeye göç edilmesi; hem göç edenlerin hem göç edilen yerlerde yaşayan bireylerin sosyal, kültürel, ekonomik, sağlık gibi alanlarda değişimine neden olmaktadır. Bu değişimin başında özellikle göç edilen ülkeye entegrasyon sorunu gelmektedir. Bu entegrasyon sorununun önemli bir parçası da şüphesiz ki sağlık sorunudur.

Suriye’de iç savaştan önce sığınmacıların ülkelerindeki sağlık sisteminin iyi olması, anne ve bebek sağlığı kontrollerinin sistemli, aşılanmanın ülke genelinde yüksek olması, ülkenin ilaç ihtiyacını gidermeye yönelik yapılan çalışmalar, sağlık alanında iyi organize olunduğunu ortaya koymaktadır. 2011’de iç savaşın sonucunda sağlık

⁴⁰ Mehmet Duruel, “Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorunu”, *Ankara Üniversitesi İktisadi ve İdari Birimler Dergisi*, 30, 5 (2016), s. 1406-1407.

⁴¹ Mustafa Korkut, *Mülteci Çocukların Sorunları ve Beklentileri*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018, s. 106-107.

sisteminin çöküşü ve milyonlarca insanın bu hizmetten yoksun olması nedeniyle hastalıklar çoğalmış, salgın riskleri doğmaya başlamıştır. Sığınmacılara ev sahipliği yapan ülkelerinin kaygılarının başında da sığınmacıların ülkeye bulaşıcı hastalık yayma ihtimalidir. Bu nedenle dünyadaki çoğu ülkenin sığınmacıların ülkeye kabulündeki ilk şartı sağlıklı birey olmasıdır. Sağlıksız olanlar ise çoğu ülkeye kabul edilmemekle birlikte, sığınmış olduğu ülkelerden de sınır dışı edilmektedir. Türkiye, Suriye’den gelen sığınmacıların sağlık taramasını AFAD eliyle, sığınmacılar ülkeye giriş yaptıkları sırada yapmaya çalışmıştır. Sağlık sorunu olan sığınmacıları da kamp içinde kurulan sağlık hizmeti binalarında tedavi altına almıştır.⁴²

AFAD 2013 yılında çıkardığı yönetmelikle kayıt altına alınan mültecilere vermiş oldukları “geçici kimlik kartı” sayesinde sağlık hizmetinden yararlanılmasını finanse etmiş, mülteciler için tüm sağlık masraflarını ücretsiz durumuna getirmiştir. Kayıt dışı yaşamakta olan mülteciler ise sadece acil sağlık hizmetinde faydalanabilmekte olup diğer haklardan faydalanamamaktadır.⁴³ Kamp dışında yaşayan sığınmacıların; maddi sıkıntılar, yoksulluk, barınma, hijyen, mevsimsel sorunlar (ısınma, aşırı sıcaklık gibi) yaşamaları ciddi sağlık problemlerine neden olmaktadır. Geçici kimlik kartına sahip olmayan sığınmacılar sağlık hizmetinden yararlanamadığından, bu sığınmacıların sağlık verileri de bilinmemektedir. Ayrıca sağlıklı olmayan şartlarda yaşamalarından dolayı da sık sık hastalandıkları görülmektedir.⁴⁴ Sığınmacıların sağlık hizmetlerinden yararlanma konusunda bilgi sahibi olmama, bu nedenle sağlık hizmetlerine ulaşmada sorun yaşama, maddi sıkıntılar yüzünden muayene ve ilaç masraflarını ödeyememe, BMMYK ile protokol imzalamayan özel hastanelerde ücretsiz muayene olamama, dil uyumsuzluğu sebebiyle hastalığını anlatamama, tercüman eksikliği veya yokluğu, göç edilen ülkenin sağlık sistemini bilmeme ve uyum sağlayamama, tecavüz, cinsel veya psikolojik istismar alanlarında utanma nedeniyle ifade edememe, karşı cins çalışanlarına kendini ifade etmekten utanma, ekonomik nedenlerden ötürü hastanelere gidememe şeklindedir.⁴⁵ Kamp içinde ikamet eden sığınmacılar kamplardaki sağlık binalarında veya sevk edilen hastanelerde sağlık hizmetinden faydalanabilmektedir. Şehirlerde ikamet eden sığınmacılar ise sağlık ocaklarında, kayıtları olduğu aile hekimlerinde veya Sağlık Bakanlığına bağlı olarak hizmet veren hastanelerde, sevk yapıldığı takdirde özel

⁴² Türk Tabipler Birliği, *Savaş, Göç ve Sağlık*, Türk Tabipler Birliği Yayınları, Ankara, 2016.

⁴³ Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, *Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları*, Erişim tarihi: 30.06.2020, Erişim adresi: <http://madde14.org/images/a/a8/AFADSurSigin2013.pdf>

⁴⁴ T.C. Nevşehir İl Valiliği İnsan Hakları Kurulu Raporu, “ Geçici Koruma Altındakiler, Sığınmacılar, Göçmenler ve Mülteciler Raporu, 2016, s. 8-10.

⁴⁵ Sema Buz, *Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul Mültecilik*, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Yayınları, Ankara, 2004.

ve üniversite hastanelerinde de sağlık hizmetinden faydalanabilmektedir. Ayrıca kamplarda yaşayan hamilelerin belirlenmesi ve izlenmesi, lohusa ve çocuk-bebek bakımı izlenimleri ve taramaları yapılmaktadır. Şehirlerde yaşayan sığınmacıların bu hizmetlerden faydalanmaları veya belirlenmesinde aksaklıklar olduğu görülmektedir. AFAD tarafından yürütülen sağlık hizmetleri, bazı illerde eczacılarla AFAD arasında anlaşmazlık yaşanması sebebiyle sığınmacıların ilaçlara ulaşmakta zorluk çekmesine neden olmaktadır.⁴⁶

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre ülkemizde sığınmacı ve vatansız kişiler genel sağlık sigortasına sahip olabilmektedir. Ülkemizdeki vatansızların, sığınmacıların ve mültecilerin sağlık sigortasına sahip olabilmesi için ikamet ettikleri illerdeki SGK'ya başvurmaları gerekmektedir. Bu şekilde başvuru yapan insanların sigorta primleri devlet hazinesi tarafından karşılanmaktadır. Ülkemize sığınan Suriyelilere sunulan sağlık hizmetleri 2015'de geçici koruma altında olan sığınmacılara Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar Yönergesi baz alınarak verilen hizmetler bu şekildedir; muayene ve ayakta tanı, salgın ile mücadele, bulaşıcı hastalık ve bununla mücadele, çocuk ve genç sağlığı, bağışıklama, tüberküloz, kadın hastalıkları ve üreme sağlığı olarak verilmektedir. Sığınmacılar sağlık sorunlarının giderilmesi için genelde kamu hastanelerini kullanmaktadırlar. Bunun nedeni kamu hastanelerinin ulaşım kolaylığı, ücretsiz olması BMMYK ile anlaşmaları olmasıdır. Ülkemize sığınan on beş yaş altındaki sığınmacılara enfeksiyon riskine karşı ücretsiz aşılama yapılmaktadır. Gerek kamplardaki gerek kamp dışındaki sığınmacılara yapılan sağlık taraması ve düzenli kontroller sonucu sığınmacılarda salgın hastalıklara rastlanılmamıştır. Ayrıca Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından sığınmacı çocuklara psikososyal destekleri de verilmektedir.⁴⁷

Her ülkede mülteci ve sığınmacılara karşı farklı sağlık hizmeti uygulaması mevcuttur. Türkiye, Suriye iç savaşının ilk gününden, günümüze kadar tüm sağlık hizmetinden sığınmacıları ücretsiz faydalandırmakta ve entegrasyon yolunda büyük adımlar atmaktadır. Suriye iç savaşının ilk yıllarında genel geçer uygulamalar ve sözlü talimatlarla sığınmacıların sağlık ihtiyaçları giderilmeye çalışılmışsa da, sığınmacıların savaşın seyrinden dolayı daha uzun süre ülkemizde ikamet edeceği anlaşıldığında, Türkiye gerekli yasal mevzuatları çıkartıp sistematik bir şekilde sağlık hizmetlerine entegrasyon süreci uygulamaya koymuştur.

⁴⁶ Türk Tabipler Birliği, Savaş, Göç ve Sağlık, Türk Tabipler Birliği Yayınları, Ankara, 2016.

⁴⁷ Fazilet Duygu, "Türkiye'de Doğan Suriyeli Çocuklar ve Sağlık", *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, 40 (2016).

2.5.6 Sosyo-Kültürel Sorunlar

Berry; “Göç, Kültürleşme ve Uyum” adlı makalesinde; yaşadığı kültürden isteyerek veya zorla ayrılmak suretiyle başka bir kültüre geçiş sürecinde, strese sebep olma ve bu stresle baş edebilme kabiliyetine sahip olması gerekliliğinden bahsetmektedir. Mülteciler, sığınmacılar, göçmenler veya bir kültürden başka bir kültüre geçiş yapan insanların benzer sıkıntılar çekmekte ve benzer entegrasyon süreci yaşadığını öne sürmektedir. Bu entegrasyon sürecini kendi aralarında 5 aşamaya bölen Berry, ilk adımda kültürlerarası etkileşimin olması gerekliliğinden bahsetmiştir. İkinci adımda bu etkileşim sonucunda ortaya çıkan deneyimin anlaşılmasından, üçüncü adımda bu deneyimlerin incelenmesi ve çıkarımlarda bulunulmasından, dördüncü adımda oluşan bu kültürlerarası sıkıntılara ilk çözüm yollarının oluşturmamasından, son adımda ise bir entegrasyondan bahsetmektedir.⁴⁸ Hangi sebeple olursa olsun insanların kültürlerini bilmediği veya yabancı olduğu bir topluma göç ettiğinde, o topluma kendileriyle beraber pek fazla sorun getirmekte ve toplumsal sıkıntılara neden olmaktadır. Özellikle göç eden insanların, göç ettikleri ülkelere kültürel, sosyal, dil, sağlık, ekonomik ve eğitim gibi birçok konuda entegrasyon sağlamaları, kültürlerin ve toplum yapısının farklı olmasından dolayı güçleşmektedir.⁴⁹ Yapılan araştırmalar neticesinde kültürel entegrasyon sürecinde tüm sıkıntılara rağmen Suriyeli sığınmacıların büyük oranı ülkemizde yaşamaktan memnun olduğunu belirtmiştir. Sığınmacıların yoğun olarak yaşadıkları illerimizde (özellikle Şanlıurfa, Mardin, Diyarbakır, Gaziantep, Batman, Hatay, Kilis gibi) yerli halk ile akrabalık bağı olması, aynı din ve mezhebe bağlı olmalarından dolayı inançlarını baskı altında olmadan rahat yaşamaları, ırkçılığa maruz kalmamaları, kültürlerini rahat yaşamaları, halkla iyi ilişkilere sahip olmaları, ülkemizin ve vatandaşlarımızın her türlü desteği kendilerine sunmalarından dolayı Türkiye’de yaşamaktan memnun olarak entegrasyon sürecini rahat yaşamaktadırlar.

Kültürel entegrasyon sürecinde yerli halkın sığınmacılara karşı davranışları da sosyal ve kültürel entegrasyon açısından önemlidir. Türkiye 2011’de Suriye’de başlayan ilk göçler karşısında gerek devlet gerek vatandaşlar, sığınmacıları iç savaş sebebi ile can güvenliklerinin olmaması, sınırdaş olmaları, aynı dine mensup olmaları gibi birçok

⁴⁸John Widdup Berry, “Immigration, Acculturation and Adaptation”, *Applied Psychology: An International Review*, 46 (1997), s. 5-68.

⁴⁹Murat Kandemir, *Türkiye ve Kanada Mülteci Politikalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018, s.41.

nedenden ötürü sahip çıkmış ve olumlu bir tutum sergilemiştir.⁵⁰ Savaşın uzaması, sığınmacıların ucuz iş gücü olarak çalıştırılması, bu durumun yerli halkla aralarında bir rekabet olarak algılanması gibi nedenlerden ötürü sığınmacılar ve yerli halk arasında bazı illerde küçük çaplı kargaşalar çıkmışsa da 2011'den günümüze kadar ciddi sayılabilecek herhangi bir olay yaşanmamıştır.

2.5.7 Diğer Sorunlar

Suriye'den ülkemize yapılan göçler esnasında sığınmacılar; sağlık, barınma, yetersiz gıda, güvenlik tehdidi, iklimsel şartlar, aile bireylerinin öldürülmesi veya ailenin dağılması, fiziksel yaralanmalar, tecavüz, insan tacirlerinin eline düşme, psikolojik travmalar gibi birçok sorunlarla mücadele etmek zorunda kalmışlardır. Zamanla Suriye'den ülkemize artan göç hareketlerinin çoğalması ve savaşın kısa vadede bitmeyeceği anlaşılmaması üzerine yıllar geçtikçe sığınmacıların sorunları derinleşmeye başlamıştır. Bu sorunlar dil, psikolojik travmalar, çocuk işçiliği ve evliliği, adaptasyon sorunu, eğitim, sağlık, ekonomik sıkıntılar, istihdam, insani ihtiyaçlar, kültürel sıkıntılar gibi başlıklar altında ayırmak mümkündür.⁵¹

Sığınmacılar ülkemize göç etmeden veya göç sırasında psikolojilerine olumsuz etki edecek birçok olayla karşılaşmış veya yaşamışlardır. Göç etmeden önce genellikle; can güvenliklerinin olmaması, savaş esnasında şiddet ve ölüm olaylarına tanıklık etmeleri, politik ve siyasi baskılar, ekonomik sıkıntılar, temel ihtiyaçlardan yoksun kalma, sağlık hizmeti alamama gibi durumlar gösterilebilir. Göç sonrası ise; sığındıkları ülkedeki belirsizlik, farklı bir kültürde yaşama, dil sorunu, ekonomik sıkıntılar, sosyal yardımlaşmadan yoksun olmak, sosyokültürel entegrasyon, geçmişe özlem, aile fertlerinin dağılma tehlikesi, kötü koşullarda barınma, psikolojik travmalar gibi durumlar gösterilebilir.

Göçün önemli etkilerinden biri de bireyin ruh sağlığına olan etkileridir. UNHRC'nin 2015 yılında Suriyeli sığınmacılarla yaptığı risk analizinde, mülteci çocuklarının %50'den fazlasının psikolojik sıkıntılar çektiği belirtilmiştir. Yine benzer bir araştırma yapmış olan Uluslararası Stratejik Kurumu; Türkiye'ye sığınan mülteciler arasında, Savaş zamanında bir yakınının öldüğünü belirtenlerin oranı %95'den fazla, bu savaş esnasında veya sonrasında psikolojik travma yaşadığını belirtenlerin oranı

⁵⁰ Dilek Yelda Kağnıcı, "Suriyeli Mülteci Çocukların Kültürel Uyum Sürecinde Okul Psikolojik Danışmanlara Düşen Rol ve Sorumluluklar", *İlköğretim Online Dergisi*, 16, 4 (2017), s.1770-1771.

⁵¹ Mustafa Korkut, *Mülteci Çocukların Sorunları ve Beklentileri*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018, s. 67-72.

%80'den fazla, yaşadığı travmayı hala sürdürdüğünü ve atlatamadığını belirtenlerin oranı ise %14'den fazla bir orana sahiptir.⁵² Türkiye'de kamplarda yaşayan Suriyeli sığınmacı çocuklar üzerinde yapılan araştırmada ise; kamplarda yaşayan çocuklarda %36'sında depresyon boyutunda, %49'una yakınında klinik düzeyde psikolojik ve depresyon belirtileri olduğu belirtilmiştir.⁵³ Ancak son yıllarda sığınmacı çocuklara gerek Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından Gerek Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından psikososyal desteğinin verildiği görülmektedir.

Mültecilerin yaşadığı diğer bir sorun ise Türkiye'ye adaptasyon sorunudur. Bu sorunun başında konuşulan dillerin farklı olması nedeniyle anlaşamama ve sosyal iletişimden yoksun kalınmasıdır. Sığınmacıların adaptasyon sorunu; arkada bıraktıkları arkadaşlıklar, vatanları, evleri, bunun neticesinde Türkiye'de yaşadıkları kültür uyumsuzluğu, ekonomik sıkıntılar, hayat pahalılığı, kalabalık şekilde aynı evde yaşama, yerel halk ile sosyal ve kültürel ilişkide bulunamama, kendini yalnız ve değersiz hissetme, iş bulamama, güvencesiz ve düşük ücretle çalışma gibi birçok sıkıntı yüzünden adaptasyon sorunları yaşamaktadırlar.⁵⁴ Ayrıca mültecilerin toplumdan dışlanma korkusu sebebi ile iletişimden kaçtığı gözlemlenmiştir. Öyle ki okullarda mülteci çocuklar kendi aralarında iletişime geçmekte, yerel halk ile dışlanma korkusu ve dil yetersizliğinden dolayı iletişim kurmaktan kaçınmaktadır.

Türkiye'de yaşanan bir başka sorun da, ülkeye iltica eden çocukların çalışması ve erken yaşta çocuk evliliğidir. Suriyelilerin Türkiye'ye iltica etmesiyle, ülkede yoksul konumuna düşülmesi, maddi sıkıntılar, iş bulamama, konut sorunu, sosyal yardım eksikliği gibi nedenlerden ötürü çocukları çalıştırmaya veya kanunlara göre reşit olmayan yaşlarda evlendirmeye zorlamaktadırlar. Her ne kadar ülkemizde çocuk yaşta işçi çalıştırmak yasak olsa da özellikle mevsimlik tarım işçiliği ve hayvancılık sektöründe çocuk işçilerinin çalıştırıldığı belirtilmiştir.⁵⁵ Ayrıca Suriyeli mültecilerin aralarında yaptıkları evliliklerde Suriye Konsolosluklarında veya Türkiye'de evlenmeye dair resmi bir belge alınamaması, bu evlenmelerden veya iltica sonrası meydana gelen çocuk doğumları evlilik dışı olarak görülmektedir. Bu nedenle binlerce çocuk vatansız

⁵² Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, *Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması*, Usak Yayınları, Ankara 2013.

⁵³ Serap Özer, Selçuk Şirin, "Suriyeli Mülteci Çocuklar Saha Araştırması Sonuç Raporu", 2013.

Erişim Adresi: http://content.bahcesehir.edu.tr/public/files/files/BAUSuriye_23_11_2012.pdf

⁵⁴ Sema Buz, "Türkiye'deki Sığınmacıların Sosyal Profili", *Polis Bilimler Dergisi*, 10, 4 (2008), s. 1-14 Erişim Adresi: <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423911084.pdf>

⁵⁵ Kemal Vuran Tarlan, "Suriyeli Mülteciler: Büyüyen Sorunlar, Daralan Zaman", *Birikim Dergisi*, 2016, Erişim Adresi: <http://www.birikimdergisi.com/guncel-yazilar/7771/suriyemulteciler%20-buyuyen-sorunlar-daralan-zaman>

konumundadır. Öte yandan dil sorunu sebebiyle özellikle kamp dışında yaşayan mülteciler dini hizmetlerden faydalanamamakta veya sorunlar yaşamaktadır.⁵⁶

⁵⁶T.C. Nevşehir İl Valiliği İnsan Hakları Kurulu Raporu, “ Geçici Koruma Altındakiler, Sığınmacılar, Göçmenler ve Mülteciler Raporu, (Nevşehir İl Valiliği), 2016, s. 17-18

3.BÖLÜM

HALK VE ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNİN MÜLTECİLERİN ENTEGRASYON SÜRECİNE ETKİLERİ VE ROLLERİ

Bu bölümde halk ve çocuk kütüphaneleri kavramları, vermiş oldukları hizmetler, personel, bina durumu, derme, otomasyon, bütçe, kütüphane politikaları, mültecilerin entegrasyon süreci uygulamaları, çok kültürlülük ve çok kültürlü kütüphaneler açıklanmaya çalışılacak, gelişmiş ülkelerdeki uygulamalar ve sistemlerden bahsedilecektir.

3.1 Türkiye’de Halk ve Çocuk Kütüphaneleri ve Sığınmacı Entegrasyonu

Kütüphaneler var oldukları çağların özelliklerini içinde barındıran, bulunduğu toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi gibi durumlara göre politika benimseyen kurumlardır. Bu politikalar, kütüphanelerin var olma sebeplerinin yanında, hedef ve görevlerine önemli bir şekilde etki etmektedir. Kütüphaneler bu nedenle, kuruldukları günden günümüze kadar var oldukları çağların özelliklerini, hizmet ettikleri toplumların misyonlarını taşımışlardır.

Halk kütüphanesi terimi günümüz anlamında kullanma şekli 1789 Fransız Devriminde ortaya çıktığı, devrim öncesi zamana bakıldığında halk teriminin günümüz kullanma şekliyle farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır. Bu vesileyle ilkçağda halk kütüphanesi günümüz anlamında “halka açık kütüphane” gibi toplumda yaşayan insanların tümünü kapsamadığı belirtilmektedir⁵⁷ Halk kütüphaneleri, hiçbir ayırım gözetmeksizin toplumda yaşayan farklı grupları da göz önüne alarak insanların eğitim, sosyal, kültürel ve bilgi ihtiyaçlarını farklı formatlarda karşılayan ve ihtiyaçların giderilmesi için önemli katkılarda bulunan kurumlardır. IFLA 2010 yılında yaptığı halk kütüphanesi tanımı ise; “ırk, cinsiyet, yaş, dil, din, eğitim ve ekonomik seviye farklılığı göz önünde bulundurmaksızın toplumun tüm bireylerine eşit şekilde hizmet veren kurumlar olup ayrıca kütüphaneler çeşitli materyaller ve hizmet araçlarıyla yaşam boyu öğrenmeyi hedefleyen ve bu doğrultuda politikalar benimseyen kurumlardır”⁵⁸ diye tanımlamaktadır.

⁵⁷ Hasan Sacit Keseroğlu, *Halk Kütüphanesi Politikası ve Türkiye Cumhuriyeti’nde Durum*, İstanbul:TKD Şubesi, 1989.

⁵⁸ Christie Koontz, Barbara Gubbin, *IFLA public library service guidelines*, The Hague, The Netherlands: International Federation of Library Associations and Institutions, 2010.

Halk kütüphaneleri prensip olarak tüm hizmetlerini ücretsiz şekilde sunan, bu vesileyle de bilgiye ulaşım konusunda toplum içinde farklı seviyedeki insanların eşitsizliğini, dezavantajlarını ortadan kaldıran, toplumdaki demokratik gelişmeleri takip eden ve destekleyen kurumlardır. Dolayısıyla halk kütüphaneleri, farklı formattaki bilgi materyallerine erişim bağlamında, bireysel veya grup olarak fırsat eşitsizliğini ve dezavantajlılık durumunu ortadan kaldırarak, bulunduğu ve hizmet ettiği ülkelerin ve milletlerin kalkınmalarını destekleyen önemli kurumlardandır.

Halk kütüphanesinin temel amacı Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu'na (IFLA) göre ; “ insanların ve grupların boş vakitlerini değerlendiren, kişisel gelişim, dinlenme, bilgi ihtiyaçlarının giderdiği ortamlara sahip kurumlar “ olarak belirtmektedir⁵⁹.

UNESCO tarafından yayınlanan Halk Kütüphanesi bildirisinde (1995), halk kütüphanelerinin görevleri;

- Çocuklara erken yaşta okuma kültürünü kazandırmak ve geliştirmek,
- İnsanların bireysel ve toplumsal gelişimlerini destekleme,
- Kültürel miras bilincini, sanatı, bilimi, eğitimi ve yenilikleri geliştirme ve destekleme,
- Kültürler arası iletişimi destekleme ve geliştirme, kültürel farklılığı koruma ve çeşitliliği destekleme,
- Bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda her türlü bilgiye erişmelerini mümkün kılmak,
- Yerel işletmeler, kamu kurumları, dernekler gibi kurumlarla işbirliği yapmak ve bilgi hizmetleri sunmak,
- Bilgisayar okuryazarlığı ve bilgi ihtiyaçlarının giderilmesi ve geliştirilmesine destek olmak,
- Toplumda yaşayan tüm yaş gruplarına hitap edecek edebi etkinlik, kültürel aktivite ve programlar yapmak ve desteklemek,
- Toplumun ihtiyaçlarına göre politikalar belirlemek ve bu ihtiyaçları gidermeye yönelik uygulamalar yapmak ve desteklemek,

⁵⁹ IFLA/UNESCO Public Library Manifesto, 1994, Erişim Tarihi:01.03.2021,
Erişim Adresi: <https://www.ifla.org/publications/iflaunesco-public-library-manifesto-to-1994>

diye belirtmektedir⁶⁰.

IFLA çocuk kütüphaneleri hizmet ve amacını 2011 yılında yayınladığı bildiride;

- Her çocuğun doğuştan hakkı olan; kültürel gelişim, bilgi, görsel, bilgisayar okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, okuma kültürü, hayat boyu öğrenme, boş vakitler için etkili ve yaratıcı etkinlikler, kolay ve ücretsiz erişim,
- Kullanıcıların açık erişimli her kaynağa ve bölümlere erişimini kolaylaştırmak,
- Kullanıcılara (çocuk, genç, bakıcı, ebeveyn gibi)çeşitli programlarla hizmet vermek,
- Ailelerin topluma uyumunu kolaylaştırmak,
- Çocukların karakterlerinin ve güvenlerinin gelişmesine, kendi kendilerine yeten bireyler olmayı hedefler.

diye belirtmektedir⁶¹. Ayrıca IFLA 2011 yılında “her çocuk din, dil, ırk, yaş, cinsiyet, toplumsal statü, ekonomik durum gibi etkenler dikkate alınmaksızın gelişme hakkına, becerilerini ve potansiyeli ileri seviyelere taşıma adına bilgi, materyal, etkinliklere ve programlara herhangi bir ücret vermeksizin diğer kullanıcılarla eşit olarak faydalanma hakkına sahiptir” diye belirtmektedir.

Çocuk kütüphaneleri konusunda ülkemizde çalışmalarıyla öncü konumunda olan Yıldız’a göre “çocuk kütüphaneleri, çocuklar arasındaki fırsat eşitsizliğini en aza indirebilecek; ailelerinden dolayı zorunlu dezavantajlı olan çocuklara erken müdahale programları uygulanabilecek; sürdürülebilirliği yüksek ve devlet destekli ücretsiz sosyal bir kurumdur” diye tanımlamaktadır.⁶²

Türkiye’de çocuk kütüphaneleri genel olarak halk kütüphaneleri bünyesinde zemin katta faaliyette bulunmaktadır. Aynı bir bina olarak ilk kez 1925’de Türk Ocakları girişimleriyle Manisa (Akhisar)’da çocuk kütüphanesi kurulmuştur.⁶³ Türkiye’de halk ve çocuk kütüphanelerinin genel durumuna bakarsak özellikle çocuk kütüphaneleri nicelik, nitelik ve fiziksel olarak yetersiz, ülkenin nüfusuna ve

⁶⁰ UNESCO Halk kütüphanesi bildirgesi/Kasım 1994, Yaşar Tonta (çev.), *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 19,2 (1995), s. 144-147

⁶¹ IFLA Çocuk kütüphanesi hizmetleri için ilkeler, Bülent Yılmaz ve Selda Ekici (Çev), *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 25,4 (2011), s.545-552.

⁶² Asiye Kakırman Yıldız, “Öğrenme Merkezi olarak Çocuk Kütüphaneleri”, *Dünyanın İyiliği İçin Çocuk Kütüphaneleri*, ed. Asiye Kakırman Yıldız (İstanbul Hiper Yayın, 2019), s.119-120.

⁶³ Mübeccel Gönen, Nihan Temiz, Sevgi Can Akbaş, “Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Kütüphanelerinin Rolü ve Önemi: Bir Kütüphane Örneği”, *Milli Eğitim*, 208 (2015), s.78.

ihtiyaçlarına cevap veremediği görülmektedir. Bu vesileyle ocuk kütüphanelerinde verilen hizmet politikaları oluşturulduğuunda, ocuk kütüphanelerinin öncelikle dezavantajlılar için bir müdahale merkezi; ebeveynler için destek kurum; okul dönemi öncesi çocukları için eğitim sağlayıcı; okuma alışkanlığı göstergelerini yükseltmek için bir başlangıç noktası ve özellikle sığınmacılar için topluma entegrasyon merkezi olduğu unutulmamalıdır.⁶⁴

3.2 Sığınmacıların Halk ve ocuk Kütüphanelerini Kullanım Durumu  zerine

2011 yılında Suriye’de i savaşla başlayan göçler 10 yılı geride bırakmasına rağmen mültecilerin kütüphane kullanımı ve bilgi merkezlerinde faydalanmaları istenilen seviyelere bir türlü gelememiştir. Ülkemizde halk ve ocuk kütüphaneleri Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel M d rl ğu bünyesinde örgütlenmişlerdir. Ayrıca yerel yönetimler ve özel kuruluşlara da bağlı olarak birçok kütüphane hizmet vermektedir. Türkiye’nin hemen hemen her yerinde varlığı bulunan kütüphaneler maalesef mültecilerin sorunlarına politika geliştirememiştir.

G  n başladığı yıl, g lerin geçici bir süreliğine olacağı d şuncesi entegrasyon çalışmalarını sekteye uğratmışsa da, daha sonra savaşın uzun yıllar daha devam edeceği ve geri dönüşlerin kısa sürede içerisinde mümkün olmayacağı anlaşılması üzerine mültecileri topluma entegrasyon çalışmaları hızlı bir şekilde hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmalarda öncelikli görev G GM ve AFAD’a verilmiştir. AFAD mülteci sayılarının fazlalığı nedeniyle 25 ilde GEM kurmuş ve hizmet vermeye başlamıştır. Mültecilerin entegrasyon sürecinde dil, eğitim, mesleki kurs, kültürel faaliyetler, sosyal ve hukuksal haklar gibi birçok konuda mültecilerin topluma entegrasyonunu sağlamaya çalışmıştır. Mültecilerin yaklaşık yüzde doksanı kamp dışında yaşadıkları d ş n ld ğuinde bu hizmetlerden birçok mülteci faydalanamamıştır. Öyle ki 2018 yılında 228 bin, 2019 da 143 bin, 2020 de 58 bin mülteci kamplarda yaşamaktaydı, bu sayı günümüzde ise 57 bin olarak açıklanmıştır. Mülteci nüfusunun şuan 3.664.873 olduğu ülkemizde sadece 57 bini kamplarda yaşayıp bu eğitimlerden faydalanmakta diğer mülteciler bu hizmetlerden yoksun kalmaktadır⁶⁵. Özellikle

⁶⁴ Asiye Kakırman Yıldız, “ ğrenme Merkezi olarak ocuk Kütüphaneleri”, *Dünyanın İyiliği İçin ocuk Kütüphaneleri*, ed. Asiye Kakırman Yıldız (İstanbul Hiper Yayın, 2019), s.119.

⁶⁵ G  İdaresi Genel M d rl ğu, “İstatistikler”, Erişim Tarihi:20.03.2021, Erişim Adresi: goc.gov.tr/gecici-koruma5638

mültecilerin yarısına yakın nüfusunu çocukların oluşturduğunu göz önüne alırsak, çocukların bu hizmetlerden faydalanamamalarını “kayıp nesil” riskini oluşturmaktadır.

Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü kütüphane istatistiklerine bakıldığında mülteciler için herhangi bir istatistiğe yer vermemekle beraber, mültecilere yönelik sosyal ve kültürel faaliyetlerin sınır bölgelerinde çok az olduğu görülmektedir. Bu durum mültecilerin sosyal ve kültürel entegrasyonu ve kütüphane kullanımını negatif yönde etkilemektedir. Öyle ki Türkiye geneli bir istatistiğe sahip olmasak da, Türkiye’nin en büyük dördüncü şehri ve en çok mülteci barındıran şehirlerinden biri olan Bursa da kütüphanelere üye olan mülteci sayısı 700’ü geçmemektedir. 179 binden fazla mültecinin yaşadığı Bursa şehrinde kütüphane kullanımının bu kadar az olmasının nedenleri; mültecilerin kütüphaneleri ve hizmet politikalarını bilmemesi, kütüphanelerin mültecilere yönelik hizmet anlayışını geliştirmemeleri, kütüphane materyallerinin mültecilere yönelik olmaması veya az olması, kütüphane personelleri ile iletişimde sorun yaşamaları ve dışlanmışlık gibi nedenler etkilemektedir.

Kütüphanelerin ülkenin dört bir yanında var olması, bulunduğu yerlerin kültürel, sosyal, ekonomik gibi durumlarına göre kendini güncelleyen kurumlar olmasına rağmen mültecilerin entegrasyon sürecinde pasif kalmaları, mültecilerin dezavantajlarını giderecek faaliyetlerde bulunmamaları, mültecilerin entegrasyon sürecini zorlaştırmakla beraber daha uzun yıllar bu sürecin tamamlanmasını geciktirmektedir.

3.3 Halk ve Çocuk Kütüphanelerinin Sığınmacılara Yönelik Politikaları

Meydana gelen farklı krizler zamanında oldukça başarılı bir geçmişi bulunan kütüphaneler göçmenler için güvenli bir liman haline gelmektedir. Kriz zamanlarında çeşitli uygulamalar ve hizmetler vererek oluşan sorunları minimum düzeye indirmeye çalışan halk ve çocuk kütüphaneleri bu dönemlerde önemli roller üstlenmektedir. Oluşan göç ve meydana gelen mülteci krizi zamanlarında bilgilendirici, eğitici ve yol gösterici olarak görev yapan kütüphaneler dünyanın her yerinde çeşitli hizmetler vermektedirler⁶⁶. Özellikle Batı Avrupa, Amerika ve Kanada gibi ülkelerdeki halk ve çocuk kütüphanelerinin göçmenleri topluma entegrasyon sürecinde benimsedikleri politikalar ve bu politikalar çerçevesinde göçmenlere verdikleri hizmetler diğer ülkelere örnek olmaktadır.

⁶⁶ Leila Hashempour, “Mültecilere Yönelik Kütüphane Rolü ve Hizmetleri, 2018. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/301887512_Multecilere_Yonelik_Kutuphane_Rolu_ve_Hizmetleri

Batı Avrupa'nın, mülteciler için kütüphane hizmetleri incelendiğinde her ülkenin farklı uygulamalar yapmakta olduğu görülmektedir. Genel olarak kütüphane hizmetlerini şu başlıklar altında toplamak mümkündür;

- Birçok dilde kütüphane broşürleri,
- Eğitim kursları,
- Çok dilli kitaplar,
- Konuşma atölyeleri,
- Okuma-yazma kursları,
- E-kitap ve e-eğitim kursları,
- Ücretsiz wifi hizmeti,
- Ücretsiz kütüphane kartı,
- Bilgisayar ve internet kullanımı,
- Kültürel etkinlikler,
- Mesleki kurslar
- Nitelikli personel ile hizmet vermek,

Aynı şekilde Amerika ve Kanada kütüphanelerinin de mülteciler için izledikleri politikalar incelendiğinde benzer başlıklar görülmektedir;

- Kütüphane tanıtma ve kullanım koşulları,
- Ücretsiz kütüphane kartı ve hizmetleri,
- Yeniden yerleştirme,
- Ruh sağlığı dönük faaliyetler,
- Vatandaşlık kursları,
- İstihdam seminerleri,
- Okul sonrası ve yaz eğitim programları,
- E-kaynaklar,
- Yemek, müzik, dans ve diğer sanatlarda mülteci kültürlerini yaşatmak ve çeşitli faaliyetlerle desteklemek,
- Mesleki kurslar,
- Konuşma kulüpleri,
- Okuma-yazma kursları,⁶⁷

⁶⁷ IFLA, "Responding! Public Libraries and Refugees", 2015, Erişim Tarihi: 01.04.2021 Erişim Adresi: http://www.ifla.org/files/assets/public-libraries/publications/library_service_to_refugees.pdf

Türkiye’de halk ve çocuk kütüphaneleri politikaları incelendiğinde mültecilerin topluma entegrasyon sürecinde aktif bir politikaları olmadığı görülmektedir. Mülteci nüfusunun 5 milyona yakın olduğu ülkemizde kütüphanelerin gelişmiş ülkelere nazaran pasif kaldığı, yıllar geçmesine rağmen sistematik bir politika geliştiremediği görülmektedir.

Son yıllarda yapılan kütüphanelere rağmen mevcut kütüphaneler eksik veya yetersizdir. Ülkede bulunan çocuk kütüphaneleri sayısı yetersiz olup fiziksel olarak çocukların ihtiyaçlarına da cevap verememektedir. Sığınmacı çocukların yaşamakta oldukları dezavantajlı durumu eşitlemek veya minimum seviyeye indirmek için çocuk kütüphanelerinde gerekli ortamların oluşturulması gerekmektedir. Çocuk kütüphaneleri sığınmacıların yaşadıkları toplumla uyumunu, fırsat eşitliğini ve yaşam boyu öğrenme süreçlerini sürdürülebilir biçimde katkıda bulunması için, sığınmacı çocukları ve ailelerini bu sürece katarak hizmet politikası oluşturmalı ve toplumu uyumunu sağlamalıdır. Günümüzde gelişmiş ülkelerde hizmet veren çocuk kütüphaneleri, sığınmacı çocukları ve çocukların sahip olduğu tüm çevreyi kapsayacak şekilde faaliyetler düzenleyerek toplumu değiştirmeyi ve değişim süreçlerine entegre etmeye hedeflemektedir.⁶⁸

Çocukların zihinsel gelişiminin önemli kısmı okul öncesi döneminde geliştiği düşünüldüğünde çocuğun uyaran kısmının ve çeşitliliğin fazla olduğu ortamlar yaratılmasına, akademik ve bilişsel becerilerinin gelişiminde hayati rol oynadığı görülecektir. Bu ortamlar çocukların problemleri çözme kabiliyetinin gelişimine, yenilikçi düşünce biçimine sahip olma becerisine ve olaylar karşısında neden-sonuç bağlantısı kurabilme yeteneğini sahip olmasına yardımcı olan çeşitli ortamlar sunmaktadır. Çocuk kütüphaneleri bu çeşitliliği bünyesinde barındıran ve hizmete sunan kurumların başında gelmektedir.⁶⁹ Çocukların okuma düzeyi ve öğrenme becerileri hakkında dünyanın pek çok ülkesinde yapılan araştırma neticesinde aralarında doğrudan bir bağlantı vardır. Araştırma neticesinde bağlantının sağlanabilmesi için, kütüphanelerin kaynak bakımından zengin olması ve çocukların ihtiyaç duydukları kaynaklara kütüphanelerde erişmesi önemli rol oynamaktadır. Kütüphanelerin nitelikli koleksiyonlara sahip olması çocukların kaynakları seçme hakkına sahip olmasını

⁶⁸ Asiye Kakırman Yıldız, “Öğrenme Merkezi olarak Çocuk Kütüphaneleri”, *Dünyanın İyiliği İçin Çocuk Kütüphaneleri*, ed. Asiye Kakırman Yıldız (İstanbul Hiper Yayın, 2019), s.119-120.

⁶⁹ Asiye Kakırman Yıldız, “Türkiye’de Okuma Alışkanlığı kültürü için Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Anaokulu Kütüphanelerinin Gerekliliği”, *Milli Eğitim Dergisi*, 44, 208, 2015, s.91-106.

sağlamaktadır. Bu durum çocukların zamanla sınav başarılarının artmasına, kelime haznelerinin gelişimine, dil bilgisi ve sözlü yeteneklerinin artmasını sağlamıştır. Bu noktada sığınmacı çocuklarının okuryazarlık kültürünün gelişimi ve yaygınlaşmasına ayrıca ihtiyaç duyulan kaynaklara ücretsiz erişimini sağlamak için kütüphanelerin faaliyetlerle sığınmacı çocukları desteklemeleri gerekmektedir.⁷⁰

3.4 Halk ve Çocuk Kütüphanelerinin Sığınmacıların Topluma Entegrasyon Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar

İçinde yaşadığımız yüzyılda halk ve çocuk kütüphaneleri tıpkı diğer kurumlar gibi yaşadığı çağın koşullarına uyum sağlamak adına gelişim ve dönüşüm politikaları oluşturmuş ve sürdürülebilirliğini devam ettirmeye çalışmıştır. Bu dönüşüm politikalarını oluşturmayı tetikleyen en belirgin faktörler yaşamın her alanında etkili olan bilimsel gelişmeler, teknolojinin hızla yayılması, kitlesel göçler gibi faktörlerin şekillendirdiği yeni istekleri ve beklentileri olan bireylerdir. Küreselleşen dünyada birçok yeniliğin hayatımıza girmesi, özellikle kitlesel göçlerle toplum yapısının değişimi, etnik ve kültürel farklılıkların oluşması bu vesileyle kütüphanelerin hizmet politikalarının çok dilli, kültürlü ve çeşitli ihtiyaçlara cevap verecek bir örgütlenme ile ihtiyaçlar baz alınarak yeni politikalar hayata geçirme ve geliştirme zaruri hale gelmiştir⁷¹.

Ülkemizde halk ve çocuk kütüphanelerinin kuruluşu, hizmet politikalarının oluşturulması, personel, bütçe, materyaller gibi tüm hizmet ve işleyişlerinden Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü sorumludur. KYGM misyonu incelendiğinde şu şekilde belirtmiştir;

“Kültür mirasımızın gelecek nesillere aktarılması, benimsetilmesi ve bilgiye ulaşımın yaygınlaştırılması doğrultusunda kültür ve fikir ürünlerini derlemek, koruma altına almak ve toplumun hizmetine sunmak; milli kültürümüzün gelişmesi ve uluslararası alanda tanınmasını sağlamak amacıyla edebiyat, fikir ve sanat eserlerini kamu yararı gözeterek yayımlamak ve yayımlatmaktır”

Mültecilerin kütüphane kullanımı yerel bazlarda araştırıldığında, kütüphanelere üye olma ve kullanımı çok düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Bunun başlıca

⁷⁰ Asiye Kakırman Yıldız, “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okuma Alışkanlığı Kazanmasında Rol Model Olarak Aile”, *Mavi Atlas*, 7, 2016, s. 95-112.

⁷¹ Güler Demir, *Dünyada ve Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Çok Kültürlülük*, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara 2017, s. 140-141.

sebepleri mültecilerin ülkemizdeki kütüphanelerin hizmet politikalarını bilmemeleri, mültecilerin ana dillerinin ve kullandıkları alfabenin ülkemizdekinden farklı olması, çoğu mültecinin okuma yazma bilmemesi veya bu konularda hala güçlük çekmeleri, mültecilerde okullaşma seviyelerinin düşük olması, kültürel farklılıklar, kütüphane otomasyon sistemlerinin yetersiz olması ve mültecilerin ihtiyaçlarına cevap verememesi, çok dilli materyal eksikliği, materyallerin mülteci ihtiyaçlarına cevap verememesi, nitelikli kütüphane personeli azlığı veya yokluğu, süreli yayın ve elektronik veri tabanları eksikliği, bina yetersizliği, bütçe düşüklüğü, eğitici ve öğretici seminerlerin olmaması, meslek eğitimi için kursların yapılmaması, kamu ve özel kurumlarla işbirliği eksikliği gibi birçok konuda mültecilerin ihtiyaçları ve varlığı dikkate alınmadan geçmiş politikaların devam etmesi sonucu maalesef kütüphaneler mültecilerin entegrasyon sürecinde gelişmiş ülkelerdeki gibi kütüphaneler eliyle sistemsel entegrasyon sürecini yürütememişlerdir.

Kütüphaneler var oldukları yerlerde sadece yerleşik gruplar için değil aynı zamanda diğer toplulukların, mültecilerin, azınlıkların yaşamakta olduğu ve onların faydalanacağı hizmetler ve ortamlar oluştururlar. Mülteciler ve çocukların yaşadıkları ülkemizde, “kayıp nesil” olmasını engellemek için öncelikle sosyal ve kültürel hayata entegrasyonlarının tamamlanması gerekmektedir. Toplumla uyum içinde hayatını devam ettirmenin ilk basamağı kültürel, eğitim ve sosyal kaynaşma gelmektedir. Mültecilerin, önce eğitim sonra kültürel, sosyal ve barınma gibi ihtiyaçlarını gerçekleştirmelerine yardım edecek, bilgi ve teknolojik aletlerle donanımlarına fayda sağlayacak kütüphaneler oluşturmak ve var olan kütüphanelerde mülteci kullanıcılar için kütüphaneyi uygun hale getirip yeni alanlar oluşturmak, kütüphane odaklı uygulamalarla entegrasyon süreçlerine yardım edecek politikalar oluşturması gerekmektedir⁷².

Ülkemizde halk kütüphanelerinin sadece mülteciler için değil yerel halk içinde yapmaları gereken hizmet örneklerine bakacak olursak,

- Çocuk sağlığı, eğitimi ve gelişimi için programlar,
- Ebeveynler ve bakıcılar için programlar,
- İnsanların ve grupların boş zamanlarını değerlendirebilecek programlar,
- Günlük bilgilendirme kaynakları,

⁷² Sinan Sümül, “Göçmenlerin Topluma Entegrasyonunda Kütüphanelerin Rolü”, Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi, 8 (2017), s.56.

- Bölgenin ihtiyaçlarına göre kendini güncellemek,
- Bölgenin tarihi, turizm bilgilendirme, haritalandırma ve ulaşım bilgilendirme kaynakları gibi materyallere sahip olmak veya hazırlamak,
- Ekonomik, kültürel ve sosyal bilgilendirme hizmeti,
- İstihdam için programlar,
- Bulunduğu bölge hakkında siyasi, kanuni, ekonomik, kültürel gibi konularda bilgilendirme kaynakları,
- Sağlık, sosyal yardım hakkında kaynaklara sahip olmak,
- Eğitimi desteklemek ve gelişimlerine katkı sağlayacak programlar düzenlemek,
- Kütüphanelere ulaşmakta sorun yaşayanlar için uzaktan eğitim programları hazırlamak,
- Yaşam boyu öğrenmeyi destekleme,
- Çocuklar için masal okuma saatleri,
- Kültürlerarası bütünleşmeyi destekleme ve bu konularda programlar düzenleme,

gibi birçok konularda etkinlikler yaparak bölge halkının birçok konuda ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetlerde bulunulması gerekmektedir⁷³.

Ülkemizde mülteciler için kütüphane hizmetlerine incelendiğinde,

- Geçici kimlik belgesi veya ikamet adresleri ile ücretsiz üyelik,
- Ücretsiz bilgisayar ve WİFİ hizmeti,
- Kütüphane materyallerin ücretsiz kullanımı,
- Bilgilendirici programlar,
- Çocuklara yönelik etkinlikler,

gibi sınırlı sayıda hizmet faaliyetleri mevcuttur⁷⁴.

Halk ve çocuk kütüphanelerini oluşturan ana unsurlar kullanıcı, personel, bina, bütçe ve dermelerdir. Bu ana unsurların herhangi birinin yokluğu veya eksikliği kütüphanelerin amaç ve hizmetlerin sürdürülebilirliğinin aksamasına neden olacaktır.

⁷³ 2.Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu: Değişen Dünyada Halk Kütüphaneleri, Bildiriler, Posterler ve Çalıştay Raporları, Editör: Bülent Yılmaz, *Günlük Yaşamda Bilgi Gereksinimi ve Halk Kütüphaneleri*, Nazan Özenç Uçak, Özlem Ş. Topçu,T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2012, s.125-126.

⁷⁴ Kütüphane Yayınlar ve Genel Müdürlüğü (KYGM), Kütüphane Hizmet Esasları, Erişim Adresi: 02.05.2021, Erişim Adresi: kygm.gov.tr/eklenti/4832,khgenelge-17.pdf?0

Teknolojinin gelişip yaygınlaşması sonucu sosyal, ekonomik gibi birçok alanlar yeniden yapılmış, insanların bilgi gereksinimleri de değişmiş, yeni ve farklı boyutlar kazanmıştır. Halk ve çocuk kütüphaneleri de toplumun tüm kesimine ve farklı özelliklere sahip bireylere ve gruplara hizmet verdiği dikkate alınarak, her kesimin ihtiyaçları tespit edilerek sürdürülebilir hizmet politikaları üretmelidir.

3.4.1Kullanıcı

Halk ve çocuk kütüphanelerinin hizmet etmekle sorumlu olduğu bireylerin ve grupların birbirlerinden farklı özelliklere sahip olması, farklı hizmet beklentileri içinde olmalarına neden olmaktadır. Halk ve çocuk kütüphaneleri herhangi bir ayırım yapmaksızın toplumun tüm fertlerine hizmet eden sosyal kurumlar olması vesilesiyle kullanıcıları da bu duruma göre farklı ırk, cinsiyet, yaş, meslek, din gibi gruplardan meydana gelmektedir. Kütüphane ve kütüphaneciler nezdinde kullanıcı, kütüphane faaliyetleri ve hizmetlerinin verildiği, kütüphaneyi oluşturan mihenk taşlarından biridir. Amerikan Kütüphane Derneği'nin (ALA) kullanıcılar için yapmış olduğu tanıma bakıldığında kullanıcı; "kütüphanenin hizmet etmek için hedeflediği bireyler ve gruplar, ayrıca kütüphane dermesini ve kütüphane faaliyetlerinden yararlanan ve kullanan kişilerdir" diye tanımlamaktadır⁷⁵. Kullanıcı profili kütüphanelerin dermelerini geliştirmeleri için kaçınılmaz ihtiyaçtır. Günümüzde milyonlarca mülteciye ev sahibi yapan ülkemiz her ne kadar son yıllarda mültecilere hitap edecek materyaller barındırsa da, günümüzde maalesef istenilen seviyede değildir. Özellikle mülteci nüfusunun yarısına yakınının çocuk olduğu göz önüne alındığında çocuk kütüphanelerinin mülteci çocuk kullanıcıları için geliştirmesi gereken hizmet anlayışı istenilen seviyeye gelmemiştir.

3.4.2 Derme

Halk kütüphanelerinin kullanıcıları her yaşta, dinde, meslek ve seviyelerde olduğu, çocuk kütüphanelerinin kullanıcıları ise sadece çocuk olmakla beraber toplumun her kesiminden, seviye, din ve etnik kökenden kullanıcılar olması vesilesiyle halk ve çocuk kütüphanelerinin dermeleri toplumun tüm fertlerine, grupları kapsayacak genişlikte olmalıdır. Halk ve çocuk kütüphanelerinin dermeleri genel olarak kütüphane içinde bulunan tüm bilgi kaynakları diye ifade edilmektedir. Halk ve çocuk

⁷⁵ Bülent Yılmaz, *Ankara'da Halk Kütüphanesi Kullanımı: Sosyo Ekonomik Çözümleme*, Hacettepe üniversitesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 1995, s.40

kütüphanelerinin dermeleri kitap, dergi, süreli yayın, işitsel kaynaklar, görsel kaynaklar ve veritabanları gibi kaynakları kapsamaktadır. Kütüphaneleri kütüphane yapan sahip olduğu dermelerdir. Dermeler kütüphaneler için hayati bir öneme sahiptir. Derme kütüphane ile kullanıcı arasında bağlantı kuran, kullanıcıların bilgi ihtiyaçlarını gideren bir araçtır. Kullanıcılar ve okuyucular kütüphaneden faydalanma, bilgi ihtiyacını giderme, araştırma, kişisel gelişim ve öğrenme uygulamalarına katkı veren araç kütüphanelerin dermeleridir. Bu nedenle halk ve çocuk kütüphanelerinin dermelerinin kullanıcı ve var olduğu yörenin durumuna göre şekillendirmeleri, bilgi ihtiyaçlarını tespit edip gidermeye yönelik derme geliştirmesi, güncel tutması ve yönetmesi çok önemlidir⁷⁶. Halk ve çocuk kütüphanelerinin dermeleri günümüzde pek güncel olduğu ve toplumun tüm kesimlerine hitap ettiği söylenemez. Milyonlarca mültecilere ev sahipliği yapan ülkemizde bir çok kamu kuruluşu kendini güncelleyerek mültecilerin entegrasyon sürecine pozitif katkı verseler de kütüphanelerin günümüze kadar maalesef bu konuda herhangi bir etki ettiği görülmemektedir. Öncelikle mültecilerin bilgi ihtiyaçlarını gidermeye yönelik derme politikaları geliştirmeleri gereken kütüphanelerimiz günümüz dahil böyle bir politika oluşturamamış ve dermelerini geliştirememişlerdir. Bu durum neticesinde mültecilerin bilgi ihtiyaçlarını giderecek herhangi bir kurumun olmaması, hali hazırda dezavantajlı konumunda olan mülteciler daha fazla mağdur olmakta ve entegrasyon süreçleri uzamakta ve sağlıklı olmamaktadır. Halk ve çocuk kütüphanelerinin çoğu ülkemizde KYGM ve belediyelere bağlı olarak hizmet vermektedir. KYGM'ye bağlı olan kütüphaneler mültecilere yönelik herhangi bir derme geliştirme politikası oluşturamamıştır. Bunun nedeni olarak kütüphanelerin KYGM'ye bağlı olmaları, ihtiyaçları ve bütçeleri merkez tarafından karşılanması olarak belirlenebilir. Ayrıca kütüphanelerin sivil toplum kuruluşları ve derneklerle iş birliği eksikliğinden dolayı bütçe konularında da sıkıntı çekmektedirler. Yerel yönetim idaresinde bulunan kütüphaneler de mültecileri göz ardı ederek derme politikalarını devam ettirmekteler. Örneğin Bursa çocuk kütüphaneleri incelendiğinde; KYGM'ye bağlı çocuk kütüphanesinin tadilat nedeniyle 4 yıldır kapalı olduğu, Nilüfer Belediyesine bağlı olan çocuk kütüphanesinin de mülteciler için herhangi bir etkinlikte bulunmadığı, dermelerini ise yıllardır bu sorunu göz ardı ederek devam ettirdikleri görülmektedir.

⁷⁶ Emine Cengiz, *Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Politikaları: Türkiye İçin Bir Değerlendirme*, Hiper yayın, İstanbul, 2019, s.71-72.

3.4.3 Personel

IFLA halk ve çocuk kütüphaneleri personellerini üç bölüme ayırmıştır: Kütüphaneciler (meslekte), kütüphaneci olmayanlar (meslekte olmayanlar) ve hizmetli personeller. Meslekten personeller kütüphanecilik bölümü ile ilgili eğitim almış ve bu bölümde kendini geliştirmiş bireylerden oluşmaktadır. Meslekten olmayan personeller kütüphanecilik alanından herhangi bir eğitim görmemiş, kütüphanecilik alanında çok bir bilgi istemeyen, kullanıcı danışmanlığı, kitap ödünç verme – iade alma gibi işlerden sorumludurlar. Hizmet personelleri kütüphanenin temizlik işlerini yürüten personellerdir⁷⁷.

Halk ve çocuk kütüphanelerinde çalışmakta olan personeller direkt kullanıcılarla iletişim halinde olduğundan iletişim yetenekleri ve insan ilişkileri önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle kullanıcılara ihtiyaç duydukları kaynakları kısa ve doğru biçimde sunacak donanımına sahip olması, verilecek hizmetlerin geliştirmesine katkıda bulunması, araştırmacı kimliğine sahip olması gibi yardımsever, sıcakkanlı ve güler yüzlü davranmaları da önemlidir. Kütüphanecilik alanında eğitim alan ve uzman olan personellerin kütüphaneler ve kullanıcılar arasında profesyonel hizmet ve ilişkilerin tesis edilmesi ve geliştirilmesi oldukça önemlidir. Bu anlamda her kütüphanede bu alanda profesyonelleşmiş personellerin istihdamı gerekmektedir⁷⁸.

Gelişen ve değişen dünyamız dikkate alınarak kütüphanelerde sürekli değişime uğramışlardır. Bu değişim öncelikle kütüphane personelleri üzerinde etkili olmuş, sonra kullanıcılara yansımıştır. Günümüzde meydana gelen göçler neticesinde kütüphaneler ulus kütüphaneler olmaktan çıkmış, çok kültürlü, toplumda yaşayan azınlıkların gerek bilgi gerek kültürel ihtiyaçlarını gidermeye yönelik faaliyetlerde bulunan bir kurum haline gelmiştir. Bu vesileyle personel alımları ve kurum içi hizmet eğitimleri bu grupların dilleri, kültürleri, ihtiyaçları gibi gereksinimleri giderecek şekilde yapılmalıdır.

3.4.4 Bütçe

Halk ve çocuk kütüphaneleri genel olarak tüm ihtiyaçları ve masrafları kamu tarafından giderilen sosyal kuruluşlardır. Türkiye’de kütüphaneler hizmet verdikleri

⁷⁷ IFLA Halk Kütüphaneleri seksiyonu, *Halk kütüphaneleri için hizmet kılavuzu*, çev. Sevgi Hısım, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara 1992, s.47

⁷⁸ Emine Cengiz, *Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Politikaları: Türkiye İçin Bir Değerlendirme*, Hiper yayın, İstanbul, 2019, s.71-72.

kullanıcılara ücretsiz bir şekilde hizmet sunmaktadır. Bu vesileyle halk ve çocuk kütüphaneleri hizmetlerini sorunsuz ve sürdürülebilir bir biçimde devam ettirmeleri mali desteklere ve bütçelerine bağlıdır. Halk ve çocuk kütüphanelerinde en önemli konulardan biri kütüphanenin bütçesidir. Kütüphanelerin mali giderleri personel ihtiyaçları, kullanıcı masrafları, yazılım masrafları, teknik donanım, derme sağlama masrafları, kütüphane bünyesinde yapılan etkinlik ve uygulamalar gibi birçok bileşenlerden meydana gelmektedir⁷⁹.

Halk ve çocuk kütüphanelerinin kullanıcılara ve özellikle mültecilere verdikleri veya verecekleri hizmetler bütçe ile bağlantılıdır. Kütüphanelerin kullanıcılara özellikle dezavantajlı gruplara etkili biçimde hizmet sunabilmeleri için maddi olarak iyi bir bütçeye sahip olmaları gerekmektedir. Örneğin kütüphane alanında dünyada örnek gösterilen Boston Halk Kütüphanesinin (Boston Public Library) yıllık 27 milyon dolardan fazla bütçeye sahip olduğu belirtilmektedir. Ülkemizde halk ve çocuk kütüphanelerinin ihtiyaçları bağlı olduğu Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler Yayınlar Genel Müdürlüğü tarafından giderilmektedir. Ayrıca kütüphanelere bağış aracılığıyla da maddi destek verilebilmektedir. Örneğin Boston Halk Kütüphanesi 2019 yılında banka hesabına bilinmeyen bir bağışçı tarafından 2,8 milyon dolar yatırılmıştır. Kütüphanelerin hizmet politikalarını oluşturma, dermelerini geliştirme ve yapmak istedikleri faaliyetleri en çok etkileyen unsur kütüphane bütçeleridir. Kütüphaneler kullanıcıların, mültecilerin, çocukların, dezavantajlı grupların; bilgi, kişisel gelişim, kültür, sanat, sosyal, bilgisayar okuryazarlığı, teknoloji, spor gibi birçok konuda ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için kütüphane alanının ve bütçesinin yeterince olması şarttır.

3.4.5 Bina

Kütüphane kullanıcılarını kitapla, sanatla, kültürle, bilimle, bilgiyle, teknolojiyle buluşturan yapı kütüphane binalarıdır. Kullanıcıların bilgi gereksinimlerini, isteklerini ve boş zamanlarını, ayrıca birçok hizmeti eş zamanda alabileceği yapılar olarak anlaşılan kütüphane binaları, gelişen teknolojiye entegre edilmeli ve yenilenmelidir. Kütüphane binaları hizmet verdiği bölgenin koşulları göz önüne alınarak tasarlanmalı ve kullanıcı odaklı yapılar haline getirilmelidir. Cengiz'e göre kütüphane mekânları kullanıcılar ve birçok etken göz önüne alınarak planlanmalıdır. Bu etkenler mekânların

⁷⁹ Henry Cummings Campbell, *Halk kütüphanesi sistemi ve hizmetlerin geliştirilmesi*, çev. Bengü Çapar, Kültür Bakanlığı yayınları, Ankara 1992, s.83

kütüphane binaları olarak tasarlanmaları, hizmet vereceği yaş gruplarının özellikleri göz önüne alınarak dizayn edilmeleri, nem, gürültü, ışık, sıcaklık, bilimsel ve kültürel aktiviteler gibi unsurlar planlanarak, kullanıcı odaklı olmalıdır⁸⁰.

Bir halk kütüphanesi her yaştan gruba, ırka, dine vb. hizmet verdiği için bu grupların ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için fonksiyonel biçimde tasarlanmış kütüphane binaları oluşturulmalıdır. Çocuk kütüphaneleri binaları her yaştan ve ırktan çocukların kütüphaneyi, davetkar, çekici ve sevimli mekanlar (çocuklara özgü materyaller, iç dizayn, renkler, oyun alanları gibi) olarak benimsemeleri gerekmektedir⁸¹.

Kütüphane binaları verilecek olan hizmetlerin işlevini ve biçimini başarılı bir şekilde yerine getirmede önemli rolü oynamaktadır. Kütüphane mekânları şehir merkezine yakın, ulaşımı kolay, şehrin birçok yerinde yönlendirmeleri yapılmış bir biçimde tasarlanmalı, ayrıca kütüphane içinde her türlü bilimsel, kültürel, eğitici gibi birçok faaliyeti barındıracak şekilde yeniliklere açık olarak esnek bir biçimde tasarlanmalıdır.

3.4.6 Diğer Sorunlar

Kütüphanelerin mülteci entegrasyon süreçleri Amerika ve Avrupa'daki uygulamalar incelendiğinde, gelen göçmenleri sistematik bir şekilde toplumun ve kurumların işleyişlerine uygun olarak belli bir zaman zarfında dil, istihdam, hukuk, bilimsel, kültürel gibi birçok alanda eğitici ve öğretici kurslar verilmekte ve göçmenleri sınava tabi tutmaktadırlar. Sınav sonunda başarılı olan göçmenlere oturma izni, çalışma izni, sosyal haklar gibi birçok alanda haklar verildikten sonra zamanla vatandaşlık alınabilmektedir. Avrupa ve Amerika'daki bu entegrasyon süreçlerinde kütüphaneler başışçılar ve devlet tarafından finanse edilirken birçok kurslar gönüllüler tarafından verilmektedir. Ülkemizde entegrasyon sürecinde pasif kalan kütüphaneler gelişmiş ülkelerdeki sistemler örnek alınarak sistematik bir politika izlemelidir. Kamu ve özel kurumlarla işbirliği güçlendirmeli entegrasyon süreçlerine dahil edilmelidir. Mültecilerin entegrasyon süreçlerine katkıda bulunabilecek kurslar tespit edilmeli ve bu kursları verecek gönüllerle temas edilmelidir.

⁸⁰ Emine Cengiz, *Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Politikaları: Türkiye İçin Bir Değerlendirme*, Hiper yayın, İstanbul, 2019, s.72-73.

⁸¹ IFLA, Çocuk Kütüphanesi Hizmetler için İlkeler, "IFLA Çocuklar ve Genç Yetişkinler için Kütüphaneler Bölümü", Çev. Bülent Yılmaz, Selda Ekici, *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 25, 4(2011), s. 549.

Kütüphanelerin mülteci entegrasyonu sürecinde belirgin sorunları kamu ve özel kurumlarla iş birliğinin neredeyse hiç olmaması, eğitici ve öğretici kurslar verebilecek personellerinin olmaması, gönüllerle iletişime geçememeleri, bütçe sıkıntıları, mekân sorunları, mültecilerle iletişime geçebilecek personelin olmaması, mülteciler için bir politikaları olmamaları, dermelerini mültecilere göre geliştirmemeleri, çok dilli kütüphane hizmet broşürleri veya tanıtım kitapçığı sorunu, otomasyon sorunu, kültürel ve sanatsal faaliyetler eksikliği gibi birçok alanda kütüphaneler sorunlar yaşamaktadır.

3.5 Sığınmacıların Entegrasyon Sürecinde Kütüphanelerin Rolü Üzerine Dünya Örnekleri

Savaş, zulüm, siyasi, dini baskı ve doğal afetlerden dolayı yaşadıkları yerlerden ayrılmak zorunda kalan göçmenler gittikleri veya ulaştıkları yerlerde farklı dil, kültür, din, sosyal hayat gibi nedenlerden ötürü değişik sorunlar yaşamaktadırlar. Göç ettikleri yere uyum sağlamak adına genellikle zorlanan göçmenler özel kurumlar, vakıflar veya devlet kurumları tarafından uyum aşamalarına katkı sağlanmakta ve desteklenmektedirler. Geçmişten günümüze kütüphaneler meydana gelen krizlerle başa çıkma konusunda oldukça etkili rol oynamıştır. Kütüphaneler, kriz zamanlarında bireylere kütüphanede güvenli ortamlar sağlayarak bireylerin rahat bir şekilde kütüphane kullanımına olanak vermektedirler⁸².

Meydana gelen kriz sonucunda göç etmek zorunda kalan göçmenlerin vardıkları ülkelerde sosyal ve kültürel hayata entegrasyon süreci zaman almaktadır. Göç alan ülkeler için halk kütüphaneleri, mültecilere egemen dilin eğitiminin verildiği, öğretildiği mekanlar olmuştur. Aynı zamanda mülteciler kültürlerini yaşayabilecekleri ve ihtiyacı olan bilgi için ulaşabilecekleri mekânlar kütüphanelerdir. Dünyanın her yerinde ücretsiz hizmet veren kütüphaneler, mültecilerin eğitimi ve entegrasyonu için ilgili faaliyetler, donanımlar, yazılımlar ve etkinlikleri de bulunacak merkezlerdir. Mültecilerin topluma uyumunu sağlamak, başarılı ve üretken bireyler haline getirmek kütüphanenin görevlerindendir. Bu vesileyle halk ve çocuk kütüphaneleri mülteciler için şehrin özelliğini, kültürünü, sosyal hayatını, düşüncelerini, kurallarını öğrenmek ve uyum sağlamak adına ziyaret edecekleri mekânlardır. Kütüphanelerin entegrasyon süreçlerini başarılı bir biçimde sağlamak için bütçelerini, kaynaklarını, dermelerini, materyallerini artırmak ve insanların ihtiyaçlarına cevap verecek bir biçime getirmeleri

⁸² IFLA, “Responding! Public Libraries and Refugees”, 2015.

gerekmektedir⁸³. Bu vesileyle kütüphaneler mültecilere yönelik hizmet anlayışını yerine getirebilmek adına dünya genelinde farklı faaliyetlerde bulunmaktadır.

3.5.1 ABD ve Kanada

Geçmişten günümüze devam etmekte olan uluslararası göç dalgaları karşısında kütüphaneler, gelen göçmenlere destek olmak adına çeşitli alternatifler aramaktadırlar. Gerek Amerika gerek Kanada kütüphaneleri mevcut kütüphane hizmetlerinin yanında meydana gelen göçler karşısında, durumun olumsuzluklarını giderecek yenilik hizmetleriyle göçmenlere destek olmaktadır.

ABD’de göçmenler için yapılan araştırmalar incelendiğinde;

Salt Lake City sığınmacılar ve mülteciler için düzenlenen bir yerleştirme şehridir. Bu yerleştirme işi Uluslararası Kurtarma Komitesi (International Rescue Committee, IRC) tarafından organize edilmektedir. Bu kurumun kütüphanelerle iş birliği sayesinde mülteciler ve sığınmacılara,

- Vatandaşlık kursları,
- Dil eğitim kursları (İngilizce vb),
- İstihdam programları ve seminerleri,
- Psikolojik destek,
- Eğitim döneminin sona ermesi ve akabinde yaz programları,
- Eğitim materyalleri gibi farklı hizmetler vermektedir⁸⁴.

Queens Halk Kütüphanesi (Queens Public Library, QPL) Amerika’da sığınmacılar, mülteciler ve farklı toplumlara yönelik hizmet veren kütüphanedir. Koleksiyonunda 30 dan fazla dilde kitap, dergi, CD, gazete, film ve çeşitli materyallerle hizmet sunmaktadır. Bünyesinde Amerika’ya yeni gelenler ve mülteciler gibi topluluklara hizmetler mevcuttur. Bu hizmetlerin başında Yeni Amerikalılar Programı bulunmaktadır. Bu programlar yetişkinler için kurulan bir bölümdür. Bu bölümde yeni gelenlerin daha ileri seviyede bir eğitim, iş ve ihtiyaç duydukları becerileri geliştirmelerine katkı sağlamak için koordine edilmiş resmi ve özel eğitim, bilgi ve destek hizmetleri sağlamaktadır. Kütüphanenin diğer bir hizmeti göçmenlik yardımıdır. Bu hizmette mülteciler için barınma ihtiyacı, iş, sağlık ve diğer hizmetler konusunda

⁸³ Gülcan Palo, *Türkiye’den Almanya’ya Göç ve Türkiye Göçmenlerinin Almanya’daki Halk Kütüphanelerini Kullanma Durumu*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2014, s.27.

⁸⁴ IFLA, “Responding! Public Libraries and Refugees”, 2015. Erişim Tarihi: 01.05.2021
Erişim Adresi: ifla.org/files/asset/public-libraries/publications/library_service_to_refugees.pdf

destek olmakla beraber vatandaşlığa kabul, geçici koruma statüsü, aile temelli dilekçeleri, u-vizeleri, sınır dışı etme, iltica gibi konularda hizmet vermek, vatandaşlık dersleri ve yasal statüleri ayrıca 12 haftalık resmi vatandaşlık hazırlık sınıfları ve İngilizce eğitimi verilmektedir. QPL mültecilerin kendi dillerinde Bilgilendirici Atölyeler ve Kültürel Sanatlar programları yapmaktadır, Bilgilendirici atölyeler mültecilerin sosyal ve kültürel hayata uyum sağlamalarına yardımcı olmak için programlar sunmaktadır. Bu programlarda göçmenlik yasası, vatandaş olma, kiracı hakları, kariyer planlanması, iş kurma, ebeveynlik, eğitim, sağlık ve hukuk gibi programlar yer almaktadır. Böylece gerek mültecilerin gerek yeni gelenlerin toplum yapılarını ve kamu düzeni hakkında bilgi sahibi olmalarına, sosyal ve hukuksal haklarını bilmelerine yardımcı olmaktadır. Kültürel sanatlar programı incelendiğinde mültecilerin ve farklı etnik gruba mensup bireylerin sanat ve edebiyat ihtiyaçlarını gidermeye çalışan programlar sunulmaktadır. Bu programlar arasında müzik, dans, drama, şiir, hikâye anlatımı ve el sanatları gibi programlar yer almaktadır. Bu programlar mülteci dilleri ve çoğu İngilizce olmak üzere iki dilli yapılmaktadır.

QPL çocuklar için, çocuklara ve ebeveynlere yönelik çeşitli kategorilerde programlar yapmaktadır. Çocuklar 0-5 yaş arası erken çocukluk ve +5 çocuklar diye ikiye ayırmaktadır. 0-5 yaş erken çocukluk programları ayrıntılı olarak hazırlanmış, çocuğun gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak kademe kademe, ay ay programlar sunmaktadır. Bu programlar İngilizce ve İspanyolca olarak verilmektedir. Ayrıca kütüphaneciler Bengalce, Rusça, Lehçe ve Mandarin dilinde de programlar verebilmektedir. Yine aynı şekilde +5 yaş çocuklar için kişisel gelişimleri göz önüne alınarak, becerilerini geliştirmeye yardımcı olacak programlar düzenlenmektedir. Ayrıca bu bölümde eğitimciler, bakıcılar ve ebeveynlere dönük çocukların gelişim süreçleri hakkında bilgilendirici programlar sunulmaktadır. QPL gerek mülteciler gerek farklı toplumlara yönelik bu hizmetleri farklı kurumlarla ürettikleri projelerle sürdürmekte ve genel olarak bağışçılar tarafından finanse edilmektedir⁸⁵.

Louisville Ücretsiz Halk Kütüphanesi (Louisville Free Public Library, LFPL) Amerika'da sığınmacılar, mülteciler ve yeni gelenler için hizmet veren diğer bir kütüphanedir. Kütüphane hizmetin sürdürülebilirliği açısından diğer kurumlarla işbirliği yapmakta ve ortak projelerde yer almaktadır. LFPL mültecilere İngilizce kurslar

⁸⁵ Queens Public Library, Programs&Activities, Erişim Tarihi: 01.05.2021
Erişim Adresi: queenslibrary.org/#bg-largeview-programs

vermekte ayrıca müzik, yemek, dans ve diğ er sanat dallarında mültecilerin kültürlerini vurgulamak ve yaşatmak adına çeşitli programlar düzenlemektedir. Mültecilerin dil becerilerinin gelişimi için haftalık konuşma dersleri yapılmakta İngilizce becerileri geliştirmeye  alıřılmaktadır⁸⁶.

Kanada geçmişten günümüze mülteci kabul eden, mültecilerin topluma entegrasyon süreçlerini sistematik şekilde başarılı olarak yürütebilen ülkelerin başında gelmektedir. Öyle ki günümüzde dahi nüfusa oranla en çok mülteci barındıran ülkelerin başında yine Kanada gelmektedir. Mültecilerin entegrasyon sürecinde kütüphanelerin aktif rol oynamaları, kamu ve özel kurumlarla işbirliğini n safhada tutmaları, halkı bilgilendirmedeki başarıları ile entegrasyon süreçleri başarılı bir şekilde yürütülmektedir.

Windsor Public Library (Windsor halk kütüphanesi, CPL) mülteciler için koleksiyonlarında yirmiden fazla dilde materyallerle ve birçok programla hizmet vermektedir. Bu programlar incelendiğinde, kütüphane yerleşim ortaklığı mültecilerin yerleşimlerini sağlamaya çalışan bu konuda yeni gelenleri destekleyen programdır. Aynı şekilde mültecilerin dil sorunlarını  ozmek için ikinci dil İngilizce programı çerçevesinde mültecilere CV, DVD, sözlük, dil öğrenme kılavuzları gibi birçok materyallerle dil öğrenme süreçlerini desteklemektedir. Mülteciler için vatandaşlık dersleri ile mültecilerin topluma uyumunu sağlamak ve sınava hazırlamak için programlar yapılmaktadır. Benzer şekilde mültecilerin becerilerini geliştirmek ve yeni beceriler kazandırmak adına farklı mesleki atölyeler yapılmakta ve mültecilere toplumda ki açık iş pozisyonları göz önüne alınarak mesleki eğitimler verilmektedir.

WPL  ocuklar için “ ocuk yuvası” adıyla çocukları topluma entegrasyonu sağlamak, kişisel sosyal becerilerini geliştirmek adına 31 bölümden oluşan programlar yapmaktadır. Bu programın bazıları;

- Çocukların sosyal becerilerini oyun ve diğ er bağlamalarda kullanma ve tanımlama,
- Bağımsızlık, z-denetim ve öğrenme ile diğ er konularda sorumluluk alma becerisini geliştirmek,
- Okuryazarlık davranışlarını geliştirmek,

⁸⁶ IFLA, “Responding! Public Libraries and Refugees”, 2015. Erişim Tarihi: 01.05.2021
Erişim Adresi: ifla.org/files/asset/public-libraries/publications/library_service_to_refugees.pdf

- İki boyutlu, üç boyutlu şekilleri tanımlama, karşılaştırma oyun yoluyla temelli öğrenme,
- Çeşitli kültür ve toplumlarla drama, dans, müzik ve görsel sanat türleri becerilerini geliştirme,
- Çocukları topluma ve okula hazırlama,
- Aileler için ebeveynlik eğitimi,

gibi birçok konuda çocukları ve ailelerin becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Kütüphanelerin başarılı bir biçimde entegrasyon süreçlerinin devamı sponsorlar ve gönüllüler ile yapılabilmektedir. WPL'nin sponsor ve gönüllülerle yaptıkları programlar incelendiğinde;

- Windsor Çok Kültürlü Konseyi ve Essex County; mülteciler ve sponsorlar için çeviri ve çeviri hizmetleri, kültürel çeşitlilik eğitimi, yerleşim hizmeti gibi hizmetler sunmaktadır.
- Yeni Kanadalılar Mükemmeliyet Merkezi; Windsor bölgesinde sosyal, kültürel ve ekonomik hayatın tüm alanında mülteciler ve göçmenlerin eşit ve tam katılımına yardımcı olan, destekleyen, teşvik eden kurumdur.
- South Essex Community Council; başvuru ve formlar, doğru bilgiler, yönlendirmeler, çeviri ve yorumlama gibi alanlarda mültecilere yardım sağlamaktadır.
- Windsor İşsiz Yardım Merkezi; mülteciler için oryantasyon atölyeleri, İngilizce dersleri, bilgisayar ve beceri eğitimi vermektedir.
- Kadın Girişim Becerileri Eğitimi; mülteci kadınların istihdam, eğitim ve becerilerini geliştirmeyi desteklemektedir. Ayrıca Windsor halk kütüphanesi mültecilerle iletişim konusunda sıkıntı çekmemek için personellerin çoğu iki dilli olup aralarında Arapça bilen birden fazla personel de bulunmaktadır⁸⁷.

Toronto Public Library (Toronto halk kütüphanesi, TPL) Kanada'ya göç eden mültecileri desteklemek adına birçok hizmeti ücretsiz sunmaktadır. Bu hizmetlerden bazıları;

- Ücretsiz kütüphane kartı,

⁸⁷Windsor Public Library, Erişim tarihi: 01.05.2021, Erişim Adresi: windsorpubliclibrary.com

- Bünyesinde barındırdığı 100 şube kütüphanede ücretsiz internet hizmeti, ofis yazılımları, veritabanı ve bilgisayar kullanma hizmeti,
- 40'dan fazla dilde kitap, film, e-kaynaklar gibi birçok materyallerle hizmet sunmak,
- İş bulmak adına istihdam hizmeti,
- Sağlık eğitimi,
- Dil eğitimi,
- İşletme kurmak, iş aramak, mesleki atölyeler gibi birçok konuda programlar sunmak,
- Çok dilli personel ile hizmet sunmak,
- Çocukların kişisel becerilerini geliştirmek ve eğitim hayatına hazırlamak,

gibi birçok alanda mültecilere hizmet vermekte ve topluma uyumunu sağlamaya çalışmaktadır.⁸⁸

3.5.2 Almanya

Almanya'da halk kütüphanelerin sayıları oldukça yüksek olmasına rağmen kütüphanelerin çoğu kültürlerarası koleksiyonunu mevcut bölge yapısına göre oluşturmayı başarmıştır. Koleksiyonlar incelendiğinde birçok dilde kitaplar, Almanca dil eğitimi için kurslar, Almanya'daki günlük yaşama dair bilgi materyalleri, global ve yerel filmler ve müzikler oluşturmaktadır⁸⁹. Meydana gelen olaylar, göçler gibi nedenlerden ötürü kütüphaneler koleksiyonlarını güncellemektedir. Örneğin 1960 yılında Türkiye den Almanya'ya yapılan işçi göçü nedeniyle Hamburg Merkez Şehir Kütüphanesi bünyesinde şube kütüphanesi olan Wilhemsburg Kütüphanesi Türkiye den gelen göçmenlere yönelik dermesini geliştirmiştir. Çocuklara yönelik 2 dilli resimli kitaplar, okuma kulüpleri, kültürel aktiviteler, okul öncesi eğitimi için çocuklara pedagojik yardım gibi birçok konuda göçmenlere kütüphane alışkanlığı kazandırmaya yönelik faaliyetlerde bulunmuşlardır⁹⁰. Aynı şekilde Ortadoğu'da devam eden savaş, iç isyanlar neticesinde Suriye, Irak, Afganistan'dan gelen mülteciler için birçok kütüphane koleksiyonlarını güncellemiş, dezavantajlarını giderecek faaliyetlerde bulunmaya çalışmışlardır. Bu faaliyetlere bakıldığında birçok dilde kitaplar, dergiler, materyaller

⁸⁸ Toronro Public Library, Erişim Tarihi: 01.05.2021

Erişim Adresi: torontopubliclibrary.ca/new-to-canada/turkish.jsp

⁸⁹ IFLA, "Responding! Public Libraries and Refugees", 2015. Erişim Tarihi: 01.05.2021

Erişim Adresi: ifla.org/files/asset/public-libraries/publications/library_service_to_refugees.pdf

⁹⁰ Gülcan Palo, *Türkiye'den Almanya'ya Göç ve Türkiye Göçmenlerinin Almanya'daki Halk Kütüphanelerini Kullanma Durumu*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2014, s.29.

hazırlamak, mültecilerin dillerine göre iki dilli broşürler hazırlamak, dil kafeleri, Almanca dil kursları, bilgisayar ve medya kursları, kütüphane gezisi, internet kullanımı gibi faaliyetlerde bulunulmuştur.

Almanya da kütüphanelerin ilk derneği olarak kabul edilen Berlin Halk Kütüphanesi Derneği mülteciler için herhangi bir resmi kimlik istemeden mültecilere kütüphane üyelik kartı vermektedir. Yapılan bu işlemde mültecilerden konaklama veya geçici yerleşim belgesi istenilmektedir.

Birçok kütüphane bulunduğu bölgeye göre etkinlikler yapmakta ve mültecilerin entegrasyon süreçlerinde kütüphanelerin aktif rol almalarını sağlamaktadır. Örneğin Bochum Halk Kütüphanesi birçok dille mülteciler için broşürler hazırlayarak ve medyayı kullanarak “Kitaplar Hoşgeldiniz Diyor!” sloganlarıyla kütüphanelere davet etmektedir. Aynı şekilde çocuklara yönelik kütüphane tanıtım faaliyetlerinde bulunmakta ve çocukların eğitimleri için anaokulları ile işbirliği içinde bulunmaktadır⁹¹.

Almanya’daki kütüphanelerin mültecilerin entegrasyon süreçleri incelendiğinde,

- Ülkeye yapılan göçler neticesinde mültecilerin dil ve kültürleri baz alınarak koleksiyonlarını güncellemekte,
- Mültecilerin dil sorununu çözmek için gerek gönüllüler gerek kütüphane tarafından kurslar vermek,
- Mültecilerin sosyal hayata entegrasyonu için bilgi materyalleri hazırlanmak,
- Sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunularak kültürlerarası kaynaşma hedeflenmek,
- Mesleki ve kişisel gelişim kurslar düzenlemek,
- Kütüphane kullanım ve tanıtımı için broşürler hazırlanmak ve medyayı aktif olarak kullanılmak,
- Kütüphanelerin mültecilere iletişime geçmek adına yerel yönetimle işbirliği halinde olmak,
- Mültecilere yönelik süreli ve elektronik kaynak geliştirmek,
- Mülteci çocuklara yönelik kütüphane tanıtım broşürleri hazırlamak,

⁹¹ IFLA, “Responding! Public Libraries and Refugees”, 2015. Erişim Tarihi: 01.05.2021 Erişim Adresi: ifla.org/files/asset/public-libraries/publications/library_service_to_refugees.pdf

- Mülteci çocukların eğitimi için bölgedeki eğitim kurumları ile işbirliği sağlamak,
- Mülteci çocukların bilimsel ve sanatsal becerilerini geliştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunmak,
- Çok dilli personel ile çalışmak,

gibi birçok konuda mültecilerin topluma kaynaşmalarını ve dezavantajlarını giderecek faaliyetlerde bulunmaktadır.

3.5.3 İngiltere

İngiltere de halk kütüphanelerinin toplumun tüm kesimlerine yayılması ve geliştirilmesi 1800’lü yılların ilk çeyreğine denk gelmektedir. Aktivist William Lovent’in başlattığı yoksul insanların eğitimi için kütüphane hizmeti parlamento tarafından reddedilince ülkenin her tarafına okuma odaları kurmuştur. Okuma odalarının popüler hale gelmesi ve kullanımlarının yüksek olması nedeniyle parlamento bu sefer halk kütüphanelerin ülkenin her yanına kurması ve toplumun bu hizmetlerden faydalanabilmesi için çalışmalar başlatmıştır. Bu çalışmalar toplumda kabul görmüş zamanla kütüphaneler toplumun her kesimine ulaşmış ve toplumun yüzde otuz dan fazlası kütüphanelere üye olarak nüfusa göre en çok kütüphanelere üye olan ülke konumuna gelmiştir. Öyle ki 1990’lı yıllara geldiğinde ülkenin yüzde yüzünün kütüphane hizmetlerine erişmeleri mümkün duruma gelmiştir⁹².

Ülkede artan göçmen ve mülteci nüfusu zamanla kütüphanelerin hizmet anlayışlarını değiştirmeleri ve bu insanların topluma entegrasyon süreçlerinde aktif rol almalarını sağlamıştır. 2003-2004 yıllarında mültecilerin entegrasyon süreçlerini hızlandırmak ve kütüphane kullanımlarını artırmak için “Welcome To Your Library” adlı pilot proje başlatılmıştır. Bu projenin amacı,

- Mültecileri desteklemek,
- Mültecilere kütüphane alışkanlıkları kazandırmak ve önündeki engelleri kaldırmak,
- Mülteciler ve sığınmacıların yaşadıkları sorunları tespit etmek ve kütüphane personellerini bu konuda eğitimini sağlamak,
- Mülteci kuruluşları ve yerel kurumlarla işbirliğini geliştirmek,

⁹² Güler Demir, *Dünyada ve Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Çok Kültürlülük*, Türk Kütüphaneciler Derneği, 1. Baskı, Ankara 2017, s. 206-207.

- Dil eğitimi sağlamak,
- Farklı toplulukların kültürlerinin kaynaşmalarını sağlamak adına bir araya getirmek ve etkinliklerde bulunmak,

gibi faaliyetler bağışçılar tarafından finanse edilerek uygulamaya çalışılmış bu faaliyetlerin mülteciler tarafında kabul görmesi neticesinde sonraki yıllarda genişleterek ülkenin her tarafına yayılmaya çalışılmıştır⁹³.

Günümüzde British Library dahil hemen hemen tüm kütüphaneler gerek yerel vatandaşlar gerek mülteciler için birçok program ve etkinlikte bulunularak kütüphane kullanımı, kültürlerarası etkileşim, entegrasyon gibi birçok konuda topluma hizmet vermektedir. British Library hizmetleri incelendiğinde,

- Dil eğitimi,
- Kişisel becerilerinin gelişimi için atölyeler,
- Vatandaşlık dersleri,
- Dil ve okuma kulüpleri,
- İstihdam desteği,
- Birçok dilde basılı ve elektronik kaynak,
- Birçok dilde veri tabanları,
- Aile için etkinlikler,
- Çocuklar ve öğretmenler için etkinlikler,

gibi bir çok konuda mültecilerin entegrasyonu için etkinlikler yapmaktadır⁹⁴.

3.5.4 Fransa

Fransa halk kütüphaneleri Avrupa, Amerika ve Kanada'daki kütüphaneler kadar mülteci entegrasyonunda aktif rol almasalar da, mültecilerin topluma uyum içinde yaşamalarını sağlamak adına birçok kamu ve özel kurumlarla iş birliği içinde bu sorunun çözümüne yardımcı olmaya çalışmaktadırlar.

Paris sınırları içinde bulunan Kamu Bilgi Kütüphanesi (Bibliothèque publique d'information, BPI) aracılığıyla kamu ve özel kurumlarla işbirliği neticesinde verilen hizmetler incelendiğinde,

⁹³ Welcome To Your Library, Erişim Tarihi: 01.05.2021

Erişim Adresi: welcometoyourlibrary.org.uk/editorial.asp?page_id=24

⁹⁴ British Library, Erişim Tarihi: 01.05.2021

Erişim Adresi: bl.uk

- Fransa Sığınak Derneği (Terre d'Asile) ortaklığıyla BPI birçok etnik kökenden dil bilmeyen mültecilere haftalık belli saatlerde kütüphanede dil eğitimi ve ücretsiz wifi hizmeti vermektedir,
- Terre d'Asile ortaklığıyla mültecilerin ihtiyaçları belirlendikten sonra bu ihtiyaçları gidermeye yönelik kütüphanelerde sosyal ve yasal danışmanlık hizmeti verilmektedir,
- Fransızca dil eğitimi ve konuşma atölyelerinde gerek mültecilere gerek diğer topluluklara hizmetler verilmektedir⁹⁵,

Aynı şekilde Fransa Göç ve Bütünleşme Ofisi (Office français de l'immigration de l'integration, OFII) ortaklığıyla mültecilerin Fransa toplumuyla bütünleşmesi adına,

- Fransa'daki sosyal hayat ve toplum yapısını tanıtmak adına 4 günlük vatandaşlık eğitimi verilmekte,
- Mültecilerin Fransızca dil seviyeleri dikkate alınarak dil eğitim verilmekte ayrıca dil eğitimi tamamlandıktan sonra dil eğitim sertifikası verilmekte,
- Mesleki entegrasyon amacıyla meslek eğitimi verilmekte,
- Mültecilerin ihtiyaçları doğrultusunda uygun hizmet vermek⁹⁶.

gibi birçok hizmetler verilmektedir.

Fransa'daki diğer kütüphanelerin hizmetlerine genel olarak bakıldığında,

- Fransızca konuşma atölyeleri,
- Farsça ve Arapça okuma-yazma eğitimi,
- Farklı dillerde okuma kulüpleri,
- Birçok dilde basılı ve elektronik kaynaklar,
- Mültecilerin konuştukları dillere göre broşürler hazırlamak,
- Mesleki kurslar,
- Çok dilli personel,
- Kütüphane levhalarının çok dilli olması⁹⁷,

⁹⁵ IFLA, "Responding! Public Libraries and Refugees", 2015. Erişim Tarihi: 01.05.2021

Erişim Adresi: ifla.org/files/asset/public-libraries/publications/library_service_to_refugees.pdf

⁹⁶ İçişleri Bakanlığı Fransa'da Mukim Yabancılar Genel Müdürlüğü, Fransa'dan Sığınma Talebinde Bulunanlar İçin Rehber, 2010, s.40. Erişim Tarihi: 01.05.2021

Erişim Adresi: C:/Users/pcc/Downloads/Guide-DA-en-France-version-en-TURC.pdf

gibi her kesimden insanların entegrasyon süreçlerine katkı sağlayacak kurslar, atölyeler ve programlarla hizmet vermektedir.

3.5.5 İsveç

İsveç gelişen teknoloji ve refah seviyelerinin yüksek olması nedeniyle geçmişten günümüze kadar göçmenlerin varmak istedikleri hedef ülke konumunda olmuştur. Nitekim İsveç Göçmen Bölümü verilerine göre ülkede bir buçuk milyona yakın insan ülke dışından gelen göçlerle yaşamaktadır, bu oran nüfusa göre %15'e tekabül etmektedir.

İsveç 1996 yılında çıkarılan Kütüphane Yasası ile tüm vatandaşlara eşit biçimde hizmet vermeyi yasal güvence altına almıştır. Öyle ki günümüzde Stockholm Kütüphanesi veri tabanı 20 dille hizmet vermektedir. Gerek göçmenler gerek mültecilerin topluma uyum sağlamaları adına bünyesinde birçok hizmeti barındırmaktadır. Bu hizmetlere bakıldığında,

- Ücretsiz üyelik ve internet erişimi,
- Birçok dilde eğitim atölyeleri,
- Birçok dilde basılı kaynaklar,
- Çok dilli öykü saatleri,
- Çocuklar için 40 dilde materyaller,
- Çok dilli personel,
- Bilgisayar okuryazarlık kursları,
- Mesleki kurslar,
- Kültürel etkinlikler,
- Ebeveynler için kurslar,
- Çocukların eğitsel ve dilsel gelişimlerini desteklemek için kurslar,
- için hazırlanmış sözlükler,

gibi göçmenlerin toplumda uyum içinde yaşamalarını sağlamak adına her konuda programlar ve etkinlikler yapılmaktadır⁹⁸.

İsveç mültecilerin topluma entegrasyon aşamalarında kütüphane aracılığıyla en aktif rol oynayan ülkelerin başında gelmektedir. Öyle ki kamu ve özel kurumlarla

⁹⁷ Migrant Scene, Festival de La Cimade, 2020. Erişim Tarihi: 01.05.2021

Erişim Adresi: migrantscene.org

⁹⁸ Gülcan Palo, *Türkiye'den Almanya'ya Göç ve Türkiye Göçmenlerinin Almanya'daki Halk Kütüphanelerini Kullanma Durumu*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2014, s.274-275.

işbirliği neticesinde göçmenlerin ikamet adreslerine gidilip kütüphane hizmetlerinden faydalanmaları için gerekli çalışmalar yapmaktadırlar. Yeni doğan bebekleri kutlamak adına aile ziyaret edilip çocuğu kütüphaneye üye yapılmakta ve kitap hediye edilmektedir. Mültecilerin topluma daha hızlı entegre etmenin yanında kültürlerini de korumaları adına birçok dilde kültürlerarası etkinlikler bulunulmakta, kültürlerin kaynaşmalarını sağlamaktadırlar. İsveç’de kütüphaneler bulundukları bölgelerde mültecilerin ihtiyaç analizlerini çok iyi yapmakta ve bu ihtiyaçları giderecek politikalar yapmaktadır.

Malmö kütüphaneleri Suriye iç savaşının başlamasıyla artan mülteci topluluğuna farklı hizmetler vermektedir. Malmö şehrindeki kütüphaneler artan mülteci göçlerine karşın ilk olarak mülteci afişleri hazırlayarak mültecileri karşılamıştır. Daha sonra gerek kütüphane gerek belediye ile iş birliği neticesinde dil eğitim faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Ayrıca İsveççe dil eğitimine yeni başlayanlar için Arapça ve Farsça dillerini konuşan personelleri bünyesinde barındırmışlardır. Refakatsiz çocukların eğitimi ve becerileri için anlamlı sosyal aktivitelerde bulunulmuştur. Dil eğitimi, masa tenisi ve futbol gibi fiziksel aktivitelerinin yanı sıra film geceleri saati, iki dilli öykü zamanı gibi aktiviteler yaparak çocuklarla daha yakın ilişkiler kurarak onlara kütüphane alışkanlıkları kazandırmaya çalışılmıştır. Malmö kütüphaneleri gerek kimliksiz gerek kayıt dışı göçmenleri kütüphanelere ücretsiz üyelik yaparak onların kütüphane hizmetleri ve kütüphane bünyesinde bulunan programlara erişim hakkı vermektedir. Ayrıca mültecilerle iletişim ve kültür konusunda yardımcı olabilecek Suriye kökenli stajyer kütüphanede çalışmaktadır. Ayrıca Malmö kütüphanelerinde mülteciler için 40’den fazla dilde materyaller mevcuttur. Ayrıca bilişim ihtiyaçlarını karşılamak adına birçok kütüphane, kütüphanede bulunan bilgisayar sayılarını arttırmış ve mültecilere bilgisayar okuryazarlığı konusunda yardımcı olmaya çalışmışlardır. Ayrıca kütüphaneler vatandaşlık danışma bürolarıyla yaptıkları iş birliği neticesinde mültecilere haftada iki gün kütüphanelerde ücretsiz eğitim vermektedir.

Malmö kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin oluşturdukları gruplarla mültecilere yönelik hizmet deneyimleri paylaşılmakta ve hizmetlerin koordineli bir şekilde verilmesi için çalışmalar yapılmaktadır.

Mültecilere dil, sosyal, kültürel, eğitim, vatandaşlık, meslek eğitimi gibi birçok eğitici atölyeler kurulmuştur. Atölyeler genellikle gönüllüler tarafından yürütülmekte olup bağışçılar tarafından finanse edilmektedir⁹⁹.

3.5.6 Norveç

Norveç ekonomik olarak refah seviyesinin yüksek olması ve gelişmiş ülke konumunda olması nedeniyle sürekli göçlere maruz kalmıştır. Artan göçmen ve mülteci nüfusu nedeniyle Oslo Halk Kütüphanesi 1983 yılında farklı bir birim kurarak mültecilerin ihtiyaçlarını belirlemek ve kütüphane hizmetlerinden faydalanmaları için çalışmalar başlatmıştır. Bu vesileyle birçok kütüphanede göçmen dillerinde materyaller hazırlanmış ve hizmete sunulmuştur. Kütüphanelerin göçmenler için ana hedefi,

- Göçmenlerin ihtiyaçlarını belirlemek ve kütüphane kullanım kılavuzu hazırlamak,
- 37 dilde kütüphaneye kaynak sağlamak,
- Göçmen ve mülteciler için uzaktan erişim sağlamak,

gibi hedeflerle başlayan kütüphaneler zamanla artan göç ve mülteci karşısında daha geniş hizmetler arayışına girmiştir¹⁰⁰.

Oslo Halk Kütüphanesi'nin mülteciler ve insanlar için vermiş oldukları hizmetlere bakıldığında,

- Çok dilli koleksiyonlar,
- Mülteciler ve yeni gelenler için dil eğitimi,
- Elektronik kaynaklar aracılığıyla 60'tan fazla dilde 700 gazete ve dergi,
- Elektronik kaynak aracılığıyla iki milyondan fazla birçok dilde müzik parçasına erişim ve dinleme,
- E-kitap dünyası ile birçok dilde e-kitap erişimi,
- Dijital hizmet,
- Film ve oyun hizmeti,
- Sanatsal ve kültürel etkinlikler,
- Mesleki atölyeler ve yaratıcılık,
- Müzik ve konser hizmeti,

⁹⁹ Torbjörn Nilsson, *Malmö Libraries For Refugees*, İfla, 2016. Erişim Tarihi: 02.05.2021

Erişim Adresi: library.ifla.org/1446/1/103-nilson-en.pdf

¹⁰⁰ Gülcan Palo, *Türkiye'den Almanya'ya Göç ve Türkiye Göçmenlerinin Almanya'daki Halk Kütüphanelerini Kullanma Durumu*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2014, s.193.

- Spor faaliyetleri,
- Çocuklar için atölyeler,
- Çocuklar için çok dilde hikâye saatleri,
- Çocuklar için oyun odaları ve istasyonları,
- Çocuklar için ev ödevi yardımı,
- Bilgisayar okuryazarlığı,
- 3D yazıcı eğitimi,
- Kadınlar için eğitim atölyeleri,

gibi göçmenlerin hayatlarını kolaylaştıracak ve toplumla uyum içinde yaşamaları için her konuda atölyeler, kurslar ve etkinliklerde bulunmaktadır¹⁰¹.

Benzer şekilde Berg Halk Kütüphanesi'nin hizmetleri incelendiğinde,

- 23 dilde materyal hizmeti,
- Dil eğitim kursları,
- Çeşitli alanlarda spor faaliyetleri,
- Sanatsal ve kültürel aktiviteler,
- Mesleki ve kişisel beceri kursları,
- Farklı kültürleri bir araya getirerek kültürlerin kaynaşmalarını sağlamak,
- Çocuklar için eğitici etkinlikler,

gibi çoğu konuda mültecilerin ve diğer toplulukların kaynaşmaları ve topluma uyum içinde yaşamaları adına etkinlikler yapmaktadır. Berg Halk Kütüphanesi'nin başarılı bir şekilde birçok topluluğun kaynaşması ve bütünleşmesi için yapmış oldukları programlar ve etkinlikler neticesinde 2015 yılında Norveç Kütüphane Derneği (Norwegian Library Association) tarafından en iyi kütüphane ödülü verilmiştir¹⁰².

3.6 Türkiye'de Hizmet Veren Kurumların sığınmacılara Yönelik Entegrasyon Faaliyetleri

Türkiye göç alan ülke konumunda olmasına rağmen göçmenlerin ülkemize sistemli bir şekilde entegre edilmelerini sağlayacak bir sistem oluşturamamıştır. Mültecilerin entegrasyon çalışmaları GİGM bünyesinde AFAD'a bırakılmıştır. AFAD'ın kurdukları geçici eğitim merkezleri, kamu ve özel kurumlarla yaptıkları iş

¹⁰¹ Oslo Halk Kütüphanesi (Deichmanske Bibliotek), Erişim Tarihi: 02.05.2021, Erişim Adresi: deichman.no/vi-tilbyr

¹⁰² Gülcan Palo, *Türkiye'den Almanya'ya Göç ve Türkiye Göçmenlerinin Almanya'daki Halk Kütüphanelerini Kullanma Durumu*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2014, s.195.

birliği neticesinde birçok konuda mültecilerin toplumla uyum içerisinde yaşamaları için kurslar ve programlar düzenlemiştir. Bu süreçte GEM’lerde kütüphaneler kurulmuş mültecilerin bilgi ihtiyaçları da giderilmeye çalışılmıştır¹⁰³. AFAD birçok kurumla iş birliği neticesinde mültecilerin sorunlarını giderecek programlar düzenlemeye çalışmışsa da kütüphaneler bu sürece dahil olamamıştır. Oysa IFLA halk kütüphanelerinin ana amaçlarından birini de “insanların ve toplulukların dinlenme ve boş vakitlerini değerlendirebilecek bilgi, eğitsel ve kişisel becerilerine katkı sağlayacak konularda farklı ortamlar sağlamak ve hizmet vermek” diye tanımlamaktadır¹⁰⁴.

Mültecilerin topluma entegrasyon süreçlerinde ülkemizde AFAD bünyesinde kütüphaneler ve çeşitli kurumlarla yaptıkları işbirliği neticesinde programlar düzenlenmektedir. AFAD, Kütüphaneler, Mülteci Derneği ve iş birliği kurdukları diğer kurumlarla mültecilerin entegrasyonlarına yönelik yaptıkları programlar incelendiğinde,

- Mülteciler Derneği Bünyesinde bulunan SUKOM uygulaması Mülteciler Derneği tarafından geliştirilen mültecilerin sorunlarını, ihtiyaçlarını belirlemeyi amaçlayan ve mültecilerin bilgilerini kayıt altına alan web tabanlı programdır. Yapılan kayıt işlemleri sayesinde mültecilerin takipleri ve almış oldukları hizmetler kayıt altına alınmaktadır.
- Çocuk ve Gençlik Eğitim Merkezi (ÇOGEM) yine Mülteciler Derneği bünyesinde mülteci gençlerin ve çocuklarının eğitim konusunda ihtiyaçları ve sorunlarını gidermeye yönelik 2017 yılının ekim ayında kurulmuştur. ÇOGEM’den verilen hizmetlere bakıldığında;
 - ✓ Türkçe ve Arapça dil kursları,
 - ✓ Robotik kodlama kursları,
 - ✓ Aile programları,
 - ✓ Sanat atölyeleri ve eğitimi,
 - ✓ Bilgisayar okuryazarlığı programları,
 - ✓ Okula hazırlık programları,
 - ✓ Kültürel ve sanatsal geziler ve etkinlikler,
 - ✓ Fen bilimi eğitimleri,
 - ✓ Danışmanlık ve rehberlik hizmeti,

¹⁰³ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Barınma Merkezlerinde Eğitim Hizmetleri, Erişim Tarihi: 02.05.2021, Erişim Adresi: afad.gov.tr/barinma-merkezlerinde-egitim-hizmetleri

¹⁰⁴ IFLA, Halk Kütüphanesi Hizmeti Gelişim için IFLA/UNESCO İlkeleri, Çev. Bülent Yılmaz, Türk Kütüphaneciler Derneği, İstanbul 2004, s. 21-22.

gibi faaliyetlerle hem yerel halk hem mültecilere hizmet verilmektedir.

- Sosyal Uyum Birimi, bu birim mülteciler ile bölge insanının sosyal ve kültürel açıdan kaynaşmalarını sağlamak ve uyum içinde hayatlarını devam edebilmelerini sağlamaya çalışmaktadır.

Bu birim bünyesinde yapılan faaliyetler,

- ✓ Farkındalık uygulamaları (Hak temelli kurslar, eğitimler, programlar),
- ✓ Geziler (sosyal, kültürel, tarihi, eğlence mekânları gezileri),
- ✓ Atölye programları (kodlama, bilgisayar, sanat, müzik, resim),
- ✓ Sosyal-kültürel faaliyetler (göçmen buluşmaları, tiyatro, sinema, mini konserler),
- ✓ Sosyal Uyum Faaliyetleri,
- ✓ Spor Etkinlikleri (Doğa yürüyüşü, Futbol müsabakaları vb),
- ✓ Veli toplantıları,

Gibi faaliyetlerle mültecilerin sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlamaktadır.

- Dil eğitim programı, bu program çerçevesinde bölge halkına basit düzeyde Arapça dil eğitimi ve mülteciler için de geliştirilmiş Türkçe dil eğitimi programları verilmektedir,
- Meslek kazandırma ve hobi faaliyetleri, bu kurslar hem bölge halkı hem mültecilere mesleki eğitimler (boyacılık, dikiş-nakış, gastronomi, inşaat, bilgisayar eğitimi vb) vererek becerilerini geliştirmek ve toplumların kaynaşmalarını sağlamaktadır,
- Çocuklar için Anaokulu hizmeti, 4-6 yaş arasında bulunan mülteci çocukların dezavantajlarını giderecek ve topluma uyumuna yardımcı olacak anaokulu eğitimi vererek çocukların dil, duygusal, bilişsel, sosyal ve kültürel alanlarda becerilerini ve gelişimlerini sağlamak,
- Mülteci çocuklara yönelik okullaştırma ve psikolojik rehabilitasyon hizmeti,
- Hukuki danışmanlık hizmeti,
- Dezavantajlı mülteci ailelere yönelik maddi destek,
- Tercümanlık hizmeti,
- İş yeri açma ve ruhsatlandırma hizmeti,

- Çalışma izni hizmeti,
- İstihdam programları hizmeti,

Çoğu mülteciler olmak üzere gerek mülteciler gerek yerel halka verilen bu hizmetler birçok ulusal ve uluslararası kurumlar, birlikler, gönüllüler tarafından desteklenmekte ve finanse edilmektedir. Mülteciler Derneği ve Sultanbeyli Belediyesi ortaklığı ve elli ye yakın iş birlikçi kurumlar tarafından desteklenen bu faaliyetler covid-19 salgını nedeniyle sekteye uğramışsa da birçok faaliyetler yüz yüze veya uzaktan eğitim yoluyla devam etmektedir¹⁰⁵. Bu faaliyetlere binlerce mülteci katılım göstermiş ve yararlanmışsa da verilen hizmetlerin belli mekânlarda yapılması ve ülkenin geneline yayılmaması nedeniyle milyonlarca mülteci ve sığınmacı bu hizmetlerden hala faydalanamamaktadır. Oysa ki Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yapılacak bir protokol ile bu süreçlere halk ve çocuk kütüphaneleri de dahil edilebilir. Gerekli altyapı çalışmaları, kurumlar ve gönüllüler ile iş birliği neticesinde mültecilerin topluma uyum süreci tüm kesimi içine barındıracak şekilde organize edilebilir.

Mültecilerin entegrasyon süreci sistematik bir şekilde ilerlemediği için birçok kurum kendi ihtiyacı doğrultusunda bu sürece dahil olmaktadır. Örneğin Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Eğitim Vakfı (BUTGEM) Bursa ilinde ikamet eden mültecilerin iş piyasasına erişimlerini sağlamak, mültecilere ihtiyaç olan mesleki dallarda eğitim vermek, becerilerini geliştirmek ve sosyal entegrasyon gibi alanlarda programlar hazırlayarak mültecilerin entegrasyon süreçlerine katkıda bulunmaktadır. BUTGEM bünyesinde mültecilere verilen programlar incelendiğinde;

- Mesleki olarak niteliksiz durumda olan mültecilere ve dezavantajlı gruba, yönelik mesleki programlar hizmeti verilerek istihdamlarını sağlamak,
- İş gücü piyasasına erişimlerini sağlamak,
- İş piyasasının ihtiyacı doğrultusunda nitelikli eleman yetiştirmek ve sorunu çözmek,
- Kursa katılımına göre mültecilere günlük harcırah ödemek,
- Mültecilere yönelik Türkçe dil kursları vermek,

gibi mültecilerin özellikle istihdam konusunda entegrasyonu sağlamak ve iş piyasasında oluşan nitelikli eleman açığını gidermek için yirmi üç farklı mesleki dalda eğitim ve

¹⁰⁵ Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, “Hizmet Rehberi”, 2020. Erişim Tarihi:04.05.2021, Erişim Adresi: <https://multeciler.org.tr/wp-content/uploads/2020/02/multeciler-dernegi-hizmet-rehberi-2020.pdf>

Türkçe dil kursu hizmeti vermektedir. Ayrıca çocukların eğitimi desteklemek ve geleceğin mühendislerini yetiştirmek adına çocuklara yönelik yaz eğitim programları çerçevesinde programlar düzenlemektedir¹⁰⁶.

Ülkemizde kütüphaneler nezdinde mültecilere yönelik entegrasyon hizmetleri sadece kütüphane kullanımı ve verilen hizmetlerle sınırlı kalmış, sistematik biçimde herhangi bir kültürel veya sosyal programlar düzenlenmemiştir. Bazı kütüphanelerin vermiş oldukları kültürel ve sosyal programlar düzenlenmişse de bunlar sürdürülebilir bir biçimde devam etmemiştir. Halk ve çocuk kütüphanelerin bağlı olduğu KYGM'nin bu konuda herhangi bir politikasına veya çalışmasına da ulaşamamıştır.

Sonuç olarak mültecilerin entegrasyon süreçlerinde az da olsa kütüphanelerin etkisi mevcut olmakla beraber istenilen düzeyde sosyo-kültürel bir entegrasyon etkisinden bahsetmek söz konusu değildir. Kütüphaneler, mültecilere yönelik son zamanlarda Arapça ve çift dilli kaynaklar (Türkçe-Arapça, Arapça-İngilizce gibi) koleksiyonlarına eklemişlerse de bu kaynaklar istenilen sayılara ulaşamamıştır. Aynı şekilde mültecilere ulaşmak ve onlara kütüphane kültürü kazandırmak adına herhangi bir girişime ise rastlanmamıştır. Kütüphane personelleri mültecilerle iletişime geçecek becerilerden uzak kalmakla beraber, mültecilerin bilgi, kültürel gibi sorunlarını çözecek kabiliyetten de uzaktırlar. Dil bilmeyen mülteciler için kütüphane tanıtım ve hizmet broşürleri kütüphanelerde olmamakla beraber bu faaliyetleri tanıtacak veya yardımcı olacak personeller de kütüphanelerde yok denecek kadar azdır. Kütüphaneler mültecilerin sorunlarını giderecek faaliyetlerde bulunmamakla beraber yıllardır açık sorun halinde bekleyen mültecilere yönelik sistematik herhangi bir kurs veya program hizmeti verilmemiştir. Birçok kütüphane yenilenerek yapılacak faaliyetlere uygun ortamlar sağlanmışsa da birçok ilçe kütüphaneleri bina yetersizliği, personel eksikliği, bütçe sorunu veya başka nedenlerden ötürü hizmet akışında sorunlar yaşanmaktadır. Ayrıca kütüphane yönlendirme levhaları yetersiz olup mülteciler için sorun teşkil etmektedir. Yukarıdan da bahsedildiği gibi yıllardır sistematik bir şekilde mültecilerin entegrasyon süreçlerini yürüten kurumlar, vakıflar, dernekler gibi birçok kurum ve gönüllü insanlar olmasına rağmen kütüphanelerin bu sürece dahil olacak herhangi bir işbirliği veya ortaklıkları bulunmamaktadır.

¹⁰⁶ Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Eğitim Vakfı, Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere ve Dezavantajlı gruplara Ücretsiz Mesleki Eğitim Fırsatı, 2019. Erişim Tarihi: 04.05.2021, Erişim Adresi: <http://www.butgem.org.tr/tr/haber/191/1/butgemden-gecici-koruma-altindaki-suriyelilere-ve-dezavantajli-gruplara-uccretsiz-mesleki-egitim-firsati.html>

Dünyada gelişmiş ülkelerdeki örnekler gibi öncelikle,

- KYGM ve kütüphaneler mültecilere yönelik hizmet politikası geliştirmeli,
- Bu hizmetleri sistematik ve sürdürülebilir olacak şekilde tek çatı altında yürütmeli,
- KYGM personellere hizmet içi eğitim ile bu doğrultuda eğitim vermeli,
- Kütüphaneler mültecileri içine katacak şekilde gerek bina gerek koleksiyon olarak güncellenmeli,
- Çok dilli e-kaynaklar koleksiyonları çoğaltılmalı ve erişimi kolaylaştırılmalı,
- Çok dilli süreli yayınlar (gazete, dergi vs) hizmeti verilmeli
- Kütüphaneler için çok dilli personel yetiştirmeli ve alımlar bu yönde olmalı,
- Mülteciler için kütüphane tanıtımı ve kullanımı için reklamlar ve tanıtım broşürleri yapılmalı,
- KYGM ve kütüphaneler kamu ve özel kurumlarla ve gönüllü insanlarla işbirliği veya ortaklıklar kurarak mültecilere yönelik,
 - ✓ Mültecilere ulaşmak ve kütüphane kullanımını teşvik etmek,
 - ✓ Dil eğitim kursları hizmeti vermek,
 - ✓ Kültürlerarası kaynaşma sağlamak adına farklı toplulukları bir araya getirerek etkinlikler hazırlamak,
 - ✓ Mesleki programlar hizmeti vermek,
 - ✓ İstihdam, sağlık, hukuk, eğitim, barınma gibi konularda kurslar vermek ve yardımcı olmak,
 - ✓ Sanatsal ve kültürel etkinliklerde bulunmak,
 - ✓ Spor faaliyetlerinde bulunmak,
 - ✓ Dezavantajlı konumda bulunan kadın ve çocukların dezavantajlarını giderecek faaliyetlerde bulunmak,
 - ✓ Kişisel beceriler kazandırmak veya geliştirmek için programlar düzenlemek,
 - ✓ Bilgisayar okuryazarlığı kursları vermek,
 - ✓ Vatandaşlık kursları düzenlemek,

gibi birçok alanda mültecilerin entegrasyon süreçlerini sistematik olarak yürütecek faaliyetlerde bulunmalı ve sürdürmelidir.

3.7 Sığınmacıların Entegrasyon Sürecinde Çok kültürlülük ve Çok Kültürlü Kütüphaneler

Günümüzde gelişen teknoloji ve ulaşım araçları benzer şekilde küreselleşme ve göç olayları nedeniyle birçok toplum; farklı dil, din, etnik, kültürel ve sosyal yapıları içlerinde muhafaza etmektedir. Bu farklı toplumları içlerinde barındıran ülkeler çeşitli faaliyetler ve politikalarla bu farklılıkları nasıl yöneteceği, toplulukların bir arada huzur içinde nasıl yaşayabileceği hakkında politikalar üretmekte ve kurumlar buna göre kendilerini güncellemektedir. Farklılıkların kaynaşması ve kültürlerarası bir diyalog oluşturma görevi toplumun tüm kesimine bilgi, sosyal ve kültürel hizmet verme amacı olan kütüphanelere düşmektedir. Kütüphaneler farklı toplulukların kültürel ihtiyacının giderilmesi ve toplumla bütünleşmesi adına farklı faaliyetlerde bulunmuş ve yeni politikalar hayata geçirmişlerdir.

Çok kültürlülük kavramı ilk kez 1941 yılında İngiltere’de gündeme getirilmiş 1970 yılında da yaygınlaşmaya başlamıştır. Ülkeler düzeyinde de 1970 yılında Kanada ve Avustralya da siyasi proje biçiminde sunulmuştur¹⁰⁷. Projenin ana amacı toplum içinde yaşayan farklı grupların sisteme dâhil edilmelerini sağlamaktır. Bu amaçta etnik, dinsel, dilsel, sosyal ve kültürel çeşitliliklerin/farklılıkların toplum nezdinde tanınması ve tüm farklı grupların eşit olarak aynı haklara sahip olmalarını sağlamaya çalışan sistemin kurulmasını amaçlamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu çeşitliliklerin siyasal ve yasal ortamda geçerli olmasını sağlamaktır. Yapılan bu çalışmalar ülke nezdinde çok kültürlülüğü kabul etmekle beraber toplumu ve içinde barındıran farklı grupları bu biçimde betimlemektedir. Ayrıca toplumun ve içinde bulunan farklı grupların yönetilmesi adına toplumun tüm kesiminin eşit olarak var olduğu “çok kültürcü” politikalar benimsenmektedir. Bu politikayla çok kültürcülük, toplum nezdinde ana kültür üzerinden azınlık, göçmen ve mülteci gruplara hakim olan kültürün dayatılması reddedilir ve toplumun homojenleştirilmesi fikrine karşı çıkan politika oluşturulur. Çok kültürlülük sonuç olarak toplumun ve toplum içinde yaşayan farklı grupların

¹⁰⁷ Güler Demir, *Dünyada ve Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Çok Kültürlülük*, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara 2017, s.77.

kültürlerinin kaynaşmalarını, bir arada bulunmalarını sağlayacak politikalarla toplumsal istikrarı sürdürmeyi hedeflemektedir¹⁰⁸.

Yaşadığımız yüzyılda halk ve çocuk kütüphaneleri diğer sosyal, kültür ve eğitim kurumları gibi içinde bulunduğu yüzyılın gelişmelerinden etkilenmiş, çağın ihtiyaçları doğrultusunda dönüşüm içine girmişlerdir. Bu süreçlerin yaşanmasını etkileyen en önemli faktörler yerinden edilmiş milyonlarca göçmen ve mültecilerin topluma entegrasyonları sağlanması, küreselleşen dünya, teknolojik gelişmeler, ekonomik nedenler ve doğal etmenler olarak sıralanabilir. Globalleşme ve dünyada meydana gelen çok kültürlülük ile çoğu toplumda etnik, kültür ve sosyal çeşitlilik ihtiyaçları göz önüne alınarak kütüphane hizmet politikalarının toplumda yaşayan tüm kesimleri içinde barındıracak şekilde çok dilli, çok kültürlü ve çeşitli gereksinimlere cevap verecek biçimde kütüphanelerin yeniden yapılanması, politikalar üretmesi ve yeni hizmetler planlanması gerekmektedir. Kütüphaneler hizmet verdikleri bölgelerde sadece yerel halk ve yerleşik topluluklar için değil, başta mülteciler ve göçmenler olmak üzere içinde barındırdığı tüm gruplara ve topluluklara onların faydalanabileceği, ihtiyaçlarının giderilebileceği hizmetler sunarlar¹⁰⁹.

Overall; günümüz kütüphaneleri değerlendirmesinde, kütüphane ve kütüphane hizmetlerinde göze çarpan başlıca sorun olarak farklı kültüre sahip olan bireylerinin çoğunun kütüphane kullanım tecrübelerinin az olması veya hiç olmaması üstüne bu nüfusun gittikçe çoğalması olduğunu söylemektedir. Kütüphaneler bu farklı kültüre sahip olan bireylerin gerek kütüphane kullanımları gerek toplumsal, kültürel, dilsel gibi çoğu alanda ihtiyaçlarının giderilmesi konularında kütüphanelere önemli sorumluluklar düşmektedir¹¹⁰. Göçmen ve mültecilerin toplumda uyum içinde yaşamaları konularında yapılan çalışmalar incelendiğinde, toplum içinde yaşayan farklı grupları ve kültürleri birbirleriyle uyumlu bir biçime getirmek ve sürdürülebilir kılmak halk kütüphanelerinin politikaları ile mümkün hale gelmektedir. Aynı şekilde halk kütüphanelerinin kültürlerin birbirleriyle bütünleşmesi ve kaynaşması aşamalarında köprü rolü oynaması gerekmektedir.

Çok kültürlü kütüphane hizmet politikaları araştırıldığında,

¹⁰⁸ Nihal Eminoğlu, *Kültürlerarası Şehirler: Sosyal Uyumun Aracı Olarak Kültürlerarası İletişim*, Reslog, 2020, s.21-23.

¹⁰⁹ Güler Demir, *Dünyada ve Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Çok Kültürlülük*, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara 2017, s. 140-141.

¹¹⁰ Patricia Montiel Overall, “Cultural Competence: a Conceptual Framework for Library and Information Science Professionals”, *The Library Quarterly*, 79,2 (2009), s. 175-204.

- Kültürel farklılık konularında farkındalık geliştirmek, kültürel çeşitliliği yaymak ve kültürler arası iletişimi sağlamak,
- Toplumda konuşulan dilleri tespit etmek ve çeşitliliği sağlamak, ana dillere saygılı olmak,
- Toplumda yaşayan farklı grupların dilleri ve kültürlerine göre dermelerini geliştirmek,
- Kütüphaneleri toplumun tümünü içinde barındıracak herhangi bir ayırım yapmadan her gruba hizmet etmek,
- Çeşitli toplulukların gerek sözlü gerek manevi değerlerinin korunması ve yaşatılmasına destek olmak,
- Farklı kültürlere sahip olan grupların katılımlarını desteklemek,
- Farklı dillerin öğretimi ve çoğu dilin uyum içinde toplumda var olmalarını sağlamak,
- Farklı gruptaki insanların kendi dillerinde güncel gazete, dergi gibi süreli yayınlara erişimlerini sağlamak,
- Kültürel, sosyal, eğitim ve öğretim, sağlık, yaşam boyu öğrenme, kamu programları gibi birçok konuda programlar düzenlenerek toplumsal katılımı sağlamak,
- Bilgi okuryazarlığı, bilgisayar eğitim programları, iletişim teknolojileri gibi konularda programlar hazırlamak,¹¹¹

gibi farklı konularda çeşitli kültürlerin bütünleşmesi ve toplumdaki farklı grupların kütüphaneler eliyle bilgi, kültürel ve sosyal gibi çoğu alanlarda gereksinimlerinin giderilmesi hedeflenmiştir. Kültürler arası araştırmalar, çalışmalar yapmak benzer biçimde iş birliği içinde bulunmakta denmektedir.

Günümüzde ülkelerin çok kültürlü kütüphane hizmeti uygulamaları gelişmişlik düzeyi, ekonomik nedenler, göçmen ve mülteci sayıları gibi farklı nedenlerden ötürü çeşitlilik göstermektedir. IFLA Çok kültürlü topluluklar: Kütüphane Hizmetleri

¹¹¹ IFLA, *Çok-Kültürlü Topluluklar: Kütüphane Hizmetleri Kılavuzu*, Çev. Güler Demir, 2009. s.36. Erişim Tarihi: 10.05.2021,
Erişim Adresi: ifla.org/files/assets/library-services-to-multicultural-populations/publications/multicultural-communities-tr.pdf

Kılavuzu (Multicultural Communities: Guidelines for Library Services) çalışması birçok ülkedeki uygulamalar açıklanmış ve en iyi hizmet politikaları ve önerileri sunmuştur¹¹².

3.8 Dünyadaki Çok Kültürlü Kütüphane Örnekleri

Bu bölümde dünyanın farklı ülkelerinde çok kültürlü politikaları benimsemiş kütüphanelerin faaliyetleri açıklanmaya çalışılacaktır.

3.8.1 Kanada

Kanada, hayata geçirdikleri çok kültürlülük politikaları ve uygulamaları bakımından dünyada bu konu hakkında ciddi araştırmalar ve uygulamalar yapan önemli ülkelerden biridir. Kanada, toplum yapısı ve tarihsel süreci göz önüne alınarak çok kültürlü uygulamalar üretmeye mecbur kalmıştır. Kanada geçmişten günümüze kadar sürekli göçlere maruz kalması ve nüfusun çoğu göçmenlerden oluşması nedeniyle toplumsal istikrarı sağlamak adına çok kültürlü politikalara önem vermektedir. Kanada çok fazla ülkelerden göçmen ve sığınmacı kabul ettiği için toplumda farklı ırk ve kültürden oluşan çok fazla grup ortaya çıkmaktadır. Bu farklı grupların birbirleriyle kaynaşmaları ve uyum içerisinde hayatlarını devam edebilmeleri adına Kanada devletinin hayata geçirdiği politikaları ile dünyada örnek ülke konumundadır.

Kanada’da 1971 yılında başkan Trudeau’nun Avam Kamarası’nda gerçekleştirdiği konuşmada çok kültürlülük vurgusu yapmış ve bu konuda çalışmalar başlamıştır¹¹³. Bu gelişmeyle Kanada, dünyada çok kültürlü politikaları resmi olarak benimseyen ilk ülke olmuştur. Bu politikaların temel amacı farklı etnik ve kültürel faaliyetleri ve dernekleri desteklemek ve topluma uyum sağlamaları konularında yaşadıkları sorunları tespit etmek ve bu konularda programlar ve hizmetler sunmaktır. Kanada’nın dünya genelinde çok kültürlü politikaları ile tanınmasını sağlayan özellikler incelendiğinde;

- Farklı etnik kimliğe ve kültüre sahip olan grupların farklılıklarını korumak ve devam ettirmek adına tüm grupları desteklemek ve yardım etmek,
- Kültürlerini yaşamak ve Kanada toplumuna uyum içinde yaşamalarını sağlamak,
- Toplumun tüm kesimlerinin kaynaşmalarını sağlamak,

¹¹² Güler Demir, *Dünyada ve Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Çok Kültürlülük*, Türk Kütüphaneciler Derneği, Ankara 2017, s.146-147.

¹¹³ Emrah Başaran, “Çokkültürlülük Olgusunun Kanada Örneği Ekseninde İncelemesi”, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7, 7 (2017), s.245.

- Kanada'nın resmi dillerini göçmenlere öğretmek için hizmetler sunmak.

1982 yılında yürürlüğe giren Kanada Haklar ve Özgürlükler Bildirgesi ile “çok kültürlülük” anayasanın güvencesi altına alınmıştır. Aynı şekilde 1988 yılında Kapsayıcı Vatandaşlık (Inclusive Citizenship) yasası ile Kanada toplumuna özgü bir yöntemle çok kültürlülük oluşturulmuş ve ilan edilmiştir. Bu konuda diğer ülkeler arasında “ilk” olmayı başarmıştır¹¹⁴. Yasanın girişi:

“Kanada'nın Ekonomik, toplumsal, kültürel ve politik yaşamına ilişkin tüm Kanadalılar arasında eşitliği sağlamaya çalışırken, Kanada'ya özgü mirası koruyup zenginleştirmek” diye ifade edilmektedir.¹¹⁵

Kanada Ulusal Kütüphanesi (The National Library of Canada) küçük yerleşim yerlerinde var olan kütüphanelerin çok dilli materyaller yönetimi konusunda yardımcı olması için oluşturduğu “A world of information: Creating Multicultural Collections and Programs in Canadian Public Libraries” başlıklı çalışmalarında etnik ve kültürel azınlıkta olan grupların ihtiyaçlarının belirlenmesi ve koleksiyonlarını bu doğrultuda geliştirmeleri, Kanada'nın resmi dilleri dışında konuşan grupları iletişim haline girme ve bu farklı gruplara kütüphane hizmeti sunarak memnun etmek ve kütüphane personellerine bu doğrultuda eğitim vermektir. Benzer şekilde Kanada Kütüphane Derneği (The Canadian Library Association) aracılığıyla Kanada kütüphanelerinin çok dilli koleksiyon oluşturma ve bu doğrultuda politikalar oluşturma adına hazırladığı kılavuzda, kütüphane sistemi içerisinde yer alan üç yüz veya daha fazla sayıda azınlık gruplarının kütüphane kaynaklarından yararlanılması ve bir kullanıcıya düşecek materyal sayısının eşit ve adil şekilde hesaplanması gerekliliğinden bahsedilmektedir. Sayıları üç yüz den az olan azınlık gruplar için de Dernek, kütüphane bu gruplara yönelik birkaç temel referans kaynakları, gazete ve dergi gibi süreli yayınlara abone olunmasını önermektedir¹¹⁶.

Çok kültürlü kütüphane hizmetlerinde öncü olan Toronto Halk Kütüphanesi 5.2 milyona yakın nüfusa hizmet vermektedir. Nüfusun yüzde elli dört ten fazlasının göçmen olması nedeniyle dünya genelinde en fazla çok kültürlü olarak tanınan şehirlerin başında gelmektedir. Toronto Halk Kütüphanesi, basılı, elektronik ve diğer

¹¹⁴ Güler Demir, *Dünyada ve Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Çok Kültürlülük*, Türk Kütüphanecileri Derneği, Ankara 2017, s. 151-152.

¹¹⁵ IFLA, *Çok-Kültürlü Topluluklar: Kütüphane Hizmetleri Kılavuzu*, 3.bs., çev. Güler Demir, Erişim Adresi: repository.ifla.org/123456789/473/1/multicultural-communities-tr.pdf

¹¹⁶ Güler Demir, *Dünyada ve Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Çok Kültürlülük*, Türk Kütüphanecileri Derneği, Ankara 2017, s.154-155.

formlarda dahil olmak üzere aktif biçimde 40 dilde dermesini geliştirmekte, 100'den fazla dilde hizmet vermektedir. 2006 yılında % 16'sı İngilizce dışında olan yaklaşık 31 milyon materyali ödünç vermiştir¹¹⁷. Toronto Halk Kütüphanesi iki milyon veya daha fazla nüfusa hizmet sunan kütüphaneler arasında dolaşım, ziyaret ve kişi başı elektronik ziyaretlerde Kuzey Amerika'da ilk sırada yer almaktadır¹¹⁸.

Kütüphane, kamu ve özel kurum ile kuruluşlarla yaptığı iş birliği neticesinde Toronto'nun çok kültürlü yapısını destekleyen birçok program hizmeti sunmaktadır. İkinci dil olarak İngilizce vatandaşlık dersleri (English as a Second Language Citizenship Classes), İngilizce Sohbet Odaları, başta İngilizce ve Fransızca olmak üzere 10 dilde Hikaye Zamanları, yeni gelen göçmen çocukları için İngilizce Eğlence Olabilir ve Telefonda Hikaye Dinle programları ile sözlü edebiyat becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Toronto Halk Kütüphanesinin 2019 yılında düzenlediği 45.000 program ve 1 milyona yakın katılımcı sayısı günümüze kadar bildirilen en yüksek ikinci program ve katılım sayısıdır.

Toronto Halk Kütüphanesi kendine bağlı bulunan şubeler dahil olmak üzere çok dilliği desteklemekte ve 1400'den fazla bilgisayarla kullanıcılarına ücretsiz erişim hizmeti vermektedir. Kanada'ya yeni yerleşenler için ülkelerindeki gelişmeleri takip etmek ve haberdar olmak için web portalı olan Haberler Bağlantısı (News Connect) aracılığıyla dünya genelinde 85 dil ve 147 yazı şeklinde olmak üzere gazete, dergi gibi süreli yayınlara erişim hizmeti sunmaktadır¹¹⁹.

3.8.2 ABD

Amerika refah seviyesinin yüksek olması, sanayi ve teknolojik gelişmelere bağlı yıllardır göç alan ülkelerin başında gelmektedir. Amerika, 1960 yılına kadar göçmenlere asimilasyon politikaları uygulamış bu doğrultuda topluma uyumlarını sağlamaya çalışmıştır. 1950 sonrası başlayan protestolar neticesinde asimilasyon politikaları yerini çok kültürlü politikalara bırakmış bu doğrultuda yasalar ve politikalar çıkarılmaya başlanmıştır. 1950 sonrası yapılan protestolar sonucu Sivil Haklar Yasası, Oy Hakkı Yasası, Göçmen Reformu Yasası, Olumlu Eylem Politikaları ve İki Dilli Eğitim Yasası yürürlüğe koyulmuştur. Bu yasalar ve politikalar doğrultusunda çok kültürlü programlar

¹¹⁷ IFLA, Çok-Kültürlü Topluluklar: *Kütüphane Hizmetleri Kılavuzu*, 3.bs., çev. Güler Demir, Erişim Adresi: repository.ifla.org/123456789/473/1/multicultural-communities-tr.pdf

¹¹⁸ Toronto Public Library, *Annual Report 2019*, Erişim Tarihi: 08.05.2021 Erişim Adresi: torontopubliclibrary.ca/about-the-library/annual-report-2019.jsp

¹¹⁹ IFLA, *Çok-Kültürlü Topluluklar: Kütüphane Hizmetleri Kılavuzu*, 3.bs., çev. Güler Demir, Erişim Adresi: repository.ifla.org/123456789/473/1/multicultural-communities-tr.pdf

hızlanmışsa da bu yasalardan önce kütüphanelerin inisiyatif almaları ile de göçmenlere yönelik uygulamalar yapılmıştır¹²⁰.

1900'li yıllardan sonra artan göçmen nüfusuna yönelik kütüphaneler formal olmayan şekilde göçmenlerin eğitime ve sosyal hayata adapte olmaları için programlar yapmış, özellikle öğretmenlerin tavsiyeleri doğrultusunda koleksiyonlarını geliştirmeye çalışmışlardır. Kütüphaneler, göçmenlere yönelik İngilizce dil eğitimi programları düzenlemiştir. Ayrıca kütüphaneler göçmenlerin toplumsal kurallar, vatandaşlık bilgisi, sağlık sistemi gibi birçok konuda göçmenleri bilgilendirmek adına broşürler yayınlamıştır. Kütüphaneler ayrıca göçmenlere yönelik kültürel ve sanatsal programlar düzenlemiş, göçmenlerin kendi dillerinde hikâye saatleri düzenlemiştir. Bu döneme ait yıllık raporlar incelendiğinde göçmenlerin müzik programları, kulüp toplantıları, bahçıvanlık programı, sanatsal faaliyetler ve grup tartışmaları gibi etkinliklere ilgi duydukları anlaşılmaktadır. Kütüphanede ödünç olarak en çok romanlar tercih edilmektedir. Kütüphane bünyesinde sergiler, konferanslar, mesleki programlar, yarış aktiviteleri, dans etkinlikleri, ticari gösteriler gibi göçmenlere yönelik faaliyetlerde bulunulmuştur¹²¹.

IFLA Çok Kültürlü Topluluklar kılavuzunda yayınladığı başarılı olmak için beş strateji incelendiğinde:

1. Kütüphaneler Yerel Göçün Dinamiklerini Anlar. Halk kütüphaneleri gerek kamu kaynaklarında gerek resmi olmayan göçmen kaynaklarından nüfus yapıları hakkında ve coğrafik konumları hakkında bilgi toplarlar. Kütüphaneler gerek göçmenler gerek yeni yerleşen insanların ihtiyaçları ve sorunları hakkında gerekli yerlerle ortaklık kurabilir. Göçmen nüfusunun az olduğu veya yeni yeni oluşmaya başladığı yerleşim yerlerde kütüphaneler toplumu göçmenlerin endişelerini tanıtmaya ve tanılamaya yönlendirmektedir.
2. Kütüphaneler Hizmet Dağıtımına Kültürel ve Dilsel Duyarlılık Getirir. Yeni yerleşen insanların uyum için yaşadıkları sorunların en önemlisi dildir. Kütüphaneler oluşan sorunu gerekli yönlendirme levhaları hazırlayıp, web siteleri ve dermelerini de yenileyerek göçmenlerin ve yeni yerleşimcilerin ana dillerinde hizmetler almasını ele alır.

¹²⁰ İhsan Konak, *Liberal ve Komüniteryan Çokkültürlülük: Kymlicka ve Taylor Perspektifinden ABD ve Kanada Örnekleri*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya 2020.

¹²¹ Güler Demir, *Dünyada ve Türkiye'de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Çok Kültürlülük*, Türk Kütüphanecileri Derneği, Ankara 2017, s.220.

3. Kütüphaneler İngilizce Yeterlilik Geliştirir. İngilizce dil eğitimi ve yeterli seviye ulaşmaları göçmenlerin başarıları için önemli etkindir. Halk kütüphaneleri yeni yerleşenlere ulaşmakta, okuma yazma programları düzenlemek konusunda yüzyıllık deneyimi bulunmaktadır. Erken zamanda okuryazarlık ve aile okuryazarlığı ile gençleri okula hazırlamaktadır. Bunun yanında, kütüphaneler iş arama faaliyeti, sağlık, beslenme gibi yaşamsal ihtiyaçlar konusunda programlar vermektedir.

4. Kütüphaneler Yerel Kurumlarla Bağlantı Kurar. Toplumların çoğu geniş bir yelpaze üzerinde kurum ve kuruluşlarla donatılmıştır. Bu kurum ve kuruluşlar eğitim, iş, sağlık, konut gibi birçok konuda yardımcı olmaya çalışsa da, göçmenler ve yeni yerleşimciler bu olanaklardan yararlanamamaktadır. Dil yetersizliği, coğrafya ve kültür farklılığı önemli engellerdendir. Kütüphaneler nüfusun çoğuna yönelik hizmet anlayışını geliştirse de, yeni yerleşimciler ve göçmenlerin gereksinimleri için kurum ve kuruluşlarla bağlantı kurarak ortaklıklar sağlamaktadır. İş desteği, sağlık yardımı ve okula katılım başlıca örneklerdir.

5. Kütüphaneler Sivil Katılımı Teşvik Eder. Sivil ve kamusal hayata katılım genellikle göçmenler için ön planda değildir. Amerikalı veya yerli halk için sıradan olan bir kütüphane kartı başvurusu bile göçmenler için korkutucu ve erişilemez olarak algılanabilir. Kütüphaneler hem topluma katılımı hem yeni gelenlerin toplumla kaynaşmalarını sağlamalıdır. Kütüphanelerin gerek hizmet politikaları anlayışı gerek tarafsız kamu kurumları olmaları vesilesiyle, toplum ve yeni yerleşimcilerin kaynaşmaları ve sorunları hakkında kamusal alanda tartışmaları cesaretlendirmektedirler.¹²²

Amerika Birleşik Devletleri kütüphane hizmetleri incelendiğinde, Brooklyn Halk Kütüphanesi bilgisayarlarında 70 dilde araştırmalar ve çalışmalar yapılabilmekte ayrıca 35 dilde materyal kütüphane bünyesinde mevcuttur. Şubelere bu hizmetleri yaymak adına gezici koleksiyonlar hizmeti verilmektedir. Çok Dilli Merkeze sahip olmanın yanı sıra kütüphane linkleri aracılığıyla 6 dilde farklı sitelere erişim söz konusudur.

Diğer bir kültürel çeşitlilik politikaları ile örnek olan New York Halk Kütüphanesi, özel sosyal hizmetleri ofisi ile İngilizce bilmeyen insanlara hizmetler

¹²² IFLA, *Çok-Kültürlü Topluluklar: Kütüphane Hizmetleri Kılavuzu*, 3.bs., çev. Güler Demir, Erişim Adresi: repository.ifla.org/123456789/473/1/multicultural-communities-tr.pdf

vererek onların sorunlarını gidermeye çalışmaktadır. Kütüphane “Donnell Dünya Dilleri Koleksiyonu” ile bünyesinde 80’den fazla dilde koleksiyon barındırmakta ve hizmet vermektedir. Başta göçmenler olmak üzere yerel halkın ihtiyaç analizleri yapılmakta, bu doğrultuda programlar ve etkinlikler düzenlenmektedir. Bir diğer örnek Queensborough Halk Kütüphanesi, ABD’de ulusal bir model olan bu kütüphane, göçmenler için dil eğitim programlarının yanı sıra yetişkin öğrenci programı ve okuryazarlık programları da düzenlemektedir. Kütüphane personeline verilen eğitim neticesinde göçmenlere veya diğer yerleşimcilere yönelik programlar; ana dilde koleksiyonu tanıtmak, gerektiğinde çeviri hizmeti sunmak, göçmelere kütüphane kartı almalarında yardımcı olmak ve ihtiyaçlarını gidermeye yönelik programlar planlamak ve düzenlemek. Ayrıca Kütüphane 47 dilde koleksiyon oluşturma yanısıra gezici koleksiyon hizmeti de sunmaktadır.¹²³

3.8.3 Birleşik Krallık

İngiltere tarih boyunca sürekli göçlere maruz kalmış ve göç alan ülke konumunda bulunmuştur. Sanayi ve teknolojinin gelişimi ile ülkeye göçler artmış olsa da asıl göçler İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra İngiltere sömürgesi altında olan ülkelerin bağımsızlığını kazanmasıyla zirveye çıkmıştır. 1960’lı yıllarından sonra ülkede oluşan iş açığı pozisyonlarını kapatmak için Batı Avrupa ülkelerinde uygulanan işçi göçmen alımları yapılmıştır. Bu olayların sonucu olarak göçmen ve farklı yerleşimci insanların nüfusu giderek İngiltere’de belirgin duruma gelmiştir.

1970-80 yılları arasında göçmenlerin ve yeni yerleşimcilerin sosyal ve kültürel sorunlarının belirgin hale gelmesiyle İngiltere çok kültürlü toplum haline geldiğini siyasi olarak kabul etmiş ve açıklamıştır. Bunun sonucunda İngiltere göçmenlerin yaşadıkları sorunları gidermek için yasal mevzuatlar çıkarmış, kamusal alanda uygulanmaya dönük “etnik azınlıkların” tanınması adına faaliyette bulunmuştur. Bu faaliyetlerden bazıları Sihlerin dinsel olarak türban giyip güvenlik gücü olarak çalışmalarının önü açılmış, Müslüman azınlıkların dinsel faaliyetlerde bulunmalarının önü açılmış olup cami vb. yapılarda devlet destek vermiştir. Benzer şekilde azınlıkların

¹²³ Jens Ingemann Larsen, Deborah L. Jacobs, Ton van Vlimmeren, *Cultural Diversity: How Public Libraries can Servet he Diversity in the Community*, 2004.
Erişim Adresi: <http://conferences.alia.org.au/alia2004/pdfs/vlimmeren.t.paper.pdf>

dilsel faaliyetlerinin kamusal alanlarda uygulama imkânı tanınmış ve göçmenlerin ana dillerinde gazete çıkarma imkânı verilmiştir¹²⁴.

İngiltere’de kütüphaneler 1996’da İngiliz kütüphanesinin (British Library) halk kütüphaneleri ile etnik azınlık gruplarının arasındaki sosyal ve kültürel ilişkileri incelemek üzere projelere fon desteğinde bulunmuştur. 1998 yılında Warwick Üniversitesi tarafından yayınlan Halk Kütüphaneleri, Etnik Çeşitlilik ve Vatandaşlık (Public Libraries, Ethnic Diversity and Citizenship) adlı çalışma, halk kütüphaneleri üyeleri ve kullanıcıları tarafından ilgiyle karşılanmış olup gerek İngiltere gerek diğer ülkelerin dikkatini üzerine çekmiştir. Çalışma halk kütüphanelerinde azınlıklar ve diğer etnik gruplara göre yönelik izledikleri metodu araştırmaktadır. Dört farklı grup üzerinde yapılan çalışma halk kütüphanelerinin etnik çeşitliliğe uygunluğu bakımında izlediği yol ve hizmet politikasını sorgulamayı hedeflemekte olup kütüphane personeli, kütüphane kullanıcıları, yerel yönetim personeli, yöneticiler ve azınlıklardan alınan bilgiler belirleyici olmuştur. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, kütüphanelerin çok kültürlü faaliyetlerini programlar ve araştırmalarla zenginleştirilmesi ayrıca yerel yönetimlerin çok kültürlü politikalar ve hizmetler konusunda destekleyici politikalar üretmesi için kütüphaneler ile kamu ve özel kurumların bu konularda birlikte hareket etmelerini sağlamak ve kütüphane personeli de çok kültürlü politikalara uyum içinde çalışmalarını düzenlemek adına donanım ve eğitim ihtiyaçlarını giderilmelidir. Kütüphane çalışanlarının çok kültürlü hizmetler ile ilgili yaşadıkları sorunlar, bu hizmet politikası doğrultusunda bütçe yetersizliği, göçmenlerin ve yeni yerleşimcilerin ülkede hakim olan dili bilmemeleri ve ülkedeki çoğu işleyiş hakkında bilgi sahibi olmamaları ve kütüphane personellerinin göçmenlerin ve yeni yerleşimcilerin kültürlerini daha iyi tanıma ihtiyacıdır¹²⁵.

2000 yılında göçmenlerin sorunlarını tartışmak üzere “Open to All? The Public Library and Social Exclusion” (Herkes Açık mı? Halk Kütüphanesi ve Toplumsal Kapsayıcılık) adlı konferans düzenlenmiş söz konusu konular tartışılarak, azınlıkların sorunlarını gidermek ve toplumsal eşitliği sağlamak adına çözüm önerileri sunulmuştur. Özellikle halk ve çocuk kütüphaneleri ve tüm ortaklarının sorunları gidermek adına daha fazla sorumluluk üstlenmesi gerekliliğini savunan önerilerin bazıları şunlardır:

¹²⁴ Gülay Ercins, Levent Görüşük, “Türkiye’de ve Batı’da Çokkültürlülük Gerçeği”, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11, 1(2016), s.390-391.

¹²⁵ Patrick Roach, Marlene Morrison, “Pursuing the Wind of Change: Public Library Services in a Multicultural Britain”, *Asian Libraries*, 8, 4 (1999), s.112.

- Toplumsal olarak ötekileştirilmiş grupların entegrasyonlarını sağlamak ve yapılacak programlarının uygulanması için koşulları oluşturmak,
- Söz konusu ötekileştirilmiş grupların ihtiyaçları önem sırası göz önüne alınarak materyal sağlamak ve bu doğrultuda strateji geliştirmek,
- Kütüphane çalışanlarının rolünü toplumun tüm kesimine hizmet edecek şekilde yeniden biçimlendirmek,
- Ötekileştirilmiş grupların ihtiyaçlarını güncel olarak takip etmek buna göre bilgi ve teknolojik gelişimleri sağlamak,
- Kütüphane paydaşları ve yerel topluluklar ile iş birliği neticesinde kütüphane hizmet politikalarını toplum merkezli olarak geliştirmek,
- Halk kütüphanesi politikalarını ve kimliğini ötekileştirilmiş toplulukların ve grupların kültürleri ile temas halinde olacak şekilde yeniden biçimlendirmek.

Araştırmaların daha fazla konularda çalışmalar yapılması adına özel bir fon ayrılmış olup dışlanmış grupların ihtiyaçları ve karşılaştıkları sorunların belirlenmesi gerekliliği belirtilmiştir. Dil problemi, yetişkin ve çocuk eğitim programları ve diğer konularda yaşanan sorunlar dikkate alınarak, eğitim programları, broşürler ve kılavuzlar hazırlanmalıdır¹²⁶.

İngiltere’de kütüphaneler aracılığıyla çok kültürlülüğü yaymak için hayata geçirilen bir diğer proje “Welcome To Your Library“ (Kütüphanenize Hoşgeldiniz) projesidir. 2003-4 yılları arasında halk kütüphanelerinde göçmenleri, mültecileri ve sığınmacıları kaynaşmaları ve kütüphane kullanımı adına bir araya getirmek amacıyla Londra’nın 5 farklı kasabasında pilot uygulama olarak hayata geçirilmiştir. Bu çalışma mültecilerin toplumda karşılaştıkları çeşitli sorunlar ve halk kütüphanelerinin mültecilerinin dil, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını gidermeye dayalı önemli etki ettiği bilgisine dayanarak yaygınlaştırılmıştır. Ayrıca, kütüphane personellerinin bahsi geçen görev ve programları etkin şekilde yapabilmesi için geleneksel çalışma metotlarının güncellenmesi ve değiştirilmesi gerekliliği de vurgulanmıştır. Londra Kütüphaneleri Gelişim Ajansı (London Libraries Development Agency) tarafından koordinasyonu sağlanan proje 2007 yılının sonuna kadar tüm ülkede uygulanmayı hedeflemiştir¹²⁷.

¹²⁶ Güler Demir, *Dünyada ve Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Çok Kültürlülük*, Türk Kütüphanecileri Derneği, Ankara 2017, s.208-2011.

¹²⁷ IFLA, *Çok-Kültürlü Topluluklar: Kütüphane Hizmetleri Kılavuzu*, 3.bs., çev. Güler Demir, Erişim Adresi: repository.ifla.org/123456789/473/1/multicultural-communities-tr.pdf

3.8.4 Almanya

Almanya 1945 yılına kadar Avrupa’da çok kültürlü toplum yapısı en az olan ülkelerden biriydi. İkinci Dünya Savaşından sonra ülkede genç nüfusunun hayli azalması ve gelişen hızlı sanayi ve ekonomi ile birlikte birçok ülkede işçi göçü almaya başlamıştır. İşçilerin belli bir zaman çalıştıktan sonra ülkelerine geri döneceği kanısı yayginken, 1965 yılında yürürlüğe giren Yabancılar Kanunu ile Almanya’da kalıcı olarak yerleşmeye başlamışlardır. Almanya’nın çok kültürlülük kavramı ile tanışması Türkler vasıtasıyla olmuştur. Başlangıçta işçi göçü olarak belli süreliğine Almanya’ya ithal edilen Türk işçileri zaman geçtikçe oraya yerleşmiş vatandaşlık, eğitim hakkı, aile birleşimi, siyasi katılım ve eşitlik gibi birçok konuda kanuni haklar talep etmiş ve talepleri zamanla kabul görmüştür¹²⁸.

Almanya, günümüzde 5 insandan 1’inin göçmen kökenine sahip olduğu bir ülkedir. Bu nedenle Almanya’nın kütüphane hizmetleri çok kültürlü isteklere cevap verebilecek nitelikte olmalıdır. Almanya uluslararası arena da ilk çok kültürlü kütüphane tecrübesini Frankfurt’da başlatmıştır. 2000’li yıllara gelindiğinde Alman Kütüphaneler Birliği (Deutscher Bibliotheks Verband) “Uluslararası Kütüphane Bursu” adı altında kütüphanecilerin eğitimi ve gelişimi için burs vermeye başlamıştır. Kütüphaneciler, bu sayede 1,5 yıllık bir bursla yurtdışında kütüphanecilik faaliyetlerini yakından takip etmiş, yenilikleri, mesleki bilgileri, yapılan programlar ve eğitimsel faaliyetler ve tecrübelerini Almanya’daki kütüphanelere uygulamalarını sağlamıştır. Yurtdışı eğitim faaliyetlerinin bitimi ile ülkeye dönen kütüphaneciler 6 ay içerisinde 2002 yılında Çok Kültürlü Çalışma Kurumu’nun desteğiyle Frankfurt Gallus Kütüphanesi bünyesinde yabancılar için “Uluslararası Kütüphane” kurulmasını sağlamışlardır¹²⁹. Bilgilendirme faaliyetleri için çok dilli kılavuzlar hazırlamak, çocuklar için İngilizce, İspanyolca, Fransızca gibi dillerden başka farklı dillerde resimli ve çocuklara hitap edecek seviyede çocuk kitapları hazırlamak ve çocuklara ulaşmalarını sağlamak kısa vadede yapılan çalışmalardır. Bunun yanı sıra göçmen çocuk ve yetişkinlerin aldıkları eğitimi pekiştirmek adına sürdürülebilir çok kültürlü uygulamalar ve faaliyetler yaygın hale getirmişlerdir. Günümüze kadar kütüphane gelişimini devam ederek faaliyetlerine devam etmektedir.

¹²⁸ Yılmaz Ceylan, “Çokkültürlülük Avrupa Modelleri (Almanya Örneği)”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9, 43 (2016), s. 1210-1211.

¹²⁹ Gülcan Palo, *Türkiye’den Almanya’ya Göç ve Türkiye Göçmenlerinin Almanya’daki Halk Kütüphanelerini Kullanma Durumu*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum 2014, s.19-22.

Almanya'nın pek çok eyaletinde kütüphaneler mültecilere yönelik "Leipzig'e Varış", "Açık Kollarla", "Yabancılığı Aşmak", "Birisi Yollarda" gibi kampanyalarla mülteci ve sığınmacılara destek veren organizasyonlarda bulunmuşlardır. Kütüphaneler sahip oldukları bütçe ve bağış yoluyla dermelerini sürekli güncel tutmakta, mülteci ve sığınmacılara ulaşmak adına farklı uygulamalar yapmaktadırlar. Örneğin Bremen Şehir Kütüphanesi mültecilere yönelik hazırladığı materyal koleksiyonu, Erlangen Şehir Kütüphanesi de dil teşvik koleksiyonu ile mültecilere yardımda bulunmaktadırlar. Benzer şekilde Duisburg Şehir Kütüphanesi kütüphane personellerinin mülteciler ve sığınmacılara özel olarak hazırladığı "Asylotheek" kütüphane tanıtım ve hizmetlerinde çok dilli koleksiyonlar hakkında bilgi vermektedir. Özellikle çocuk ve genç mültecilere yönelik yaptıkları yoğun programlar ve çalışmalar da dikkat çekmektedir. Magdeburg Şehir Kütüphanesi yaptıkları "Birisi Yollarda" adlı projeyle özellikle mülteci çocukların yaşadıkları acıları anlatma ve geldikleri yerleri tanıtmaya imkânı sunmuştur. Münih'teki Uluslararası Gençlik Kütüphanesi hayata geçirdikleri "Yabancılığı Aşmak" adlı projesi Alman gençlerinin ve mültecilerin veya ülkeye yeni gelenlerin atölyelerde bir araya gelerek kaynaşmalarını, sosyalleşmelerini ve paylaşımında bulunmaları hedeflenmiştir¹³⁰.

Genel olarak Almanya çok kültürlülük uygulamalarına diğer Avrupa ülkeleri nazarında geç başlamışsa da günümüzde çok kültürlü uygulamalarıyla dünyada öncü ülkelerin başında gelmektedir. Farklı grup ve mültecilere yönelik kütüphane aracılığıyla çok dilli koleksiyona erişim, çok dilli personel hizmetleri, birçok dilde hikaye okuma saatleri, kültürel kaynaşma adına proje ve programlar, mesleki eğitim programları, ücretsiz kütüphane hizmeti, ücretsiz internet erişimi, vatandaşlık kursları gibi entegrasyon konularında zorluk çekilen tüm konularda atölyeler veya programlar yapmaktadırlar. Kütüphaneler yerel yönetime bağlı olması vesilesiyle bulundukları bölgenin nüfus yapısına göre hizmet politikası benimsemektedir. Örneğin Türklerin yoğun olarak yaşadıkları yerlerin başında gelen Nürnberg Şehir Kütüphanesinde 3 adet Türkçe bilen kütüphaneci personel mevcut olup koleksiyonunda ciddi oranda Türkçe materyal barındırmaktadır. Kütüphaneler mültecilerin ve yeni yerleşimcilerin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının giderilmesi adına eğitim kurumları, sağlık ve sosyal kurumlar,

¹³⁰ Güler Demir, *Dünyada ve Türkiye'de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Çok Kültürlülük*, Türk Kütüphanecileri Derneği, Ankara 2017, s.258-263.

dernekler ve gönüllü kuruluşları, konut edindirme kuruluşları, ekonomik ve kültürel entegrasyon adına birçok kurum ve kuruluşlarla ortaklık geliştirmiştir¹³¹.

3.8.5 Türkiye

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşüyle beraber mirasçısı olarak kurulan Türkiye Cumhuriyeti imparatorluk sınırı içerisinde yaşayan onlarca ulusu içinde barındırmayı devam etmiştir. Kuruluş aşamasında ulus-devlet anlayışıyla politikalar kuran Türkiye zamanla farklı kültürden insanların belirlenmesi için çalışmalar yapmıştır. Başlangıçta 1927 yılında içinde yaşayan nüfusun ana dilini belirlemeye yönelik çalışmalar yapılmış, ilerleyen zamanlarda farklı grupların ve kültürlerin belirlenmesi adına raporlar ve çalışmalar yapılmıştır.

Türkiye'de vakıf statüsünde bulunan United Center for World Mission Vakfı Türkiye'de yaşamakta olan farklı etnik grupların belirlenmesine yönelik araştırması sonucu, ülke sınırları içerisinde yaşamakta olan 23 farklı grup tespit edilmiş ve tek tek açıklanmıştır. Benzer şekilde Başbakanlık İnsan Hakları Danışma kurumuna bağlı olarak kurulan Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Çalışma grubu 2004 yılında "Azınlık Raporu" adıyla çalışma yapmış ve çalışmayı Başbakanlığa sunmuştur. Rapor 5 madde ve sonuç bölümü olacak şekilde hazırlanmıştır. Raporda genel olarak azınlıkların durumu ve uluslararası örnekler, tanımlar, sosyal ve kültürel haklardan bahsedilmiştir. Türkiye'deki farklı grupların kültürleri ve tarihlerinde bahsedilmesinin yanı sıra, yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerilerinde bulunulmuştur¹³².

Son yıllarda ülkemize yapılan kitlesel göç akınları vesilesiyle bu tarz çalışmaların sayıları gittikçe artmalarına rağmen farklı grupların sorunları devam etmektedir. Suriye de çıkan iç savaş neticesinde milyonlarca insanın ülkemize göç etmesi ve Amerika'nın Afganistan'dan çıkması sonucu ülkemize göç etmeye çalışan binlerce göçmenin yasal olarak sorunları çözüme kavuşturulsa da kültürel olarak sorunları devam etmektedir. Devam eden sorunlar neticesinde Türkiye'de çok kültürlülük ekseninde kütüphanelerin nasıl bir politika yapması gerektiği ve sorunların çözümü için nasıl uygulamalar hayata geçirmesi hakkında tartışmalar olmamakla beraber çalışmalarda yok denecek azdır.

¹³¹ Gülcan Palo, "Almanya'da Halk Kütüphanesi Hizmetlerine Türk Göçmenleri Açısından Genel Bir Bakış", *Türk Kütüphaneciliği*, 29, 2 (2015), s. 311-317.

¹³² Celalettin Yanık, *Dünyadaki Çokkültürlülük Tartışmaları Bağlamında Türkiye'de Çokkültürlülük Eleştirel Bir Bakış*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Bursa 2012, s.223.

Batılı ülkelerde meydana gelen çoğulcu ve çok kültürlü politikaları ortaya çıkaran etkenler son yıllarda ülkemizde kendini göstermektedir. Türkiye Arap Baharı öncesi Avrupa'ya yapılan göçlere benzer bir göç akınına maruz kalmadığı fakat komşu ülkelerinde meydana gelen olumsuzluklar, afetler, isyanlar gibi nedenlerden ötürü göçler meydana gelmiş ve zamanla bu göçler “kalıcı” olarak görülmeye başlanmıştır. Bu durum kütüphanelerin farklı etnik grupların ihtiyaçları doğrultusunda farklı hizmet politikası geliştirmesi zorunluluğunu gerekli kılmıştır.

Çok kültürlü politikalar geliştirmek iktidar partilerinin misyonları çerçevesinde değil de bir devlet politikası olarak siyaset üstü olmalıdır. Türkiye’de kütüphaneler devlet politikası olarak merkezi yönetimin değil de genel olarak iktidar partilerinin politikaları çerçevesinde bir politikaya hizmet ettikleri belirtilmektedir. Bu vesileyle devletin sistematik ve sürdürülebilir kültür politikası olmamasıyla beraber hükümetlerin de yazılı olarak oluşturduğu ve yürürlüğe koyduğu herhangi bir kültür politikası yoktur. Bu durum kütüphanelerin kültürel hizmet politika oluşturmasını zorlaştırmaktadır. UNESCO’nun halk kütüphaneleri için belirlediği “kültür, bilgi, eğitim ve boş zaman” başlıklarının Türkiye’de amacına uygun politika ve hizmetler yapamamasının ana nedenleri politikaların sistematik olmayıp günlük olmalarıdır¹³³ diye belirtmektedir.

Türkiye’de aktif olarak halk ve çocuk kütüphanelerinde çok kültürlü politikalar benimseyen ve bu doğrultuda hizmet vermekte olan kütüphane örneği bulunmazsa da, ülkenin içinde barındırdığı etnik gruplar ve sosyal hayatın çeşitliliğe uygun olması ve ülkenin aktif olarak sürekli göç alan ülke konumunda olması nedeniyle bu tarz sosyal ve kültürel kütüphanelerin gerekliliği kaçınılmaz olmaktadır¹³⁴.

Türkiye’de çok kültürlü politikaları benimseyen kütüphanelerin hizmetlerinin ne seviyede olduğu, nasıl hizmet sunduğu, hizmet verilen kullanıcıların memnuniyetlerinin ne ölçüde olduğu, yaşam boyu öğrenme, göçmenler ve dezavantajlı grupların toplumsal bütünleşmeyi hızlandırmak adına bilgi okuryazarlığı kabiliyetlerini geliştirilmesinin önemi vurgulanmak ve kütüphanelerin bu başlıklarda ne kadar başarılı olduklarının araştırılması adına Didim ve Antalya’da araştırmalar yapılmış ve araştırma sonucu çok dilli ve kültürlü topluluklar için eksikliklerinin giderilmesi, bilgi okuryazarlığı

¹³³ Hasan Sacit Keseroğlu, “Türkiye’de Siyasal İşleyişin Halk Kütüphanelerine Etkisi Üzerine Bir Deneme”, *Türk Kütüphaneciliği*, 18, 3 (2004), s.301-309

¹³⁴ Güler Demir, *Dünyada ve Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Çok Kültürlülük*, Türk Kütüphanecileri Derneği, Ankara 2017, s.337.

programları ve kütüphane hizmetlerinde çok kültürlülük adına önerilerde bulunulmuştur.

Halk ve çocuk kütüphaneleri sadece sahip olduğu dermeye erişim sağlaması değil aynı zamanda sahip olduğu dermelerdeki bilgilere nasıl erişim sağlayabileceği konusunda bilgi ve kabiliyetini geliştirmesiyle çok kültürlü toplumların vatandaşlık süreçlerine katılımı ve entegrasyonu kolaylaştırdığı belirtilmektedir. Ülkemize göç edenlere veya yeni yerleşimcilere destek olmak, farklı grupların birbirleri arasında bir iletişim bağı oluşturmak ve bu bağın sürdürülebilir olmasını sağlamak halk ve çocuk kütüphanelerinin gerçekleştirebileceği önemli bir faaliyet olup, bahsi geçen faaliyetin hayata geçirilmesi için kütüphane personellerinin farklı grupların ihtiyaçları, kültürleri, dilleri gibi birçok konuda bilgi sahibi olmaları ve tanımaları önemli koşuldur. Bu farklı grupların bilgi gereksinimlerini, nüfuslarını, özelliklerini, kültürlerini öğrenmek adına istatistik ve demografik bilgiler tutmak veya varsa sahip olmak gerekmektedir. Bu farklı gruplarla iletişim halinde olan kütüphane personelleri grupların ihtiyaç analizini daha iyi bir şekilde hazırlayıp bu doğrultuda daha iyi hizmet politikası geliştirebileceklerdir. IFLA'nın "Çok Kültürlü Topluluklar: Kütüphane Hizmetler Kılavuzu" nu (2009) göz önüne alarak atıf yapan yazarlar, çok kültürlü politikalar hayata geçirmek ve hizmet sunmak adına çok kültürlü koleksiyonlar sağlamak, kültürel geçmişe hitap eden, miras özelliği bulunan dermeler geliştirmek, başta farklı grupların dilleri olmak üzere birçok dilde kütüphane koleksiyonlarına erişim sağlamak, kütüphane kullanıcısı olmayan bireylere yönelik kütüphane tanıtımını sağlamak ve yaymak; kullanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda programlar düzenleyip dezavantajlarını giderecek faaliyetlerde bulunmaktır. Aynı şekilde yazarlar Türkiye'de mülteci ve göçmen sayısının gün geçtikçe artmasına rağmen çok kültürlü kütüphaneler ve hizmet politikalarında kısa veya uzun vadede herhangi bir değişiklik bulunmadığı ve politika üretilmediği ifade etmektedirler. Bu vesileyle Türkiye'deki mülteci ve göçmenler bilgiye ve kütüphane hizmetine erişiminde yerel halk ve diğer gruplar gibi eşit şartlarda paylaşılamaması ciddi bir dezavantajdır¹³⁵.

Antalya ve Didim'de yabancı yerleşimcilerin halk kütüphaneleri kullanımı ve memnuniyeti üzerinde yapılan anket sonuçları incelendiğinde; Antalya yabancı yerleşimcilerin ikamet ettiği iller sıralamasında İstanbul'dan sonra en çok nüfusa

¹³⁵ Ersin Sultan Oğuz, Serap Kurbanoglu, "Çok Kültürlü Toplumlarda Bilgi Okuryazarlığı Aracıyla Sosyal Bütünleşmenin Artırılması", *Bilgi Dünyası*, 14, 2(2013), s.270-290.

(115.108) sahip ikinci ildir¹³⁶. Gerek Türkiye’de hizmet veren kütüphaneler gerek Antalya halk kütüphanesi, çok kültürlü politika planları ve sunulan hizmetler incelendiğinde farklı kültürel aidiyete sahip uluslararası kütüphane kullanıcılarına hitap edecek güncel veya uzun vadeli herhangi bir hizmet politikasının olmadığı görülmektedir. Kütüphane koleksiyonlarını bölgede yaşayan yabancılar, göçmenler gibi farklı gruplara yönelik kaynaklar içeren halk kütüphaneleri, sahip olduğu potansiyel ve olanaklarını yabancıları kütüphaneye kazandırmak ve çeşitli hizmetler sunmak adına henüz ortaya koymuş değillerdir.

Halk kütüphanelerinin yabancı kullanıcılara yönelik İngilizce, Fransızca ve Almanca dillerinde kaynaklara sahip olmaları incelendiğinde, Türkiye geneli halk kütüphanelerinde 240 bine yakın 3 dilde materyal mevcut iken Antalya’da bulunan halk kütüphaneleri bünyesinde sadece 5 bine yakın kaynak vardır. Bu kaynakların yabancıların bilgi ihtiyaçlarının giderip gideremediği hakkında herhangi bir bilgi veya araştırma bulunmamaktadır.

Antalya’da ikamet eden yabancılar yönelik yapılan anket çalışmasında “Türkçe biliyor musunuz?” sorusuna yabancı yerleşimcilerin %74’ü Hayır derken %26’sı Evet cevabını vermiştir. Devamında Okuma, Konuşma, Yazma ve Dinleme yeterliliği hakkında sorulan soruya ise yabancıların %95’i kendini bu konularda Yetersiz olarak belirtmiştir. Yabancıların bilgi ihtiyaçlarına yönelik sorulan anket soruları incelendiğinde; sorular altı farklı konuda hazırlanmış ve sorulmuştur. Bu konular; Bilgi kaynakları, kütüphane hizmetleri, sağlık, eğitim, boş zamanlarının değerlendirilmesi ve pratik/gündelik konulardır.

- Bilgi kaynakları ihtiyaçları sorulduğunda gazete, film, müzik ve yerel bilgi kılavuzu gibi kaynakları önem düzeyi bakımından yüksek seviyede olduğu belirtilmiştir,
- Kütüphane hizmetleri konusunda katılımcıların ihtiyaçları sorulduğunda; İnternet’te bilgi arama metotları, ana dilde kaynak ve yerel bilgilere ulaşımı ön plana çıkarmış akabinde kütüphane kullanma kılavuzu ve eğitimi, ödünç kaynak alma gibi hizmetlerin önemini vurgulamışlardır,
- Sağlık bilgisi alanında ihtiyaçları sorulduğunda yabancılar; sağlık hizmetleri, sağlık merkezleri, acil servis, aile hekimliği ve eczane hizmetleri hakkında bilgi edinmek önemli seviyede yer almaktadır. Bunun yanında

¹³⁶ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Erişim Tarihi:26.05.2021 Erişim Adresi: goc.gov.tr/ikamet-izinleri

psikolojik destek, ebeveyn programları ve doğum hizmetleri hakkında bilgi ihtiyaçlarının ön plana çıktığı belirtilmiştir,

- Eğitim bilgisi hakkında ihtiyaçları sorulduğunda; dil kursları, çeviri hizmetleri, okul öncesi eğitim, kayıt bilgilendirme programları, eğitim sistemi bilgilendirme kursları ve kütüphaneler gibi hizmetlerin önemi vurgulanmıştır,
- Spor ve boş zamanlarının değerlendirilmesi ve gündelik/pratik ihtiyaçları sorulduğunda; kültürel aktiviteler, ulaşım bilgileri, uluslararası projeler, etkinlikler, turizm bilgi hizmetleri, dini gün ve etkinlikleri, banka hizmetleri, oturma izni, çalışma izni, kamu hizmetleri, istihdam kursu gibi birçok konuda ihtiyaçları olduklarını belirtmeleridir¹³⁷.

Didim’de ikamet eden yabancı grupların; kütüphane, bilgi hizmetleri, sağlık ve sosyal hizmetler gibi birçok konuda eksiklikleri ve ihtiyaçları belirlenmesi adına yapılan anket araştırması sonucu; Didim halk kütüphanesi 13 bin kaynak ile 3200 kişiye hizmet etmektedir. Bu kişiler arasında %1.8’i yabancı olmakla beraber kaynakların da %3.8’i Türkçe olmayan kaynaklardan oluşmaktadır. Yabancı nüfusun kütüphane kullanımının bu kadar az olmasının ana nedenlerin başında kütüphane personelleri ile yabancı nüfus arasında iletişim kurulamaması, yabancı nüfusu yönelik koleksiyonların geliştirilememesi, teknolojik ve gündelik ihtiyaçların kütüphanelere entegrasyonu sağlanamamaları olarak belirtilmiştir.

Yapılan anket çalışması genel olarak iki temel soru üzerinde durmuştur. Bunlar hangi tür bilgi kaynakları, toplum bilgisi, kütüphane hizmet gereksinimleri belirlenmesi ve bu gereksinimlerinin ne seviyeye kadar karşılandığını belirtmektedir. Anket soruları ve cevapları incelendiğinde; Türkçe okuma ve değerlendirme düzeyi sorulduğunda ankete katılımcıların yüzde %80’inden fazlası kendilerinin okuma ve değerlendirme düzeyini yeterli görmemektedir. Devamında bilgisayar ve kütüphane kullanım düzeyi belirlenmesi adına sorulan sorulara katılımcıların yüzde %50’si seviyelerini orta düzey olarak belirtmiş ve geliştirilmesi gerekliliğini vurgulamışlardır. Yerel bilgi dergi, gazete, internet, DVD gibi kaynaklar en çok talep edilen kaynaklar olarak belirtilmiştir¹³⁸.

Yapılan anket çalışması sonucu Didim Halk Kütüphanesi göçmenlerin ve yabancı yerleşimcilerin bilgi gereksinimlerinin ve ihtiyaçlarının karşılanması

¹³⁷ Esin Sultan Oğuz, Erdiñ Alaca, Şenol Karadeniz, “Yerleşik Yabancıların Bilgi Gereksinimlerinin Belirlenmesi ve Halk Kütüphanesi Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: Antalya Yöresine Yönelik Bir Araştırma”, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6, 83 (2018), s. 460-475.

¹³⁸ Güler Demir, *Dünyada ve Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Çok Kültürlülük*, Türk Kütüphanecileri Derneği, Ankara 2017, s.330.

bakımından memnuniyet oranı oldukça düşüktür. Göçmen ve yabancılar için ana dillerinde bilgiye ve kitaplara ulaşma oldukça önemli olmalarına rağmen, kütüphanelerde bu kaynaklara ulaşamamaları en yakındıkları konuların başında gelmektedir. En fazla gereksinim duydukları diğer konular incelendiğinde; dil kursları, sağlık sistemi ve sağlık hizmetleri bilgilendirme programları, eğitim kursları, engelliler için programlar, yetişkin eğitimi, mesleki kurslar, kültürel programlar, bilgisayar okuryazarlığı, çocuklar için programlar, ebeveynler için programlar, hukuk programları, vatandaşlık dersleri ve çok dilli bilgilendirici broşürü gibi kaynaklara ve programlara ihtiyaç duymaktadırlar¹³⁹.

Sonuç olarak göçmenler ve yabancı yerleşimciler için kütüphane ve bilgi hizmetlerinin ihtiyaçlarına cevap veremediğinden dolayı memnuniyet düzeyi oldukça düşüktür. Ülkemize yeni yerleşen göçmen veya mülteciler için önemi yüksek olan yaşamsal bilgilendirme programları kütüphanelerde yok denecek kadar azdır. Kütüphanelerin yeni yerleşimciler ve göçmenlere yönelik web sayfaları üzerinden farklı dillerde bilgilendirici faaliyetleri yetersiz kalmaktadır. Türkiye’de gerek yerel yönetim, akademik ve bilimsel çalışmalar gerek sahada bu sorunların giderilmesi için tüm paydaşların koordine bir şekilde çalışması ve bu alanda bilinç ve farkındalık oluşturulması ve geliştirilmesi acil olup oldukça önemlidir¹⁴⁰.

¹³⁹ Ersin Sultan Oğuz, Serap Kurbanoğlu, “Çok Kültürlü Toplumlarda Bilgi Okuryazarlığı Aracıyla Sosyal Bütünleşmenin Artırılması”, *Bilgi Dünyası*, 14, 2(2013), s.283.

¹⁴⁰ Güler Demir, *Dünyada ve Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Çok Kültürlülük*, Türk Kütüphanecileri Derneği, Ankara 2017, s.331-333

4.BÖLÜM

MÜLTECİLERİN TOPLUMA ENTEGRASYONU SÜRECİNDE HALK VE ÇOCUK KÜTÜPHANELERİN ROLÜ

Çalışmanın bu bölümünde uygulanan iki farklı anket çalışması değerlendirilecektir.

Anketin Bursa il halk kütüphanesi üye olan sığınmacılara uygulanabilmesi için, Bursa İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nden 01.10.2021 tarihinde talep edilen izin onayı verildikten sonra, sığınmacılarla anket çalışması yapılmıştır. Benzer şekilde anket çalışmasının 50 şehrin il halk kütüphanesi müdürlüğüne uygulanması için 01.10.2021 tarihinde KYGM'den alınan izin neticesinde elli kütüphaneye, "Google Formlar" aracılığıyla çevrimiçi olarak uygulanmış ve anket verileri toplanmıştır.

Anket çalışması neticesinde ulaşılan veriler SPSS V.26 programı aracılığıyla değerlendirilmiş ve frekans analizleri yapılmıştır.

4.1 Sığınmacıların Kütüphane Kullanımı ve İhtiyaç Analizi

Bu bölümde, Bursa il halk kütüphanesi müdürlüğü ve müdürlüğe bağlı şube kütüphanelere üye olan sığınmacıların kütüphane kullanımı ve ihtiyaç analizlerine yönelik anket verileri değerlendirilmiştir.

Tablo 4.1. 1 Yaş durumu

Yaşınız?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
<14	22	16,7	16,7	16,7
15-30	71	53,8	53,8	70,5
31-45	29	22,0	22,0	92,4
46-60	10	7,6	7,6	100,0
Total	132	100,0	100,0	

Çalışmaya katılan katılımcıların %16,7'si 0-14 yaş aralığı seçeneğini, %53,8'i 15-30 yaş aralığı seçeneğini, %22'si 31-45 yaş aralığı seçeneğini, %7,6'sı ise 46-60 yaş aralığı seçeneğini işaretlemiştir.

Anket çalışmasına katılan katılımcıların yaş kriterleri değerlendirildiğinde genel olarak her yaş aralıklarına sahip kullanıcıların kütüphane hizmetinden yararlandıkları görülmektedir. Katılımcıların çoğunun yetişkin olmasına rağmen azımsanmayacak sayıda çocuk sığınmacının da kütüphane hizmetlerinden yararlandığı dikkat çekmektedir. Bu nedenle kütüphanelerin hizmet politikalarını oluşturduğunda her yaştan kullanıcı istekleri ve ihtiyaçlarını göz önüne bulundurması gereklidir. Anket çalışmasına katılan katılımcıların kütüphane kullanıcıları oldukları dikkate alındığında, kullanıcıların kütüphane kullanımları ve dezavantajlarını gidermeye yönelik kütüphanenin çeşitli faaliyetlerle desteklenmeleri düşünülebilir.

Tablo 4.1.2 Eğitim Durumu

Eğitim düzeyiniz?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul	14	10,6	10,6	10,6
Ortaokul	25	18,9	18,9	29,5
Lise	41	31,1	31,1	60,6
Lisans	32	24,2	24,2	84,8
Lisansüstü	10	7,6	7,6	92,4
Diğer	10	7,6	7,6	100,0
Total	132	100,0	100,0	

Araştırmaya katılanların %10,6'sı ilkokul seçeneğini, %18,9'u ortaokul seçeneğini, %31,1'i lise seçeneğini, %24,2'si lisans seçeneğini, %7,6'sı lisansüstü seçeneğini, %7,6'sı ise diğer seçeneğini işaretlemiştir.

Araştırmaya katılan Suriyeli sığınmacıların verdikleri yanıtlar göz önüne alındığında, sığınmacıların yarısından fazlası ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitime sahip iken yarısına yakını ise lisans ve lisansüstü eğitim seviyesine sahiptir. Kütüphanelerin eğitim seviyesi fark etmeksizin tüm kullanıcılara hizmet vermek ilkesi gereği özellikle dezavantaja sahip kullanıcıların istekleri doğrultusunda hizmet politikalarını güncellemeleri gerekliliği söylenebilir. Araştırmaya katılan sığınmacıların kütüphane kullanıcıları oldukları düşünüldüğünde tüm kesimlerin ihtiyacı doğrultusunda ortamların oluşturulması ve gereksinimlerinin giderilmesi konusunda faaliyetlerde bulunması gerekmektedir. Bu vesileyle kütüphaneler sığınmacılar için umut yerleri olarak görülmekle beraber topluma aidiyet hissinin gelişmesine de katkıda bulunabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.1.3 Türkiye'de ikamet durumu

Türkiye’de kaç yıldır ikamet etmektesiniz?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
0-3	7	5,3	5,3	5,3
4-6	68	51,5	51,5	56,8
7-10	57	43,2	43,2	100,0
Total	132	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan sığınmacıların %5,3’ü 0-3 yıl aralığı seçeneğini, %51,5’i 4-6 yıl aralığı seçeneğini, %43,2’si ise 7-10 yıl aralığı seçeneğini işaretlemiştir.

Katılımcıların ikamet sürelerinin irdelendiği ankete katılan sığınmacıların yarısından fazlasının uzun zamandır ülkemizde ikamet ettiklerini söylemek mümkündür. Bunun yanında az sayıda sığınmacının ise ülkemize yeni yerleştiği söylenebilir. Araştırma neticesinden de anlaşılabileceği gibi göç dinamik bir süreci kapsamaktadır. Bu göstergelere bağlı olarak kütüphanelerin hem uzun yıllardır ikamet eden sığınmacılar hem de yeni yerleşen sığınmacıların ihtiyaçlarını dikkate alarak bilgi ve kültürel hizmet politikası oluşturması gerekmektedir. Araştırmaya katılan sığınmacıların kütüphane kullanıcıları oldukları düşünüldüğünde uygulanacak destekleyici ve bilgilendirici faaliyetlerle sığınmacıların yaşadıkları sorunların aşılması desteklenebileceği gibi kütüphane kullanım devamlılığı da sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.1.4 Türkçe anlama durumu

Türkçe konuşup, anlayabiliyorum				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	73	55,3	55,3	55,3
Kısmen	59	44,7	44,7	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Anket çalışmasına katılan Suriyeli sığınmacıların %55,3'ü "Evet" seçeneğini işaretlerken %44,7'si ise "Hayır" seçeneğini işaretlemiştir.

Soruya verilen yanıtlar göz önünde bulundurulduğunda katılımcıların yarısından fazlasının Türkçe konuşup anlayabildiği anlaşılmaktadır. Buna karşın azımsanmayacak oranda katılımcının ise dil kullanımı ile ilgili problem yaşadığı söylenebilir. Türkçe kullanımı ile ilgili problem yaşayan sığınmacıların kütüphaneden etkin bir şekilde faydalanabilmesi için sosyal ve kültürel faaliyetlerle desteklenmelerinin gerekli olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte söz konusu araştırmaya katılan kişilerin hâlihazırda kütüphane kullanıcıları olduğu düşünüldüğünde dil engelinin aşılması için kütüphanelerin eğitim işlevini de yerine getirebileceğini söylemek mümkündür. Bu doğrultuda yapılacak politika ve hizmetlerde dil engelini ve dil engeline rağmen kütüphane kullanımına devam edilmesini bir başlangıç noktası olarak görmek mümkündür.

Tablo 4.1.5 Türkçe kullanım durumu

Türkçe okuma-yazma biliyorum				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	40	%30,3	30,3	30,3
Hayır	9	%6,8	6,8	37,1
Kısmen	83	%62,9	62,9	100,0
Toplam	132	%100,0	100,0	

Anket çalışmasına dâhil olan Suriyeli sığınmacıların %30,3’ü “Evet” seçeneğini, %6,8’si “Hayır” seçeneğini, %62,9’u ise “Kısmen” seçeneğini işaretlemiştir.

Soruya verilen yanıtlar göz önüne alındığında katılımcıların üçte birine yakın Türkçe okuma-yazma konularında sıkıntı çekmedikleri anlaşılmaktadır. Buna karşın katılımcıların üçte ikisinden fazlası Türkçe okuma-yazma konularında problem yaşadıklarını belirtmiştir. Türkçe yazımı ve kullanımı ile ilgili sorunlar yaşayan sığınmacıların kütüphaneden etkin ve sürdürülebilir bir şekilde faydalanabilmeleri adına çeşitli sosyal ve kültürel aktivitelerle desteklenmelerinin gerekli olduğu söylenebilir. Bununla beraber söz konusu araştırmaya katılan sığınmacıların hâlihazırda kütüphane kullanıcıları olduğu göz önüne alındığında dil engelinin çeşitli eğitim faaliyetleriyle beraber kaldırılabilceğini söylemek mümkündür. Bu çerçevede geliştirilecek hizmet ve politikalarla dil engelinin kaldırılabilceği sığınmacıların kütüphane kullanımının sürekliliği sağlanması mümkündür.

Tablo 4.1.6 Türkiye kurumlar bilgisi sorgulama durumu

Türkiye’de hizmet veren kurumlar hakkında bilgi sahibiyim				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	17	12,9	12,9	12,9
Hayır	19	14,4	14,4	27,3
Kısmen	49	37,1	37,1	64,4
Bilmiyorum	47	35,6	35,6	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Araştırmaya katılımcıların %12,9'u "evet" seçeneğini, %14,4'i "Hayır" seçeneğini, %37,1'u "Kısmen" seçeneğini, %35,6'sı ise “Bilmiyorum” seçeneğini işaretlemiştir.

Soruya verilen yanıtlar göz önüne alındığında katılımcıların onda biri oranında Türkiye’de hizmet veren kurumlar hakkında bilgi sahibi olduğunu, işleyişlerini bildiklerini belirtmiştir. Buna karşın katılımcıların büyük çoğunluğu Türkiye’de hizmet veren kurumlar hakkında bilgi sahibi olmadığını veya kısmen bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir. Sığınmacılar, kurumların hizmet politikaları hakkında bilgi sahibi olmamaları ve bu konularda herhangi bir faaliyetin olmaması sosyal ve kültürel entegrasyonu sekteye uğratmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların hâlihazırda kütüphane üyeleri oldukları göz önüne alındığında, kütüphanelere yapılacak gerekli altyapı çalışmalarıyla “Türkiye’de hizmet veren kurumların politikaları” kütüphanelerde düzenlenecek gerekli eğitim faaliyetlerle problemin aşılabileceğini söylemek mümkündür. Bu doğrultuda yapılacak hizmet ve politikalarla, sığınmacıların topluma entegrasyonu çalışmalarını bir başlangıç noktası olarak görmek mümkündür.

Tablo 4.1.7 Psikolojik ihtiyaç durumu

Psikolojik desteğe ihtiyaç duymaktayım				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	12	9,1	9,1	9,1
Hayır	57	43,2	43,2	52,3
Kısmen	34	25,8	25,8	78,0
Bilmiyorum	29	22,0	22,0	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Çalışmaya katılımcıların %9,1'i "Evet" seçeneğini, %43,2'si "Hayır" seçeneğini, %25,8'si "Kısmen" seçeneğini, %22'si ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, katılımcıların yarısına yakını herhangi bir psikolojik desteğe ihtiyaç duymadıklarını belirtmiştir. Buna karşın göz ardı edilmeyecek oranda sığınmacıların psikolojik desteğe kısmen veya tamamen ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların beşte bir oranından fazlası ise psikolojik desteğe ihtiyaç duyup duymadıklarını bilmedikleri ifade etmiştir. Yanıtların tamamı göz önüne bulundurulduğunda katılımcıların çoğu psikolojik olarak problem yaşadıkları anlaşılmaktadır. Anket araştırmasına katılan katılımcıların kütüphane kullanıcıları oldukları göz önüne alındığında sığınmacılara yönelik planlanacak psikolojik destek faaliyetleri, sığınmacıların yaşadıkları psikolojik problemlerin aşmasına yardımcı olabilecek ve entegrasyon çalışmalarını daha sağlıklı ilerlemesine olanak sağlayacaktır. Kütüphanelerin bu problemleri göz önüne alarak hayata geçirecekleri hizmet politikalarıyla sığınmacıların entegrasyon yolundaki birçok engeli kaldırabileceği gibi kütüphane kullanımının sürdürülebilirliğine katkıda bulunacaktır.

Tablo 4.1.8 Türkiye'deki sağlık hizmeti durumu

Türkiye’deki sağlık hizmetleri hakkında bilgi sahibiyim				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	21	15,9	15,9	15,9
Hayır	14	10,6	10,6	26,5
Kısmen	68	51,5	51,5	78,0
Bilmiyorum	29	22,0	22,0	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Tez kapsamında çalışmaya katılımcıların %15,9’u “Evet” seçeneğini, %10,6’sı “Hayır” seçeneğini, %51,5’i “Kısmen” seçeneğini, %22 ‘si ise “Bilmiyorum” seçeneğini işaretlemiştir.

Soruya verilen cevaplar göz önüne alındığında az sayıda katılımcının Türkiye’deki sağlık sistemi hakkında fikir sahibi olduğu görölmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğunu ise sağlık sistemleri hakkında bir bilgilerinin olmadıklarını veya kısmen bilgi sahibi olduklarını, bu konularda sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir. Ülkemizde ki sağlık sistemi ile sığınmacıların göç ettikleri ülkedeki sağlık sisteminin birbirinden farklı olmaları ve sığınmacıların tabi oldukları Geçici Koruma Yönetmeliği hakkında bilgi sahibi olmamaları bu sorunun giderilmesini geciktirmektedir. Katılımcıların kütüphane üyeleri oldukları göz önüne alındığında, oluşturulacak hizmet politikası ile yapılacak eğitici faaliyetler sığınmacıların topluma uyumuna sağlamak mümkündür.

Tablo 4.1.9 Türkiye'deki eğitim hizmeti durumu

Türkiye’deki eğitim-öğretim sistemi hakkında bilgi sahibiyim				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	39	29,5	29,5	29,5
Hayır	11	8,3	8,3	37,9
Kısmen	72	54,5	54,5	92,4
Bilmiyorum	10	7,6	7,6	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Çalışmaya katılımcıların %29,5’i “Evet” seçeneğini, %8,36’sı “Hayır” seçeneğini, %54,5’i “Kısmen” seçeneğini, %7,6’sı ise “Bilmiyorum” seçeneğini işaretlemiştir.

Çalışmaya verilen yanıtlar dikkate alındığında katılımcıların çoğunun eğitim sistemine hâkim olduğu veya kısmen bilgisini olduğunu belirtmiştir. Buna karşın azımsanmayacak oranda katılımcıların Türkiye’deki eğitim-öğretim sistemi hakkında bilgisinin olmadığı ve bu konularda problemler yaşadıkları söylenebilir. Çalışmaya katılan katılımcıların hali hazırda kütüphane kullanıcıları olduklarından gerekli kurumlarla iş birliği neticesinde verilecek eğitici ve öğretici programlarla bu problemler giderilebilir veya minimum seviyeye indirilebileceğini söylemek mümkündür. Eğitim sistemi ile alakalı sorunlar yaşayan sığınmacıların kütüphaneden etkin bir biçimde faydalanabilmesi için sosyal, kültürel ve eğitimsel faaliyetlerle desteklenmelerinin zaruri olduğu söylenebilir. Bu çerçevede hayata geçirilerek politika ve hizmetlerde bu sorunların giderilebileceği ve sığınmacıların daha sistematik ilerlemesine ve kütüphane kullanımına devam edilmesini sağlamak mümkündür.

Tablo 4.1.10 Türkçe dil kursu ihtiyaç durumu

Türkçe dil kursuna ihtiyacım vardır				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	66	50,0	50,0	50,0
Hayır	13	9,8	9,8	59,8
Kısmen	50	37,9	37,9	97,7
Bilmiyorum	3	2,3	2,3	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Araştırmaya katılımcıların %29,5'i "Evet" seçeneğini, %8,3'ü "Hayır" seçeneğini, %54,5'i "Kısmen" seçeneğini, %7,6'sı ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

İfadeye verilen yanıtlar göz önüne alındığında az sayıda katılımcının Türkçe dil kursu ihtiyacının olmadığını belirtmiştir. Buna karşın katılımcıların büyük çoğunluğunun Türkçe dil kursuna ihtiyaçlarının olduğunu ifade etmişlerdir. Anket sorusuna verilen cevaplar neticesinde çalışmaya katılan sığınmacıların çoğunun dil problemi yaşadıklarını söylemek mümkündür. Türkçe dili ile ilgili sorunlar yaşayan sığınmacıların kütüphaneden etkin bir şekilde faydalanabilmesi ve topluma uyumu kolaylaşması adına kütüphanelerde verilecek sosyal ve kültürel faaliyetlerle desteklenmelerinin gerekli olduğunu söylenebilir. Bununla beraber çalışmaya katılan katılımcıların hali hazırda kütüphane üyeleri oldukları düşünüldüğünde dil problemlerinin aşılması için kütüphanelerin eğitim faaliyetlerini de yerine getirebileceğini ifade etmek mümkündür. Bu çerçevede hayata geçirilecek politika ve hizmetlerde dil problemi ve bu probleme rağmen kütüphane kullanımına devam eden sığınmacıların kütüphane kullanımına devam edilmesini sağlamak mümkündür.

Tablo 4.1.11 Kütüphane koleksiyon durumu

Kütüphane bizlere yönelik koleksiyonunu güncel tutmaktadır				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	3	2,3	2,3	2,3
Hayır	43	32,6	32,6	34,8
Kısmen	82	62,1	62,1	97,0
Bilmiyorum	4	3,0	3,0	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Anket çalışmasına katılan katılımcıların %2,3'ü "Evet" seçeneğini, %32,6'sı "Hayır" seçeneğini, %62,1'i "Kısmen" seçeneği, %3'ü ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Anket sorusuna verilen yanıtlar dikkate alındığında katılımcıların çoğu koleksiyonun kısmen güncel olduğunu belirtmiştir. Buna karşın azımsanmayacak oranda katılımcının kütüphanenin koleksiyonunun güncel olmadığını belirtmiştir. Kütüphanelerin bireylerin ihtiyaçlarını giderecek sosyal kurumlar oldukları düşünüldüğünde birçok sığınmacının bilgi ihtiyaçlarının giderilmesi hususunda problemler yaşadıkları söylemek mümkündür. Kütüphanelerin bulundukları bölgenin bilgi, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının giderilmesi konusunda ana rol oynadıkları göz önünde bulundurulduğunda koleksiyonun güncel tutulması sığınmacılar açısından entegrasyon çalışmalarını sekteye uğratmaktadır. Kütüphane koleksiyonu ile alakalı sorunlar yaşayan sığınmacıların kütüphaneden etkin bir biçimde yararlanabilmesi için kütüphane koleksiyonları güncellenmeli, sosyal ve kültürel faaliyetlerle desteklenmelidir. Anket sorusuna katılan katılımcıların halihazırda kütüphane kullanıcıları olduğu düşünüldüğünde kütüphanelerin gerekli saha çalışmalarıyla sığınmacıların bilgi ihtiyaçları doğrultusunda dermesini geliştirmeli ve entegrasyon konusunda sığınmacılara destek olabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.1.12 Kütüphane koleksiyonu ihtiyaç durumu

Kütüphane koleksiyonunu, bizlerin ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda geliştirmektedir				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	4	3,0	3,0	3,0
Hayır	54	40,9	40,9	43,9
Kısmen	63	47,7	47,7	91,7
Bilmiyorum	11	8,3	8,3	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Tez kapsamında çalışmaya katılan sığınmacıların %3'ü "Evet" seçeneğini, %40,9'u "Hayır" seçeneğini, %47,7'si "Kısmen" seçeneğini, %8,3'ü ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Anket çalışmasına verilen cevaplar dikkate alındığında sığınmacıların yarısına yakını koleksiyonun güncellemesinde tamamen veya kısmen kendilerinin istekleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak yapıldığını belirtmiştir. Buna nazaran katılımcıların yarısına yakını ise koleksiyonunun gelişiminde kendilerinin istekleri ve ihtiyaçları dikkate alınmadan geliştirildiğini belirtmiştir. Kütüphane koleksiyonları, kütüphanelerin hizmet verdikleri bölgenin aynası olarak bilinmektedir. Birçok ilde ciddi nüfusa sahip olan sığınmacıların istekleri ve ihtiyaçları göz ardı edilerek geliştirilen koleksiyonlar sığınmacılar açısından entegrasyon çalışmalarının gecikmesine ve kütüphane kullanım durumlarının zamanla sekteye uğramasına neden olacaktır. Ankete katılan sığınmacıların kütüphane üyeleri oldukları göz önünde bulundurulduğunda geliştirilecek hizmet politikalarıyla sığınmacıların sosyal, kültürel ve bilgi ihtiyacı giderilebilir ve kütüphane kullanımının devam edilmesine katkıda bulunulabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.1.13 Kütüphane broşür durumu

Kütüphanede, bizlere yönelik hazırlanmış Arapça broşürler mevcuttur				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	1	,8	,8	,8
Hayır	124	93,9	94,7	95,4
Kısmen	1	,8	,8	96,2
Bilmiyorum	5	3,8	3,8	100,0
Toplam	131	99,2	100,0	

Çalışmaya katılan katılımcıların %0,8'i "Evet" seçeneğini, %93,9'u "Hayır" seçeneğini, %0,8'i "Kısmen" seçeneğini, %3,8 ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Çalışmaya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların tamamına yakını kütüphanelerin böyle bir faaliyetinin olmadığını belirtmiştir. Kütüphanelerin farklı dillerde tanıtım ve hizmet broşürlerinin olmaması özellikle sığınmacılar açısından farklı problemlere neden olmaktadır. Anket çalışmasına katılan katılımcıların Suriyeli sığınmacılar ve kütüphane kullanıcıları oldukları düşünüldüğünde farklı dillerde hazırlanacak kütüphane kullanım ve tanıtım broşürleri özellikle sığınmacıların kütüphane hizmet politikaları hakkında bilgilendirilmesi ve faaliyetlerin tanıtılması için önemli yer tutacağı söylemek mümkündür.

Tablo 4.1.14 Kütüphane otomasyon sistemi durumu

Kütüphane otomasyon sistemi Arapça diline entegredir				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	3	2,3	2,3	2,3
Hayır	123	93,2	93,2	95,5
Bilmiyorum	6	4,5	4,5	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Anket çalışmasına katılan Suriyeli sığınmacıların %2,3'ü "Evet" seçeneğini, %93,2'si "Hayır" seçeneğini, %4,5 'i ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Soruya verilen cevaplar değerlendirildiğinde sığınmacıların büyük çoğunluğu kütüphane otomasyon sisteminin Arapça diline entegre olmadığını belirtmiştir. Kütüphanelerin toplumun tüm kesimlerine hizmet etmekle yükümlü oldukları düşünüldüğünde ülkemizde uzun yıllardır ikamet eden mülteciler için otomasyon çalışmaları yapılmaması sığınmacıların bilgiyi arama ve ulaşma konusunda problemler yaşamalarına neden olmaktadır. Ankete katılan sığınmacıların hali hazırda kütüphane kullanıcıları oldukları ve Türkçe dili konusunda sıkıntılar yaşadıkları göz önüne alındığında bilgiyi arama ve ulaşma engelinin aşılması için kütüphanelerin hizmet işlevini hayata geçirebileceğini söylemek mümkündür. Bu çerçevede yapılacak politika ve hizmetlerde otomasyon ve dil engeline rağmen kütüphane kullanımına devam edilmesini önemli bir adım olarak görmek mümkündür.

Tablo 4.1.15 Kütüphane süreli yayınlar durumu

Kütüphanede, bizlere yönelik süreli yayınlar (dergi, günlük gazete vb) mevcuttur				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	4	3,0	3,0	3,0
Hayır	102	77,3	77,3	80,3
Kısmen	20	15,2	15,2	95,5
Bilmiyorum	6	4,5	4,5	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Anket çalışmasına katılan katılımcıların %3'ü "Evet" seçeneğini, %77,3'ü "Hayır" seçeneğini, %15,2'si "Kısmen" seçeneğini, %4,5'i ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde az sayıda katılımcının kütüphanede bulunan süreli yayınların tamamen veya kısmen mevcut olduğunu belirtmiştir. Buna karşın katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanede bulunan süreli yayınları yetersiz olarak görmektedir. Bilgiye ve gündemden uzak kalan sığınmacıların kütüphanedeki süreli yayınların eksikliği ile gerekli bilgi ihtiyaçları giderilemediği söylemek mümkündür. Güncel bilgiye ulaşma ve gündemi takip etme adına problem yaşayan sığınmacıların kütüphaneden etkin bir şekilde faydalanabilmesi adına süreli yayınlar materyallerinden desteklenmelerinin zaruri olduğu düşünülebilir. Bununla beraber katılımcıların hâlihazırda kütüphane üyeleri oldukları düşünüldüğünde süreli yayınlar problemlerinin aşılmasıyla beraber kütüphanelerin işlevini yerine getireceğini söylemek mümkündür. Bu doğrultuda hayata geçirilecek politika ve hizmetlerle sığınmacıların kütüphane kullanımı devamlılığını sağlanması adına bir adım atılacak ve bilgi ihtiyaçları giderilecektir.

Tablo 4.1.16 Kütüphane elektronik veritabanları durumu

Kütüphanede, bizlere yönelik elektronik veritabanları mevcuttur				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	4	3,0	3,0	3,0
Hayır	118	89,4	89,4	92,4
Bilmiyorum	10	7,6	7,6	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan sığınmacıların %3'ü "Evet" seçeneğini, %89,4'ü "Hayır" seçeneğini, %10'u ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Araştırma sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun kütüphanelerde elektronik veritabanları hizmetine erişimde sorun yaşadıklarını söylemek mümkündür. Teknolojik yenilikler ve gelişimler birçok kurumu etkilediği gibi kütüphaneleri de oneli derecede etkilemektedir. Kütüphaneler gelişen teknolojiyle beraber artan bilgiyi ve bilgi çeşitlerini düzenlemek ve kontrol altında tutmak, kullanıcılarına hızlı ve etkin bir şekilde hizmet sunmak adına teknolojiden faydalanmaktadırlar. Halk ve çocuk kütüphanelerinde hayata geçirilecek politika ve hizmetlerle kullanıcıların sorun yaşadıkları elektronik veritabanları hizmetlerinde sorunların giderilebileceğini söylemek mümkündür. Anket çalışmasına katılan katılımcıların hali hazırda kütüphane kullanıcıları oldukları göz önüne alındığında bilgiye erişimi sağlamak ve bilgiyi çeşitlendirmek adına yapılacak faaliyetlerle sığınmacıların kütüphane kullanımı devamlılığını ve bilgi ihtiyaçları giderilmesini mümkün kılacaktır.

Tablo 4.1.17 Kütüphane bilgilendirme ve yönlendirme durumu

Kütüphanede, bizlere yönelik yönlendirme ve bilgilendirme levhaları mevcuttur				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	2	1,5	1,5	1,5
Hayır	125	94,7	94,7	96,2
Bilmiyorum	5	3,8	3,8	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Ankete katılan sığınmacıların %1,5'i "Evet" seçeneğini, %94,7'si "Hayır" seçeneğini, %3,8'si ise "Hayır" seçeneğini işaretlemiştir.

Anket sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerde sığınmacılara yönelik bilgilendirme ve yönlendirme levhaların olmadığını belirtmiştir. Hâlihazırda dil konusunda problemler yaşayan sığınmacıların kütüphanelerde ki bilgilendirme ve yönlendirme levhalarının eksikliğiyle bilgiye ulaşma ve kütüphane kullanım durumlarında sorunlar yarattığını söylemek mümkündür. Kütüphane kullanımı ve bilgiye erişim konusunda sorunlar yaşayan sığınmacıların sosyal entegrasyonu ve kütüphane kullanım kolaylığını sağlamak adına çeşitli faaliyetlerle desteklenmeleri sağlanabilir. Bu doğrultu da yapılacak politika ve hizmetlerle sığınmacıların kütüphane kullanım devamlılığı sağlanabileceği gibi sosyal ve kültürel entegrasyon yolunda önemli bir adım olacağı söylenilebilir.

Tablo 4.1.18 Kütüphane uyum faaliyetleri durumu

Kütüphane, bizlerin topluma ve iş hayatına katılımı için faaliyetleri mevcuttur				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	100	75,8	75,8	75,8
Bilmiyorum	32	24,2	24,2	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Araştırma sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde sığınmacıların %75,8'i “Hayır” seçeneğini, %24,2'si ise “Bilmiyorum” seçeneğini işaretlemiştir.

Sığınmacıların anket sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin böyle bir faaliyetinin olmadığını veya böyle faaliyetlerden haberdar olmadıklarını belirttiklerini söylemek mümkündür. Suriye ile Türkiye arasında toplumsal ve iş hayatında birçok farklılıklar oldukları için sığınmacıların sağlıklı bir şekilde topluma entegrasyonu sağlamak adına kütüphanelere önemli roller düşmektedir. Ayrıca toplumla uyumlu olmanın başında iş hayatına entegre olmaktan geçmektedir. Suriyeli sığınmacıların kullandıkları dil, alfabe, kültür ve istihdam gibi birçok etmenin farklı olmasından dolayı kültürel ve istihdam kaynaşmaları sağlamak adına gerekli kurumlarla ortaklık kurulmalı ve faaliyetlerde bulunulmalıdır. Sığınmacıların gerek topluma uyumu gerek istihdam alanında yaşadıkları problemler hayata geçirilecek sistematik politikalarla minimum seviyeye indirgenebilir ve istihdam konusunda yardımcı olunabileceğini söylemek mümkündür. Katılımcıların hâlihazırda kütüphane kullanıcıları oldukları düşünüldüğünde yapılacak faaliyetlerle sığınmacıların sorunları çözülebileceği ve entegrasyonu sağlanabileceğini söylemek mümkündür. Bu doğrultuda yapılacak politika ve hizmetlerle sığınmacıların kütüphane kullanım devamlılığı konusunda önemli bir başlangıç noktası olarak görmek mümkündür.

Tablo 4.1.19 Kütüphane dil kursu faaliyeti durumu

Kütüphanede, bizlere yönelik dil kursları mevcuttur				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	124	93,9	94,7	94,7
Bilmiyorum	7	5,3	5,3	100,0
Toplam	131	99,2	100,0	

Sığınmacıların anket sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, katılımcıların %93,9'u “Hayır” seçeneğini, %5,3'ü ise “Bilmiyorum” seçeneğini işaretlemiştir.

Soruya verilen cevaplar göz önünde bulundurulduğunda sığınmacıların büyük çoğunluğu kütüphanenin böyle bir programı olmadığını, sığınmacıların az bir kısmı da

böyle bir programın varlığından haberlerinin olmadıklarını belirtmişlerdir. Türkçe kullanım ile sorunlar yaşayan sığınmacıların kütüphanelerden aktif bir biçimde faydalanmaları adına dil öğrenim becerisinin gelişimi için sosyal ve kültürel faaliyetlerle desteklenmelerinin gerekli olduğu düşünülebilir. Bir toplumla uyumlu şekilde yaşamının başında dil entegrasyonu gelmektedir. Uzun yıllardır ülkemizde ikamet eden sığınmacıların dil konusunda problemler yaşadıkları göz önüne alındığında gerekli altyapı çalışmaları ve yapılacak işbirliği neticesinde sığınmacıların dil kullanımı alanındaki dezavantajları giderilebileceğini söylemek mümkündür. Anket çalışmasına katılan sığınmacıların kütüphane üyeleri oldukları göz önüne alındığında yapılacak faaliyetlerle sığınmacıların kütüphane kullanımını etkin ve sürdürülebilir olmasını sağlamak mümkündür. Bu çerçevede hayata geçirilecek politika ve hizmetler sığınmacıların toplumsal entegrasyon yolunda önemli bir başlangıç noktası olarak görmek mümkündür.

Tablo 4.1.20 Kütüphane mesleki kurs durumu

Kütüphanede, bizlere yönelik mesleki kurslar mevcuttur				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	113	85,6	85,6	85,6
Bilmiyorum	19	14,4	14,4	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Katılımcıların anket sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların %85,6'sı “Hayır” seçeneğini, %14,4'ü ise “Bilmiyorum” seçeneğini işaretlemiştir.

Sığınmacıların anket sorusuna verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin mesleki entegrasyon açısından herhangi bir faaliyetlerinin olmadığını belirtmiştir. Bunun yanında azımsanmayacak sayıda katılımcının ise kütüphanelerin mesleki entegrasyon açısından faaliyetlerinin varlığından haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir. Sığınmacıların profili düşünüldüğünde genellikle kalifiyeli olmadıkları yapılmış olan çalışmalar neticesinde söylemek mümkündür. Birçok kurum bünyesinde bulunan kalifiye eleman eksikliğini sığınmacılarla kapatmayı planlamış ve bu doğrultuda kalifiye eleman yetiştirmek adına

mesleki kurslar düzenlemiştir (örneğin Bursa Ticaret Odası). Kurumların düzenledikleri mesleki kurslar sığınmacıların tamamına ulaşması konusunda sıkıntılar yaşadıkları görülmektedir. Kütüphanelerin sosyal kurumlar oldukları ve toplumun tüm kesimine hizmet ettikleri düşünüldüğünde sığınmacıların ve kurumların ihtiyaçları doğrultusunda hayata geçirilecek mesleki kurslar faaliyetiyle sığınmacıların ülke ekonomisine kazandırmanın yanı sıra sosyal ve istihdam entegrasyon yolunda önemli bir adım olacağını söylemek mümkündür. Meslek öğrenimi ile ilgili problem yaşayan sığınmacıların kütüphaneden etkin bir şekilde yararlanması adına sosyal ve eğitici faaliyetlerle desteklenmeleri gerekli olduğu düşünülebilir. Bunun yanı sıra söz konusu çalışmaya katılan kişilerin hâlihazırda kütüphane kullanıcıları oldukları düşünüldüğünde meslek engelinin aşılması için kütüphanenin sosyal ve eğitici işlevini de yerine getirebileceğini söylemek mümkündür. Bu doğrultuda hayata geçirilecek politika ve hizmetlerle sığınmacılara meslek öğrenimi kazandırmanın yanı sıra ülke ekonomisine katılmalarını da sağlamak mümkündür.

Tablo 4.1.21 Kütüphane Geçici Koruma Yönetmeliği bilgilendirme durumu

Kütüphanede, bizlere Geçici Koruma Yönetmeliği hakkında bilgilendirme faaliyetleri düzenlemektedir				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	85	64,4	64,9	64,9
Bilmiyorum	46	34,8	35,1	100,0
Toplam	131	99,2	100,0	

Çalışmaya katılan sığınmacıların verdikleri yanıtlara incelendiğinde sığınmacıların %64,4'ü "Hayır" seçeneğini, %34,8'i "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Anket sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanenin böyle bir faaliyetinin olmadığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra da azımsanmayacak sayıda katılımcının da bilgilendirme faaliyetlerinin varlığından haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir. Türkiye Suriyeli sığınmacıların hukuki statüsünü ve sosyal haklarını Geçici Koruma Yönetmeliği yürürlüğe koymuştur. Geçici Koruma Yönetmeliği ile sığınmacılar ülkemizde eğitim, sağlık, çalışma, ikametgâh, sosyal ve

kültürel gibi birçok haklar verilmiştir. Toplumla sağlıklı bir şekilde hayatını devam ettirmenin başında yasal mevzuatları uymak ve haklarını bilmekten geçtiği söylenebilir. Nitekim sığınmacılar ile yapılan çalışmalar neticesinde eğitim, sağlık, istihdam sosyal ve kültürel gibi hakları bilmediklerini, yasal mevzuata hakim olmadıklarını ve problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Anket çalışmasına katılan sığınmacıların kütüphane kullanıcıları oldukları düşünüldüğünde düzenlenecek eğitici ve bilgilendirici faaliyetlerle sığınmacıların entegrasyon yolunda yaşadıkları dezavantajlar giderilebileceği gibi toplumla uyum içinde yaşamalarını sağlamak mümkündür. Bu doğrultuda düzenlenecek politika ve hizmetlerle sığınmacıların yaşadıkları birçok problemlere rağmen kütüphane kullanım devamlılığı sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.1.22 Kütüphane eğitim sistemi bilgilendirme durumu

Kütüphane, bizlere eğitim kuruluşları ve eğitim hakları hakkında bilgilendirmede faaliyetinde bulunmaktadır				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	122	92,4	92,4	92,4
Bilmiyorum	10	7,6	7,6	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Anket sorusuna katılan sığınmacıların %92,4'ü “Hayır” seçeneğini, %7,6'sı ise “Bilmiyorum” seçeneğini işaretlemiştir.

İlgili soruya verilen cevaplar değerlendirildiğinde sığınmacıların büyük çoğunluğu kütüphanenin eğitim faaliyetleri hakkında herhangi bir programın olmadığını belirtmiştir. Bunun yanında az sayıda katılımcının kütüphanelerin eğitim faaliyetleri hakkında bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Eğitim ve öğretim ile ilgili problem yaşayan sığınmacıların kütüphaneden aktif ve sürdürülebilir bir şekilde faydalanmaları için eğitimsel, bilgilendirici ve sosyal faaliyetlerle desteklenmeleri gerekli olduğu düşünülebilir. Çalışmaya katılan sığınmacıların kütüphane kullanıcıları oldukları düşünüldüğünde eğitim dezavantajının giderilmesi için kütüphanelerin sosyal ve eğitici işlevini uygulayabileceğini söylemek mümkündür. Bu çerçevede hayata geçirilecek

politika ve hizmetlerle eğitim engeli ve eğitim engeline rağmen kütüphane kullanımına devam edilmesini bir başlangıç olarak görmek mümkündür.

Tablo 4.1.23 Kütüphane psikolojik destek faaliyeti durumu

Kütüphanede, bizlere yönelik psikolojik destek faaliyetinde bulunmaktadır				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	87	65,9	66,4	66,4
Bilmiyorum	44	33,3	33,6	100,0
Toplam	131	99,2	100,0	

Bu tez kapsamında anket çalışmasına katılan sığınmacılara sığınmacıların %65,9'u "Hayır" seçeneğini, %33,3'ü ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Anket sorusuna verilen yanıtlar göz önünde bulundurulduğunda katılımcıların yarısından fazlası herhangi bir psikolojik destek faaliyetine ihtiyaç duymadığını söylemek mümkündür. Buna karşın azımsanmayacak sayıda sığınmacıların herhangi bir psikolojik desteğe ihtiyaç duyup duymadığını bilmediklerini belirtmişlerdir. Suriye iç savaşının şiddetli ve kanlı sürmesi milyonlarca insanı derinden etkilemiş ve savaşı derinden hissetmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda gerek savaşın izleri olsun gerek göç zamanında yaşadıkları sorunlar olsun birçok sığınmacıyı derinden etkilemiştir. Bu doğrultuda Suriye’de başlayan göçlerin ilk yıllarında birçok kurum ve kuruluş sığınmacılara psikolojik destek faaliyetlerinde bulunmuştur. Toplumla entegrasyon sürecinde sığınmacıların birçok zorlukla karşılaşmaları psikolojilerini olumsuz etkilediklerini söylemek mümkündür. Kütüphanelerin sosyal kurumlar oldukları dikkate alındığında hayata geçirilecek iş birliği ve ortaklık ile psikolojik olarak sorunlar yaşayan sığınmacılara destek olmak ve uyumunu kolaylaştırmak adına kütüphanelerde psikolojik, sosyal ve kültürel gibi birçok faaliyetlerde bulunabileceğini söylemek mümkündür. Çalışmaya katılan sığınmacıların hâlihazırda kütüphane üyeleri oldukları düşünüldüğünde hayata geçirilecek politika ve hizmetlerle sığınmacıların sağlıklı bir şekilde topluma uyumu ve kütüphane kullanım devamlılığı sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.1.24 Kütüphane personel durumu

Kütüphanede, bizlerle Arapça iletişim kurabilecek yetkinlikte personel mevcuttur				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	109	82,6	83,2	83,2
Bilmiyorum	22	16,7	16,8	100,0
Toplam	131	99,2	100,0	

Anket çalışmasına katılan katılımcıların %82,6'sı “Hayır” seçeneğini, %16,7'si ise “Bilmiyorum” seçeneğini işaretlemiştir.

Anket çalışmasına katılan katılımcıların verdikleri yanıtlar göz önüne alındığında katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanede Arapça iletişim kurabileceği herhangi bir personel olmadığını belirtmiştir. Bunun yanında az sayıda katılımcının ise böyle personelin varlığından haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir. Sığınmacıların gerek kullandıkları dil gerek kullandıkları alfabe farklı olmasından dolayı dil konusunda çok ciddi problemler yaşadıklarını söylemek mümkündür. Dil konusunda entegrasyonu sağlamayan sığınmacıların kütüphaneden etkin bir şekilde faydalanabilmeleri için öncelikle hizmet içi eğitimle personellerin bu konuda gelişimlerini desteklenmeli ve çok dilli personel alımı ve yetiştirilmesi için adımlar atılması gerekli olduğu düşünülebilir. Anket çalışmasına katılan sığınmacıların kütüphane kullanıcısı oldukları düşünüldüğünde sığınmacıların kütüphane kullanım sırasında yaşadıkları problemleri tam ifade edememeleri ve sığınmacılarla iletişim kurabilecek personel yokluğu veya azlığı birçok probleme neden olduğunu söylemek mümkündür. Kütüphane kullanım ve araştırma konusunda problem yaşayan sığınmacıların etkin bir şekilde kütüphaneden faydalanmaları adına gerekli eğitici ve bilgilendirici faaliyetlerle personeller ve sığınmacılar desteklenmeleri düşünülebilir. Bu doğrultu yapılacak politika ve hizmetlerle sığınmacıların dil engeline rağmen kütüphane kullanıma devam edilmesini önemli bir adım olarak görmek mümkündür.

Tablo 4.1. 25 Kütüphane kültür ve sanat faaliyetleri durumu

Kütüphanede, bizlere yönelik kültür ve sanat programları (müzik, dans, şiir, el sanatları, sinema vb.) düzenlemektedir.				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	2	1,5	1,5	1,5
Hayır	123	93,2	93,2	94,7
Bilmiyorum	7	5,3	5,3	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan sığınmacıların %1,5'i "Evet" seçeneğini, %93,2'si "Hayır" seçeneğini, %5,3'ü "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Araştırmaya katılan Suriyeli sığınmacıların verdikleri yanıtlar göz önüne alındığında sığınmacıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin bu tarz sanatsal ve kültürel faaliyetlerinin olmadıklarını belirtmiştir. Bunun yanında az sayıda katılımcı ise kütüphanelerin bu tarz faaliyetlerden haberdar olmadıklarını belirtmiştir. Sosyal ve kültürel olarak sorunlar yaşayan sığınmacılar kütüphaneden aktif bir biçimde faydalanmaları adına kültür ve sanat programlarıyla desteklenmeleri gerekliliği düşünülebilir. Her ne kadar sığınmacılarla ortak sanat ve kültür varlığımız olsa bile birçok konuda farklılıklar mevcuttur. Bu vesileyle kütüphaneler aracılığıyla sığınmacıların gerek sanatsal ve kültürel değerlerini koruma ve yaşatma gerek diğer kültürle kaynaşmaları adına farklı faaliyetlerle bu sürece destek olunabilmesi mümkündür. Bunun yanı sıra katılımcıların hali hazırda kütüphane kullanıcıları oldukları bilindiğinde sanat ve kültür engelinin aşılması için kütüphanelerin sosyal ve kültürel işlevini uygulayabileceğini belirtmek mümkündür. Bu konuda düzenlenecek politika ve hizmetlerle sığınmacıların kütüphane kullanım devamlılığı konusunda bir dönüm noktası olarak görmek mümkündür.

Tablo 4.1.26 Kütüphane çok dilli faaliyet durumu

Kütüphanede, bizlere yönelik çok dilli programlar (Türkçe -Arapça hikaye anlatımı vb.) düzenlemektedir				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	1	0,8	0,8	0,8
Hayır	121	91,7	91,7	92,4
Bilmiyorum	10	7,6	7,6	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Anket sorusuna katılan sığınmacıların %0,8'i "Evet" seçeneğini, %91,7'si "Hayır" seçeneğini, %7,6'sı ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Anket sorusuna katılan sığınmacıların verdikleri yanıtlar göz önüne alındığında sığınmacıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin çok dilli programlar yapmadıklarını belirtmişlerdir. Buna karşın az sayıda sığınmacı ise bu tarz programların varlığından haberlerinin olmadıklarını belirtmişlerdir. Toplumsal uyum ve kültürel sorunlar yaşayan sığınmacıların kütüphaneden aktif bir biçimde faydalanabilmeleri adına gerekli sosyal ve kültürel aktivitelerle desteklenmeleri düşünülebilir. Bununla beraber söz konusu çalışmaya katılan sığınmacıların hâlihazırda kütüphane kullanıcıları oldukları düşünüldüğünde sosyal ve kültürel engelinin aşılması için kütüphanenin sosyal ve kültürel işlevini yerine getirmesi gerekli olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda hayata geçirilecek politika ve hizmetlerle sığınmacıların topluma uyumu ve kütüphane kullanımına devam edilmesini bir başlangıç olarak görmek mümkündür.

Tablo 4.1.27 Kütüphane sığınmacılara yönelik bilgilendirme çalışmaları durumu

Kütüphanede, bizlere yönelik bilgilendirme çalışmaları (göç hukuku, iş kurma, ebeveynlik, vatandaş olma, kariyer planlama vb.) düzenlemektedir				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	1	,8	,8	,8
Hayır	112	84,8	84,8	85,6
Bilmiyorum	19	14,4	14,4	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Anket araştırmasına katılan sığınmacıların %0,8'i "Evet" seçeneğini, %84,8'i "Hayır" seçeneğini, %14,4'ü ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Anket sorusuna verilen cevaplar dikkate alındığında katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin bilgilendirme çalışmaları yapmadıklarını belirtmişlerdir. Bununla beraber azımsanmayacak sayıda katılımcı ise kütüphanelerin bu tarz faaliyetlerinden haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir. Topluma uyum noktasında birçok konuda sorunlar yaşayan sığınmacıların kütüphaneden etkin bir biçimde faydalanmaları adına bilgilendirici, eğitici, sosyal ve kültürel faaliyetlerle desteklenmeleri düşünülebilir. Sığınmacıların ülkemizde uzun yıllar kalacağı göz önüne alınarak ihtiyaçları ve istekleri doğrultusunda sistematik bir şekilde topluma uyumu kütüphaneler aracılığıyla sağlanabileceğini belirtmek mümkündür. Anket çalışmasına katılan katılımcıların kütüphane üyeleri oldukları düşünüldüğünde toplumla entegrasyon yolunda ortaya çıkan sorunların giderilmesi için kütüphanelerin bilgilendirici, eğitim, sosyal ve kültürel işlevini yerine getirmesi gerekliliğini belirtmek mümkündür. Bu çerçevede uygulanacak politika ve hizmetlerle sığınmacıların entegrasyon yolunda birçok sorunu giderilebilir ve kütüphane kullanım devamlılığı sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.1.28 Kütüphane bilgisayar teknolojileri ve eğitim faaliyet durumu

Kütüphanede, bizlere yönelik bilgisayar teknolojileri ve uygulamaları üzerine kurslar (Word, Excel, Powerpoint vb.) düzenlemektedir				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	2	1,5	1,5	1,5
Hayır	121	91,7	91,7	93,2
Bilmiyorum	9	6,8	6,8	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan sığınmacıların %1,5'i "Evet" seçeneğini, %91,7'si "Hayır" seçeneğini, %6,8'i ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların verdikleri yanıtlar göz önüne alındığında katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin bilgisayar teknolojileri ve uygulamaların yetersiz oldukları ve bu konularda sorunlar yaşadıklarını söylemek mümkündür. Buna karşın az sayıda katılımcı ise kütüphanelerin bu tarz faaliyetlerini bilmediklerini belirtmişlerdir. Bilgisayar teknolojileri ve uygulamaları ile alakalı problemler yaşayan sığınmacıların kütüphaneden aktif bir biçimde faydalanmaları adına kütüphanelerin eğitici ve bilgilendirici işlevini yerine getirmesi gerekliliğini söylemek mümkündür. Göçten sonra sığınmacıların bilgisayar teknolojilerine ulaşım ve kullanım engelini kütüphanelerde gerekli iş birliği neticesinde düzenlenecek faaliyetlerde giderilebileceğini belirtmek mümkündür. Bununla beraber araştırmaya katılan sığınmacıların hali hazırda kütüphane kullanıcıları oldukları bilindiğinden teknoloji engelinin giderilmesi için kütüphanelerin eğitici ve bilgilendirici işlevini yerine getirmesi gerekliliğinden bahsedilebilir. Bununla beraber kütüphanelerin hayata geçireceği politika ve hizmetlerle sığınmacıların dezavantajları giderilebileceği gibi kütüphane kullanım devamlılığı da sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.1.29 Kütüphanelerin hassas gruplara yönelik faaliyet durumu

Kütüphane, dezavantajlı konumunda olan kadınların ve çocukların dezavantajlarını giderecek programlar düzenlemektedir				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	2	1,5	1,5	1,5
Hayır	108	81,8	81,8	83,3
Bilmiyorum	22	16,7	16,7	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan sığınmacıların %1,5'i "Evet" seçeneğini, %81,8'i "Hayır" seçeneğini, %16,7'si ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

İfadeye verilen yanıtlar değerlendirildiğinde sığınmacıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin dezavantajları giderilmesi hususunu yetersiz olarak görmekte ve bu konuda yaşadıkları sorunların devam ettiği anlaşılmaktadır. Göç sonrasında özellikle kadınların yaşadıkları dil, istihdam, eğitim, sağlık gibi birçok sorunlar devam ettiğini bununla beraber sığınmacı çocukların başta ekonomik nedenlerden dolayı çalışma, eğitim, dil, sosyal ve kültürel sorunları ortaya çıkmıştır. Topluma uyum noktasında birçok konuda sorunlar yaşayan sığınmacıların istihdam, eğitim, sosyal ve kültürel gibi birçok konuda faaliyetlerle desteklenmeleri düşünülebilir. Bunun yanında araştırmaya katılan sığınmacıların hâlihazırda kütüphane üyeleri oldukları düşünüldüğünde topluma uyum noktasında kütüphanelerin bilgilendirici, eğitici, sosyal ve kültürel işlevini uygulaması gerekliliğini söylemek mümkündür. Bu çerçevede uygulanacak politika ve hizmetlerle sığınmacıların dezavantajları giderilebileceği gibi kütüphane kullanım devamlılığına da katkıda bulunulabileceğini belirtmek mümkündür.

Tablo 4.1.30 Kütüphanelerin entegrasyon adına uyguladıkları ortaklıklar durumu

Kütüphane, bizlerin entegrasyonuna yönelik kamu veya özel kuruluşlarla ortak faaliyette bulunmaktadır				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	1	0,8	0,8	0,8
Hayır	74	56,1	56,5	57,3
Bilmiyorum	56	42,4	42,7	100,0
Toplam	131	99,2	100,0	

Araştırmaya katılan katılımcıların %0,8'i "Evet" seçeneğini, %56,1'i "Hayır" seçeneğini, %42,4'ü ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Anket sorusuna verilen cevaplar göz önüne alındığında katılımcıların yarısından fazlası kütüphanenin diğer kurumlarla iş birliğini yetersiz olarak görmekte olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanında yarısına yakın katılımcının ise kurumların bu tür faaliyetlerden haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir. Dünyada gerek sığınmacılar gerek mültecilerin entegrasyon aşamasında büyük rolleri kütüphaneler üstlense bile bu rollerin en önemli parçasını kütüphanelerin diğer kurumlar ve gönüllülerle yaptıkları iş birliği oluşturmaktadır. Nitekim gelişmiş ülkelerde kütüphanelerin yabancıların entegrasyon aşamasındaki faaliyetler incelendiğinde, kütüphanelerin yaptığı faaliyetlerin büyük kısmını gönüllü uzmanlar ve kurumlarla yürüttükleri görülmektedir. Sığınmacıların entegrasyon aşamasındaki ülkemiz kütüphanelerin en önemli eksikliklerin başında diğer kurumlar ve uzman gönüllerle iş birliği eksikliğidir. Sığınmacıların entegrasyon süreci çok katmanlı ve uzun süreli olduğu düşünüldüğünde kütüphanelerin gerekli faaliyetleri düzenlemesi adına toplumun birçok katmanından bireyler ve kurumlarla iş birliği yapması kaçınılmazdır. Bu doğrultuda hayata geçirilecek politika ve hizmetlerle sığınmacıların kütüphaneler aracılığıyla sistematik entegrasyon aşamaları sağlanabileceği gibi kütüphane kullanım alışkanlığı ve devamlılığı da sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.1.31 Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik atölye çalışması durumu

Kütüphanede, bizlere yönelik gelir getirebilecek herhangi bir atölye çalışması veya faaliyette bulunmaktadır				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	82	62,1	62,1	62,1
Bilmiyorum	50	37,9	37,9	100,0
Toplam	132	100,0	100,0	

Anket çalışmasına katılımcıların %62,1'i "Hayır" seçeneğini, %37,9'u ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Anket sorusuna verilen yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin gelir getirebilecek herhangi bir atölye çalışmasının olmadığını belirtmiştir. Bununla beraber azımsanmayacak sayıda katılımcı ise kütüphanenin faaliyetlerinden haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir. Sığınmacıların göçten sonra yaşadıkları en büyük sorunların başında ekonomik ve meslek öğrenimi sorunları gelmektedir. Öncelikle kadın sığınmacılar olmak üzere sığınmacıların meslek öğrenimi kütüphaneler aracılığıyla sağlanabileceği gibi gerekli iş birliği ve ortaklıklar sayesinde zamanla ülke ekonomisine katılımlarının sağlanabileceğini söylemek mümkündür. Meslek öğrenimi ve ekonomik olarak sorunlar yaşayan sığınmacıların kütüphaneden etkin bir şekilde faydalanabilmeleri adına sosyal ve eğitici faaliyetlerle desteklenmeleri gerekliliği düşünülebilir. Aynı zamanda çalışmaya katılan sığınmacıların hali hazırda kütüphane kullanıcıları oldukları düşünüldüğünde sığınmacıların yaşadıkları sorunların aşılması için kütüphanenin eğitici ve bilgilendirici faaliyetini yerine getirmesi gerekliliğini söylemek mümkündür. Bu çerçevede hayata geçirilecek politika ve hizmetlerle sığınmacıların toplumu uyumu sağlanması yanında kütüphane kullanım devamlılığı da sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.1.32 Kütüphane çok kültürlü hizmet durumu

Kütüphanenin çok kültürlü bir hizmet politikası mevcuttur				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	2	1,5	1,5	1,5
Hayır	103	78,0	78,6	80,2
Kısmen	9	6,8	6,9	87,0
Bilmiyorum	17	12,9	13,0	100,0
Toplam	131	99,2	100,0	

Anket çalışmasına katılan sığınmacıların %1,5'i "Evet" seçeneğini, %78'i "Hayır" seçeneğini, %6,8'i "Kısmen" seçeneğini, %12,9'u ise "Bilmiyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

Çalışmaya katılan sığınmacıların verdikleri yanıtlar göz önüne alındığında katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin çok kültürlü hizmetlerinin olmadıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında az sayıda katılımcı ise kütüphanelerin çok kültürlü hizmetlerini kısmen olduğunu belirtmiştir. Kütüphanelerin görevlerinin başında bulundukları bölgenin insanların tümünü kapsayacak bir biçimde hizmet sunmaktır denilebilir. Buna karşın sığınmacıların kütüphanelerden aktif bir şekilde çok kültürlü hizmetler alamaması birçok kültürel ve bilgiye ulaşmada sorunlara neden olmaktadır. Çok kültürlü hizmet ile ilgili sorunlar yaşayan sığınmacıların kütüphaneden aktif bir biçimde faydalanmaları adına sosyal ve kültürel faaliyetlerle desteklenmelerinin gerekliliği düşünülebilir. Bununla beraber söz konusu araştırmaya katılan sığınmacıların hali hazırda kütüphane kullanıcıları oldukları dikkate alındığında sığınmacıların yaşadıkları sorunların aşılması için kütüphanelerin çok kültürlü hizmet işlevini yerine getirmesi gerekliliği düşünülebilir. Sorunların aşılması için kütüphanelerin uygulayacağı politika ve hizmetlerle sığınmacıların sorunları aşılabılır ve kütüphane kullanım alışkanlığı kazandırılması adına önemli bir adım olarak görmek mümkündür.

4.2 Kütüphanelerin Sığınmacıların Entegrasyonuna Yönelik Faaliyetlerin değerlendirilmesi

Bu bölümde, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nden alınan izin neticesinde, nüfusa oranla en çok sığınmacı barındıran elli ilin il halk kütüphaneleriyle elektronik olarak anket çalışması uygulanmıştır. Anket çalışmasında kütüphanelerin sığınmacılara yönelik eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel faaliyet kriterleri sorulmuş ve yanıtlar değerlendirilmiştir.

Tablo 4.2.1 Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik derme durumu

Kütüphanede sığınmacılara yönelik derme güncel tutuluyor mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	6	12,0	12,0	12,0
Hayır	22	44,0	44,0	56,0
Kısmen	22	44,0	44,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan katılımcıların %12'si "Evet" seçeneğini, %44'ü "Hayır" seçeneğini, %44'ü ise "Kısmen" seçeneğini işaretlemiştir.

Katılımcıların anket sorusuna verdikleri yanıtlar göz önüne alındığında katılımcıların yarısından fazlası kütüphanelerin sığınmacılara yönelik dermesinin güncel olduğunu veya kısmen güncel olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşın azımsanmayacak sayıda katılımcının ise kütüphanenin sığınmacılara yönelik dermelerinin güncel olmadığını belirtmişlerdir. Bilgi ihtiyaçlarının giderilmesi hususunda sorunlar yaşayan sığınmacıların kütüphanelerden etkin bir şekilde faydalanmaları adına kütüphanelerin dermelerini sığınmacıların ihtiyaçlarına göre geliştirmeleri gerekliliğini söylemek mümkündür. Kütüphaneler sığınmacıların topluma uyumu noktasında dermeleriyle beraber uygulayacakları sosyal ve kültürel faaliyetlerle sığınmacıların uyum konusunda yaşadıkları dezavantajları ortadan kaldırabileceğini söylemek mümkündür. Bu doğrultuda yapılacak politika ve hizmetlerle sığınmacıların kütüphane kullanım devamlılığı sağlanabileceğini belirtmek mümkündür.

Tablo 4.2.2 Kütüphane dermesinin oluşturulmasında sığınmacıların rolü durumu

Kütüphane dermesi, sığınmacıların ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda geliştiriliyor mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	5	10,0	10,0	10,0
Hayır	19	38,0	38,0	48,0
Kısmen	26	52,0	52,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Çalışmaya katılan katılımcıların %10'u "Evet" seçeneğini, %38'i "Hayır" seçeneğini, %52'si ise "Kısmen" seçeneğini işaretlemiştir.

Çalışmaya katılan katılımcıların verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların yarısından fazlasının kütüphane dermelerinin oluşmasında sığınmacıların ihtiyaçları kısmen etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında az sayıda katılımcı kütüphane dermelerinin gelişmesinde sığınmacıların etkili olduğunu belirtmişse de azımsanmayacak sayıda katılımcı ise kütüphane dermesinin gelişimde sığınmacıların istekleri ve ihtiyaçlarının etkili olmadığını belirtmiştir. Günümüzde hızlı bir şekilde değişen gelişen bilgi ve belge formatları kütüphane hizmet modellerinin gelişimine etki ettiği söylenebilir. Toplumda azımsanmayacak sayıda sığınmacının yaşadığı göz önüne alındığında sığınmacıların bilgi ihtiyaçlarının karşılanması hususunda kütüphanelerin dermelerini geliştirmeleri gerekliliği ortaya çıkmıştır. Sığınmacıların dil, kültür, eğitim gibi birçok konuda sorunlar yaşadıkları göz önüne alındığında kütüphanelerin gerek bilgi gerek kültürel sorunların aşılması konusunda toplumun tüm bireylerine hizmet vermek görevini yerine getirmesi gerektiği söylenebilir. Bu çerçevede hayata geçirilecek politika ve hizmetlerle sığınmacıların topluma uyumu kolaylaştırılabileceği gibi kütüphane kullanım devamlılığı için bir başlangıç noktası olarak görmek mümkündür.

Tablo 4.2.3 Kütüphane Arapça broşür durumu

Kütüphanede, sığınmacılara yönelik hazırlanmış Arapça broşürler mevcut mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	5	10,0	10,0	10,0
Hayır	42	84,0	84,0	94,0
Kısmen	3	6,0	6,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan katılımcıların %10'u "Evet" seçeneğini, %84'ü "Hayır" seçeneğini, %6'sı ise "Kısmen" seçeneğini işaretlemiştir.

Soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde az sayıda katılımcıların bu tür hizmetlerini olduğunu veya kısmen olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşın katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin sığınmacılara yönelik hazırladıkları herhangi bir broşürlerinin olmadığını belirtmişlerdir. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik kütüphane tanıtım ve hizmet broşürlerinin olmaması sığınmacıların kütüphane faaliyetleri ve hizmetleri hakkında yaşadıkları sorunların derinleşmesine neden olduğunu söylemek mümkündür. Birçok sığınmacının kütüphane faaliyetlerden habersiz ve kütüphane hizmetleri hakkında bilgi sahibi olmadıkları dikkate alındığında sığınmacılara yönelik hazırlanacak tanıtım ve bilgilendirici broşürler sığınmacıların gerek toplumla uyumu açısından gerek kütüphane kullanımı açısından önemli bir başlangıç olacağını söylemek mümkündür. Sığınmacıların kütüphaneyi etkin kullanımı adına kütüphanede düzenlenecek faaliyetlerin sığınmacıları da kapsayacak ve dezavantajlarını giderecek şekilde hazırlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda uygulanacak politika ve hizmetlerle sığınmacıların sorunların aşılmasına destek olabileceği gibi kütüphane kullanım devamlılığı da sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.4 Kütüphane Arapça otomasyon durumu

Kütüphane otomasyon sistemi Arapça diline entegre mi?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	2	4,0	4,2	4,2
Hayır	45	90,0	93,8	97,9
Kısmen	1	2,0	2,1	100,0
Toplam	48	96,0	100,0	

Araştırmaya katılan katılımcıların %4'ü “Evet” seçeneğini, %90'ı “Hayır” seçeneğini, %2'si ise “Kısmen” seçeneğini işaretlemiştir.

Soruya verilen yanıtlar göz önüne alındığında katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphane otomasyon sistemlerinin Arapça diline entegre olmadığını belirtmişlerdir. Hali hazırda dil konusunda problemler yaşayan sığınmacıların otomasyon sistemlerinin de çok dilli olmaması vesilesiyle bilgiye ulaşma hususunda sıkıntılar çektiklerini söylemek mümkündür. Bilgiyi arama ve ulaşma konusunda problemler yaşayan sığınmacıların aktif kütüphane kullanımını sağlamak adına kütüphanelerimizin oluşan sıkıntıların çözümü için otomasyon sistemlerini güncellemeli ve sığınmacılara bilgilendirici faaliyetlerle desteklemelidir. Sığınmacıların ihtiyaçları da göz önüne alınarak oluşturulacak politika ve hizmetlerle sığınmacıların kütüphane kullanımı devamlılığı sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.5 Kütüphanede sığınmacılara yönelik süreli yayınlar durumu

Kütüphanede, sığınmacılara yönelik süreli yayınlar (dergi, gazete vb.) mevcut mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	10	20,0	20,4	20,4
Hayır	29	58,0	59,2	79,6
Kısmen	10	20,0	20,4	100,0
Toplam	49	98,0	100,0	

Anket çalışmasına katılan katılımcıların %20'si "Evet" seçeneğini, %58'i "Hayır" seçeneğini, %20'si ise "Kısmen" seçeneğini işaretlemiştir.

Katılımcıların anket sorusuna verdikleri yanıtlar dikkate alındığında katılımcıların yarısına yakını kütüphanelerin sığınmacılar için süreli yayınlar koleksiyonunun mevcut olduğunu ve kısmen mevcut olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşın katılımcıların yarısından fazlası ise kütüphanelerin sığınmacılara yönelik süreli yayınlar koleksiyonunun olmadığını belirtmişlerdir. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik süreli yayınlar koleksiyonunun azlığı veya yokluğu sığınmacıların güncel bilgiye erişmeden gündemi takip etme konusunda birçok probleme neden olduğunu söylemek mümkündür. Bu vesileyle kütüphaneler sığınmacıların yaşadıkları problemlerin aşılması adına süreli yayınlar koleksiyonunu sığınmacıların ihtiyaçları doğrultusunda geliştirmeli ve hizmete sunmalıdır. Kütüphaneler sığınmacıların gerek güncel verilere erişiminden gerek günlük verimine erişiminde yaşadıkları sorunların giderilmesi konusunda gerekli bilgilendirici ve sosyal faaliyetlerle desteklenmeleri gerektiğini söylemek mümkündür. Kütüphanelerin bu doğrultuda uygulayacakları politika ve hizmetlerle sığınmacıların güncel bilgiye erişimi ve kütüphane kullanımı devamlılığı sağlanabileceğini belirtmek mümkündür.

Tablo 4.2.6 Kütüphanede sığınmacılara yönelik veritabanları durumu

Kütüphanede, sığınmacılara yönelik elektronik veri tabanları mevcut mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	1	2,0	2,0	2,0
Hayır	48	96,0	96,0	98,0
Kısmen	1	2,0	2,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan katılımcıların %2'si “Evet” seçeneğini, %96'sı “Hayır” seçeneğini, %2'si ise “Kısmen” seçeneğini işaretlemiştir.

Soruya verilen cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin sığınmacılara yönelik elektronik veri tabanlarının mevcudiyetinin olmadığını belirtmişlerdir. Kütüphanelerin elektronik veri tabanlarının olmayışı veya yetersizliği gerek sığınmacılar olsun gerek diğer kütüphane kullanıcıları olsun bilgiye zaman ve mekân olmaksızın erişiminde problemler yaşamalarına neden olduğunu söylemek mümkündür. Dil ve bilgiye erişim konusunda sorunlar yaşayan sığınmacıların kütüphanelerin elektronik veri tabanları eksikliğiyle bu sorunların derinleşmesine ve topluma uyumun sekteye uğramasına neden olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda uygulanacak politika ve hizmetlerle sığınmacıların topluma uyumu konusunda önemli bir adım atılabileceği gibi gerek sığınmacıların gerek diğer kütüphane kullanıcıların bilgi ihtiyaçları giderileceği ve kütüphane kullanım devamlılığı da sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.7 Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik bilgilendirme levhalarının durumu

Kütüphanede, sığınmacılara yönelik yönlendirme ve bilgilendirme levhaları mevcut mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	2	4,0	4,0	4,0
Hayır	45	90,0	90,0	94,0
Kısmen	3	6,0	6,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Anket çalışmasına katılan katılımcıların %4'ü "Evet" seçeneğini, %90'ı "Hayır" seçeneğini, %6'sı ise "Kısmen" seçeneğini işaretlemiştir.

Katılımcıların anket sorusuna verdikleri yanıtlar dikkate alındığında katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin sığınmacılara yönelik herhangi bir bilgilendirme veya yönlendirme materyallerinin olmadıklarını belirtmişlerdir. Gerek Türkçe gerek kütüphane kullanımı ile ilgili sorunlar yaşayan sığınmacıların kütüphaneden etkin bir biçimde faydalanabilmeleri için kütüphanelerin çok dilli kullanım ve yönlendirme levhaları ve materyalleri bulundurması gerekliliğinden söz edilebilir. Bununla beraber sığınmacıların yaşadıkları sorunların aşılması adına kütüphanelerin bilgilendirici ve eğitim işlevini hizmetini yerine getirmesi gerekliliğinden bahsedilebilir. Bu çerçevede yapılacak politika ve hizmetlerle sığınmacıların sorunları giderilebilir ve kütüphane kullanım devamlılığı sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.8 Kütüphanelerin sığınmacıların uyumu adına faaliyet durumu

Kütüphanenin, sığınmacıların topluma ve iş hayatına katılımı için faaliyetleri mevcut mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	2	4,0	4,1	4,1
Hayır	39	78,0	79,6	83,7
Kısmen	8	16,0	16,3	100,0
Toplam	49	98,0	100,0	

Çalışmaya katılan katılımcıların %4'ü “Evet” seçeneğini, %78'i “Hayır” seçeneğini, %16'sı ise “Kısmen” seçeneğini işaretlemiştir.

Soruya verilen cevaplar göz önüne alındığında az sayıda katılımcı kütüphanelerin, sığınmacıların gerek topluma uyumu gerek iş hayatına katılımı konusunda faaliyetlerde bulunduğunu belirtmişlerdir. Buna karşın katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin sığınmacıların entegrasyon aşamasında herhangi bir faaliyetlerinin olmadıklarını belirtmişlerdir. Sığınmacıların dil ve kültür farklılığından dolayı istihdam ve topluma uyum konusunda birçok sorunlar yaşamaktadırlar. Kütüphanelerin sığınmacıların topluma uyumu ve istihdam konusun yaşadıkları sorunların aşımına katkıda bulunması için sosyal ve kültürel hizmet işlevini yerine getirmesi gerekliliğini söylemek mümkündür. Bununla beraber kütüphanelerin hayata geçirecekleri gerekli iş birliği ve ortaklıklarla sığınmacılara meslek kazanımı sağlanabilir ve istihdam konusunda büyük katkılarda bulunabileceğini söylemek mümkündür. Kütüphanelerin bu doğrultuda yapacakları politika ve hizmetlerle sığınmacıların topluma entegrasyonu adına önemli bir adım atılacağı gibi etkin kütüphane kullanım devamlılığı da kazandırılabilceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.9 Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik dil kursu faaliyet durumu

Kütüphanede, sığınmacılara yönelik dil kursları mevcut mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	2	4,0	4,0	4,0
Hayır	48	96,0	96,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Anket çalışmasına katılan katılımcıların %4'ü "Evet" seçeneğini işaretlerken %96'sı ise "Hayır" seçeneğini işaretlemiştir.

Katılımcıların anket çalışmasına verdikleri yanıtlar değerlendirildiğine katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin sığınmacılara yönelik herhangi bir dil kursu faaliyetinin olmadığını belirtmişlerdir. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik dil kurslarının olmaması sığınmacıların topluma entegrasyon aşamalarına sekteye uğratmakla beraber kütüphane kullanımında da problemlere neden olduğu söylenebilir. Kütüphaneler dil konusunda problemler yaşayan sığınmacılar için kütüphanelerden etkin faydalanmaları adına sosyal ve kültürel aktivitelerle desteklenmelerinin gerekli olduğu düşünülebilir. Bununla beraber kütüphanelerin sığınmacılara yönelik yapacakları dil kursları ile eğitim işlevini yerine getireceğini söylemek mümkündür. Bir topluma entegrasyonun ilk adımı o toplumla iletişime geçmek olduğu düşünüldüğünde gerekli iş birliği neticesinde sığınmacılara verilecek dil kurslarıyla sığınmacıların topluma uyumunun ilk adımı atılabileceği gibi kütüphane kullanımının devamlılığı da sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.10 Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik mesleki kurs faaliyet durumu

Kütüphane bünyesinde sığınmacılara yönelik mesleki kurslar mevcut mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	1	2,0	2,0	2,0
Hayır	47	94,0	94,0	96,0
Kısmen	2	4,0	4,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan katılımcıların %2'si “Evet” seçeneğini, %94'ü “Hayır” seçeneğini, %2'si ise “Kısmen” seçeneğini işaretlemiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların anket sorusuna verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin sığınmacılara yönelik herhangi bir meslek öğrenimi faaliyetinin olmadığını belirtmişlerdir. Yapılan araştırmalar neticesinde Suriyeli sığınmacılar genel olarak mesleki açıdan kalifiyesiz oldukları ve kötü şartlarda çalıştıkları belirtilmiştir. Bu vesileyle kütüphanelerin yapacakları iş birliği ve ortaklıklar sayesinde sığınmacıların meslek edinimi sağlanabileceği gibi topluma entegrasyon yolunda önemli bir adım atılabileceğini söylemek mümkündür. Ülkemizde sığınmacılara yönelik birçok resmi veya özel kurum mesleki kurslar düzenlemektedir. Resmî kurumların düzenledikleri mesleki kurslar aşamasından sonra sığınmacılara yönelik nasıl bir gelecek planı bilgisine ulaşılamamışsa da özel kurumların uyguladıkları mesleki kurslar neticesinde kendi bünyesinde sığınmacıları çalıştırdıkları anlaşılmaktadır. Örneğin Bursa Ticaret Odası bünyesinde oluşan nitelikli personel açığını sığınmacılarla kapatmak adına sığınmacılara birçok branş da mesleki kurslar açılmış ve mesleki kursları başarıyla bitirenleri kendi bünyesinde çalıştırmaya başlamıştır. Bu vesileyle kütüphanelerin hayata geçirecekleri politika ve hizmetlerle sığınmacılara meslek öğrenimi kazandırmanın yanı sıra ülke ekonomisine katkıda bulunulabileceğini ve gerek topluma uyumu gerek kütüphane kullanım devamlılığı sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.11 Kütüphanelerin Geçici Koruma Yönetmeliği bilgilendirme faaliyet durumu

Kütüphanede, sığınmacılara yönelik Geçici Koruma Yönetmeliği hakkında bilgilendirme faaliyeti yapıldı mı?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	1	2,0	2,0	2,0
Hayır	47	94,0	95,9	98,0
Kısmen	1	2,0	2,0	100,0
Toplam	49	98,0	100,0	

Söz konusu anket çalışmasına katılan katılımcıların %2'si "Evet" seçeneğini, %94'ü "Hayır" seçeneğini, %2'si ise "Kısmen" seçeneğini işaretlemiştir.

Katılımcıların anket sorusuna verdikleri yanıtlar dikkate alındığında katılımcıların tamamına yakını kütüphanelerin sığınmacıların yasal haklarını içeren yönetmeliğe dair herhangi bir bilgilendirici faaliyette bulunmadığını söylemek mümkündür. Geçici Koruma Yönetmeliği ülkemize sığınan Suriyeli sığınmacıların eğitim, sağlık, çalışma, ikamet, sosyal ve kültürel gibi birçok yasal hakları içinde barındıran yasal mevzuattır. Ülkemize sığınan sığınmacılar davranışlarını ve yasal statülerini bir yönetmelik çerçevesinde şekillendirmektedirler. Sığınmacılar ile yapılan çalışmalar neticesinde genel olarak sığınmacıların eğitim, sağlık, çalışma, ikamet, vatandaşlık, sosyal ve kültürel gibi birçok konuda problemler yaşadıklarını ve yasal statülerini bilmediklerini veya kısmen bildiklerini ifade etmişlerdir. Bu çerçevede kütüphanelerin sığınmacılar için yapacakları bilgilendirici faaliyetlerle toplumu uyumu konusunda önemli bir adım atılabileceği gibi kütüphane kullanım devamlılığı da sağlanabileceğini söylemek mümkündür. Kütüphanelerin, sığınmacıların problemlerinin aşılması için uygulanacak olan politika ve hizmetlerle bilgilendirici görevini yerine getirebileceğini söylemek mümkündür. Bu doğrultuda kütüphanelerin yapacakları faaliyetlerle sığınmacıların sistematik ve sağlıklı bir biçimde entegrasyon aşamaları için önemli bir başlangıç olarak görmek mümkündür.

Tablo 4.2.12 Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik sağlık hizmetleri bilgilendirme faaliyet durumu

Kütüphane bünyesinde sığınmacılara sağlık kuruluşları ve hakları hakkında bilgilendirme faaliyetinde bulunuldu mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	47	94,0	95,9	95,9
Kısmen	2	4,0	4,1	100,0
Toplam	49	98,0	100,0	

Bu tez kapsamında anket çalışmasına katılımcıların %94'ü “Hayır” seçeneğini, %4'ü ise “Kısmen” seçeneğini işaretlemiştir.

Katılımcıların anket sorusuna verdikleri cevaplar göz önüne alındığında katılımcıların büyük kısmı kütüphanelerin sağlık kuruluşları ve hakları hakkında sığınmacılara herhangi bir bilgilendirme faaliyetinde bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Ülkemize sığınan sığınmacıların yaşadıkları problemin başında sağlık kuruluşlarına erişim ve haklarında yaşadıkları sorunlar geldiğini söylemek mümkündür. Nitekim sığınmacılarla yapılan araştırma sonucu sağlık kuruluşları ve hakları hakkında sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik yapacakları bilgilendirici faaliyetlerle sığınmacıların yaşadıkları dezavantajı gidermenin yanı sıra eğitici ve bilgilendirici görevini de yerine getirebileceğini söylemek mümkündür. Kütüphanelerin bu doğrultuda yapacakları politika ve hizmetlerle sığınmacıların uyum konusunda yaşadıkları engellerin aşılması ve böylece kütüphane kullanım devamlılığının sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

**Tablo 4.2.13 Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik eğitim faaliyetleri
bilgilendirme durumu**

Kütüphane bünyesinde sığınmacılara eğitim kuruluşları ve hakları hakkında bilgilendirme faaliyeti mevcut mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	1	2,0	2,0	2,0
Hayır	46	92,0	92,0	94,0
Kısmen	3	6,0	6,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Anket çalışmasına katılan katılımcıların %2'si "Evet" seçeneğini, %92'si "Hayır" seçeneğini, %6'sı ise "Kısmen" seçeneğini işaretlemiştir.

Katılımcıların anket çalışmasına verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin eğitim faaliyetleri hakkında sığınmacılara yönelik herhangi bir bilgilendirme faaliyetinin olmadığını belirtmişlerdir. Bu durum genel olarak eğitim faaliyetleri konusunda sorun yaşayan sığınmacıların, sorunlarının daha derinleşmesine ve eğitim faaliyetlerine entegrasyon sürecinin gecikmesine neden olacağını söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.14 Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik psikolojik destek faaliyet durumu

Kütüphanede, sığınmacılara yönelik psikolojik destek faaliyetinde bulunuldu mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	1	2,0	2,0	2,0
Hayır	46	92,0	92,0	94,0
Kısmen	3	6,0	6,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan katılımcıların %2'si “Evet” seçeneğini, %92'si “Hayır” seçeneğini, %6'sı ise “Kısmen” seçeneğini işaretlemiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların anket sorusuna verdikleri ifadeler değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin sığınmacılara yönelik herhangi bir psikolojik destek faaliyetinde bulunmadığını belirtmişlerdir. Sığınmacıların Suriye’de yaşanan iç savaş neticesinde birçok acı ile karşı karşıya gelmiş ve birçok sığınmacı bu süreçte ailesi ve yakın akrabalarından birinin ölümüne şahit olmuşlardır. Bunun üstüne göç sürecinde yaşadıkları sorunların psikolojik olarak travma yaşamalarına neden olduğu söylenebilir. Göçün ilk zamanlarında başta AFAD olmak üzere birçok kurum sığınmacıların yaşadıkları travmaların izini silmek veya minimum seviyeye indirmek amacıyla psikolojik destek faaliyetinde bulunmuştur. Kütüphaneler ülkenin hemen hemen her yerinde varlığı olması hasebiyle gerek gönüllüler gerek ilgili kurumlarla yapacakları işbirliği sığınmacıların yaşadıkları veya yaşamakta oldukları sorunların aşılması için gerekli faaliyetlerle desteklenebileceğini söylemek mümkündür. Kütüphanelerin sığınmacı sorunlarının aşımı için sosyal ve kültürel işlevini yerine getirmesi gerekliliği söylenebilir. Bu çerçevede kütüphanelerin yapacakları politika ve hizmetlerle sığınmacıların topluma uyumu konusunda önemli bir adım atılabileceği gibi sığınmacıların kütüphane kullanımı ve kütüphane kullanım devamlılığı da sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.15 Kütüphane personellerinin Arapça iletişim durumu

Kütüphanede, sığınmacılarla Arapça iletişim kurabilecek yetkinlikte personel mevcut mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	8	16,0	16,0	16,0
Hayır	38	76,0	76,0	92,0
Kısmen	4	8,0	8,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Söz konusu araştırmada ankete katılan katılımcıların %16'sı "Evet" seçeneğini, %76'sı "Hayır" seçeneğini, %8'si ise "Kısmen" seçeneğini işaretlemiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların anket sorusuna verdiği yanıtlar göz önüne alındığında az sayıda katılımcının kütüphanelerde sığınmacılarla iletişim kurabilecek personel varlığının olduğunu belirtmiştir. Buna karşın katılımcıların büyük kısmı kütüphanelerde sığınmacılarla iletişim kurabilecek personellerin olmadığını belirtmiştir. Türkçe kullanım ile ilgili sorunlar yaşayan sığınmacıların gerek otomasyon sistemlerinin Arapça seçeneğinin olmaması gerek Arapça iletişim kurabilecekleri personellerinin olmaması yaşadıkları sorunların derinleşmesine neden olduğunu söylemek mümkündür. Kütüphanelerde, sığınmacıların yaşadıkları sorunların aşımı için öncelikle iletişim kurabilecek personel alımı ve hizmet içi eğitimle yeni şartlara uyumunun sağlanması gerekliliğini söylemek mümkündür. Bununla beraber kütüphaneler gerekli eğitici, sosyal ve kültürel faaliyetlerle sığınmacıların topluma uyumuna ve sorunların aşılmasını desteklemeleri gerekli olduğu söylenebilir. Gelişmiş ülkelerde ki sığınmacılar ve mülteciler için kütüphane hizmetleri incelendiğinde yapılması gereken en önemli çok dilli personel varlığı dikkat çekmektedir. Bu vesileyle bu doğrultuda kütüphanelerin yapacakları politika ve hizmetlerle sığınmacıların kütüphane kullanımı ve kullanım devamlılığı için önemli bir başlangıç olarak görülebileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.16 Kütüphane personellerinin hizmet içi eğitim durumu

Sığınmacıların topluma entegrasyonuna yönelik kütüphane personeline hizmet içi eğitim veriliyor mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	1	2,0	2,0	2,0
Hayır	44	88,0	88,0	90,0
Kısmen	5	10,0	10,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Bu tez kapsamında araştırmaya katılan katılımcıların %2'si “Evet” seçeneğini, %88'i “Hayır” seçeneğini, %10'u ise “Kısmen” seçeneğini işaretlemiştir.

Çalışmaya katılan katılımcıların verdikleri cevaplar dikkate alındığında katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin sığınmacıların entegrasyonuna yönelik personellerine herhangi bir hizmet içi eğitim verilmediğini belirtmiştir. Buna karşın az sayıda kütüphanelerin ise sığınmacılara yönelik personellerine hizmet içi eğitim verdiklerini belirtmişlerdir. Kütüphanelerin, tarihleri boyunca meydana gelen kriz zamanında krizlerin aşılması için en ön safhada yerlerini aldıkları görülmüştür. Ülkemizde ilk defa meydana gelen büyük kitlesel göç karşısında hızlı kararlar verip krizin aşılmasında önemli roller üstlenmişlerdir. Buna karşın ülkemizde hizmet veren bazı kurumların bu sorunlara kayıtsız kaldıklarını söylemek mümkündür. Ülkemizde hizmet veren kütüphaneler meydana gelen büyük sığınmacı krizine karşı bireysel bazı uygulamalarda bulunmuşsa da sistematik olarak krizin aşımında önemli bir rol almadığı söylenebilir. Kütüphanelerin, meydana gelen bu kriz aşımında öncelikle hizmet içi eğitim vererek personellerini yetiştirmeye, akabinde yapacakları iş birliği ile kurumlar ve gönüllülerle bu krizin aşımında ana aktör olabileceğini söylemek mümkündür. Nitekim göç konusunda deneyimli olan ülkelerde ki kütüphane faaliyetleri incelendiğinde meydana gelen krizlerin aşımında ana aktör olarak kütüphanelerin ön safhada oldukları görülmektedir. Bu doğrultuda kütüphanelerin yapacakları politika ve hizmetlerle krizin aşımında önemli roller üstlenebileceği gibi sığınmacıların topluma uyumu konusunda önemli bir adım atabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.17 Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik kültür ve sanat faaliyet durumu

Kütüphanede, sığınmacılara yönelik kültür ve sanat programları (müzik, dans, şiir, el sanatları, sinema vb.) düzenleniyor mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	3	6,0	6,0	6,0
Hayır	41	82,0	82,0	88,0
Kısmen	6	12,0	12,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Anket çalışmasına katılan katılımcıların %6'sı "Evet" seçeneğini, %82'si "Hayır" seçeneğini, %12'si ise "Kısmen" seçeneğini işaretlemiştir.

Anket çalışmasına verilen cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin sığınmacılara yönelik herhangi bir kültürel ve sanatsal faaliyetin yapılmadığını belirtmiştir. Buna karşın az sayıda katılımcı ise sığınmacılara yönelik kültürel ve sanatsal faaliyetlerin yapıldığını veya kısmen düzenlendiğini belirtmiştir. Sığınmacılar göç ile beraber sanatsal ve kültürel aktivitelere erişimde problemler yaşadıklarını söylemek mümkündür. Kütüphanelerin, sığınmacılara yönelik yapacakları kültürel ve sanatsal faaliyetlerle kültür ve sanat işlevini yerine getireceği gibi sığınmacıların problemlerinin aşımı için etkin rol oynayacağını söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra kütüphanelerin topluma kültürel entegrasyonu yolunda sığınmacıların çeşitli sosyal ve kültürel aktivitelerle desteklenmeleri gerekliliği düşünülebilir. Bu çerçevede kütüphanelerin hayata geçireceği politika ve hizmetlerle sığınmacıların topluma uyumu konusunda önemli bir adım atılabileceği gibi sığınmacıların kütüphane kullanımı ve kütüphane kullanım devamlılığı konusunda önemli bir başlangıç noktası olarak görülebilir.

Tablo 4.2.18 Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik çok dilli faaliyet durumu

Kütüphanede, sığınmacılara yönelik çok dilli programlar (Türkçe -Arapça hikaye anlatımı vb.) düzenleniyor mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	2	4,0	4,0	4,0
Hayır	46	92,0	92,0	96,0
Kısmen	2	4,0	4,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan katılımcıların %4'ü "Evet" seçeneğini, %92'si "Hayır" seçeneğini, %4'ü ise "Kısmen" seçeneğini işaretlemiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların anket sorusuna verdikleri yanıtlar göz önüne alındığında katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin çok dilli faaliyetlerin hiç olmadığını, çok az sayıda katılımcı ise çok dilli programların kısmen yapıldığını belirtmişlerdir. Gelişmiş ülkelerde gerek sığınmacıların gerek mültecilerin toplumla kaynaşmaları ve dil problemlerinin aşımı için en etkili faaliyetlerin başında gelen çok dilli programlar maalesef ülkemiz kütüphanelerinin altyapılarının yeterli olmadığı yapılan çalışma neticesinde ortaya konmuştur. Sığınmacıların gerek topluma uyumu konusunda gerek dil engelinin aşımı için kütüphanelerde çok dilli programlarla desteklenmeleri gerekliliği düşünülebilir. Bununla beraber topluma uyum konusunda önemli bir adım olan çok dilli programlar ile sığınmacıların dezavantajları giderilebileceği gibi kütüphane kullanım devamlılığı da sağlanabileceğini söylemek mümkündür. Kütüphanelerin bu doğrultuda hayata geçirecekleri politika ve hizmetlerle sığınmacıların topluma uyum konusunda önemli bir başlangıç noktası olabileceği gibi bunun yanı sıra hayata geçirecekleri faaliyetlerle daha büyük kitlelere ulaşma imkânı olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.19 Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik bilgilendirme çalışmaları durumu

Kütüphanede, sığınmacılara yönelik bilgilendirme çalışmaları (göç hukuku, iş kurma, ebeveynlik, vatandaş olma, kariyer planlama vb.) düzenleniyor mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	1	2,0	2,0	2,0
Hayır	47	94,0	94,0	96,0
Kısmen	2	4,0	4,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Söz konusu anket araştırmasın katılan katılımcıların %2'si "Evet" seçeneğini, %94'ü "Hayır" seçeneğini, %4'ü ise "Kısmen" seçeneğini işaretlemiştir.

Anket araştırmasına katılan katılımcıların verdikleri yanıtlar dikkate alındığında katılımcıların çok büyük çoğunluğu kütüphanelerin sığınmacılara yönelik herhangi bir bilgilendirme çalıştaylarında bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Gelişmiş ülkelerde ülkeye göç eden mülteci ve sığınmacılara kütüphaneler aracılığıyla gelecek planlaması, ebeveynlik, iş kurma, vatandaşlık bilgisi gibi birçok konuda oryantasyon çalışması yapılmakta olduğu ve topluma uyum konusunda sistematik hareket edildiği yapılan araştırmalar neticesinde görülmektedir. Ülkemizde kütüphaneler gerek kurumlar gerek gönüllüler ile hayata geçirecekleri ortaklık ve iş birliği neticesinde sığınmacıların topluma uyumu ve problemlerin aşımı için sistematik hareket edilebileceğini söylemek mümkündür. Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik yapacakları bilgilendirici çalıştaylarla topluma uyumu konusunda önemli bir adım atılabileceği gibi kütüphanelerin eğitici ve bilgilendirici işlevini de yerine getireceğini söylemek mümkündür. Bu vesileyle kütüphanelerin hayata geçirecekleri politika ve hizmetlerle sığınmacıların kütüphane kullanım ve kütüphane kullanım devamlılığı da sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.20 Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik bilgisayar teknolojileri ve eğitim faaliyet durumu

Kütüphanede sığınmacılara yönelik bilgisayar teknolojileri ve uygulamaları üzerine kurslar (Word, Excel, Powerpoint vb.) düzenleniyor mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hayır	47	94,0	94,0	94,0
Kısmen	3	6,0	6,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Bu tez kapsamında yapılan anket çalışmasına katılan katılımcıların %94'ü “Hayır” seçeneğini, %6'sı ise “Kısmen” seçeneğini işaretlemiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların anket sorusuna verdikleri yanıtlar göz önüne alındığında katılımcıların tamamına yakına kütüphanelerin bilgisayar ve bilgisayar teknolojileri hakkında sığınmacılara yönelik herhangi bir faaliyetlerinin olmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum hali hazırda bilgisayar ve bilgisayar teknolojileri hakkında sorunlar yaşayan sığınmacıların bu sorunların daha derinleşmesine neden olduğunu söylemek mümkündür. Bilgisayar ve bilgisayar programları hakkında sorunlar yaşayan sığınmacıların kütüphaneden etkin bir biçimde faydalanmaları adına gerekli eğitici ve bilgilendirici faaliyetlerle desteklenmeleri gerekliliği düşünülebilir. Ayrıca bu sorunların aşımı için kütüphanelerin eğitici ve bilgilendirici işlevini yerine getirmesi gerekliliğini söylemek mümkündür. Bu çerçevede kütüphanelerin hayata geçireceği politika ve hizmetlerle sığınmacıların yaşadıkları sorunların çözümü için önemli adımlar atılabileceği gibi sığınmacıların kütüphane kullanım ve kütüphane kullanım devamlılığı da sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.21 Kütüphanelerin dezavantajlı gruplara yönelik faaliyet durumu

Kütüphanede, sığınmacı kadınların dezavantajlarını giderecek programlar düzenleniyor mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	2	4,0	4,0	4,0
Hayır	44	88,0	88,0	92,0
Kısmen	4	8,0	8,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan katılımcıların %4'ü “Evet” seçeneğini, %88'i “Hayır” seçeneğini, %8'i ise “Kısmen” seçeneğini işaretlemiştir.

Araştırmaya katılan katılımcıların anket çalışmasına verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu dezavantajlı konumunda olan sığınmacı kadınlara yönelik herhangi bir faaliyette bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Suriye iç savaşın etkilerini en derinde yaşayan kadınların yaşadıkları sorunlar araştırıldığında öncelikle taciz, tecavüz, eşlerinin ölümü nedeniyle çocuklarla bir başına kalma, sosyal hayata uyum, işsizlik, temel gıdalara erişim, dil ve kültür problemi gibi birçok konuda sorunlarla karşı karşıya kaldıklarını söylemek mümkündür. Kütüphaneler savaşın en derin izlerini taşıyan sığınmacı kadınların sorunlarına eğilecek destekleyici, eğitici, sosyal ve kültürel faaliyetlerle onların dezavantajlarını giderecek rolü üstlenebileceği vurgulanabilir. Bu doğrultuda kütüphanelerin uygulayacakları politika ve hizmetlerle sığınmacıların topluma uyumu konusunda önemli bir adım atabileceği gibi sığınmacıların kütüphane kullanım ve kullanım devamlılığı için önemli bir başlangıç noktası olarak görmek mümkündür.

Tablo 4.2.22 Kütüphanelerin sığınmacı çocuklara yönelik faaliyet durumu

Kütüphanede, sığınmacı çocukların dezavantajlarını giderecek programlar düzenleniyor mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	4	8,0	8,0	8,0
Hayır	42	84,0	84,0	92,0
Kısmen	4	8,0	8,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Anket çalışması kapsamında katılımcıların %8'i "Evet" seçeneğini, %84'ü "Hayır" seçeneğini, %8'i ise "Kısmen" seçeneğini işaretlemiştir.

Çalışmaya katılan katılımcıların anket sorusuna verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin sığınmacı çocukların yaşadıkları dezavantajları giderecek herhangi bir çalışmanın olmadığını belirtmişlerdir. Buna karşın az sayıda katılımcı ise kütüphanelerin sığınmacı çocuklara yönelik faaliyetlerinin olduklarını belirtmişlerdir. Sığınmacı çocukların gerek savaşın izleri gerek göç sırasında ve sonrasında yaşadıkları sorunlar kişisel gelişimlerinden topluma uyum konusunda birçok problemlere neden olduğunu söylemek mümkündür. Ülkemizde genel olarak sığınmacı çocukların yaşadıkları sorunlar, çocuk işçiliği, eğitime erişim, refakatsiz çocuklar, çocuk evliliği, şiddet, ekonomik nedenler, psikolojik sorunlar gibi birçok sorun yapılan araştırmalar neticesinde ortaya konulmuştur. Kütüphanelerin yapacakları iş birliği ve ortaklık sayesinde sığınmacı çocukların sorunlarını giderilebileceği gibi topluma entegre edilmeleri hususunda önemli adımlar atabileceğini söylemek mümkündür. Kütüphanelerin sığınmacı çocuklara yönelik yapacakları eğitici, sosyal ve kültürel faaliyetlerle kayıp nesil ortaya çıkmasını engelleyeceği gibi sosyal ve kültürel uyumun sağlanmasına da katkıda bulunabileceğini söylemek mümkündür. Bu doğrultuda kütüphanelerin yapacakları politika ve hizmetlerle sığınmacı çocukların sistematik olarak entegrasyonu sağlanabileceği gibi kütüphane kullanım ve kullanım devamlılığı da sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.23 Kütüphanelerin sığınmacıların uyumu adına yürüttükleri işbirliği durumu

Kütüphane, sığınmacıların entegrasyonuna yönelik herhangi bir kamu veya özel kuruluşlarla ortak faaliyette bulunuyor mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	4	8,0	8,0	8,0
Hayır	40	80,0	80,0	88,0
Kısmen	6	12,0	12,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Söz konusu anket araştırmasına katılan katılımcıların %8'i "Evet" seçeneğini, %80'i "Hayır" seçeneğini, %12'si ise "Kısmen" seçeneğini işaretlemiştir.

Katılımcıların anket araştırmasına verdikleri ifadeler dikkate alındığında katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin, sığınmacıların entegrasyonuna yönelik gerek kamu gerek özel kurumlarla herhangi bir ortaklık veya işbirliği olmadığını belirtmiştir. Buna karşın az sayıda katılımcı ise kütüphanelerinde bu tür ortaklık veya işbirliği olduğunu belirtmişlerdir. Gerek gelişmiş ülkeler gerek sürekli göçlere maruz kalan ülkelerdeki kütüphane faaliyetleri incelendiğinde mülteci ve sığınmacılara yönelik faaliyetlerin büyük çoğunluğunun kurumlar ve gönüllerle yaptıkları iş birliği aracılığıyla yürütüldüğü anlaşılmaktadır. Sığınmacıların entegrasyon çalışmaları çok geniş alanlara yayıldığı için kütüphanelerin gerekli kurum veya gönüllülerle hızlıca iş birliğine giderek sistematik entegrasyon çalışmalarında ana rol oynamaları gerektiğini söylemek mümkündür. Kütüphanelerin sosyal, kültürel, eğitici, bilgilendirici işlevleri oldukları düşünüldüğünde sığınmacıların sorunların aşımı için gerekli faaliyetlerle desteklenmeleri gerekliliğini söylemek mümkündür. Bu çerçevede kütüphanelerin hayata geçirecekleri politika ve hizmetlerle sığınmacıların sistematik olarak topluma uyumunu sağlamak adına önemli adım olacağı gibi sığınmacıların kütüphane kullanımı ve kütüphane kullanım devamlılığı da sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.24 Kütüphanelerin sığınmacılara yönelik sosyal yardım faaliyet durumu

Kütüphane, sığınmacılara yönelik herhangi bir sosyal yardımlaşma kuruluşu ile ortak faaliyette bulunuyor mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	5	10,0	10,0	10,0
Hayır	38	76,0	76,0	86,0
Kısmen	7	14,0	14,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Anket çalışmasına katılan katılımcıların %10'u "Evet" seçeneğini, %76'sı "Hayır" seçeneğini, %14'ü ise "Kısmen" seçeneğini işaretlemiştir.

Katılımcıların anket sorusuna verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin sığınmacılara yönelik sosyal yardımlaşma kurumları ile bir iş birliğinin olmadığını belirtmişlerdir. Buna karşın azımsanmayacak sayıda katılımcı ise kütüphanelerin sığınmacılara yönelik sosyal yardımlaşma kurumları ile iş birliği yürüttüğünü belirtmişlerdir. Sığınmacıların göç sonrası yaşadıkları en önemli sorunların başında ekonomik sıkıntılar olmakla beraber ve temel ihtiyaçlara erişimde ciddi sıkıntılar çekmektedirler. Bu vesileyle gelişmiş ülkelerdeki kütüphanelerin sığınmacılar ve mülteciler için yaptıkları faaliyetler incelendiğinde öncelikle sığınmacıların temel ihtiyaçlarını karşılama adına sosyal kurumlarla iş birliği öne çıkmaktadır. Ülkemizde kütüphanelerin, sığınmacıların yaşadıkları sorunların aşımı için gerekli sosyal kurumlar ve gönüllülerle iş birliği yapması gerekliliği düşünülebilir. Bu vesileyle kütüphanelerin sosyal kurumlar işlevini de yerine getireceğini söylemek mümkündür. Bu doğrultuda kütüphanelerin yapacakları politika ve hizmetlerle sığınmacıların topluma uyumu adına önemli bir başlangıç noktası olacağı gibi sığınmacıların kütüphane kullanımına ciddi etkileri olacağını söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.25 Kütüphanelerin sığınmacıların ekonomilerine katkı faaliyeti durumu

Kütüphanede, sığınmacılara yönelik gelir getirebilecek herhangi bir atölye çalışması veya faaliyette bulunuldu mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	3	6,0	6,0	6,0
Hayır	45	90,0	90,0	96,0
Kısmen	2	4,0	4,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Anket araştırmasına katılan katılımcıların %6'sı “Evet” seçeneğini, %90'ı “Hayır” seçeneğini, %4'ü ise “Kısmen” seçeneğini işaretlemiştir.

Anket katılımcılarının verdikleri yanıtlar göz önüne alındığında katılımcıların büyük çoğunluğu kütüphanelerin sığınmacılara yönelik gelir getirebilecek herhangi bir faaliyette bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Az sayıda katılımcı ise kütüphanelerin sığınmacılara gelir getirebilecek faaliyetlerinin olduklarını belirtmişlerdir. Göç sonrası meydana gelen en büyük sorunların başında özellikle kadınların gelir getirebilecek herhangi bir faaliyette bulunmalarının zorluğu göze çarpmaktadır. Sığınmacıların göç sonrası yaşadıkları ekonomik sorunlar her ne kadar sosyal kurumlar aracılığıyla karşılanmaya çalışılsa da çoğu zaman verilen yardımların yetersizliğinden dolayı ekonomik olarak problemler yaşadıklarını söylemek mümkündür. Bu vesileyle kütüphanelerin hayata geçireceği ortaklık ve iş birliği ile ekonomik olarak problemler yaşayan sığınmacılara gelir getirebilecek faaliyetlerde bulunabileceğini söylemek mümkündür. Ülkemizde cezaevinde bulunan insanları topluma entegrasyonu ve ekonomik kazanç sağlama adına birçok meslek eğitimi verildiğini ve kurumlarla yapılan iş birliği neticesinde üretime katkıları bulundukları ve ekonomik kazanç sağladıkları söylenebilir. Kütüphanelerin bu örneğe benzer yapacakları iş birliği neticesinde sığınmacıların topluma entegrasyonu ve ekonomik kazanç sağlama adına benzer faaliyetlerde bulunabileceğini söylemek mümkündür. Kütüphanelerin bu doğrultuda yapacakları politika ve hizmetlerle sığınmacıların problemlerinin aşımına yardım olabileceği gibi kütüphane kullanımı ve kütüphane kullanım devamlılığı da sağlanabileceğini söylemek mümkündür.

Tablo 4.2.26 Kütüphanelerin çok kültürlü faaliyet durumu

Kütüphanenin çok kültürlü bir hizmet politikası mevcut mu?				
	Frekans	Yüzde (%)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Evet	10	20,0	20,0	20,0
Hayır	27	54,0	54,0	74,0
Kısmen	13	26,0	26,0	100,0
Toplam	50	100,0	100,0	

Anket çalışmasına katılan katılımcıların %20'si “Evet” seçeneğini, %54'ü “Hayır” seçeneğini, %26'sı ise “Kısmen” seçeneğini işaretlemiştir.

Anket çalışmasına katılan katılımcıların anket sorusuna verdikleri yanıtlar değerlendirildiğinde katılımcıların yarısından fazlası kütüphanelerin çok kültürlü bir politikası olmadığını belirtmişlerdir. Buna karşın katılımcıların yarısına yakını ise kütüphanelerin çok kültürlü politikaların olduğunu veya kısmen olduğunu belirtmişlerdir. Kütüphanelerin çok kültürlü politikaları benimsememeleri kültürel farklılıkları olan bireylerin birçok konuda sorunlar yaşamalarına neden olduğunu söylemek mümkündür. Bireylerin yaşadıkları sorunların aşımı içi kütüphanelerin çok kültürlü politika benimsemelerinin yanı sıra sosyal, kültürel, bilgilendirici ve eğitici faaliyetlerle bireyleri desteklenmeleri gerekliliği düşünülebilir. Gelişmiş ülkelerde kütüphanelerin çok kültürlü politikaları araştırıldığında kütüphanelerin genellikle hizmet verdikleri bölgenin demografik yapısına göre hizmet ve uygulamaları çeşitlendirdiği ve toplumun tüm kesiminin gerek bilgi gerek kültürel ihtiyaçlarına göre hizmetler sunmaya çalıştığını söylemek mümkündür. Bu çerçevede kütüphanelerin hizmet verdikleri bölgenin demografik yapısına göre uygulayacakları politika ve hizmetlerle gölgede yaşayan bireylerin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarının giderileceği gibi bölge insanlarının kütüphane kullanım devamlılığı da sağlayabileceğini söylemek mümkündür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de sayıları dört milyona yaklaşan ve gün geçtikçe nüfusu daha da artmakta olan Suriyeli sığınmacıların ülkelerine dönüş yapma imkânları ve olanakları ortadan kalkmakla beraber Türkiye’deki kalıcı olma ihtimalleri de gün geçtikçe güçlenmektedir. Neredeyse on yıla aşkın Türkiye’de hayatlarını devam ettiren ve tamamına yakını kamp dışında yerli insanlarla yaşayan sığınmacıların son on yılda Türkiye’de 550 bine yakın bebeğin dünyaya geldiği, 750 bine yakın çocuğun okullarda eğitim gördüğü ve 1,4 milyona yakın insanın çalıştığı düşünüldüğünde sığınmacıların üçüncü bir ülkeye gitme veya geri dönme ihtimallerinin kalmadıklarını söylemek mümkündür. Nitekim göçlere maruz kalmış ülkelerin verileri incelendiğinde; göçmenlerin ikamet süreleri iki yılı aştıktan sonra göç ettiği ülkelerde kalan göçmenlerin artık ülkede kalıcı oldukları, geri dönmedikleri yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu vesileyle Türkiye’de ikamet eden sığınmacıların yüzde doksanına yakını ülkelerinde savaş bitmesi halinde dahi geri dönmeyecekleri, Türkiye’de yaşayamaya devam edecekleri tahmin edilmektedir. Uzun yıllar beraber yaşanılacağı tahmin edilen birliktelik ve ülkemize sığınan sığınmacıların göç şartlarında değişen yaşam standartları, sığınmacılar ve yerli halk arasında öncelikli olarak toplumsal ve kültürel başta olmak üzere birçok konuda sorunların yaşanmasına yol açmaktadır.

Türkiye göçün başlarında sığınmacıların sorunlarını günlük politikalar ve uluslararası ortaklıklar kurmaya çalışarak çözmeye çalışmış ve bu doğrultuda projeler uygulamaya başlamıştır. Bu bağlamda başlangıçta misafir gözüyle bakılan sığınmacıların geri dönme süreçlerinin uzun zaman alacağı ortaya çıktıktan sonra Türkiye sığınmacılara yönelik sistematik entegrasyon politikaları hayata geçirmeye çalışmıştır. Devletlerin göçmenlerin entegrasyonuna yönelik politikaları incelendiğinde genel olarak bu süreci yürütme konusunda pasif davrandıkları ve bu süreci uzattıkları görülmektedir. Göçmenlere yönelik entegrasyon çalışmaları göçmenlerin kalıcılığa özendirdikleri ve toplumun bir parçası olarak algılanmalarına neden olduğunda dünyanın birçok ülkesi başlangıçta entegrasyon çalışmaları yapmadıkları, günlük politikalarla bu süreci atlatmaya çalıştıkları görülmektedir. Örneğin 1961’de Almanya’ya yapılan Türk işçi göçü başlangıçta geçici süreli olarak algılanmış olup herhangi bir uyum politikası geliştirilmemiştir. Zaman geçtikçe Almanya’daki Türk

göçmenlerin kalıcı oldukları kabul edilmesiyle beraber 1980’li yıllarda sistematik olarak entegrasyon çalışmaları başlamıştır.

Göçle beraber Türkiye’nin toplum yapısı önemli bir değişim süreci yaşamıştır. Türkiye toplumun tarihi gelişimi incelediğinde dünyanın çeşitli ülkelerinde farklı etnik kimliğe ve dillere sahip birçok toplumun göç ettiği ve yerleşik olarak hayatlarına devam ettikleri görülmektedir. Türkiye toplumunda meydana gelen bu çok kültürlü yapıda, yaklaşık dört milyon nüfusla Suriyeli sığınmacılar önemli bir nüfusa sahiptir. Bu vesileyle Suriyeli sığınmacılar Türk toplumunu eğitim, istihdam, ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda etkilemekte olup toplumun gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bu da toplumların iletişim ve etkileşimi karşılıklı olarak yaşandığını göstermektedir. Bunun yanında Suriyeli sığınmacılar dünyada ekonomik olarak en iyi yirmi ülkesinden biri olan Türkiye’de hayatlarını devam ettirmenin avantajlarından da faydalanmaktadır.

Nedenleri farklı olmasına rağmen göç serüveni ayrı kültürlerin karşılaşmasına sebep olduğu gibi beraber yaşama konusunda sıkıntılara da neden olmaktadır. Bunun yanı sıra göç olayı entegrasyon sağlama aşamasında kültürler arası sorunlara ve çatışma düzeyine varan farklı problemleri beraberinde getirmektedir. Bu problemler kültürlerarası etkileşimin önünde duran sorunlar olarak önümüze çıkmaktadır. Kültürel farklılıklardan dolayı meydana gelen entegrasyon aşamasındaki sıkıntıları, iletişim sorunları ve bu sorunların aşımı için ortaya konulan çabaları günümüzde göçe maruz kalan ülkelerin önemli sorunlarının başında gelmektedir. Kültür farklılığı ekseninde meydana gelen bu sorunları aşmak için uygulanan sosyal politikalara ilave olarak kültürel manada da birçok önlemler alınması gerekmektedir. Bu önlemlerin başında kütüphaneler aracılığıyla verilecek hizmetlerle sığınmacıların ihtiyaçlarını gidermek ve sığınmacıları toplumla yaşamaları için gerekli altyapı çalışmaları yapmak gerekmektedir. Bu vesileyle aralarında özellikle kadın ve çocuk sayılarının yüksek olduğu sığınmacıların yaşam koşullarını kolaylaştırmak adına kütüphanelere önemli sorumluluklar düşmektedir.

Kültürlerin hem birbirinden etkilendiği hem de birbiriyle çatıştığı toplumlarda uyum/entegrasyon ifadesi karşımıza önemli bir kavram olarak çıkmaktadır. Entegrasyon daha çok toplumsal, sosyal ve kültürel kazanımlar, değerlerle aşılacak bir kavramdır. Başta kamu olmak üzere kurum destekli sosyal ve kültürel hizmetlerin sunulduğu kurumların sosyal ve kültür öğelerinin başında bilgi merkezleri, kütüphaneler ve eğitim kurumları gelmektedir. Bu çerçevede, amacı bilgi ihtiyacı olanlarla bilgi kaynaklarına

zaman ve mekân olmaksızın ücretsiz bir şekilde erişimini sağlayan, öncelikli hedefi toplumun sosyal, kültürel ve eğitim seviyesini artırarak ülkenin kalkınmışlığına, gelişmişliğine katkı vermek olan kütüphanelerin uyum konusundaki rolü azımsanmayacak bir gerçektir. Bu doğrultuda sığınmacıların yaşadıkları toplumun ilerlemesine ve kalkınmasına destek verecek öge olmasında, kütüphanelerin sığınmacı gruplarının ihtiyaçlarına ve taleplerine cevap verecek kurumlara dönüşmesi hayati bir öneme sahiptir. Çok kültürlü toplumların varlığının kabul edilmesiyle beraber çok kültürlü kütüphane kavramı da toplumda zamanla kabul edilmiştir. Toplumun tüm kesimine hizmet sunmakla yükümlü kütüphanelerin çok kültürlülüğü destekleyecek ve bu doğrultuda çalışmalar ve politikalar yapması gereklidir.

Kütüphaneler pek çok formatta toplulukları desteklemektedir. Dini, siyasi ve insani krizler veya herkesi etkileyen bireysel krizler zamanında olsun kütüphaneler güvenlik, konfor, kaynaşma ve umut mekânları olabilmektedir. Farklı bir deyişle gerek fiziksel gerek dijital ortamlara sahip olarak meydana gelen kriz zamanlarında kütüphaneler güvenlik, barınak, bağlantı ve altyapı sağlayabilir. Kütüphaneler meydana gelen göç ve sığınmacı krizi konularında her daim hayati rol oynamaktadır. Özellikle halk ve çocuk kütüphaneleri hem bilgi hem de kültürel faaliyetler açısından önemli bir yere sahiptir.

Küreselleşen dünyada sığınmacıların ikamet ettikleri bölgede yaşayan toplumla kaynaşmasına katkı sağlamak için onların akademik, bilişsel, duygusal, sosyal ve kültürel gelişimlerini destekleyici faktör olarak bilgi hizmetlerinde ve kütüphanelerden etkin yararlandırılması önemli konuların başında gelmektedir. Kütüphaneler sığınmacılara başta materyal ve kaynak erişimi hizmeti sunsalar da sığınmacıların farklı kültüre sahip bireylerle bir araya gelmelerini, kaynaşmalarını, iletişim halinde olmalarını ve farklı ortamları tanıma imkânı vermektedir.

Uluslararası arena da kütüphanecilerin mesleki kuruluşu olarak kabul edilen Uluslararası Kütüphaneler Birliği (International Federation of Library Associations, IFLA) farklı kültürden bireylerin ana dillerinde ve özel gereksinimleri için tüm yerlerde bilgilenme gereksinimlerinin karşılanması düşüncesini benimsemiş ve bu doğrultuda 2009 yılında UNESCO'nun da kabul ettiği Çok kültürlü Kütüphane Bildirisini ilan etmiştir. Bildiriye göre; globalleşen dünyada tüm insanların bilgi ve kütüphane hizmetlerinde tam ve noksansız erişim hakkına sahiptir. Ayrıca ırk, dil ve kültür geçmişi dikkate alınmadan toplumda yaşayan tüm insanlara eşit hizmet verilmesi gerekliliğini

vurgulamıştır. Kütüphanelerde, toplumda yaşamakta olan tüm insanların ihtiyaçları ve istekleri dikkate alınarak dil ve bilgi materyali çeşitliliği mevcut olmalıdır. Farklı toplulukların bir arada yaşadıkları çok kültürlü toplumlarda kütüphane ve bilgi hizmetlerinin eksiksiz yapılması adına personel yetiştirilmeli ve çok kültürlülüğe uygun kütüphaneci alımları yapılmalıdır. Ayrıca çok kültürlülüğe sahip toplumlarda bilgi ve kütüphane hizmetlerinin kütüphanelerinin üyelerinin yanı sıra dil ve kültür farklılığından dolayı hizmetlerden diğer kullanıcılara nazaran daha az faydalanan grupları içinde barındırması gereklidir. Bu dezavantaja sahip olan gruplar, ülkedeki sığınmacılar, göçmenler, azınlıklar, geçici ikamet sahibi olan yabancılar ve yerli halk olarak adlandırılan gruplardır. Bununla beraber IFLA'nın kütüphanecilere yönelik yayınladığı etik kurallar içinde “Topluma ve İnsanlara Karşı Sorumluluk” ilkesi gereği kütüphanecilerin ülkede yaşamakta olan azınlıkların dillerine, kültürlerine ve kendi dillerinde araştırma ve bilgiye erişim imkânına saygı göstermeleri gerektiği maddesi bulunmaktadır. Yukarıda bahsi geçen durumda ülkemiz kütüphanelerinin etik kuralını göz ardı ettikleri söylenebilir.¹⁴¹

Gelişmiş ülkelerde emsalleri olan ve genel olarak yerel yönetimler, gönüllüler ve ilgili kuruluşlarla yapılan faaliyetler ile yürütülen destekleyici, eğitici, kültürel ve sosyal hizmetlerin başında yabancılar ve göçmenler için kütüphane hizmetleri bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde “Birisi Yollarda”, “Açık Kollarla”, “Kütüphanenize Hoş Geldiniz” ve “Yabancılığı Aşmak” gibi başlıklarla birçok farklı nedenden ötürü ülkelerine göç eden gruplara yönelik bilgi ve kültür hizmeti sunan, eğitim ve kütüphane merkezlerinin sayıları gün geçtikçe artmaktadır. Kütüphaneler meydana gelen bu beklenmedik durum karışığında uyguladıkları hizmet çeşitliliği sayesinde göçmenlerin, sığınmacıların ve diğer toplulukların kütüphanelerde farklı bireylerle iletişim halinde olmalarına, yeni ortamlar oluşturmalarına ve entegrasyon çalışmalarına olumlu katkılar vermektedir.

Ülkemizde son zamanlarda fark edilmeye başlayan bu ihtiyaçların giderilmesi konusunda kısmi çalışmalar olmuşsa da kapsamlı olarak çalışmalar bulunmamaktadır. Ülkemizde ikamet eden ve sayıları dört milyona yaklaşan sığınmacıların çok büyük bir bölümü kamp dışında farklı bölgelerde yaşadıkları gerçeği dikkate alındığında, sığınmacılarla ilgili hazırlanacak stratejik uygulamalar ve hizmet politikalarının içine bilgi merkezleri ve kütüphanelerin katılmaları zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu

¹⁴¹ IFLA/UNESCO, Çok kültürlü kütüphane bildirisi, Erişim Tarihi: 17.12.2021, Erişim adresi: <https://kutuphaneci.org.tr/wp-content/uploads/2021/02/ifla-unesco-cok-kulturlu-kutuphane-bildirisi.pdf>

doğrultuda uygulanacak önemli işlerin başında hali hazırda hizmet veren kütüphanelerin personel, koleksiyon ve mekânsal uygunluğu dikkate alınarak kendi bünyelerinde sığınmacılara yönelik hizmet birimi ve derme oluşturması veya sığınmacı nüfusunun yoğun olarak ikamet ettikleri bölgelerde kadın ve çocuklara yönelik mevcut kütüphanelerin iyileştirilmesi veya şube kütüphaneleri hizmete koymak olmalıdır. Hali hazırda hizmet verilen binalarda gerekli altyapı çalışmalarının yapılması, iletişim kabiliyeti güçlü, sığınmacıların dilini bilen, kalifiyeli personelin yetiştirilmesi ve görevlendirilmesi uygulanacak hizmetlerin nitelikli ve başarıya ulaşmasını sağlayacaktır. Bu hizmetler sayesinde başta kadın ve çocuklar öncelikli olmak üzere sığınmacıların okuma, eğitim, öğretim, mesleki, sosyal ve kültürel aktiviteleri desteklenmiş olacak ayrıca kütüphanelerde yapılacak etkinliklerle, sığınmacıların beceri, bilgi ve motivasyon kazanımları sağlanacaktır. Gerekli çalışmalar sonucu kurulacak veya zenginleştirilecek dermelerle çok kültürlü kütüphaneler oluşturulacak bu vesileyle de sığınmacılar ve yerli insanlar arasında tanışma ve kültürel kaynaşma olanağını sağlayacaktır. Uygulanacak bu faaliyetlerle, sığınmacıların bilgiye erişmesi, bilgiyi kullanıp yeni ve farklı bilgileri üretimine kadar yerel kültüre de önemli katkılar sağlayacaktır.

Faaliyete koyulacak veya zenginleştirilecek kütüphaneler için uygulanması gerekli öncelikli adımlardan biri sığınmacılar için stratejik planlar ve hizmet politikaları hazırlamaktır. Bu seviyeden sonra gerek sığınmacılar gerek yerli halkın ihtiyacına uygun ve kültürel farklılığı kaynaştırmaya yönelik destekleyici faaliyetler, amaçlar ve hedefler belirtilmelidir. Bunun yanında yapılacak faaliyetler detaylı bir saha çalışması ile desteklenmelidir. Ülkemizde halk ve çocuk kütüphaneleri Kütüphane Yayınlar Genel Müdürlüğü'ne (KYGM) bağlı olarak faaliyetler göstermektedir. KYGM sığınmacılara yönelik bilgi ve kütüphane hizmeti sunma işini öncelikli ve önemli hizmetler aşamasında değerlendirmelidir. Bunun yanında ülkemizde son yıllarda KYGM'nin yanında yerel yönetimlerin de kütüphane hizmetleri konusunda ön planda oldukları bilinmektedir. Yerel yönetimlerin özellikle sığınmacı nüfusunun yoğun olarak ikamet ettikleri yerlerde kütüphane açma çabalarına zaruri desteğin verilmesi ayrıca bu çabaların ve uygulamaların gerek ulusal gerek uluslararası seviyede ilgili kurumlar, gönüllüler ve sığınmacılarla iş birliği yaparak desteklerde bulunması gerekmektedir.

Göçe maruz kalan gelişmiş ülkelerdeki kütüphanelerin göçmenlere yönelik kütüphane hizmetleri incelendiğinde;

- Kütüphanelere ücretsiz kayıt olma imkânı sunmak,
- Göçmenlerin kütüphaneye uzaktan erişimini sağlayacak hizmetler sunmak,
- Göçmenlerin ikamet adresine ulaşmak,
- Kütüphane tanıtım faaliyeti için kütüphane turları,
- Kütüphaneye erişim konusunda sorunlar yaşayan göçmenler için gezici kütüphane faaliyeti,
- Farklı dillerde bilgi materyalleri sağlamak,
- Farklı dillere sahip bireylerin bilgiye erişimini sağlamak adına çok dilli kütüphane otomasyon sistemi hizmeti sunmak,
- Çok dilli kullanıcılara yönelik gerekli özel kaynakları sağlamak,
- Göçmenlerin dilleri dikkate alınarak koleksiyonlar oluşturmak,
- Kütüphanelerin göçmenlere yönelik süreli yayın hizmeti sağlamak,
- Göçmenlere yönelik kütüphane tanıtım ve bilgilendirici broşürleri hazırlamak,
- Çok dilli personel istihdam etmek,
- Dil kullanımı ile ilgili sorunlar yaşayan göçmenlere yönelik dil kursları,
- Dil kullanımı hakkında sorunlar yaşayan göçmenlere yönelik sorunların aşılmasını sağlamak adına destekleyici programlar ve kaynak sağlamak,
- Bilişsel, duygusal ve akademik eğitimi destekleyecek eğitim kursları,
- Meslek edinimi kazandırmak adına mesleki kurslar,
- Göçmenlere yönelik istihdam faaliyetlerinde bulunmak,
- Göçmen topluluklarına yönelik yönlendirme, bilgilendirme ve özel danışmanlık hizmeti sunmak,
- Göçmen toplulukların ile diğer toplulukların kaynaşmalarını ve iletişimini destekleyecek etkinlikler düzenlemek,
- Göçmenlerin topluma uyumunu sağlamak adına gerekli bilgilendirici faaliyetler düzenlemek,
- Kişisel gelişimlerini destekleyecek faaliyetlerde bulunmak,
- Göçmenlerin bilgi okuryazarlığı gelişimlerini desteklemek,
- Göçmenlerin bilgisayar okuryazarlığını destekleyecek faaliyetlerde bulunmak,
- Robotik sistemleri gelişimlerini sağlamak adına programlar düzenlemek,

- Göçmenlerin sistematik entegrasyonunu sağlamak adına ilgili kurumlar, dernekler ve gönüllüler ile iş birliği ve ortaklıklar kurmak.

Gelişmiş ülkelerdeki göçmenlere yönelik kütüphane faaliyetleri, göçmenlerin içinde bulunduğu sorunları aşmakla kalmayıp göçmenlerin topluma sistematik uyumunu sağlamak adına çeşitli destekleyici faaliyetlerle önemli rol üstlenmektedir. Ayrıca göçmenleri topluma entegre etme yolunda vatandaşlık derslerinin yanı sıra bilgilendirici ve eğitici faaliyetlerle de desteklemektedirler. Bunun yanında göçmenlerin bilgiye erişim ve kullanımı ile ilgili ihtiyaçları dikkate alınarak güncel koleksiyonlar oluşturulmakta ve göçmenlerin kütüphane kullanımını sağlamak adına çeşitli adımlar atılmaktadır. Dil konusunda sorunlar yaşamakta olan göçmenlere yönelik özellikle göçmenlerin yoğun olduğu bölge kütüphanelerinde göçmen diline hâkim çok dilli personel alımlarıyla göçmenlerin topluma aidiyet hissi sağlamaya çalışılmaktadır. Bununla beraber göçmenlerin günlük ve güncel bilgiye erişimini sağlamak adına çok dilli süreli yayın hizmeti sunmaktadırlar. Gelişmiş ülkelerde ki kütüphaneler göçmenlerin sadece günlük sorunlarını çözmekle kalmayıp, sosyal ve kültürel birlikteliği sağlamak adına çeşitli etkinliklerle gelecekte yaşanabilecek sorunların çözümü için önleyici faaliyetlerde bulunmaktadır. Bununla beraber teknolojik donanımlardan uzak kalan göçmenlerin teknolojik problemlerin aşımı için çeşitli bilgilendirici ve eğitici faaliyetlerde bulunmakla beraber göçmenleri gelecek teknolojiye uyumu sağlamak adına çeşitli programlar düzenlenmektedir. Ayrıca kütüphaneler nitelsiz göçmenleri istihdama kazandırmak adına bulunduğu bölgenin ihtiyacı göz önüne alınarak göçmenlere mesleki eğitim vermekte ve istihdamını sağlamak adına çeşitli iş birliğinde bulunmaktadır. Kütüphaneler özellikle kadın ve çocukların topluma uyumunu sağlamak ve dezavantajlarını gidermek adına çeşitli sosyal, eğitici, bilgilendirici ve kültürel faaliyetlerle desteklemektedir. Genel olarak gelişmiş ülkelerde ki kütüphane hizmetleri göçmenlerin içinde bulunduğu sorunların aşımını sağlamak adına gerek bilgi gerek kültürel olarak çeşitli destekleyici adımlar atmaktadır. Kütüphanelerin sivil toplum kuruluşları, ilgili kurumlar ve gönüllüler ile uyguladıkları iş birliği ve ortaklık sayesinde göçmenlerin topluma uyumunu sağlamak adına sistematik önemli faaliyetlerde bulunmaktadır. Bunun yanında kütüphaneler göçmenlerin ülkeye ayak basmasıyla beraber göçmenlerin kütüphane kullanımını ve topluma aidiyet hissini geliştirmek adına çeşitli kampanyalarla desteklemektedir.

Sığınmacılar için uygulanacak eğitim programları ve sığınmacıların bilgiye erişim problemlerinin aşılmasına yönelik atılması gereken adımların başında sığınmacıların, halk ve çocuk kütüphanelerinde uygulanan hizmetler eşiğinde, sığınmacıların dezavantajını giderecek kütüphane faaliyet ve hizmetlerinin neler yapılması gerekliliği araştırılarak aşağıda maddeler şeklinde belirtilmiştir.

- Öncelikle göçmen krizi ile karşı karşıya gelen ülkelerin, göçmenlerin güvenli ortamlarda ikamet etmelerini sağlamak gerekmektedir.
- Kriz zamanlarında hayati işlevleri olan kütüphanelerin tüm sığınmacıların bilgi ihtiyacını gidermeye yönelik çeşitli dillerde elektronik ve basılı materyal erişimi hizmeti vermeleri gerekmektedir.
- Ülkemizde sığınmacıların nüfus miktarıyla beraber cinsiyet, yaş, meslek, eğitim vb. bilgilerin sağlıklı bir biçimde araştırılması ve kayıt altında tutulması gerekmektedir.
- Resmi kurumlar başta olmak üzere ilgili kurumların barınma koşullarının kötü olan veya olmayan bu vesileyle de eğitim hayatında problemler yaşayan çocukların gerek eğitim imkânlarına gerek bilgi merkezlerine erişimini sağlamaları ve ilgili kurumlar aracılığıyla periyodik takibinin yapılması gerekmektedir.
- Sığınmacıların geçici olarak ikamet ettikleri yerlerdeki yaşam şartları, internet erişimi ve teknik donanıma erişimde sorun yaşamaları sebebiyle kütüphanelerin bu sorunların çözümüne yönelik kütüphaneler de farklı ortamların oluşturulması gereklidir.
- Sığınmacılara yönelik psikolojik ve sosyal destek birimlerinin oluşturulması ayrıca sığınmacı ailelere verilecek ebeveynlik eğitim ile çocukların bilişsel, davranışsal ve akademik sorunlarının çözümüne yönelik becerilerinin kazandırılması desteklenmelidir.
- KYGM'nin öncelikle Milli Eğitim ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve diğer kurumlarla kuracakları iş birliği ve ortaklık ile sığınmacı çocukların bilgiye ve kütüphaneye erişimi konusunda gerekli önlemler ve çözümün oluşturulması gerekmektedir.
- Sığınmacıların eğitim gördükleri gerek okullar gerek geçici eğitim merkezleri veya diğer kurumlarda gerekli analizler sonucu altyapı çalışmaları ve iyileştirme yapılmalı ve bu kurumların içinde sığınmacıları da kapsayacak

kütüphane mutlaka kurulmalıdır. Kurulacak kütüphaneler sığınmacıların bilgiye erişiminin yanı sıra gündelik hayatta yaşadıkları sorunun çözümüne ilişkin konularda da hizmetler geliştirmelidir.

- Halk ve çocuk kütüphanelerinin hizmet ve koleksiyon geliştirme politikalarının ülkedeki sığınmacılara da hizmet verebilecek biçimde oluşturulması gerekmektedir. Bunun yanı sıra sığınmacılara yönelik bilgi merkezleri ve kütüphaneler kurularak sığınmacıların buralara gitmelerini ve kullanmalarını teşvik edecek politika ve hizmetlerinin oluşturulması gerekmektedir. Sığınmacılar için kurulması planlanan kütüphanelerin sığınmacıların yoğun olarak ikamet ettikleri bölgelerde veya bu bölgelere yakın yerlerde olmasına özen gösterilmelidir.

- Ülkemize sığınan bireylerin özellikle Arap ülkelerinden göç ettikleri dikkate alındığında kütüphanelerde Arapça-Türkçe koleksiyonun ağırlık kazanması ve diğer yardımcı kaynaklarla da desteklenmeleri gereklidir..

- Sığınmacılara kütüphane hizmetleri ve kullanımı ile ilgili bilgilendirici eğitim verilmelidir.

- Kütüphanelerde gerek ülke gerek şehrin kültürünü ve değerlerinin tanıtılması adına gerekli danışmanlık ve rehberlik hizmetleri verilmeli, bunun yanında düzenlenecek kültürel gezilerle de kültürel kaynaşma ve tanıtma adına önemli adımlar atılmalıdır.

- Kütüphanede sığınmacılara yönelik eğitici programlar, şiir geceleri, sergiler, resim yarışması gibi kültürel faaliyetler hazırlanarak sığınmacılara destek verilmelidir.

- Kütüphanelerde sığınmacı çocuk ve gençlerin diğer kültürden akranlarıyla zaman geçirerek sosyal ve kültürel kaynaşmalarını sağlayacak programlar düzenlenmelidir.

- Sığınmacılara yönelik faaliyetlerde sığınmacıların kültürel zenginliği tanıtılmalı ve yaşatılmalıdır. Ayrıca bu zenginliklerden faydalanmak adına gerekli politikaların oluşturulması gereklidir. Bunun yanında sığınmacılara ülkelerini tanıma ve tanıtma imkânı sunulmalı ve psikoloji travmatik olayları çözmeye çalışılmalıdır.

- Sığınmacıların yerel tarih araştırmaları desteklenmeli ve kayıt altına alınmalıdır. Kayıt altına alınan çalışmalar kütüphanelerde sergilenerek yerel halk ile sığınmacılar arasında empati kurulmasına yardımcı olunmalıdır.
- Dil kullanımı ile ilgili sorunlar yaşayan sığınmacıların kütüphanelerin dermelerinde etkin bir şekilde yararlanması adına çeşitli faaliyetlerle desteklenmelidir. Ayrıca ilgili kurumlar ve gönüllülerle bu süreci sistematik yönetmek adına ortaklıklar geliştirilmelidir. Bunun yanında sığınmacıların dil kullanımı sorunlarını çözmeye yönelik yayınlar ve faaliyetler teşvik edilmelidir.
- Kütüphaneler sığınmacıların yaş gruplarını dikkate alarak destekleyici ve eğitici faaliyetler düzenlemeleri gerekmektedir.
- Kütüphaneler sığınmacılara yönelik bilgi okuryazarlığı, bilgisayar okuryazarlığı, robotik sistemler, kodlama gibi dallarda gelişimlerini destekleyici programlar düzenlemeleri gerekmektedir.
- Kütüphaneler gerekli saha araştırması neticesinde sığınmacıların istihdam entegrasyonu sağlaması adına ilgili kurumlarla yapacakları iş birliği neticesinde kalifiyeli personel yetiştirmesini desteklemeli ve sığınmacıların ekonomiye katılımlarına öncü olunmalıdır.
- Sığınmacılar içinde akademik geçmişe sahip ve eğitim seviyesi yüksek olanlar için gerekli ortamlar oluşturularak uzmanlık alanlarının gelişimi desteklenmelidir.
- Gerek ulusal gerek uluslararası yardım kurumlarıyla sığınmacılara yönelik hizmetler desteklenmeli ve bu kurumlarla iş birliği faaliyetleri artırılması gerekmektedir.
- Ekonomik olarak kötü koşullara sahip sığınmacı çocuklara resmi ve özel kuruluşlarla yapılacak iş birliği neticesinde burs imkânı oluşturulmalıdır ve sığınmacı çocukların AR-GE çalışmalarına katılımlarını destekleyecek faaliyetler hayata geçirilmelidir.
- Kütüphanelerin çeşitli faaliyetlerle sığınmacıların gereksinimlerini karşılamalarında bağışlar, ortaklıklar ve gönüllülerle yapacakları iş birliği önemli rol oynamaktadır. Bu vesileyle kütüphanelerin bu tarz faaliyetlerde bulunması hem kütüphanelerin işlevini yerine getirme sorumluluğu hem de sığınmacıların sorunlarını çözmek adına önem taşımaktadır.

Yukarıda belirtilen maddeler ülkemizde yaşayan sığınmacıların topluma başta bilgi temelli olarak nasıl entegrasyon sağlayacağı, bilgisel ve bilimsel üretime nasıl dahil edilmeleri gerekliliğine yönelik yapılması gerekenler hakkında görüş vermektedir. Sığınmacılara yönelik uygulanması gereken pek çok farklı düzenleme vardır. Ülkemiz eğitim sistemi sığınmacılar ve yabancı öğrenciler dikkate alınarak çok kültürlü bir eğitim sistemi oluşturulması ve uygulanması zorunludur. Hayata geçirilecek bu sistemle hem birliğin oluşması adına önemli bir adım atılabileceği gibi hem de farklılıkları kabullenmeyi ve farklı grupların bir arada ahenk içinde yaşamasını sağlayabilecektir. Gerek bilgi gerek iletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler ve yenilikler insanlar arasında bilginin hızla yayılmasına bu vesileyle de insanlar arasında etkileşimi arttırmaktadır. Meydana gelen bu durum neticesinde birey-devlet arasındaki ilişkinin farklılaşmasını ve yeniden şekillenmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Ortaya çıkan bu ilişki ile insanlar kamu ve özel kuruluşlarından beklentilerinde ciddi değişimler yaşanmasına neden olmaktadır. Beklentilerdeki hızlı ve önemli değişimler ayrıca artan çeşitlilik hem kamu hem özel kuruluşların politikalarının oluşumunda ve uygulamaya konulmasında çeşitli yöntemlerin kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Öncelikle bilgi politikalarının hayata geçirilmesi konusu başta olmak üzere katılımcılığı artırarak, bireylerin isteklerine duyarlı, planlı ve etkin hizmet modeli sağlamak üzere tasarlanmalı ve ülkede yaşamakta olan tüm bireyleri kapsayacak biçimde hazırlanmalıdır. Özellikle sığınmacı çocukların gerek dünyada gerek ülkemizde kayıp nesil olmaması adına kültürel ve sosyal uyumun sağlanması gerekmektedir. Topluma entegre olmanın ilk adımını eğitim, sosyal ve kültürel kaynaşma oluşturmaktadır.

Ülkemizdeki kütüphaneler ve kütüphane dernekleri mülteci ihtiyaçları ve sorunlarını göz önüne alarak kamu ve özel kurumlarla iş birliği geliştirmeli ve topluma entegrasyon sürecinde eğitici ve öğretici faaliyetlerde bulunulmalıdır. Bunun yanında kütüphane otomasyon sistemleri güncellenerek çok dilli otomasyon sistemleri oluşturulmalı, kütüphane materyallerinde çok dilli kaynaklara daha fazla yer verilmelidir. Mültecilerle iletişime geçebilecek çok dilli personel alımı yapılmalı bu doğrultuda personel yetiştirilmelidir. Dil kursları, mesleki kurslar ve sanat kursları gibi birçok alanda kurslar açılmalı gönüllü eğitimcilerle işbirliği içine girilmelidir. Gelişmiş ülkelerdeki entegrasyon sistemi incelenmeli ülkemize uygun olacak kütüphane politikaları bir an önce sistematik şekilde hayata geçirilmelidir.

Türkiye çok katmanlı toplumsal yapısı ve geçmiş medeniyet tarihi birikimiyle çok kültürlü politikalar oluşturarak yeni bir eğitim ve öğretim anlayışının gelişimine ve farklı ırklara sahip bireylerin bilgi üretimi süreci içine dâhil edecek uygulamaları kolay bir şekilde uygulayacak devlet tecrübesine sahiptir. İlgili kurumların sığınmacılarla alakalı çok kültürlü uygulamaları benimseyen bir politikayla bilgi merkezleri ve kütüphanelerini düzenlemeleri gerekmektedir. Hali hazırda on yıldan fazla ülkemizde yaşayan sığınmacıların daha uzun yıllar ülkemizde yaşayacakları öngörüldüğünden sığınmacıların topluma entegre şekilde yaşamalarını sağlayacak ve sığınmacıları ülkemiz üretim, istihdam, bilgi ve teknoloji gibi birçok konuya dahil olmalarını sağlayacak adımlar ancak eğitim, bilgi merkezleri ve kütüphanelerin yardımıyla mümkündür. Bilgi merkezleri, kütüphaneler ve eğitim kurumlarımızda uygulanacak çok kültürlü politikalarla toplumsal kaynaşma adına önemli adımlar atılacağı gibi kültürel farklılıkları yaşatan, bilgiyi araştıran ve üreten aynı zamanda ikamet ettiği yere değer katan sığınmacıların sayısını artacaktır. Halk ve çocuk kütüphaneleri topluma karşı sorumluluklarını çok kültürlü kütüphanecilik maddeleri doğrultusunda hizmet vererek uyguladığında çok kültürlü ve farklı etnik kökene sahip bireyler beraber yaşamayı öğrenebilmekte ve pozitif anlamda etkileşimler ortaya çıkabilmektedir. Bu vesileyle farklı kültürlerin bir arada yaşadıkları ülkelerdeki toplumlarda kültürel gelişimin ve kaynaşmanın yolu kütüphanelerin çok kültürlü hizmet politikaları ile mümkün olmaktadır.

KAYNAKÇA

- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2013). *Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı*. 6 30, 2020 tarihinde Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırma Sonuçları: <http://madde14.org/images/a/a8/AFADSursigin2013.pdf> adresinden alındı
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2021). *T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı*. 5 2, 2021 tarihinde Barınma Merkezlerinde Eğitim Hizmetleri: afad.gov.tr/barinma-merkezlerinde-egitim-hizmetleri adresinden alındı
- Akpınar, T. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar. *Balkan ve Yakındoğu Sosyal Bilimler*, 17.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürler Arası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 293-303.
- Alptekin, K., Ulutaş, D., & Gündür, D. (2018). Konya'da Geçici Koruma Altında Yaşayan Suriyeliler Üzerine Bir Çalışma. *Sosyal Politikaları Çalışmaları Dergisi*, 107-109.
- Altıntaş, M. (2018). DKAB Öğretmenlerine Göre Suriyeli Çocukların Devlet Okullarında Karşılaştıkları Sorunlar (Nitel Bir Araştırma). *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*.
- Aslıyürek, M. (2018). Çocuk Kütüphaneleri ve Türkiye'de Durum. H. Odabaş, & M. Akkaya içinde, *Halk Kütüphaneleri: geçmişten geleceğe yönelimler ve yeni roller* (s. 387-403). İstanbul: Hiper.
- Assion, H.-J. (2005). *Migration und Seelische Gesundheit*. Heildeberg: Springer Medizin Verlag.
- Başaran, E. (2017). Çokkültürlülük Olgusunun Kanada Örneği Ekseninde İncelemesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 245.
- Berry, J. (1997). Immigration, Acculturation and Adaption. *Applied Psychology: An International Review*, 5-68.
- Berry, J. W. (2010). *Mobility and Acculturation*. New york: Springer.
- British Library. (2021). 5 1, 2021 tarihinde British Library: bl.uk adresinden alındı
- BUTGEM. (2019). *Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Eğitim Vakfı*. 5 04, 2021 tarihinde Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere ve Dezavantajlı Gruplara Ücretsiz MESleki Eğitim Fırsatı: <https://multeciler.org.tr/wp-content/uploads/2020/02/multeciler-dernegi-hizmet-rehberi-2020.pdf> adresinden alındı
- Buz, S. (2004). *Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul Mültecilik*. Ankara: Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği.

- Buz, S. (2008). Türkiye'deki Sığınmacıların Sosyal Profili. *Polis Bilimler Dergisi*, 1-14.
- Campbell, H. (1992). *Halk Kütüphanesi sistemi ve hizmetlerin geliştirilmesi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Cengiz, E. (2019). *Halk Kütüphanelerinde Derme Geliştirme Politikaları: Türkiye İçin Bir Değerlendirme*. İstanbul: Hiper.
- Ceylan, Y. (2016). Çokkültürlülük Avrupa Modelleri (Almanya Örneği). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1210-1211.
- Çakran, Z., & Eren, V. (2017). Mülteci Politikası: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4.
- Çetin, İ. (2016). Suriye Mültecilerinin İşgücüne Katılımları ve Entegras: Adana-Mersin Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 1004-1012.
- Deichmanske Bibliotek. (2021). 5 2, 2021 tarihinde Oslo Halk Kütüphanesi: deichman.no/vi-tillbyr adresinden alındı
- Demir, G. (2017). *Dünyada ve Türkiye'de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinde Çok Kültürlülük*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye . *TSA*, 175-195.
- Dillioğlu, B. (2015). Suriyeli Mültecilerin Entegrasyonu: Türkiye'nin Eğitim ve İstihdam Politikaları. *Akademik Orta Doğu Dergisi*, 13-20.
- Doğan, A. (2014). *Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştay*. 6 15, 2020 tarihinde Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştay Sonuç Raporu: Madde14.org/images/b/b0/MersinUnivSuriyeCalistay.pdf) adresinden alındı
- Duruel, M. (2016). Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorunu. *Ankara Üniversitesi İktisadi ve İdari Birimler Dergisi*, 1406-1407.
- Duygu, F. (2016). Türkiye'de Doğan Suriyeli Çocuklar ve Sağlık. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*.
- Emin, M. (2019). *Geleceğin İnşası Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi*. İstanbul: Seta .
- Eminoğlu, N. (2020). *Kültürel Şehirler: Sosyal Uyumun Aracı Olarak Kültürel İletişim*. Reslog.
- Ercins, G., & Görüşük, L. (2016). Türkiye'de ve Batı'da Çokkültürlülük Gerçeği. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 390-391.
- European Commission. (2012). *Asylum and Migration Glossary 2.0*. Lüksemborg: European Migration Network.
- European Union Regulation. (2007). 5 2, 2020 tarihinde European Union Regulation (EC) No 862/2007 of the European Parliament and of the Council of 11.07.2007 on Community

- Statistics on migration and international protection and repealing Council Regulation (EEC) No 311/76 : <http://www.refworld.org/docid/48abd548d.html> adresinden alındı
- GİGM. (2021). *Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*. 5 26, 2021 tarihinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü İkamet İzinleri: goc.gov.tr/ikamet-izinleri adresinden alındı
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*. (2020). 12 27, 2020 tarihinde Genel Müdürlük Görevleri: goc.gov.tr/genel-mudurlugun-gorevleri adresinden alındı
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*. (2021, 04 10). 04 10, 2021 tarihinde T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: goc.gov.tr/gecici-koruma5638 adresinden alındı
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2021). *Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*. 3 20, 2021 tarihinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: goc.gov.tr/gecici-koruma5638 adresinden alındı
- Gönen, M., Temiz, N., & Akbaş, S. (2015). Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Kütüphanelerinin Rolü ve Önemi: Bir Kütüphane Örneği. *Milli Eğitim*, 78.
- Güzel, B. (2017). Suriye İç Savaşı Bağlamında Türkiye'nin Değişen Göç ve Göçmen Politikaları. *I. Uluslararası Göç ve Mülteciler Kongresi*, (s. 103-110). Düzce.
- Hashempour, L. (2021). *Mültecilere Yönelik Kütüphane Rolü ve Hizmetleri*. 3 25, 2021 tarihinde researchgate: https://www.researchgate.net/publication/301887512_Multecilere_Yonelik_Kutuphane_Rolu_ve_Hizmetleri adresinden alındı
- İçişleri Bakanlığı Fransa'da Mukim Yabancılar Genel Müdürlüğü. (2020). *Fransa'dan Sığınma Talebinde Bulunanlar İçin Rehber*. 5 1, 2021 tarihinde Fransa'dan Sığınma Talebinde Bulunanlar İçin Rehber: C:/Users/pcc/Downloads/Guide-DA-en-France-version-en-TURC.pdf adresinden alındı
- IFLA. (2009). *Çok-Kültürlü Topluluklar: Kütüphane Hizmetleri Kılavuzu*. 5 10, 2021 tarihinde Kütüphane Hizmet Kılavuzu çev. Güler Demir: ifla.org/files/assets/library-services-to-multicultural-populations/publications/multicultural-communities-tr.pdf adresinden alındı
- IFLA. (2015). *Responding! Public Libraries and Refugees*. 4 1, 2021 tarihinde Responding! Public Libraries and Refugees: http://www.ifla.org/files/assets/public-libraries/publications/library_service_to_refugees.pdf adresinden alındı
- IFLA Halk Kütüphaneleri Seksiyonu. (1992). *Halk Kütüphaneleri için hizmet kılavuzu, çev. Sevgi Hisim*. Ankara: Kütüphaneler Yayınları Genel Müdürlüğü.
- IFLA, Çocuk Kütüphanesi Hizmetleri için İlkeler. (2011). IFLA Çocuklar ve Genç Yetişkinler için Kütüphaneler Bölümü, Çev. Bülent Yılmaz, Selda Ekici. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 549.
- IFLA/UNESCO. (1994). *Public Library Manifesto*. 3 1, 2021 tarihinde Halk Kütüphanesi Manifestosu: <https://www.ifla.org/publications/iflaunesco-public-library-manifesto-1994> adresinden alındı

- İFLA/UNESCO. (2021). *Çok kültürlü kütüphane bildirisi*. 12 17, 2021 tarihinde Çok kültürlü kütüphane bildirisi: <https://kutuphaneci.org.tr/wp-content/uploads/2021/02/ifla-unesco-cok-kulturlu-kutuphane-bildirisi.pdf> adresinden alındı
- International Labour Organization*. (2020). 5 2, 2020 tarihinde International Labour Migration and the Employment in the Arab Region: Origins, Consequences and the Way Forward: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---arabstates/---ro-beirut/documents/meetingdocument/wcms_208699.pdf adresinden alındı
- Kağnıcı, D. (2017). Suriyeli Mülteci Çocukların Kültürel Uyum Sürecinde Okul Psikolojik Danışmanlara Düşen Rol ve Sorumluluklar. *İlköğretim Online Dergisi*, 1770-1771.
- Kandemir, M. (2018). *Türkiye ve Kanada Mülteci Politikalarının Karşılaştırmalı Olarak İncelemesi (Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Keseroğlu, H. (1989). *Halk Kütüphanesi Politikası ve Türkiye Cumhuriyet’inde Durum*. İstanbul: İstanbul: TKD Şubesi.
- Keseroğlu, H. (2004). Türkiye’de Siyasal İşleyişin Halk Kütüphanelerine Etkisi Üzerine Bir Deneme. *Türk Kütüphaneciliği*, 301-309.
- Konak, İ. (2020). *Liberal ve Komüniteryan Çokkültürlülük: Kymlicka ve Taylor Perspektifinden ABD ve Kanada Örnekleri (Doktora Tezi)*. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Koontz, V., & Gubbin, B. (2010). *IFLA public library service guidelines*. The Hague: International Federation of Library Associations and Institutions.
- Korkut, M. (2018). *Mülteci Çocukların Sorunları ve Beklentileri (Yüksek Lisans Tezi)*. İzmir: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KYGM. (2012). *Kütüphane ve Yayınlar Genel Müdürlüğü*. 5 2, 2021 tarihinde Kütüphane Hizmet Esasları: kygm.gov.tr/eklenti/4832,khgenelge-17.pdf?0 adresinden alındı
- Larsen, J., Jacobs, D., & Vlimmeren, T. (2004). *Cultural Diversity: how Public Libraries can Servet in the Community*. 5 10, 2021 tarihinde Cultural Diversity: how Public Libraries can Servet in the Community: <http://conferences.alia.org.au/alia2004/pdfs/vlimmeren.t.paper.pdf> adresinden alındı
- Mevzuat.gov.tr*. (2013). 5 31, 2020 tarihinde Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf> adresinden alındı
- Migrant Scene. (2020). *Festival de La Cımade*. 5 1, 2021 tarihinde Festival de La Cımade: migrantscene.org adresinden alındı
- Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği. (2020). *Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği*. 5 4, 2021 tarihinde Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği "Hizmet Rehberi": <https://multeciler.org.tr/wp-content/uploads/2020/02/multeciler-derneği-hizmet-rehberi-2020.pdf> adresinden alındı

- Nevşehir Valiliği İnsan Hakları Kurulu Komisyon Raporu. (2016). 6 15, 2020 tarihinde Geçici Koruma Altındakiler, Sığınmacılar, Göçmenler ve Mülteci Raporu: [file:///C:/Users/pcc/Downloads/rapor_valilik%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/pcc/Downloads/rapor_valilik%20(2).pdf) adresinden alındı
- Nilsson, T. (2016). *Libraries for Refuges*. 5 2, 2021 tarihinde ifla, Librqries for Refuges: <library.ifla.org/1446/1/103-nilson-en.pdf> adresinden alındı
- Oğuz, E., & Kurbanoglu, S. (2013). Çok Kültürlü Toplumlarda Bilgi Okuryazarlığı Aracıyla Sosyal Bütünleşmenin Artırılması. *Bilgi Dünyası*, 270-290.
- Oğuz, E., Alaca, E., & Karadeniz, Ş. (2018). Yerleşik Yabancıların Bilgi Gereksinimlerinin Belirlenmesi ve Halk Kütüphanesi Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: Antalya yöresine Yönelik Bir Araştırma. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 460-475.
- Oral, B., & Çetinkaya, F. (2017). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Göç Tanımı, Nedenleri ve Göç Kuramları. *Türkiye Klinikleri J Public Health*, 1-8.
- Overall, P. (2009). Cultural Competence: a Conceptual Framework for Library and Information Science Professionals. *The Library Quarterly*, 175-204.
- Önal, A. (2015). *Isparta'da Yaşayan Mülteci ve Sığınmacıların Sağlık Hizmetlerinde Erişimde Yaşadıkları Sorunlar Üzerine Bir Araştırma (Yüksek Lisans Tezi)*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özer, S., & Şirin, S. (2013). *İnsan Hakları İzleme*. 7 10, 2020 tarihinde Suriye Mülteci Çocukların Saha Araştırması Sonuç Raporu: http://content.bahcesehir.edu.tr/public/files/BAUSuriye_23_11_2012.pdf adresinden alındı
- Palo, G. (2014). *Türkiye'den Almanya'ya Göç ve Türkiye Göçmenlerinin Almaya'daki Halk Kütüphanelerini Kullanma Durumu (Yüksek Lisans Tezi)*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Palo, G. (2015). Almanya'da Halk Kütüphanesi Hizmetlerine Türk Göçmenleri Açısından Genel Bir Bakış. *Türk Kütüphaneciliği*, 311-317.
- Queens Public Library. (2021). 5 1, 2021 tarihinde Queens Public Library Programs&Activites: <queenslibrary.org/#bg-largeview-programs> adresinden alındı
- Roach, P., & Morrison, M. (1999). Pursuing The Wind Of Change: Public Library Services in a Multicultural Britain. *Asian Libararies*, 112.
- Sabuncuoğlu, O. (1998). *Göçe Zorlanan Bir Grup Bulgaristan Türk ve Çocuk Ergende Psikiyatrik ve Psikolojik Durum (Uzmanlık Tezi)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Sağlamtuğ, T. (1990). Toplumun kültürel kalkınmasında halk kütüphanelerin rolü. *Türk Kütüphaneciler Derneği 40. Yıl Kurultayı*. Ankara: Türk Kütüphaneci Derneği.
- Sümbül, S. (2017). Göçmenlerin Topluma Entegrasyonunda Kütüphanelerinin Rolü. *Bilgi ve Belge Araştırmaları*, 44.

- Şeker, B., & Boysan, M. (2013). İralı Geçici Sığınmacıların Kültürleşme Tercihlerinin Demografik Özelliklere Göre İnlenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5.
- Tarlan, K. (2016). Suriyeli Mülteciler: Büyüyen Sorunlar, Daralan Zaman. *Birikim Dergesi*.
- Toronto Public Library. (2019). *Toronto Public Library*. 5 10, 2021 tarihinde Annual Report 2019: torontopubliclibrary.ca/about-the-library/annual-report-2019.jsp adresinden alındı
- Toronto Public Library*. (2021). 5 1, 2021 tarihinde Toronto Public Library: torontopubliclibrary.ca/new-to-canada/turkish.jsp adresinden alındı
- Türk Dil Kurumu*. (2020, 05 2). 5 2, 2020 tarihinde Türk Dil Kurumu: sozluk.gov.tr adresinden alındı
- Türk Tabipler Birliği. (2016). *Savaş, Göç ve Sağlık*. Ankara: Türk Tabipler Birliği Yayınları.
- Uçak, N., & Topçu, Ö. (2012). Günlük Yaşamda Bilgi Gereksinimi ve Halk Kütüphaneleri. B. Yılmaz içinde, *2.Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu: Değişen Dünyada Halk Kütüphaneleri, Bildiriler, Posterler ve Çalıştay Raporları* (s. 125-126). Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu. (2013). *Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler Alan Araştırması* . Ankara: Uşak Yayınları.
- UNESCO. (1995). UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 144-147.
- United Nations High Commissioner for Refugees*. (2017). 5 31, 2020 tarihinde Global Trends Forced Displacement : <https://www.unhcr.org/globaltrends2017/> adresinden alındı
- Uzun, E., & Bütün, E. (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 75-78.
- Welcome To Your Library*. (2021). 5 1, 2021 tarihinde Welcome To Your Library, UK: welcometoyourlibrary.org.uk/editorial.asp?page_id=24 adresinden alındı
- Windsor Public Library*. (2021). 5 1, 2021 tarihinde Windsor Public Library: windsorpubliclibrary.com adresinden alındı
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı.
- Yanık, C. (2012). *Dünyadaki Çokkültürlülük Tartışmaları Bağlamında Türkiye'de Çokkültürlülük Eleştireel Bir Bakış (Doktora Tezi)*. Bursa : Uludağ Üniversitesi.
- Yıldız, A. K. (2015). Türkiye'de okuma alışkanlığı kültürü için okul öncesi eğitim kurumlarında anaokulu kütüphanelerinin gerekliliği. *Milli Eğitim dergisi* , 91-106.
- Yıldız, A. K. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarının okuma alışkanlığı kazanmasında rol model olarak aile . *Mavi Atlas* , 95-112.

- Yıldız, A. K. (2019). Öğrenme Merkezi Olarak Çocuk Kütüphaneleri . A. K. YILDIZ içinde, *Dünyanın İyiliği İçin Çocuk Kütüphaneleri* (s. 119-120). İstanbul: Hiper.
- Yılmaz, B. (1995). *Ankara'da Halk Kütüphanesi Kullanımı: Sosyo Ekonomik Çözümleme (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Yılmaz, B., & Ekici, S. (2011). IFLA Çocuk kütüphanesi hizmetleri için ilkeler. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 545-552.
- Yılmaz, E. (2018). Halk Kütüphanleri ya da Halk Üniversiteleri. H. Odabaş, & M. Akkaya içinde, *Halk Kütüphaneleri: geçmişten geleceğe yönelimler ve yeni roller* (s. 35-74). İstanbul: Hiper.

EKLER

Ek-1 Anket İzin Belgesi

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kütüphaneler ve Yayınlar Genel
Müdürlüğü

Sayı : E-84872991-044-1763251

01.10.2021

Konu : Anket İzni

Sayın Abdullah BİRİNCİ

İlgi : 22.09.2021 tarihli dilekçeniz.

Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde, Prof. Dr. Asiye KAKIRMAN YILDIZ'ın danışmanlığında "*Geçici Koruma Kapsamında Olan Mültecilerin Topluma Entegrasyonu Sürecinde Halk ve Çocuk Kütüphanelerinin Rolü*" konusunda hazırlayacağınız yüksek lisans tezinizde yararlanmak üzere halk kütüphanelerinde görev yapmakta olan kütüphanecilere anket uygulama talebinizi konu alan dilekçeniz ve ekleri incelenmiştir.

2012/7 sayılı Kütüphane Hizmet Esasları Genelgesi 4. Maddesi gereğince; kütüphanelere tarafınızca ulaştırılacak olan söz konusu çevrim içi anket formunun, ilgili kütüphane müdürlüklerinin denetiminde ve koordinasyonunda, gönüllülük esasına dayalı olarak uygulanması Genel Müdürlüğümüzce uygun görülmüş olup anket sonuçları doğrultusunda hazırlanacak raporun bir kopyasının Bakanlığımıza gönderilmesi hususunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Ali ODABAŞ
Bakan a.
Genel Müdür V.

Ek:

1 - İl listesi (2 Sayfa)

2 - Anket soruları (2 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: 5A08E42D-44EB-4F77-B123-5092A3897907

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/>

Bahçelievler Mahallesi, İsmet İnönü Bulvarı, No: 4, 06490 Çankaya/Ankara
Telefon No:(0312) 470 80 00 Faks No:(0312) 309 89 96

İnternet Adresi :www.kygm.gov.tr

Bilgi için:Öznur ÖZER

Kütüphaneci
Telefon No:(312) 470 53 43

Ek-2 Anket Formu

Mülteci Beklenti Anketi

Değerli katılımcılar, bu anket formu yüksek lisans tez çalışması için hazırlanmıştır. Ankete vereceğiniz cevaplar tamamen bilimsel çalışma için kullanılacak olup, kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır.

Sağladığınız katkılardan dolayı teşekkür ederiz.

1. Yaşınız?

☐ < 14

☐ 15-30

☐ 31-45

☐ 46-60

☐ +60

2. Eğitim düzeyiniz?

☐ İlkokul

☐ Ortaokul

☐ Lise

☐ Lisans

☐ Lisansüstü

☐ Diğer

3. Türkiye’de kaç yıldır ikamet etmektesiniz?

☐ 0-3

☐ 4-6

☐ 7-10

☐ +10

	EVET	HAYIR	KISMEN	BİLMİYORUM
Türkçe konuşup, anlayabiliyorum.				
Türkçe okuma-yazma biliyorum.				
Türkiye’de hizmet veren kurumlar hakkında bilgi sahibiyim.				
Psikolojik desteğe ihtiyaç duymaktayım.				
Türkiye’deki sağlık hizmetleri hakkında bilgi sahibiyim.				
Türkiye’deki eğitim-öğretim sistemi hakkında bilgi sahibiyim.				
Türkçe dil kursuna ihtiyacım vardır.				
Kütüphane bizlere yönelik koleksiyonunu güncel tutmaktadır.	☐	☐	☐	☐
Kütüphane koleksiyonunu, bizlerin ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda geliştirmektedir.	☐	☐	☐	☐
Kütüphanede, bizlere yönelik hazırlanmış Arapça broşürler mevcuttur.	☐	☐	☐	☐
Kütüphane otomasyon sistemi Arapça diline entegredir.	☐	☐	☐	☐
Kütüphanede, bizlere yönelik süreli yayınlar (dergi, günlük gazete vb) mevcuttur.	☐	☐	☐	☐
Kütüphanede, bizlere yönelik elektronik veritabanları mevcuttur.	☐	☐	☐	☐
Kütüphanede, bizlere yönelik yönlendirme ve bilgilendirme levhaları mevcuttur.	☐	☐	☐	☐
Kütüphane, bizlerin topluma ve iş hayatına katılımı için	☐	☐	☐	☐

faaliyetleri mevcuttur.				
Kütüphanede, bizlere yönelik dil kursları mevcuttur.	☐	☐	☐	☐
Kütüphanede, bizlere yönelik mesleki kurslar mevcuttur.	☐	☐	☐	☐
Kütüphanede, bizlere Geçici Koruma Yönetmeliği hakkında bilgilendirme faaliyetleri düzenlemektedir.	☐	☐	☐	☐
Kütüphane, bizlere eğitim kuruluşları ve eğitim hakları hakkında bilgilendirmede faaliyetinde bulunmaktadır.	☐	☐	☐	☐
Kütüphanede, bizlere yönelik psikolojik destek faaliyetinde bulunmaktadır.	☐	☐	☐	☐
Kütüphanede, bizlerle Arapça iletişim kurabilecek yetkinlikte personel mevcuttur.	☐	☐	☐	☐
Kütüphanede, bizlere yönelik kültür ve sanat programları (müzik, dans, şiir, el sanatları, sinema vb.) düzenlemektedir.	☐	☐	☐	☐
Kütüphanede, bizlere yönelik çok dilli programlar (Türkçe - Arapça hikaye anlatımı vb.) düzenlemektedir.	☐	☐	☐	☐
Kütüphanede, bizlere yönelik bilgilendirme çalışmaları (göç hukuku, iş kurma, ebeveynlik, vatandaş olma, kariyer planlama vb.) düzenlemektedir.	☐	☐	☐	☐
Kütüphanede, bizlere yönelik bilgisayar teknolojileri ve uygulamaları üzerine kurslar (word, excel, powerpoint vb.) düzenlemektedir.	☐	☐	☐	☐
Kütüphane, dezavantajlı konumunda olan kadınların ve çocukların dezavantajlarını giderecek programlar düzenlemektedir.	☐	☐	☐	☐
Kütüphane, bizlerin entegrasyonuna yönelik kamu veya özel kuruluşlarla ortak faaliyette bulunmaktadır.	☐	☐	☐	☐
Kütüphanede, bizlere yönelik gelir getirebilecek herhangi bir atölye çalışması veya faaliyette bulunmaktadır.	☐	☐	☐	☐
Kütüphanenin çok kültürlü bir hizmet politikası mevcuttur.	☐	☐	☐	☐

Ek-3 Anket İzin Belgesi

T.C.

BURSA VALİLİĞİ

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Sayı : E-24307739-200-1768869

01.10.2021

Konu : Anket Uygulaması

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

Abdullah BİRİNCİ'nin "Geçici Koruma Kapsamında Olan Mültecilerin Toplama Entegrasyon Sürecinde Halk ve Çocuk Kütüphanelerinin Rolü" adlı tez çalışması ile ilgili Müdürlüğümüze bağlı kütüphanelerde anket uygulanması hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

Doğan ÇİÇEK
Şube Müdürü

Uygun görüşle arz ederim.

Dr. Abdullah DAMAR
İl Kültür ve Turizm Müdür
Yrd.

OLUR

Dr. Kamil ÖZER
İl Kültür ve Turizm Müdürü

Ek:

1 - Dilekçe (1 Sayfa)

2 - Anket (3 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: 3B01A7FF-977E-4129-B019-084B3116B342

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/>

Osmangazi Mah. 2.Osmangazi Cad. No:18 16020 Osmangazi/Bursa

Tel No: 0 224 220 70 19 - 220 99 26 Faks No: 0 224 220 42 51

Bilgi için:Erdoğan YELBEY
4/B'li İdari Destek Görevlisi
Telefon No:(224) 220 99 26-

137

Ek-4 Anket Formu

Geçici Koruma Kapsamında Olan Mültecilerin Topluma Entegrasyonu Sürecinde Halk ve Çocuk Kütüphanelerinin Rolü

Sayın katılımcı, Bu anket formu Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı'nda yapılan "Geçici Koruma Kapsamında Olan Mültecilerin Topluma Entegrasyonu Sürecinde Halk ve Çocuk Kütüphanelerinin Rolü" başlıklı bilimsel çalışmaya veri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar çalışmanın doğru sonuçlara ulaşmasına katkı sağlayacaktır. Araştırma sonuçları tamamen bilimsel çalışma için kullanılacaktır.

Katkılarınız için teşekkür ederiz.

	Evet	Hayır	Kısmen
Kütüphanede sığınmacılara yönelik derme güncel tutuluyor mu?	☐	☐	☐
Kütüphane dermesi, sığınmacıların ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda geliştiriliyor mu?	☐	☐	☐
Kütüphanede, sığınmacılara yönelik hazırlanmış Arapça broşürler mevcut mu?	☐	☐	☐
Kütüphane otomasyon sistemi Arapça diline entegre mi?	☐	☐	☐
Kütüphanede, sığınmacılara yönelik süreli yayınlar (dergi, gazete vb.) mevcut mu?	☐	☐	☐
Kütüphanede, sığınmacılara yönelik elektronik veri tabanları mevcut mu?	☐	☐	☐
Kütüphanede, sığınmacılara yönelik yönlendirme ve bilgilendirme levhaları mevcut mu?	☐	☐	☐
Kütüphanenin, sığınmacıların topluma ve iş hayatına katılımı için faaliyetleri mevcut mu?	☐	☐	☐
Kütüphanede, sığınmacılara yönelik dil kursları mevcut mu?	☐	☐	☐
Kütüphane bünyesinde sığınmacılara yönelik mesleki kurslar mevcut mu?	☐	☐	☐
Kütüphanede, sığınmacılara yönelik Geçici Koruma Yönetmeliği hakkında bilgilendirme faaliyeti yapıldı mı?	☐	☐	☐
Kütüphane bünyesinde sığınmacılara sağlık kuruluşları ve hakları hakkında bilgilendirme faaliyetinde bulunuldu mu?	☐	☐	☐
Kütüphane bünyesinde sığınmacılara eğitim kuruluşları ve hakları hakkında bilgilendirme faaliyeti mevcut mu?	☐	☐	☐

Kütüphanede, sığınmacılara yönelik psikolojik destek faaliyetinde bulunuldu mu?	☐	☐	☐
Kütüphanede, sığınmacılarla Arapça iletişim kurabilecek yetkinlikte personel mevcut mu?	☐	☐	☐
Sığınmacıların topluma entegrasyonuna yönelik kütüphane personeline hizmet içi eğitim veriliyor mu?	☐	☐	☐
Kütüphanede, sığınmacılara yönelik kültür ve sanat programları (müzik, dans, şiir, el sanatları, sinema vb.) düzenleniyor mu?	☐	☐	☐
Kütüphanede, sığınmacılara yönelik çok dilli programlar (Türkçe - Arapça hikaye anlatımı vb.) düzenleniyor mu?	☐	☐	☐
Kütüphanede, sığınmacılara yönelik bilgilendirme çalışmaları (göç hukuku, iş kurma, ebeveynlik, vatandaş olma, kariyer planlama vb.) düzenleniyor mu?	☐	☐	☐
Kütüphanede sığınmacılara yönelik bilgisayar teknolojileri ve uygulamaları üzerine kurslar (word, excel, powerpoint vb.) düzenleniyor mu?	☐	☐	☐
Kütüphanede, sığınmacı kadınların dezavantajlarını giderecek programlar düzenleniyor mu?	☐	☐	☐
Kütüphanede, sığınmacı çocukların dezavantajlarını giderecek programlar düzenleniyor mu?	☐	☐	☐
Kütüphane, sığınmacıların entegrasyonuna yönelik herhangi bir kamu veya özel kuruluşlarla ortak faaliyette bulunuyor mu?	☐	☐	☐
Kütüphane, sığınmacılara yönelik herhangi bir sosyal yardımlaşma kuruluşu ile ortak faaliyette bulunuyor mu?	☐	☐	☐
Kütüphanede, sığınmacılara yönelik gelir getirebilecek herhangi bir atölye çalışması veya faaliyette bulunuldu mu?	☐	☐	☐
Kütüphanenin çok kültürlü bir hizmet politikası mevcut mu?	☐	☐	☐